This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

B 971,030

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN · LIBRARIES · 1817

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN · LIBRARIES · 1817

WERKEN

VAN DE

MAATSCHAPPIJ

DER

NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

TE

LEIDEN.

NIEUWE REEKS

VAN

W E R K E N

VAN DE

MAATSCHAPPIJ

DER

NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

TE

L E I D E N.

NEGENDE DEEL.

TE LEIDEN,
BIJ E. J. BRILL.
1857.

839.38
B8270
O75

WOORDENBOEK

OP

DE GEDICHTEN

VAN

G. Az. BREDERO,

DOOR

A. C. OUDEMANS, Sr.

LID DER PROVINCIALE COMMISSIE VAN ONDERWIJS EN SCHOOLOPZIENER
IN HET TWEEDE DISTRIKT VAN ZUID-HOLLAND.

TE LEIDEN,
BIJ E. J. BRILL.
1857.

B 82 10
0/0

BOEKDRUKKERIJ VAN J. G. LA LAU.

VOORBERICHT.

Nadat Dr. M. de Vries, in 1843, door zijne uitgave van Hoofts *Warenar*, de aandacht onzer landgenooten gevestigd had op het hooge belang onzer dramatische poëzij der 17de eeuw, en vooral den rijken schat, die daaruit voor onze taalkunde is op te delven, in het licht had gesteld, heeft dit onderwerp allengs bij de beoefenaren onzer letterkunde eene toenemende belangstelling gevonden, en werd door allen, die onze taal hoogschatten, de wensch gekoesterd, dat men ook andere tooneeldichters van naam uit het zelfde tijdperk op gelijke wijze mocht uitgeven, of althans hunne werken door afzonderlijke toelichtingen ophelderen en beter doen waarderen.

Deze wensch was ook de mijne, en naar mate ik de gelegenheid gunstiger vond, mij met een geregeld onderzoek der genoemde tooneelpoëzij onledig te houden, wakkerde de lust in mij aan, om zelf handen aan het werk te slaan, ten einde het een of ander belangrijk werk naar behooren toe te lichten.

Geen schrijver scheen mij daartoe meer geschikt dan Bredero, wiens kluchtspelen en liederen eenen overgrooten taalschat bevatten, en vooral rijk zijn in woorden en uitdrukkingen, die òf reeds geheel verouderd, òf door

tijdverloop in beteekenis verduisterd zijn, of om welke reden ook heden ten dage eene opzettelijke verklaring behoeven. Worden deze niet bijtijds opgehelderd en in hun ware daglicht gesteld, het is te verwachten, dat zij allengs, bij verder verloop van jaren, in nog duisterder nevel zullen wegschemeren en eindelijk, als geheel onverstaanbaar, voor onze taalkunde zullen verloren gaan.

Dat de werken des genoemden dichters in de latere jaren bij onze landgenooten eene hoogere belangstelling hebben gevonden, is reeds bij vele gelegenheden gebleken en nog onlangs bevestigd door de Letterkundige Faculteit der Hoogeschool te Groningen, die in 1856 eene prijsvraag uitschreef, waarbij zij eene aesthetische beschouwing van BREDERO's dramatische werken verlangde. Het is om die reden, en in de hoop dat deze belangrijke prijsvraag een voldoend antwoord moge uitlokken, dat ik mij hier zal onthouden van eene opzettelijke ontvouwing der verdiensten van BREDERO als dichter: eene taak, die dan ook te gewichtig en te veel omvattend is, om ze hier als in het voorbijgaan te willen behandelen.

Ik heb mij dus geheel bij het taalkundige bepaald en mij ten doel gesteld, al datgene wat de gezamenlijke werken van BREDERO voor de taal belangrijks bevatten, bijeen te lezen, en, in den vorm van een woordenboek, te verklaren en toe te lichten. Na voltooiing van mijnen arbeid bood ik dien aan de Leidsche Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde aan. Deze, steeds bereid om elke poging te ondersteunen, die strekken kan om eenig nieuw licht over de taal te verspreiden, of hare ontwikkeling te bevorderen, vereerde mij met hare goedkeuring en nam mijn werk als haar eigendom aan, waarvoor ik haar bij dezen mijnen oprechten dank toebreng.

Bij de samenstelling dezer reeks van woordverklaringen heb ik gemeend nog een ander doel te kunnen bereiken, door mijnen arbeid tevens dienstbaar te maken aan het nieuwe Taalkundig Woordenboek, dat thans in bewerking is onder redactie der Heeren M. DE VRIES, J. DAVID en L. A. TE WINKEL. Eene volledige verzameling van alles wat uit BREDERO kon worden opgeteekend, zal voorzeker voor een Nederlandsch Woordenboek eene niet onbelangrijke bijdrage kunnen zijn, en reeds mocht mij de belangstelling der Redactie in mijnen arbeid blijken uit het Tweede Verslag, onlangs door haren Voorzitter te Antwerpen voorgedragen (bl. 26). Is mijn werk, ten gevolge van deze tweeledige bedoeling, meer in omvang toegenomen dan ik mij in den beginne had voorgesteld, die meerdere uitvoerigheid zal, naar ik vertrouw, geene verontschuldiging behoeven.

Als grondslag mijner bewerking heb ik steeds gebruik gemaakt van de eerste drukken van BREDERO's spelen, maar telkens, waar twijfel omtrent spelling of beteekenis bestond, de latere drukken daarmede vergeleken.

Daar in BREDERO's werken de *g* en *ch*, de harde *c* en *k*, de *i* en *y*, de *cx* en *ks*, de *s* en *z* telkens met elkander verwisseld worden, heb ik de volgorde van mijn alphabet genomen als volgt; *a*, *b*, zachte *c*, *d*, *e*, *f*, *g-gh-ch-cch*, *h*, *i-y*, harde *c-k-ck-cq*, *cx-ks*, *xst-kst*, *qu-kw*, *l*, *m*, *n*, *o*, *p*, *r*, *s-z*, *t*, *u*, *v*, *w*.

Ten slotte heb ik hier nog een aangenamen plicht te vervullen, door mijnen oprechten dank te betuigen aan mijne hooggeachte vrienden, die mij op de ondubbelzinnigste wijze hunne belangstelling in mijnen arbeid betoonden: aan Prof. VAN DER CHIJS, voor zijne mij met veel bereidwilligheid gegevene inlichtingen wegens sommige

muntsoorten, in dit werk vermeld; aan Dr. A. DE JAGER, die mij, zoowel door het toezenden van boekwerken, als door het uit den weg ruimen van eenige zwarigheden en het mededeelen van eenige ophelderingen zeer verplichtte; en aan Dr. M. DE VRIES, wiens vriendschappelijke hulp mij overal ter zijde stond. Waar ik moeilijkheden ondervond, was hij mijn raadsman; menig woord, dat mij duister was, werd door hem tot klaarheid gebracht, menige verandering ten goede door hem aangewezen, menig bijvoegsel mij door hem uit zijne eigene taalkundige aanteekeningen verstrekt.

Bij deze mijne dankbetuiging houd ik mij in hunne hooggeschatte vriendschap bij vernieuwing aanbevolen.

LEIDEN, 11 Mei 1857.

A.

Aaltje (van) singhen. De tekst geeft duidelijk te kennen, dat door dit spreekwoordelijk gezegde ten tijde van BREDERO niets anders bedoeld werd, dan »*drinken, feestvieren.*" Een gaauwdief, die zijne gestolene koe liefst niet zelf aan de markt wilde brengen, maar zijn' waard de kastanjes voor hem uit het vuur doen halen, zeide, om hem hier toe aan te moedigen, terwijl hij hem met den verkoop belastte:

> Wat gy meer as negen pond kon bedinghen,
> Daer sullen wy lustich voor *van Aalge singhen.*
> Kl. v. d. Koe. bl. 11.

Aalwarigh, aalwaardigh, enz. Mistroostig, verdrietig.

> Hoe *aalwarigh* ben ick ik mijn ghemeene sin!
> Roddr. bl. 36.

zoo ook Jerolimo, bl. 35.

Van dit woord, waarvan vroeger de beteekenis en afleiding beiden zeer onzeker waren, is onlangs in Dr. DE JAGERS Nieuw Archief I, 261 en vv. door Prof. DE VRIES eene verklaring gegeven, waaruit blijkt, dat *aalwarig*, of liever *aalwaardig*, in Brabant, Vlaanderen en Zeeland de beteekenis van *dartel*, maar in Holland daarentegen die van *gemelijk*, *verdrietig*, *mistroostig* had, en dat daarenboven dit verschil van opvatting, om verwarring te voorkomen, een verschil van vorm (*aalwaardig* en *auweerdig*) ten gevolge had.

Aanbijt. Voorspijs, voorproefje.

Bidt hem van mynent wegen,
Dat hy sich veronlege
Te komen ten *aanbijt*,
Ten na-noen, wat goet tijt.
Lucelle, bl. 22.

KILIAAN stelt dit woord gelijk met *inbijt* en *ontbijt*, welk laatste alleen nog bij ons in zwang is, in de beteekenis van eerste morgenbete. Hierboven wordt echter gesproken van een ontbijt in den namiddag. Deze uitdrukking wordt begrijpelijk als men bedenkt, dat onze voorouders niet ongewoon waren, de eene of andere lekkernij of versnapering, zoo als soppe, spiering en dergelijken, vóór den eigenlijken maaltijd te gebruiken, en haar ook met den naam van aanbijt of inbijt te bestempelen. Zie BILD. Geslachtl. op Ontbijt.

Aangaan. (Intransit.). Te stade komen, helpen.

Krijghje ien droncken-snuyt of ien quaat-hoofdigh Man,
Mijn salighe schaap! wat raadt *ging* jou dan *an*?
Roddr. bl. 12.

Ten tweede: minnenhandel plegen.

— een rustich schoon Man en can niet eerlijck blyven,
Soo seer wort hy versocht van Weeuwen en van Wyven,
Die veel aensoecks het, die *gaet* oock dickwils *an*,
En die dickwils *aengaet* krijght een leghe huyt daer van,
Die uytgemargelt is vande bequaemste krachten.
St. Ridd. bl. 18.

Ten derde: overkomen, te beurt vallen.

O Godt, o goede Godt, wat lyden *gaet* my *aen*.
Het daghet, bl. 36.

Aangang (Ten) komen. Onverwacht komen, overvallen, ergens onverwachts bijkomen.

Dan *komt* de Werelt *ten aengang*,
Om nieuwe stryt te gheven.
St. Ridd. bl. 20.

Bij Schrijvers der 13de eeuw vindt men reeds deze uitdrukking, zoo als bij: MAERL. Sp. Hist. II, 14 vs. 7; Lancelot III, vs. 26639; Esmoreit vs. 985 en anderen.

Vroeger had *aangang* ook de beteekenis van *aanvang* of *aanval*, dus van *begin*, als zoodanig komt het voor in: MAERL. Sp. Hist. II, 14; den Klerck u. l. L. bl. 181, en ook bij onzen Dichter.

Kom looten wy, wie eerst den *aengangh* sal beginnen
Van 't Duwel.
Het daghet, bl. 20.

Aanleggen. Overleggen, beramen.

De ouders van Angeniet oud wordende, willen voor hunnen dood het geluk hunner dochter verzekeren door maatregelen, in den tekst uitgedrukt, en nadat de vader hierover eenigen tijd met zijne vrouw gesproken heeft, vervolgt hij:

. . . . . 't is by ons wel dickwils *aangheleyt*,
Maar hieldent altoos op met slepen en met sloeren,
Het moet eens op een eyndt, wy moeten 't nu uyt-voeren.
Angeniet, bl. 3.

Aanpeuren (Wat). Iets harder voortgaan, meer vaart maken.

Maar Daniel *peurt wat aan.*
Groote Bron der Minnen, bl. 23.

Aanpraten. Wijsmaken.

Wat wil gy my *anpraaten?*
Moortje, bl. 38.

Aanslaan. Aannemen, in tegenoverstelling van afslaan, voor weigeren.

Myn Moeder deed my strax een Heerelyck vermaan,
Dat ick Tarisius, myn Neve, souw *anslaan*,
Waar op ick seyde, met een klagelyck volharden,
Dat ick veel liever wouw een Klooster-Nonne warden.
Griane, bl. 17.

Misschien so dencken sy de Koningin Gryaan
Te setten af met list, om 't Rijck selfs *an* te *slaan.*
Id. bl. 49.

Zie verder St. Ridd. bl. 14.

Aanstrijden. Het oorspronkelijke en hoofddenkbeeld van dit werkw. is bestrijden, hetzij dan door alles in het werk te stellen om zijn doel te bereiken, zoo als in de volgende plaats:

Wast hier niet, dat ghy swoerd met tranen in u oogen,
By al wat leven had, jae by de blauwe bogen,
En by de Goden selfs, dat eer de donder dy
Verpletten sou, eer dat ghy soud verlaten my?
Waer blijft u toesach nu? waer 't cracht van uwe eden,
U eden seg ick, daer met ghy my *aengestreden*
En toegesworen hebt soo dikwils, datter in
U min noch valscheyd was noch dubbelheyd van sin.
Angeniet, bl. 47.

hetzij door iemand te beschuldigen, en die beschuldiging vol te houden, zoo als het voorkomt in VAN SANTEN, Snappende Sijtgen, bl. 18.

En die je daer siet, die heeftet (nam. het gestolene goed);
strijt het die *an.*

Zoo ook bij onzen Dichter, die eene gewezene dienstmeid doet zeggen:

Mijn Vrouw die *street*men *an*,
Als dat ick my verliep met haar ghetrouwde Man.
Jerol. bl. 19.

Aanval. Aanvalligheid, vriendelijkheid.

Princes wie sou uyt spreecken
U Deuchden of *aan val.*
Gr. Bron der Minnen bl. 88.

Aars noch aars. Even als, niet anders dan of, zoodat.

De Vaer die baerden *aers noch aers* as de baerlijcke droes.
Kl. v. d. Molen, bl. 5.

Hoe souwen vuel koopluy huer goet niet mind'ren,
Diens sonen so diep gaen en teren *aars noch aars* als grave [kindren?

Moortje, bl. 35.

Zie nog Jerol. bl. 10, 12 en 19.

Aars (Schier) worden. Oudtijds eene gewone uitdrukking, zegt Dr. DE VRIES in zijn' Warenar, om eene groote verwondering aan te duiden, die ons, als ware het, buiten ons zelven vervoert en dus tot een *ander mensch* schijnt te maken. Het woord *mensch* wordt nog bij *aer* gevonden in Schyn-Heyl. bl. 36, doch in Jerol. bl. 35 vindt men dat Trijn, na Robbeknol te hebben hooren lezen, zegt:

Jesus, Marye, maar kyeren, God segen ons, is dat Gods woort?
Ja wel Heer, ick *word schier aars*, ick hebt mijn leven niet [ehoort

Zie meer voorbeelden in Schyn-Heyl. bl. 45 en in den Warenar 1843, bl. 226.

Aarselingh. Terug, achteruit, ruggelings.

Gaet ghy so voort met u leven,
Ghy sult metter tijt u weer *aerselingh* gaen begeven,
En alle jaers een jaer jonger worden.

Schyn-Heyl. bl. 54.

Ende si ghinghen *eerselincx* daertoe, ende decten haers vaders manlicheit toe.

Liesveldtsche Bijb. 1526. Gen. IX. lett. G.

Dat dit woord, even als het werkw. *aarzelen* van *aars* komt, is duidelijk. In vroegere eeuwen, toen de zeden nog niet zoo verfijnd waren als thans, noemde men de dingen bij hunnen naam, en waren de woorden somtijds, volgens ons oordeel, niet kiesch, men zag er geen kwaad in; van daar dat ook de Franschen hun *reculer* en *à reculons* hebben.

Men zie nog Griane, bl. 40; Dr. DE VRIES Warenar, bl. 101 en Magazijn van Nederl. Taalk. III, 189.

Aarsgat (Een) anjagen. Een' leelijken trek spelen.

Wat laat ick my duncken? ick wet ick u een treck
Sal spelen, die hans hiet; wilt my maar eens slagen,
Ick sal u bylo *een* vervaert *aers-gat anjagen.*
Moortje, bl. 63.

Aas (Man van deus). Arme bloed.

Hoe ist Jan Kurckevaar? Hoe ist *man van deus aas?*
Luc. bl. 57.

Deze spreekwijze, welke eene groote vermaardheid heeft verkregen door den bekenden Bijbel van *deux aes*, waarvan de eerste druk in 1562 te Embden uitkwam, was reeds vroeger in zwang, zoo als blijkt uit den Reinaert, bl. 123, var. vs. 40, en uit eene lijst van spreuken en spreekwoorden van 1550, door Prof. Meijer in het licht gegeven, waarin men op bl. 43 leest:

Het syn luiden van Dues Aes.

Zij is haren oorsprong verschuldigd aan het tiktak- of verkeerspel, dat, zoo als men weet, met dobbelsteenen gespeeld wordt. De beide azen maken te samen het minste getal uit, en dit getal, toegepast op den speler, en later op elk' ander' persoon, bracht de beteekenis van *arme bloed* met zich mede.

Aasengt, aasent, aasing, aasingt. Door snelle uitspraak bedorven woord, in den mond der mindere volksklasse gevormd voor aanzicht, aangezicht, bakkes.

— houje liever je locken wat lang byje *aasengt?*
Kl. v. een Huysman, bl. 3.

De andere vormen, allen met dubbele *a* (*aa*) vindt men in de Kl. v. d. Koe, bl. 12; Kl. v. een Huysm. bl. 13 en elders. Met eene enkele *a*, en dus als *asent*, *asingt* ontmoet men dit woord in C. Biestkens, Claes Kloet, 1619, bl. 8; J. Starter, Melis Tyssen, 1646, bl. 1 en in Swols Margrietje, 1639, bl. 1.

Aassacx speelder. Bedelaar, kermisboef, goochelaar.

Flucks quamen daer by hem guyghelaers en Obly,
En *aessacx speelders*, vol van alle schelmery.
Moortje, uitg. 1638, bl. 65.

Aaszak is bedelzak, spijszak, zie BILDERD. Gesl. lijst. De aassakspelers worden bijna altijd bij goochelaars genoemd, en het woord *speler* duidt aan, dat zij even als de goochelaars op de kermissen en elders rondliepen om door allerlei grappen en aardigheden den toeschouwers het geld uit den zak te troggelen. Zij behoorden dus tot de landloopers, boeven of bedelaars. Dat men echter ook aan eene soort van *goochelaars* te denken heeft, leert ons de uitdrukking: *spelen uit den aessack*, te vinden in Symen, bl. 13.

Zie nog VAN SANTEN, Lichte Wigger 1617, bl. 5.

Abben naers. Dit woord is eene verbastering van *naauwe-naers*, dat voorkomt in VAN SANTEN, epigrammata 1626, n°. 32, en dat, op personen toegepast, volkomen overeenstemt met wat wij door *nijpnaars* bedoelen. Somtijds heeft dit woord betrekking op eene plaats, en dan zal het *hol der vrekken* of iets dergelijks moeten beteekenen.

En den anderen, die in *abben naers* gheweest is,
Om pis-dieven te soecken, wil Katryn voor recht slepen.
Schyn-Heyl. bl. 43.

Van *naeuwe-naers* maakte het Amsterdamsche gemeen weldra *nabbe-aers* (St. Ridd. bl. 42), *nabben-naers* (Moortje, bl. 52) en eindelijk, bij het wegvallen der voorste letter, werd het *abben-aers* en *abben-naers*.

Abel. Het hoofddenkbeeld van dit woord is *bekwaam*, maar de velerlei vormen, waarin iemands bekwaamheid zich openbaart, geven ook verschillende woorden aan

de hand, om die *nuances* uit te drukken. Van daar dat men de beteekenis van afgericht, handig, behendig, listig, loos, ja somtijds ook verstandig, vernuftig, aardig, geestig, daardoor vindt aangeduid. Het wordt zoo wel tot een bijw. als bijv. nw. gebezigd. Als bijw. in:

Men weet het hedensdaags soo *abel* te besteken.
Jerol. bl. 27.

Om dat icker so *abel* by Goyer hulp int schip.
Id. bl. 38.

Als bijv. nw. in Griane, bl. 32; Stomme Ridder, bl. 28, enz.

Van *abel* is *abelheid* gevormd, dat als subst. al de beteekenissen van het adj. aanneemt. Men vindt het gebezigd in Schyn-Heyl. bl. 19; Kl. v. d. Koe, bl. 7, en op meer plaatsen.

Abrekokes. Abrikozen. Zie Schyn-Heyl. bl. 19.

Adamant. Van diamant of diamanten.

Na dien ghy gantsch versteent met aandacht noyt an hoorden
Mijn klaghelijcke stem, eerbarmelijck van woorden,
Maar saaght aan met een lust int *Adamant* ghemoet,
Mijn bedeligh gheschrijf, beseghelt met mijn bloedt.
Roddr. bl. 38.

Dat men hier aan de vergelijking »zoo hard als een diamant" moet denken, is natuurlijk. Als subst. komt het voor in den Spieghel der Volcomenheit, HS. der M. v. N. L. f°. 204 V° en f°. 205. Ook werd dit woord oulings voor *magneet* gebezigd.

Afdank. Weigering of afwijzing, onder dankbetuiging voor de eer eens voorstels.

O Vonnis al te hart! de *afdanck* is te straf,
Die mijn van desen dach Lucelles vader gaf.
Lucelle, bl. 28.

Afdenken. Begrijpen, nagaan.

Selver heb ick wel gheweten dat hier veel in te berispen en niet minder in te verbeteren vallen sal, in-

sonderheyt kan ick wel *afdencken*, dat ick de nydighe spinne-koppen noch de nues-wyse sindelijcken niet behaghen en sal kunnen.

Aan de Lesers bl. 2, in Lucelle.

Bij MAERL. Sp. H. I, 308. vs. 15, beteekent dit werkw. een' afkeer, een afschrik hebben.

Afdrieschen. Afdwingen, ontweldigen.

— — — Coningh Achab straf,
Die Nabots Wijngaard *drieschten af*,
Door de Helsche slimme Isabelle.

Poëmata, bl. 11.

Zie ook Boert. L-B. bl. 56, *a*.

Afdulden. Afwachten, met geduld verbeiden.

Maar ghy mijn Kloridon, ach! sult ghy wel u leyt
Afdulde met verdrach en goede lijdsaamheyt?

Angen. bl. 27.

Afkeerigh. Afwijkende, afdwalende, afgetrokken, in zich zelven gekeerd.

Wel Roderick! hoe dus *afkeerigh* en weersoordigh?
Dits teghen u ghewoont, dat ghy in blijdtschap treurt.

Roddr. bl. 26.

Afleggen. Onthouden, afwenden, in tegenoverstelling van iemand iets toeleggen.

Heb ick mijn liefd niet van een yeder *af-geleyd*,
En die alleen op u gegrond-vest en geheyd?

Angen. bl. 47.

Aflyvigh maken. Dooden.

Die my het leven bracht, die *maack* ick laas! *af-lyvigh*.

Roddr. bl. 57.

Aflyvich voor *dood* (adj.) komt voor in Lucelle, bl. 52, en *aflijvinghe* voor *afsterven* of *dood* (subst.) in MARNIX, Byencorf 1645, bl. 14. v°.

Afloogen. Afwasschen, schoon maken, komende dit werkwoord zeer zeker af van de gewoonte om, ten einde

alle vettigheid van borden en schotels weg te nemen, eenig loog daartoe te gebruiken.

Ja wel, het is wongder, wat is hier ien hoope stof!
Nou ick mach gaen krygen 't half vat en *loogen* mijn vaten *of*.
Symen, bl. 2.

Het in den laatsten regel voorkomende *half vat* zal het vat bedoelen, waarin die loog bewaard werd.

Afmennen. Afmatten, afslooven.

Mijn jaren *afgement* en moe en mat van leven.
Lucelle, bl. 47.

Ment ons niet *af*; myn lust ter rust nu rechte voort is.
SPIEGHELS Hart-Sp. 1615, bl. 16.

Dit beeld is ontleend aan de mythe, dat Phoebus zijn vierspan dagelijks afment en afmat, om het te doen rusten als hij zelf bij Thetis nederdaalt.

Afpollen. Door overspel van een ander aftrekken, van pol = boel, d. i. overspeler.

— — ick wodse sparen als begyne koeck,
Ick souse fijntjes in een schoon pampiertje rollen,
En sluytense voort wech, so souse mijn niemant *of pollen*.
Lucelle, bl. 11.

Bij uitbreiding: aftrekken, aftroggelen in het algemeen.

op dat sy alsoo hem het Meysje bequaemelijck *afpollen* mocht.
Moortje, Inhoud van 't spel, bl. 2.

Afschaffen. Ten einde brengen.

Laet Reden dese loop bepleyten en *afschaffen*.
Griane, bl. 44.

Afstaan. Doorstaan, lijden.

Doen vatten sy de moor (mijn stief-vaar) by de neck,
En s'ontklieden hem moeder naackt, doe namen sy brandent [speck
En lieten 't op sen rugh al barnende druypen;
Hy wrong hem als een aal, maar hy kon 't niet ontkruypen,
Dat most hy *afstaan* met ghedult, al wast een harde saack.
Jerol. bl. 4.

HOOFT maakt ook gebruik van dit werkw., in de zelfde beteekenis, in zijne Nederl. Hist. bl. 372, 377, 479, enz.

Aftouwen. Afbrengen, ten einde brengen, klaren.

't Sel me benuwen hoe 't Joost daer *of touwen* sel.
Kl. v. d. Molenaar, bl. 13.

Aftrek. Schets. Wij hebben nog ons omtrek.

An deso twee bedroefde Lien mooghdy sien
Een *af-treck*, ghemaalt na 't leven.
Griane, bl. 24.

Afwijsig. Terugstootend. afkeerig, versmadend, verwerpend.

— — — — — — myn overdroevigh vryen,
Dat sy tot noch, helaes! *afwijsich* heeft versmaet.
Stomme Ridder, bl. 37.

Zie nog Griane, bl. 3 en 37, en Lucelle, bl. 9.

Ach-harm! Helaas! Wij zeggen nog: ach arme! Reeds het Gothische *arms* had de beteekenis van *ellendig*, en dus staat deze uitroep gelijk aan: *ach ellendige!*

U vyer'ghe vruntschap, laas! hoe heb ick die beloont?
Ach-harm! seer Goddeloos, tot mijn eeuwighe schanden.
Roddr. bl. 56.

Achter land. Door, in of op het land.

Uyt dese oorsaack liet hy Vaderlant en vrienden,
En doolden *achter landt.*
Lucelle, bl. 59.

Achter land, achter strate, achter velde, achter wege, vindt men bijna bij elken dichter der vorige eeuwen terug. MELIS STOKE heeft ook (B. III. vs. 224) *achter Vrieslant* voor *door Friesland.*

Achterdeel. Nadeel, schade.

Ach! tot mijn *achterdeel* gaat ghy u glants vertoone.
Roddr. bl. 8.

Bij sommige Schrijvers, die aan oude woorden of vormen gehecht zijn, ontmoet men dit woord nog van tijd tot tijd, doch schaars.

Achterdenken. Bekommering, bezorgdheid, angstvalligheid.

ick heb stilswyghent dit spel by der handt genomen (namelijk zijn' Roddrick), doch met sulcken *achterdencken*, dat dit mijn ontydigh kindt niet voldraghen en soude werden.
Roddr. Voorwerk, bl. IV.

Achterdenkend. Zorgwekkend, bekommering barend, angstvallig.

Doch voel ick in mijn hert een *achterdenckend*' vreesen,
Wanneer ick overweegh als dat ghy zijt een man,
Daer de ghestadicheyt doch niet by woonen kan.
Angen. bl. 20.

Achterdocht. Bekommering, bezorgdheid, angstvalligheid.

De vader van Angeniet, vóór zijn' dood het geluk zijner dochter willende verzekeren, slaat daartoe aan zijne vrouw gepaste middelen voor en voegt er bij:

Op dat wy voort gherust ons leven moghen leyden,
En sonder *achter-docht* uyt dese werelt scheyden.
Angen. bl. 3.

Bruyt voor den droeskop heen, gy verkens! met u singen,
En my geen antwoort geeft en rontom my komt springen,
En laet my steken in mijn *achter docht* en pijn.
A. PEYS, Gedwongen Houwel. bl. 24.

Zie ook Griane, bl. 3.

Achterkousig. Achterdochtig, met argwaan bevangen, een kwaad vermoeden hebbende.

Ick twyfel an u jonst, met *achterkousich* wesen,
Dat ghy een ander hebt verkoren boven mijn.
Roddr. bl. 2.

In NOOZEMANS Lichte Klaertje komt op bl. 1 een man voor, die, op reis zullende gaan, en van zijne vrouw afscheid nemende, haar toevoegt:

Nou bewaer jou kuysheyt, siet het wordje alles vertrout.

waarop zij, ofschoon geene goede plannen hebbende, antwoordt:

Maer hoe sinje dus *achterkousig*, ick benje immers soo trou als gout.

TUINMAN leidt *kousig* af van het werkw. kouten, praten, waarvan ook de vorm *kozen* in lief*kozen* aanwezig is. Zie zijne Nederd. Spr. II, 214. Nog heden wordt *achterkousig* gebruikt, doch meer in de beteekenis van *achterhoudend*, *terughoudend*, dan van *achterdochtig*, en als zoodanig komt het ook nog bij BREDERO voor in de volgende zinsnede:

't Verwondert u misschien, dat ick soo kaarich en *achtercousich* in 't schrijven ben.
Poëmata, bl. 43.

Akelliers. Basterdvloek, waarschijnlijk uit *sacker* en *lichters* gevormd.

Mijn Heeren toe-kijckers, de Poët, die 't spel ghemaeckt heeft, heeft *akelliers* grillen in de cop.
Schyn-Heyl. bl. 63.

Ackerlijden. Verdraaide uitspraak van het meer gewone sackerlijden, d. i. het Heilige lijden van Christus.

Ackerlijden! dat ick nou by aalwaardighe Klaas-Kloet quam.
Griane, bl. 34.

Ackerment. Basterdvloek uit *sacrement* bedorven.

O *ackermenten*, o doot! gants swongden, dats gien deegh.
Jerol. bl. 54.

Zie ook: Jerol. bl. 8.

Al. Alsof.

Hy is wel uyt ghedost en comt hier an brageren,
Al had hy duysent pont om jaerlijcx te verteeren.
Jerol. bl. 14.

Albertijn. Gouden munt, wier waarde ongeveer *f* 5.50 was. Zij werd onder de Aartshertogen Albert en Isabella, in den aanvang der 17de eeuw, geslagen.

Duwt hem maer in de vuyst een dosijn *Albertijnen*,
En beveelt hem de saeck. Schyn-Heyl. bl. 7.

Alf-achtigheyt. Snapachtigheid, veelal gepaard met boert, scherts of schimp.

Ick kan niet in hem sien, dat my in 't minst bekoort,
Als zijn *alf-achtigheyt* van gecklijckheyt verdoort.
Stomme Ridd. bl. 28.

Alleens. Het zelfde, even als, al een.

Jou Suster Katrijntje die is over 't vongkt gehouwen en ghedoopt
Van onse Heer Bestoor, hoe hiet hy nu oock? zyn naam loopt
Verby me monckt; dats *alliens*. Moortje, bl. 63.

Ja dat's *alleens*, nemen, krijgen of stelen.
Schyn-Heyl. bl. 10.

Zie ook Lucelle, bl. 35.

Alle vongen niemet me t'samen. Uitroep: Niemand deele met mij het gevondene! of korter: De vond voor mij alleen!

Als twee of meer personen te samen iets vinden, is het nog heden ten dage de gewoonte dat A roept, als B het gevondene opraapt, *half mijn!* Als A dus iets in het oog krijgt, en wil voorkomen, dat een ander dien roep uite, moet hij hem vóór zijn, door uit te roepen *alles mijn!* Eene dergelijke voorzorg vinden wij in de volgende regels uitgedrukt. Bouwen Langhlijf, wiens vrouw zoo even van een dood kind bevallen was, nu op weg een' vondeling bemerkende, roept met gretigheid uit:

Alle vongen, niemet me t'samen; een moye leckere Seun!
Griane, bl. 36.

Zie over het augment *ge*, dat in de slotsylbe van het voorgaande woord *alle* is opgenomen, de Inleiding, als mede Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 113.

Alliens. Eveneens, even als.

Maer 'k weet niet hoe ick 't heb, het schijnt *alliens* byget,
Of mijn Joncker nimmer gheen hongher schier en het.
Jerol. bl. 32.

Zoo ook Jerol. bl. 36.

Als. Alles. Bij de dichters der vorige eeuwen ontmoet men dit woord niet zelden in de beteekenis van *alles*. Één voorbeeld uit BREDERO zal dus voldoende zijn.

— — — — — in *als* so opgevoet,
Al waart een Princen soon.
Lucelle, bl. 14.

Zoo ook Griane, bl. 64.

Als 't is. Zie: **As 't is.**

Alven. Schertsend snappen, kallen, mallen, boerten, spotten.

— — — — — Ick moet met dese knecht
Wat *alven*, wat gecken, wat lacchen, boerten, iocken.
Lucelle, bl. 29.

— — — — — Ick moet met dese guyt
Wat *alven*, wat boerten en haelen hem wat uyt.
Moortje, bl. 18.

In het Friesch van GYSB. JAPICX ontmoet men het werkw. *alljen*. Dr. EPKEMA spreekt ook van een werkw. *alfjen* of *alvjen*, dat de zelfde beteekenis zou aanduiden. OUDAAN (Poëzy II, 179) gebruikt ook het woord *kerkenalver*. Zie nog: De Geest van Tengnagel, 1642. L. 9. v°.

Ambacht. Dienst, verrichting, functie.

Als ghy de schoone saacht, de vrouwe van u siel,
Daar hart en harsens bey soo heftich op an viel,
Dat ghy noch lijf noch leen, noch spieren niet en roerde,
En niet dan het gedacht zijn *ambacht* uyt en voerde.
Lucelle, bl. 5.

Zie nog MAERL. Sp. H. III, 321; Esopet, Tab. 17; Lekensp. B. II, C. 48, vs. 287; Beatrijs, vs. 26; Lancelot II, vs. 38384; KAUSLER, Die Rose, vs. 7296, enz.

Amelen. Iets goedkeuren, beamen, ja en amen zeggen.

Komt gawe, seyd hy, en laat ons dit eens doorspoelen.
Wy *ameldent* al.
Moortje, bl. 34.

Zie nog HOOFT, Tacit. Jaarb. f°. 172. Dewijl dit woord

uit *amen* ontsproten is, treft men ook het werkw. *amenen* hier en daar aan, o. a. in KOLM, Malle Jan Tot's boertige Vryery, 1662, bl. 6, waar men leest:

Amenen al wat billick is,

Ameloos. Ademloos, krachteloos, somtijds zielloos, levenloos, dood.

-- ick ghebiedt u dat ghy d'*ameloose* doppen,
Of koude leden der Barbarsche Roovers schalck
Te werpen in een put. Roddr. bl. 25.

Zie ook in HOOFT, Ged. bl. 37; Swols Margrietje, 1639, bl. 12 en 25.

Ammeraaltje, amouraaltje. Puikje. Iets dat lief, voortreffelijk is. Het Fr. *amour* ligt hierin ten grondslag.

Al seggen de luy datset puyckje en 't *ammeraaltje* is van de buurt.
Jer. bl. 34.

Van een' neusdoek sprekende zegt Bouwen:

O 't is ien *Amouraaltje!* dan hy kost my al een moye dicke duyt.
Griane, bl. 60.

Zoo ook in Symen sonder soeticheyt, bl. 4; Jan Klaasz. of de gewaande Dienstmaagd, 1683, bl. 43; JAN SOET, Jochem Jool, 1637, bl. 3; de Geest van Tengnagel, 1642. I.

Amonysis welsprekentheyt. Dit woord komt hier uit den mond van een' knecht, en zeker is het verdraaid of verbasterd. Zou de Dichter wellicht aan *admonitie* en dus aan eene aansporende welsprekendheid gedacht hebben?

— — — — — Heb ickt niet gheseyt,
Dat Roemer heeft een *Amonysis welsprekentheyt.*
Moortje, bl. 78.

Anderen (Den). Elkander.

'T sal dan voor u vertreck u zyn een noodich werck
Dat ghy *den andren* trouwt. Lucelle, bl. 64.

Zoo ook Griane, bl. 57.

Angstelijk. Een versterkingswoord, dat de beteekenis heeft van zeer, bijzonder, ontzaggelijk en dat vroeger als bijwoord en bijv. nw. gebezigd werd.

Hy is soo *anxstelijck* moy.
Gr. Liedt-Boeck, bl. 17.

Mer doe den strijt *anxteliken* groot was.
Bijb. v. 1477, Macab. II. cap. 10 vs. 29.

Zie ook Lancelot II. vs. 38980.

Anschijn. Gelaat, wezen, aangezicht.

Maar hey! ick moest met schreumt ghelaten mijn *anschijn*,
Als of ick op mijn Lief scheen zeer versteurt te zijn.
Roddr. bl. 20.

Zie ook Roddr. bl. 32 en 43; Griane, bl. 34; Lancelot II. vs. 7887.

Ansnuyven. Aanvliegen, aanrennen, voortijlen.

Daar komt een Oorlochs-boodt, ghevloghen door de Zee,
En set een styve kours en komt so fel *ansnuyven*.
Moortje, bl. 13.

Anstooten. Aanstappen, een' verhaasten tred gaan.

By gedt Huysman, gy kent wel lustich *anstooten*,
Ick bin me wel een goet looper, ick mach me wel over mijn koten.
Kl. v. d. Koe, bl. 7.

Appel-sop. Thans zegt men appelmoes. De Engelschen, vooral in Amerika, noemen zulks nog zoo, namelijk *apple-sauce*.

Een moye *Appel-sop*, o seecker, die smaackt oock niet bues.
Moortje, bl. 61.

Armen. Ongelukkig of ellendig maken.

Helaas! mijn quaat gheluck *armt* my op 't onghesienst.
Roddr. bl. 54.

Zoo ook heeft Bredero *rijken* voor rijk of gelukkig maken. Zie nog: *ach harme!*

As (Ongebrande). Een stuk hout, een stok.

Want of hy den ouwe man ter vlucht quam t'ontloopen,
Soo sal de Baron en ick hem lustich t'samen stroopen,
En peuluwen hem lustich of met wat *ongebranden as*.
Lucelle, bl. 38.

As kacx. Voor de leus, kwansuis, in schijn, en niet *welstaanshalve*, zoo als WEILAND opgeeft:

Rodrigo de Malta die maackteme lest soo quaat,
Mits hy soo permantich en pruets gaat by de straat,
Om dat hy nu *as kacx* konstapel int leegher is.
Moortje, bl. 29.

Een is *as kackx* een Fransman en 't ander is zijn Tolck.
Kl. v. d. Koe, bl. 2.

Wat men van den oorsprong dezes woords weet of gist, is te vinden in Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 132 en Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. II, 500 en v.

As 't is. Deze uitdrukking werd vroeger gebruikt om een toestemmend antwoord te geven, en beteekende: gij hebt gelijk, het is zoo, zoo is het, juist zoo.

»Kynt" seyse, »koken kost"; *ast is*, seyd' ick soo, petegriet.
Lucelle, bl. 65.

Zie nog Moortje, bl. 34 en 46. Even zoo zeide men: *ast doet*, zie S. COSTER, Kl. v. Teeuwis de Boer, bl. 27.

Asengt, asent, asing, asingt. Zie: Aasengt.

Aver. Over.

Wat raestu dolle mensch verwoet?
Wat klampstu dus met arremoet
In *aver* oude twisten.
Aend. Liedt-Boeck, bl. 27.

Aver. Ouder.

Ick selje bereeckenen haer afcomst van lidt tot lidt, van *aver* tot *aver*. Schyn-Heyl. bl. 25.

De ampten en staaten hun toekomende, volghends 't recht van *aaver* t'*aaver* geërft. HOOFT, Nederl. Hist. bl. 400.

't Schijnt dat wel-gebooren mannen van ouds zijn geweest, die van *aver* tot *aver* van vrije ende eerlicke luiden waeren gekomen.
HUGO DE GROOT, Inl. tot de Holl. Rechtsgel. 1631, bl. 22 vo.

Waarschijnlijk heeft *aver* zijn' oorsprong uit *auer* genomen, waarvan men de *u* tot *v* vervormd heeft. Toen men in lateren tijd *aver* niet meer verstond, maakte

men er *haver* van, en toen moest er uit aardigheid de *gort* bij. Van daar onze tegenwoordige uitdrukking: *Ik ken hem van haver tot gort.*

Aveshands. Met afgewende hand, met eene hand, die van zich afstoot.

Soo ick Ascagnes docht de kop te smijten stucken,
Of in zijn borst dit knijf tot an het hecht te drucken,
Soo schiet hy om geswint, verset dit met een treck,
En sloech mijn *aveshans* recht voor mijn platte beck.
Lucelle, bl. 45.

B.

Baerlijk. De oorspronkelijke beteekenis is: duidelijk, blijkbaar, en bij gevolg kenbaar.

De Vaer die baerden aers noch aers as de *baerlijcke* droes.
Kl. v. d. Molenaar, bl. 5.

Hier beteekent het: als de duivel zelf, in eigen persoon, welke beteekenis uit de eerstvermelde gemakkelijk is af te leiden.

Baeselmanis. Groet. Sp. *besamános*, Fr. *baisemains.*

Daer kregen wy so veel Bonsiours en *Baeselmanis* van de rijcke monseurs. Moortje, bl. 17.

Wat dunckje van dusken *Bazelos manos?*
Gramsbergen, Hertog van Pierlepon, 1679, bl. 4.

In Biestkens, Claes Kloet II, 6, komt *baiselemain* voor in de beteekenis van: *wees gegroet.* In vele kluchtspelen van vroegere dagen vindt men deze uitdrukking in verschillende vormen.

Baggert. Het eigenlijke woord is *bagge*, d. i. juweel. Door *rt* verlengd en versterkt, beteekent het *juweel bij uitnemendheid*, even als *vreckert* (Angen. bl. 24) *een groote vrek.* Zoo ook heeft men *boelder* voor boel, Griane, bl. 19; *galligert* voor galgebrok, Moortje, bl. 54; *kroppert* van krop, Angeniet, bl. 6.

O swacke Vrouwen aart, wech dolle terrech-lusten,
Ghy, *bagghert* an myn hart, en sulter gheensins rusten.
Griane, bl. 43.

Griane wordt in onze aanhaling voorgesteld, als door dwang gehuwd te zijn aan Tarisius, en, in de kerk haren vroegeren beminde ziende, aan wien zij voorheen trouwbelofte gezworen had, komt zij in buitengewonen gemoedsstrijd en roept de bovenstaande regelen uit. Zulke uitdrukkingen vindt men in Griane ook in andere vormen, als op bl. 26: Lely van myn Hart! Parel van myn Geest! enz.

Bayeren. Zwieren, slingeren, elders beijeren.

Ons Buurwijf Fy,
Die altoos arme sloof sit rontom inde ayeren,
En waarse gaat of staat, komt met dat krijtend goet an *bayeren*.
Lucelle, bl. 11.

Bayert-boef. Zwerver, landlooper, van het vorenstaande *bayeren*.

Dat nu voortaan gene Bedelaars, Landtloopers, *Bayert boeven*, Troggelsacken, Huykevaken sullen moghen ommegaan, omme de Aalmoessen te vergaderen op Marcten, Bruggen, enz. Jerol. bl. 29.

Bak. Schotel, een naam, die bij de zeevaarders nog in gebruik is.

Komt hier by den *back* en hebt so goedt als wy.
Moortje, bl. 40.

Zie nog Stomme Ridd. bl. 7 en Dr. De Vries, Warenar, bl. 144.

Bakelaar. Laurierbes, wier smaak bitter en onaangenaam en wier naam van het Lat. *bacca lauri* verbasterd is.

— nou ick oudt ben, achtense mijn als *bakelaar*.
Jerol. bl. 38.

Hondius vermeldt deze bes in zijne Moufe-schans, bl. 170. Zie nog Dr. De Vries, Warenar, bl. 221.

Balansen. Overwegen, wikken.

Balansende de saack met reden.
Griane, bl. 52.

Balg. Windzak, snoever, pocher.

Stort der verwinners moet,
Wentelt haar hooghe hoop in heur hovaardigh bloet,
Doorstoot den *balghen* stijf, verwaant en opgheblasen.
Roddr. bl. 33.

Vergelijk hiermede Magaz. v. Taalkunde III, 192 en 283.

Balgen. Den buik vullen, vreten, slempen.

Men doeter anders niet als vreten, swelgen, *balghen.*
Gr. Liedt-Boeck.

Balsturig. Bij WEILAND komt dit woord voor als wederspannig, hardnekkig, doch in de volgende plaats beteekent het wrevelig, norsch, uitluimig, gemelijk.

Wel Roderick! hoe dus afkeerigh en weersoordigh?
Dits teghen u ghewoont, dat ghy in blijdtschap treurt,
Ons toonend' een ghelaat *balsturigh* en versteurt.
Roddr. bl. 26.

Balt. Spoedig.

In Griane, uitgave van 1616, leest men op bl. 13.

Het schuym-bruyst *balt* uyt angst den Krych-gewende Parth.

Hier komt *schuym-bruyst* voor als samengesteld woord en dan zou *balt* een werkw. moeten zijn, bij mij niet bekend. In de uitgaven van 1638 en 1644 is *schuym* door geen streepje met *bruyst* verbonden en *balt* komt daar voor als bijw. Zie verder Magaz. v. Taalk. I, 24.

Banen. In het algemeen: op eene vrije baan zich heen- en weerbewegen, ruim baan hebben en daarop rondweiden. In droefheid banen is dus zooveel als in droefheid verkeeren, daarin gedompeld worden; in tranen banen bijna hetzelfde als in tranen versmelten.

Om u snoo Margariet,
Om u mijn Ridders stam moet in de droefheydt *banen.*
Het daghet, bl. 35.

Ick kniel Jofvrou in uwe dove stoep,
Daer ick u met benaude stem aenroep,
De stoep daer ghy te met u needer set,
Al isse schoon van steen, ick drencker int gemeen,
Ick drencker int ghemeen in tranen,
Ach tranen, die mijn hert doen *banen.*
Apollo of Ghesang der Musen 1615, bl. 61.

Jofvrou ic ga ick schay van hier,
En Laat tot pant u een Revier
Van uytghestorte traanen,
Waar in mijn Ziel moet *baanen.*
Groote Bron der Minnen, bl. 66. b.

In vereeniging met *weg* of *uit den weg* komt het in eene actieve beteekenis voor. Zie: *weg banen* en *uit den weg banen.*

Banken. Smullen, eten.

— nu wy daer komen en isser te *bancken* noch te bicken.
Moortje, bl. 35.

Den armen, in sijn grauwe Py
Banct onbeschroomt sijn wat'ren-bry.
Poëmata, bl. 16.

Op banken plagt men oudtijds bij den disch aan te zitten; zie Maerl. Sp. Hist., I, 295 vs. 44, en II, 116 vs. 4. *Banken* kan dus gelijk gesteld worden met *tafelen*, en heeft bij uitbreiding tevens de beteekenis van *vertoeven* verkregen.

Men vergelijke nog Jerol. bl. 22, 24 en 36; Schyn-Heyl. bl. 63; Dr. De Vries, Warenar, bl. 121.

Bankje (Een) leggen. Bankroet spelen of verdwijnen zonder betalen. Waarschijnlijk is deze uitdrukking voortgesproten uit de eerste lettergreep van *bank*roet, om daarop te zinspelen, zonder dit harde woord zelf te gebruiken.

na veel belovens gaat den Armen-duyvel deur en *leyt een banckje.*
Jerol. Inh. van 't Spel, bl. 2.

Heb jy niet *een banckjen 'eleyt* eertijdts in westphalen?
Jerol. bl. 10.

Baren. Geweldige beweging maken, razen, tieren, schreeuwen.

— — — — — — hy *baarden* en hy riep
Dat ick mijn kint en u so wreet vergeven had.
Lucelle, bl. 62.

Zie nog HOOFT, Ned. Hist. bl. 849 en 1108; VAN DER VEEN, Zinneb. bl. 29; Kl. van Oene 1662, bl. 21.

Baren (*sich*) had vroeger ook de beteekenis van zich vertoonen, zich laten zien, en met eene kleine wijziging, zich houden, zich voordoen.

Ich hab auch viel vrouwen vom swier arbeyt bevrijt,
So dasse nu mit freuwd *sich* blyde *baren* altijt.
Kl. v. d. Hoogd. Quacksalver, bl. 1.

Vergelijk hiermede Taalk. Magaz. III, 179.

Bark-man. Zekere term in het knikkerspel, die thans niet meer begrepèn wordt, doch uit den samenhang zou men opmaken, dat het beteekend moet hebben een goed geraakt schot, *vlak op zijn poot*, misschien als aardigheid gezegd voor: *vlak op zijn' kop.*

Zekere Contant zegt, na geschoten te hebben:

— — — — — — datser een op sen poot,

waarop de andere jongen antwoordt:

O bloedt datsen vlacken *barck-man*, die jongen die kan schieten!
Jerol. bl. 12.

Basen. Raaskallen, ijlhoofdig heen- en weêrloopen, verward zijn, van waar nog *bazelen.*

O overvalsche pry! 't is vremd, dat ick niet *baes.*
Angen. bl. 52.

In BARTAS Werken II, 361 wordt dit woord op serpenten toegepast. Zie ook STARTER, Timbre de Cardone, 1618, bl. 56.

Bast. Strop, aldus genoemd, dewijl men de stroppen vroeger veeltijds van boombast vervaardigde.

Maar die 't de arme luy so diefs ghewijs strijckt deur,
Die wensch ick oock een *bast* na Keyser Karels keur.
Jerol. bl. 56.

Batsch. Weêrspannig, weêrstrevig, norsch, hardnekkig.

Ick vel der *batschen* moedt alleen met myn ghedachten.
Griane, bl. 13.

Den *batschen* schellem ons door duysternis ontvluchten.
Id. bl. 22.

Van hier *batsicheyt* voor norschheid, dat ook bij onzen Dichter voorkomt in Griane, bl. 18 en in het Uitlegk. Woordenb. voor hardnekkigheid in het doordrijven van zaken.

Bedampen. Bezwalken.

Gheen blinde Liefd' en sal besoedelend' *bedampen*
Mijn suyver Koninghs hert in dit besorgh'lijck stuck.
Roddr. bl. 27.

Zie ook Lucelle, bl. 12.

Bedelig. Smekende, bedelende, op dringende wijze verzoekende.

Mijn *bedeligh* gheschrijf, beseghelt met mijn bloedt.
Roddr. bl. 38.

Bedelven. Eigenlijk onder de aarde bergen, begraven. Wat men begraaft, bedekt, wegstopt, wordt onzichtbaar, verdwijnt, is voor den belanghebbende niet meer. Van daar beteekent dit werkw. zoowel overstelpen (al is het ook onstoffelijk, bijv. door een' vloed van woorden) als verdwijnen, te niet gaan. Door deze verklaring worden de volgende plaatsen verstaanbaar.

De Min maackt hier goe Vrienden quaat,
Zy ontsteeckt het hert met nijdt en haat,
En doet d'ouwe jonst *bedelven.*
Roddr. bl. 15.

Wat doet mijn vreught so schielijck diep *bedelven?*
Id. bl. 29.

De woorden, die ghy mijn so dickwils bliest in 't hooft,
Waar van ick mijn so seer en geck'lijck liet *bedelven*,
Dat ick de schaduw nam voor 't eygen wesen selven.
Angen. bl. 21.

Men vergelijke hiermede BAARDT, Deugden Spieg. bl. 386.

Bedenken (Iemand). Zich iemand voorstellen.

Rieuw. Gaet by Schyn-heyligh stracx, enz.
Slocksp. Ick kan hem niet mijn Heer! *R.* Hy draagt een kael kasiack
Heel langhsaem en bedacht spreeckt hy op sijn ghemack.
Slocksp. Ick kan *hem* niet *bedencken.*
Schyn-Heyl. bl. 1.

Bedieden. Beduiden, uitleggen, verklaren en ook door bondige bewijzen eene aantijging staven. In de eerste beteekenis vindt men dit woord in:

— — — — — — ick wil u nu *bedieden*,
Om welcke saake ick u hebbe doen ontbieden.
Moortje, bl. 3.

De tweede komt voor in:

Siet Prince hier de gheen
Die ghy betydet met de snootst der lelijckheen,
Stelt nu u voorslagh voor en kundy 't ons *bedieden*
Met waerheyd alst behoort, u eysch sal u gheschieden.
Stomme Ridd. bl. 49.

Bediedt. Bescheid, antwoord.

Wel Nieuwen-Haan, mijn Knecht, wat brengdy voor *bediedt?*
Roddr. bl. 41.

Bedijen. Slagen.

'k Sal op een hoedt niet sien ist dat ghy wel *bedijt.*
Moortje, bl. 23.

Bedouwen. Verkwikken, verfrisschen even als de dauw het dorstig gewas.

Behalven dese lusten
Sie ick een Herder stouwt

By sijn Lief lodd'rend' rusten,
Die hy met vreught *bedouwt.*
Roddr. bl. 51.
Veertich jaer heeft myn aenschijn hun *bedouwt.*
Het daghet, enz. bl. 43.

Bedoven. Deelw. van het oude *duiven.* Het beteekent bedolven, gedompeld en, met eenige uitbreiding of wijziging van beteekenis, *midden in.*

Die de vreeslijcke smuyl Charybdis willen schuwen,
En vallen Schilla wreet *bedoven* inde kuwen.
Lucelle, bl. 59.
Ick leef als den Salmander
Bedooven in mijn vyer.
Roddr. bl. 50.

Zoo ook Boertigh L-B, bl. 71; Jan Zoet, Zabynaja, 1648, bl. 19; Claes Kloet, 1619, bl. 5 enz. Vergelijk hiermede de uitlegging van Bild. in Hooft's Ged. III, 78 en 223.

Bedorven (Een) man sijn. Deze uitdrukking bezigde men vroeger voor hetgeen men thans noemt: *verloren, ongelukkig zijn.*

Want dat hy noch eens quam het goetje met mijn deelen
Van landen, huysen, gelt, rent- brieven en juweelen,
'k *Waer een bedorven man.*
Schyn-Heyl. bl. 3.

Zie ook Kl. v. Symen, bl. 5; T. Asselyn, Melchior, 1691, bl. 29; P. de la Croix, Ingebeelde Zieke, 1715, bl. 75 en 77.

Bedrapen. Betrappen.

Wanneer soud ick u dan weer *bedrapen* op u bed?
Schyn-Heyl. bl. 58.
Hy wil enckel te velt om een Haes te *bedrapen.*
S. Coster, Kl. van Teeuwis, 1627, bl 7.

Bedreven. Bij onderscheidene vroegere Schrijvers komt dit woord voor als *gelegen* in *wat is er aan gelegen,*

of als *misdreven* in *wat is er aan misdreven.* Wij zeggen daarvoor meestal: wat komt het er op aan.

Ick segh noch dattet beter lelijck dan moy te wesen is,
Fy schoonheyt, schijt schoonheyt, wat leyter aen *bedreven?*
Stomme Ridd. bl. 20.

Zie ook Jerolimo bl. 27; Aendachtig L-B. bl. 59; Dr. De Vries, Warenar, bl. 120 en Soolmans, Gedwongen Doctor, 1671, bl. 19.

Beelden. Voorspiegelen, een beeld scheppen van het een of ander, dat in wezenlijkheid niet bestaat.

Ach Frene! lieve vriendt, myn sorghe boven al
Is dat Gryane noch niet vaardich wesen sal.
Het voor- spoock *beelt* myn hart veel vremdicheyts te vueren;
Ick vreese ons yets quaadts 't voornemen sal verstueren.
Griane, bl. 19.

Beersteker. Nachtwerker, drekruimer, van het oude bern, d. i. drek, vuiligheid.

Frans witte-broodt en Jan Treck
Die koften vande *beerstekers* een tobben of twee met dreck.
Jerol. bl. 12.

Zoo ook Jerol. bl. 36 en Meyer op het woord *Bern.*

Beestjaal. Dom als het vee, of, zoo als men nog zegt, beestachtig dom.

Ick sal ou promoveeren tot Doctor Juris door ou *beestjaal* verstant. Jerol. bl. 6.

Vondel gebruikt dit woord voor 't vee zelf, Fr. *bétail.*

Weyd hier myn *Beestiael*, weyt hier myn tierigh Vee.
Pascha, bl. 1.

Beet (Niet een). Niets hoegenaamd, volstrekt niets of niet.

Wat baat de Ryckdom dan alsmense niet besteet
Tot ons of 's naastens nut? ach armen *niet en beet.*
Moortje, bl. 5.

Als subst. van bijten beteekent *beet* een afgebeten brok,

en figuurlijk dus eene kleinigheid. Zoo vindt men bij nog vroegere Schrijvers of Dichters: niet een peer, niet een noot, niet een slee, enz.

Zie nog Lucelle, bl. 21; Moortje, bl. 46 en 70, en Hoofts Warenar door Dr. De Vries, bl. 138.

Bef. Platte kraag om den hals.

De langhe Mantel met op-staende *bef.*
Schyn-Heyl. bl. 1.

Befreysemen. Met doodschuim overdekken of bezoedelen.

'T uytschudden van de kle'en, het plund'ren, 't ondersoecken,
Der *befreysemde* liens verholen knoppel-doecken.
Apollo aan de Nederl. Jonckh. bl. 5.

Begangen. Oude vorm van het deelw. begaan.

Mits dat ghy zijt gestraft so vinnich en so quaat,
Gelijck de grootheyt eyscht van de *begangen* daat.
Lucelle, bl. 55.

In eene andere beteekenis, namelijk in die van *met iets begaan zijn*, vinden wij dit woord in den Clerk. u. l. L. bl. 179.

Begeesten. Bezielen, en van daar *wel begeest* voor verstandig, vernuftig.

Horati Vader was een slaaf,
Maar niet te min soo was hy braaf,
En *wel begeest*, aardich en wacker.
Angen. bl. 5.

Daer is (wat 's de mensch verbeest 't.)
Windt noch kracht, die 't lijff *begeest 't.*
Camphuysen, Ps. 135 vs. 11.

Beglanste lien. Lieden, die veel glans en luister ten toon spreiden, die prachtig gekleed zijn en in onbekrompen weelde leven. Nadat onze Dichter al degenen, die op eene oneerlijke wijze zich verrijken, heeft doorgestreken, voegt hij er de volgende regels bij:

Dees God vergheten Schelmery
Staat nu soo 't schijnt de Werelt vry,
Want elck steelt na zijn believen;
Godt sal met straf daar in versien,
En slaan de goet *beglanste lien*,
De Roovers en Fockers van de Dieven.
Roddr. bl. 49.

Begorden. Van het oude gorden, d. i. in het Fr. *ceindre*, en dus zooveel als *enceindre*, derhalve bezwangeren.

Griane had buiten huwelijk, doch na eene deugdelijke huwelijksbelofte, hare gunsten aan Florendus afgestaan. De zoon, uit dezen liefdehandel gesproten, werd te vondeling gelegd, doch volwassen zijnde, komt hij met zijne moeder te samen, als wanneer zij ontdekt, dat hij haar zoon is. Nu moest zij hem een verhaal doen, hoe de omstandigheden, die zijne geboorte en zijn verder lot bepaald hadden, zich hadden voorgedaan en elkander opgevolgd. Zij schaamt zich niet; hem te zeggen, dat hij buiten huwelijk gewonnen was, maar voegt er dadelijk tot hare verschooning bij:

Ghedenckt niet, o myn kindt, dat ick acht-loos verslofte
Te nemen, voor de daat, een houwlijckse beloften;
Op die voorwaarden heeft Florendus my *begordt*.
Griane, bl. 57.

In eene gewijzigde opvatting vindt men in St. Franciscus Leven, vs. 9465:

Eens adtsoe (d. i. had zij) een kint *begort*.

Waar begorden van de vrouw op het kind is overgebracht.

Begrobbelen. Bevlekken, bevuilen, begrommelen.

Hoe siet gyer dus uyt, dus *begrobbelt* en bekreten.
Kl. v. d. Koe, bl. 16.

Zoo ook in Moortje, bl. 62.

Beguichelen. Begekken, honen, bespotten, smaden.

Komt yemandt tot wat meerder staat,
Hy werdt *beguychelt* en versmaat.
Griane, bl. 63.

Zie ook Het daghet, bl. 49.

Het primitief *beguichen* vindt men in A. VAN STEYN, Geveinsde Bedelaer of herstelde liefde, 1661, bl. 10.

Begut. Basterdvloek uit »bij God" ontsproten. Onze uitroep: gut! wel gut nog toe! gunst wat zegje! behooren hiertoe.

Hoe na, mienje *begut*, dat ick dan niet en dooch?
Jerol. bl. 27.

Behalen. Betrappen.

Al spreeckt hy schoon gheen talen,
Men sal hem weder niet op loghen-tael *behalen*.
St. Ridd. bl. 30.

Behoorte. Vereischte, eisch, alles wat tot iets behoort.

Verseeckert my de deur met alle zijn *behoorte*.
Het daghet, bl. 1.

Elck dingh moet zijn *behoorte* hebben.
DE BRUNE, Bancket-Werck, 1660, II, 190.

In den Bijbel van 1477 komt *behoert* voor in de beteekenis van *beurt*.

Eñ hi santse indē lybano tien dusent telcker maent bi *behoerten*.
I Kon. 5. vs. 14.

Zoo ook bij ANNA BYNS, Ref. 1602. bl. 40.

Behoude soone. Behuwdzoon.

Ick sweert u by myn Kroone
Dat tot *behoude soone*
Ick liever hadde u
Als hem.
Griane, bl. 10.

Behout soone vindt men bij JACOB STRUYS in zijne Ontschaking van Proserpina 1634, bl. 23, en *behuyde sone* in Van Brabant die excell. Cron. Caput II op het einde; *behouwde soon* in Griane, bl. 62.

Beyeren. Het zelfde als bayeren en dus zwieren, slingeren, draaien, malen, zweven, heen- en weêrgaan.

Laet dees onnutte sorgh u toch niet meer om 't hooft *beyeren.*
Symen, bl. 12.

Bekeyt. Bekaaid, teleurgesteld, bedrogen in zijne verwachting.

Door 't onderscheyt
Van waerheyt en van loghen,
Ben ik *bekeyt*
En vind my selfs bedroghen.
Groote Bron der Minnen, bl. 101.

Bekennen. Vleeschelijke gemeenschap hebben, hier in den mond eener vrouw gelegd.

Ick sweer, ick nimmermeer een meer als u *bekende.*
Het daghet, bl. 27.

Dit zelfde werkwoord heeft ook de beteekenis van herkennen, zoo als in:

Hoe plechtigh pleghen wy op d'Hase-pat te tyen,
Datmen van stoff en sweet ons nauw *bekennen* mocht.
Roddr. bl. 3.

Ende Saul *bekende* Davids stemme.
Bijbel van 1477. I Sam. 26, 17.

Beklachten. Aanklachte. Een infinitief als zelfst. nw. gebruikt.

Met wien ick door 't gevecht sal thoonen naeckt en klaer,
Dat mijn *beklachten*, ach, is meer als al te waer.
Stomme Ridd. bl. 51.

Beklautert. Beklonterd.

Komt onder-aartsch gedrocht, *beklautert* van het slijck.
Lucelle, bl. 51.

In de uitg. van 1638 en in die van 1644 staat *beklondert.*

Beklenteren. Tot kluiten of klonters brengen.

Hy heeft soo seer gheëntert,
't Velt klonterigh *beklentert*
Met nat, swart, purper bloedt.
Roddr. bl. 47.

Beklieken. Bekladden, bezoedelen, bevlekken.

— — de leughens, die myn haters my oplegghen,
Waar van ick (met verlof) de waarheyt u sal segghen,
Niet uyt doods-vreese, neen! maar voornaamlyck myn Heer!
Om te verdeden myn so seer *beklieckte* eer.
Griane, bl. 50.

Wy souden dan zo niet met vuyle leugens trachten,
Ons even menschen te *beklieckcn*.
S. Costen, Duytsche Academie, 1619, bl. 2.

Den vorm *beklikken* ontmoeten wij in: De Geest van Tengnagel L. 2, v°. Van dit werkw. ontleenen wij *kliek* en *klak* voor smet, vlek, klad.

Beklippen. Betrappen, vangen, gevangen nemen.

Ghesellen duyckt hier neer, wy sullen hem *beklippen*.
Griane, bl. 19.

Zie nog Roddr. bl. 24; Lucelle, bl. 58; Velthem, Sp. H. bl. 384 en de glossaria van Limborch en Karel de Groote. In Schrants Harduyn vindt men *beklicken*, in Soolmans Snaekse Schaking, 1669, bl. 14, Kemp, Kl. v. d. Bedrogen Smid, 1661 en in W. D. Hooft, Kl. v. Stijve Piet, 1682, bl. 17, *bekippen* voor betrappen.

Beknoopt, beknopt. Klein, teeder, als adv. netjes, fraaitjes.

Haar Neus is soo *beknopt*, geschickt en wel gemeten,
Dat niet daar op de Nijdt te schrollen soude weten.
Lucelle, bl. 1.

Maer het jongh is vriendelijck, vrolijck en *beknopt*.
Kl. v. d. Koe, bl. 12.

Zie ook Schyn-Heyl. bl. 19. Als adv. komt het voor in St. Ridder, bl. 21 en 37.

Voor het eerste voorbeeld leest men in de uitg. van 1638 en 1644 *beknoopt*. Door *het jongh*, in het tweede voorbeeld, versta men wat jong, jeugdig is.

Bekoken (iemand). Voor iemand koken. Deze uitdrukking is thans verouderd, doch andere, daarmede overeenstemmende werkwoorden, zoo als bewasschen, bestoppen, benaaien, enz. zijn nog in zwang.

En ick sel iou alle geuse gaar beschaffen en *bekoken.*
Lucelle, bl. 64.

— — het huysgezin daer ick my liet *bekoocken.*
Cats, 1828, bl. 9, a.

Bekollen. Bedwelmen, betooveren, begoochelen, waanzinnig doen zijn.

Want sy sal u met schijn van vruntschap so bekoren,
Bekollen dol en dom.
Moortje, bl. 1.

O Toveraer van Joffers en Princessen,
Die my *bekolt*, ja rolt en solt,
Besweert en kunt belesen.
Het daghet, bl. 9.

Dit woord van *kol*, toover*kol* afgeleid, komt o. a. ook voor in van der Veen, Zinneb. 1642, bl. 453.

Bekommeren. Bezwaren, belasten, verpanden.

Nu moet ick een ringh lossen, die hier is *bekommert.*
Jerol. bl. 39.

Zoo ook Moortje, bl. 64; Kl. v. d. Koe, bl. 9; Hugo de Groot, Inleid. t. d. Holl. Rechtsgel. 1631, bl. 154; van Brab. die excell. Cron. Antw. 1530, M. M. iiij. C. en h iiij. a.

Bekouten. Aanspreken, spreken.

Suft niet wanneer als ghy u meerder mooght *bekouten.*
Poëmata, bl. 34.

Becrachten. Overweldigen, door kracht of geweld meester worden, zoo ook verkrachten. De Keizer op zijn' troon zittende, zegt tegen de aanwezenden:

Ick ben der kleynen troost, der grootsche groote schrick,
Den blixem, het ontsach, dat niemant darf *bekrachten.*
Griane, bl. 13.

Bekruysen. Verwen, kleuren, bemorsen, vuil maken.

Wie 't maer aendachtich na met wyser yver speurt,
En het *bekrosen* hooft maer vander aerden beurt.
St. Ridd. bl. 3.

De Koninglijke Stad, een pronck der Africanen,
Blijft die *bekrosen* laes! met onser Borg'ren bloedt?
G. van der Eembd, Sophonisba, 1621, bl. 6.

De Roosjes werden root en tuygen met hun blosen
Dat hare kaeckjes zijn met schoonder root *bekrosen*.
VAN HEEMSKERK, Arcadia, 1663, bl. 45.

WEILAND geeft van dit woord geene andere beteekenis op, dan die van *met roet zwart maken*.

Bequaam. Geschikt, gemakkelijk, aangenaam.

Een schilder aan Jerolimo een bezoek willende brengen, doch zijn' naam vergeten zijnde, haalt een zakboekje uit zijn' zak, en zegt:

Laat sien, hoe is zijn naam?
» Singjeur Jerolimo." — al-even-wel, so een Taflet is *bequaam*.
Jerol. bl. 52.

In Lucelle, bl. 35, komt het voor als *goed*, *geschikt*.

Bequaamheit. Gelegenheid.

Hier is *bequaamheyt* nu, dat ick mijn scha verhaal.
Roddr. bl. 19.

Bequelen. Beklagen, berouw hebben van iets.

Wie eygen-sinnigh, stouwt, ter werelt yets bestaat,
Bequeeldt wel dick zyn doen in 't eynde, maar te laat.
Griane, bl. 16.

Hier door ist sproockje eerst van Iõ oock versiert,
Die in een witte Koe al stommeling *bequeelde*
Het ongeoorloft werck, dat sy met Jupijn speelde.
Lucelle, bl. 4.

Het verl. deelw. *bequolen* ontmoet men in de zelfde beteekenis bij ANNA BYNS, Refer. 1548, N°. 2, en in de uitgave van 1602, B. III, bl. 39, r°. Zie verder VAN HASSELT op KIL. en HOEUFFT, Bred. T-E., bl. 43.

Bequijnen. Doen kwijnen.

Ghedenckt Lief, dat ick ben een wieckhertighe Vrouw,
En u verslaghen druck *bequijnt* mijn hert met rouw.
Roddr. bl. 42.

Bel. Bal, bol, kloot.

Gheen grooter quaet geschiet hier op de aertsche *bel*,
Als daer sich rijck en oud met jong en arrem paren.
Angen. bl. 37.

Belabben. In opspraak brengen, bepraten, van *labben*, snappen.

Hierom 't Heromnes, ist niet vremt,
Den ander schots *belabt*, beschempt,
Beschelt, beliecht, bekalt beseffen.
Griane, bl. 63.

Beledigen (Hem of sich). Zich verledigen, zich voegen.

Beledicht u mijn kindt te luysteren na mijn woorden.
Het daghet, bl. 39.

Zie nog Hooft, Nederl. Hist. 116, 40.

Beleggen. Overleggen.

En nou Pannetjevet, wat dat het geluck angaat,
Dat staat in iou eygen hant, kundyt maar wel *beleggen*.
Lucelle, bl. 31.

— — — — — — nu sien ick dat veel segghen
Is yd'le pratery, alsmen 't niet can *belegghen*,
En bruycken inde noot.
Angeniet, bl. 35.

Zie nog Boertigh L-B., bl. 7 en Lantsloot vs. 800.

Beleven. Naleven, nakomen, opvolgen, betrachten.

Wildy mijn trouwe raat met ernst gaan *beleven*,
Het sal u rust en heyl in uwen ouwderdom geven.
Angeniet, bl. 30.

Leert my, verlost van straf, *beleven* uw gebot.
C. van Baerle, Heyl. aend. op het lyden v. Jez.

Zie ook Schynheilige Vrouw, 1691, bl. 36.

Belyden (Hem of sich). Zich behelpen, vergenoegen, tevreden stellen.

Gheluckigh is de Man, die hem vernoeght kan houwen,
Die kleynlyck *hem belydt* en eet hem na zyn lust sat.
Griane, bl. 61.

Nature *haar* met sobre Noodruft *belydt.*
Griane, bl. 46.

Beloo. Het zelfde als elders bylo.

Hy heeftme *beloo* moye hondert daelders belooft,
Dat en is voorseker geen brock om te vermuylen.
Schyn-Heyl. bl. 28.

De uitvoerige aanteekening van Dr. De Vries in den Warenar, bl. 127, maakt hier alle uitlegging over den oorsprong des woords overbodig; alleen zij hier bijgevoegd, dat die van Tuinman minder aannemelijk is.

Beluiken. Eigenlijk sluiten, en op de beide vleugels van den neus toegepast, kan men daarvoor in de plaats stellen *dunner*, *minder worden*, *invallen.*

Heur oogen villen in, heur neus *beloock.*
Kl. v. d. Mol. bl. 5.

Belul. Besef, begrip, verstand, denkbeeld, en van daar *belulloos* voor dom, onwetend.

Bedenckt dat met *belul*, ghy roem-waardighe Mannen.
Poëmata, bl. 4.

'k Heb noch *belul* noch raadt.
Moortje, bl. 2.

't *Belul-loos* volck weet van geen redeneren.
Boert. L-B. bl. 96.

Dit woord, dat nog alleen in den mond der mindere volksklasse, ook in den vorm van *benul*, blijft voortleven, werd vroeger door de kieschste Schrijvers en Dichters gebruikt, die het zelfs aan vorstelijke personen in den mond legden.

Zie ook Griane, bl. 64; Bilderd. Geslachtl. op *belul*

en op *lanterlu* en de Taal- en Dichtk. By-dragen, II, 292.

Bemoeden. Vermoeden. Zie MEYER, Woordenschat.

Mevrouwe! ick en weet te dencken noch *bemoeden*,
Of ghy dit segt tot proef, of dat ghy 't doet ten goeden.
Lucelle, bl. 27.

Bemommen. Vermommen.

— hy is — — bedeckt, bepluymt, *bemomt*.
Roddr. bl. 8.

Bemoppen. Omwinden, door windsels verbergen, bij uitbreiding bedekken, geheim houden.

Lodd'rende Jonge-lien, die met verliefde sinnen,
Bemantelt en *bemopt* u heymelijcke minne.
Gr. Bron der Minnen, bl. 22.

Zie nog HOOFT, Ned. Hist. 231, 31 en Magazijn van Taalk. III. 202.

Bemuezelen. Bevlekken, bezoedelen.

So dat dit blesse hooft, en dese witte haaren,
Die ick ghedraghen heb in eeren, soo veel jaaren,
Nu wert *bemuesselt* met een lasterlycke klack.
Griane, bl. 50.

Zoo ook in HOOFT, Ged. bl. 62; HUYGENS, Korenbl. 1672, II, 474; de Geest van Tengnagel 1642, E. 11 v°.; TEN KATE, I, 282 en II, 700; DE JAGER, Proeve, enz.

Bemurwen. Vermurwen, verzachten.

Ick sal zyn gramschap wel *bemurwen*.
Griane, bl. 21.

Zoo ook HOOFT, Ned. Hist. 277, 15.

Benaarstighen. Naarstig bevorderen, zich bevlijtigen op iets.

Ach! wist de onbedachte Jeught,
Hoe hy, in stee van soete vreught,
Benaarstight staagh sijn droef bederven.
Roddr. bl. 49.

Zie ook Moortje, bl. 2.

Bename. Inzonderheid, voornamelijk, uit *bij name* samengetrokken.

— telkes als mijn de temtatie des vlees over quame,
Schrickten ick voor heyntje pick, en voor Luycefer *bename.*
Schyn-Heyl. bl. 36.

Benedijste Domine. Verbastering van *benedicite Domino!* en dus zoo veel als: Wel lieve Heer!

Benedijste Domine! wat is dat vuer ghekrijt?
Griane, bl. 35.

Benenen. Weigeren.

Een noodeloose zorgh maackt u onnut bevreest,
Als of ick Godes raadt quaadt-aardigh souw *benenen.*
Roddr. bl. 45.

Bengelen (Laten). Om den tuin leiden. Bengelen zelf beteekent slieren, slingeren.

Hy vindt niet wat hy soeckt, sy *laet* hem so wat *beng'len,*
En geckt met hem.
Het daghet, bl. 26.

Zy vermaenden de Bewinthebberen, dat zy heur niet meer en moesten *laten benghelen.*
Comoedia Vetus, 1718, bl. 41.

Beniste boortje voor Meniste boortje. Een glas tot den boord of rand volgeschonken, zoo als uit de daarbij komende woorden *rondeeltje* en *klaverblaatje met een steeltje* ten klaarste blijkt.

Dan wast met een *beniste boortje* en dan met een Rondeeltje,
Dan de santé vande Matres, dan een klaverblaatje met een steeltje.
Moortje, bl. 47.

Zie ook M. Fokkens, Kl. v. Dronken Hansje, bl. 11.

In Bredero's tijd werden de Menisten gemeenlijk met de wederdoopers en dus bijna met de heidens gelijk gesteld, zoodat zij aan menigen schimpschoot, zoo in Blijspelen als in andere geschriften blootstonden; geen wonder is het dus, dat men een vol glas, tot aan

den rand gevuld, en ook andere voorwerpen van smullerij, ja zelfs den oploop der wederdoopers, die Amsterdam in 1535 in rep en roer stelden, *Benist* noemde. Zie daarvan voorbeelden in Moortje, bl. 34 en bl. 60; en op bl. 61, hoe men *Jan van Leyden* en *Knipperdolling* met de Menisten gelijk stelde en verwarde.

Benoechteren (Hem). Zich nuchter maken, nuchter worden.

Gaat en *benochtert u;* wat! schaamt u voor de buuren.
Moortje, bl. 42.

HOOFT bezigt *benuchteren* in Hendr. de Gr. 92, 35 en in zijne Ged. 67, 15.

Bepluysteren. Uitplunderen, van pluisteren, d. i. plunderen.

Voorts gheef ick u verlof, haar gantsch te schudden uyt,
En 't Legher na u sin der Mooren te *bepluyst'ren.*
Roddr. bl. 25.

— — — — — — verovert en gheplondert
Gepluystert en geplockt van gelt en kostlyckheen.
Moortje, bl. 6.

Berichten. Verrichten.

Wat hebb' ick nu *bericht?* nu is mijn eer geheelt,
Mijn gramschap oock gheblust, maer Roemer blijft gekeelt.
Het daghet, bl. 35.

Beroepen. Dit werkwoord komt bij BREDERO in twee zeer verschillende beteekenissen voor, namelijk 1°. in die van berispen, als:

Hy heeft wel over hem, dat te *beroepen* is.
Jerol., Voorrede, bl. 2.

Si screyde ende was seer droevich, dat si onse lieve vrouwe so *beroepen* hadde.
VAN VLOTEN, Proza-St. bl. 311.

2°. in die van uitdagen.

Ghy dringht den Koningh op, dat hy u t'onrecht doemt,
Daar ghy valsch'lijck aan lieght, des *beroep* ick u beyde;
Daar is mijn Hantschoe.

Roddr. bl. 28.

Zie nog Roddr. bl. 30; HUYGENS, Korenbl. 1672, bl. 101.

Beroerelijk. Treffend.

Ons verleenende een soo aandachtige en nechtigen gehoor, dat de *beroerelijcke* redenen, door yemant beweeglijck uytgesproken, ter nyverer siele inne braken, sulcx dat de weerslach vande wint der droever woorden, ten blyen oogen met sulvere Parlen uytborsten.

Lucelle, Voorwerk, bl. II.

Besaden. Bedaren.

Groet uwen Koningh, seght zyn Vorst'lycke genade
De gulle Waarheyt van dees snelle op-loop quaat,
Maar als die door den tydt geslinght is en *besaat*,
Sal ick zyn Majesteyt de Tydingh laten weten.

Griane, bl. 23.

Zie ook Boert. L-B. bl. 49.

Beseffen. Seffens, tevens, te samen, te gelijk.

Hierom 't Heromnes, ist niet vremt?
Den ander schots belabt, beschempt,
Beschelt, beliecht, bekalt *beseffen*.

Griane, bl. 63.

Beschaffen. Voor iemand opdisschen, hem verschaffen wat hij noodig heeft, even als bekoken voor iemand koken.

En ick sel iou alle geuse gaar *beschaffen* en bekoken.

Lucelle, bl. 64.

Zie ook SOOLMANS, Gedwongen Doctor, 1671, bl. 37.

Bescheyt. Dit woord heeft bij onzen Dichter twee beteekenissen, de eerste is die van verklaring, uitlegging, bericht, zoo als in de volgende regels:

Maar lieve Symen segh mijn doch eens het rechte *bescheyt*,
Selje Jannetgen Gaelen niet hebben, de moye meyt?

Kl. v. Symen, bl. 7.

Zoo ook Griane, bl. 56 en 60.

De tweede, die van bescheidenheid, gepastheid, voegzaamheid, welke veelal in de toenmalige spreekwijze: *het heeft geen bescheid* voorkomt.

— — — je hebt hier sucke besuchte kittige knechten,
Die soo wacker snijen, wat, *thet gien bescheyt.*
Kl. van de Koe, bl. 8.

Deze uitdrukking, die men in Hooft's Ged. bl. 283 en in het kluchtspel Matje zonder wenkbraeuwen bl. 1 terugvindt, beteekent dus: *het is ongepast, onvoegzaam, onbehoorlijk.* In een' anderen vorm, namelijk in den uitroep: *wat een bescheyt!* is de zelfde beteekenis heerschende, dewijl er eene negative kracht of eene negative bedoeling in besloten ligt. Op de vraag van Teuntje:

Selje Jannetgen Gaelen niet hebben, de moye meyt?
Je benter heel op verslingert, soo ick verstae.

antwoordt Symen:

Ick wodse niet hebben al liepse mijn nae.
Jae wel, *wat een bescheyt!* wie segje, Jannetje Gaelen?
Kl. van Symen, bl. 7.

Hiermede bedoelde hij: het zou zeer voegzaam zijn, zij zou mij zeer passen, maar in eene ontkennende beteekenis, even zoo als wij nog zeggen: Wat een vroom man! voor een huichelaar of deugniet.

Beschelden. Laken, afkeuren, misprijzen, berispen, vermanen.

— — — — — — sulcx dat ick u beleyt
Of haer oorsaken moet *beschelden*, dat om reden
Van uwe sotticheyt en ongheregeltheden.
Angen. bl. 28.

In den Lekensp. ontmoet men het deelw. *bescouden.* Zie nog St. Ridd. bl. 12 en 46; Moortje, bl. 2; Hooft, Tacit. Jb. 61, 35. Van daar ook *beschelding* voor afkeuring, berisping in Jerol. Voorrede, bl. 1.

Bescheren. Bespannen, behangen.

Bescheert de Zalen wyd met blinckend Goude-Laken.
Griane, bl. 15.

Beschieten. Bezetten, vullen, toemaken, dichtmaken.

Eer dat de koude vorst met gront-ijs al het Y
Beschiet met schots op schots, waar door voorseker hy
Souw blijven van zijn reys.
Moortje, bl. 21.

Eene daaraan verwante, doch eenigzins verschillende beteekenis, namelijk die van: zich de oogen voelen toevallen van slaap, vinden wij in de volgende regels:

De vensters van myn hart dud-doorich zyn besloten;
Ick slaperighe mensch die was daar al *beschoten*.
Griane, bl. 30.

Dewyle dat ick raed met al myn sinnen hiel,
De Maacht in slaap en ick in een bekooringh viel;
Ick rees, ick gingh, ick sagh, sy lach en was *beschoten*.
Moortje, bl. 39.

Beschoyen. Bezorgen, beredderen, volbrengen.

Maar dese Brouwers, of de ghene die 't *beschoyt*,
Of die het sluycken 's nachts, sy blyven noch beroyt.
Jerol. bl. 31.

Hier *beschoit* men andre tonnen,
Als de brouwer brouwt te Lonnen.
VONDEL, Poëzy, I. 67.

Ontijdige moeyals die 't alle willen *beschoyen* en over al zich in-steken. DE BRUNE, Bancket-Werck, I. 302.

Beschulden. Verouderd primitief van beschuldigen.

Hy doet myn Kroon te kort, die t'onrecht my *beschult*.
Griane, bl. 47.

Zoo ook in Griane, bl. 53; Roddr. bl. 38; Moortje, bl. 2; St. Ridd. bl. 49.

Van hier het woord *beschuldingh* voor *beschuldiging*, dat o. a. voorkomt in Lucelle, bl. 59 en in HOOFT, Ned. Hist. bl. 300, 36.

Besichten. Verouderd primitief van bezichtigen.

Ick gaa *besichten* voort myn Susterlingh zyn noot.
Griane, bl. 20.

Vergelijk hiermede VANDER VEEN, Zinneb. 1642, bl. 72.

Besinnen. De zinnen op iemand zetten, beminnen, liefhebben.

Myn Moeder hadtse toch te wonderlijck *besint*,
Niet als een vremdelingh, maar als een eyghen kint.
Moortje, bl. 4.

Neeltje heeft de knecht *bezint*.
D. LINGELBACH, Het Boeren Huwelijk sluiten, 1774, bl. 4.

Zie ook Het daghet, bl. 27 en DE DECKER, Rym-Oeff. 1726. II. 139; VANDER VEEN, Zinneb. bl. 193 en 241.

Besinning. Verstandig nadenken.

Kan de *besinningh* so schoon van een Mensch vervremen?
Moortje, bl. 58.

Beslabben. Bevlekken, bemorsen.

Die *beslabt* is met de meeste sondt,
Die soeckt hier door zyn lastermondt
Met anders dreck hem schoon te maken.
Griane, bl. 63.

In syn ghestolen vet sult ghy u niet *beslabben*.
VONDEL, Pascha, 1612, bl. 1.

Besloven. Met moeite of inspanning verrichten.

— al wat dat ick wil in dese saack *beslooven*
Is niet om Roemers lust.
Moortje, bl. 75.

Besnijden. Verkorten, beperken, inkrimpen, verminderen.

't Schijnt, dat het wreet gheval mijn vreughd' soeckt te *besnyen*.
Roddr. bl. 36.

Om dien tijdt te *besnijden* op veertien dagen.
HOOFT, Hendr. de Gr. bl. 62.

Doen de Christenen haer begheerten *besneden*.
ANNA BYNS, Ref. 1548, II. 25.

Besoeken. Dit werkw. heeft onderscheidene beteekenissen, welke wij hier zullen samenvatten; 1°. die van onderzoeken:

Ick moetet iens *besoecken.*
Griane, bl. 35.

Zoo ook in den Lekensp. II, 48 vs. 390; Huyg. Korenbl. 1672, I, 14; Poot, Ged. 1722, I, bl. xxv; 2°. die van ondervinden, ervaren:

— — — — — — ick hebbet self *besocht*
Aan dinghen, die ick van mijn leven niet en docht.
Jerol. bl. 27.

Zie ook Alewijn, De Puiterveensche Helleveeg, 1720, bl. 10; 3°. die van beproeven:

— — — — — — *besoeckt* het met de man.
Schyn-Heyl. bl. 8.

Zoo ook in Alewijn, De Bedrooge Woekeraar, 1702, bl. 44; De Vryer in de Kist, 1704, bl. 23.

Besonnen. Bestralen, met glans beschijnen, door glans omgeven.

Ontfanght de ziel mijns liefs in 't Coninckrijck der eeuwen,
By 't heylich Hemel-volck *besont*, begloort als gout.
Het daghet, bl. 37.

Van hier het verl. deelw. *besond*, dat wij in de beteekenis van luisterrijk, glansrijk aantreffen in den volgenden regel:

Bewoonders des *besonden* en luyster-rijcken throons.
Lucelle, bl. 61.

Zie nog Camph. Ps. 13. vs. 3 en Huyg. Korenbl. I, 84.

Besorg. Zoo wel zorg en bezorgdheid als een zorgend wezen.

Waar blijft den Pochert nu? of macht hem noch niet beuren,
Door het verbaast *besorgh* van sijn bedeesde romp,
Die hy door 't semm'len ciert met een weerloose pomp,
Of vrouwe pronckery?
Roddr. bl. 32.

De tweede beteekenis vindt men in den volgenden regel:

De man is wel geluckich, die sulcken *besorg* van een Vrou het.
Kl. v. d. Molenaar, bl. 3.

Besorglijk. Hachelijk.

Gheen blinde Liefd' en sal besoedelend' bedampen,
Mijn suyver Koninghs hert in dit *besorgh'lijck* stuck.
Roddr. bl. 27.

Bespraekt. Het vermogen hebbende van te spreken; dus *niet bespraeckt* is stom.

Die schorting isser laes! dat hy *niet* is *bespraeckt.*
St. Ridd. bl. 8.

Bespraken. Het vermogen geven van te spreken.

En ernstachtigh ick den God des hemels bid,
Dat hem ghelieve u te seeg'nen en *bespraken.*
St. Ridd. bl. 27.

Besprek (Met). Met bepaling, met dien verstande.

Doch tis een Edel-man verciert met Koninghs gaven,
Die nijdt en spijt verwerpt, of berght op talderheust,
Met bespreck soo de Eer niet werdt ghequetst, ghekneust.
Roddr. bl. 29.

Besteden. Plaatsen, zetten, stellen.

Al heeft een jonghe Maaght *besteedt* haar sinlijckheden
Op eenigh jeughdigh quant.
Angen. bl. 55.

Besteken. Beramen, overleggen en ten gevolge daarvan bepalen, afspreken, heimelijk ontwerpen.

Ghy, Koenraat! brengt de Swart, gelyck het is *besteecken.*
Moortje, bl. 10.

Het geweldt, zoo verraadelyck *besteeken.*
Hooft, Ned. Hist. 153, 11.

Zie nog Lucelle, bl. 43.

Bestendich. Getrouwelijk, onveranderlijk.

Myn soon, op dat mijn woordt *bestendich* wert ghehouwe,
So gheef ick u te saem.
Griane, bl. 29.

Bestoet. Door een' stoet omgeven, omringd.

Met Vorsten rijck te sijn *bestoet*,
Of met drommels van Eelen
Te swemmen in de overvloet.
Het daghet, bl. 47.

Ghy grooten dicht *bestoet* met Vorstelijck gesnor.
Groote Bron der Minnen, bl. 57.

Bestoken. Beredderen, besturen.

Want ick ga voor het recht de sake so *bestoken*,
Dat my de Gouverneur sal komen haast te baat.
Luc. bl. 59.

Bestoppen. Bedekken, verbergen.

Maar ick ghebiedt u dat ghy d'ameloose doppen,
Of koude leden der Barbarsche Roovers schalck
(Op dat de vuyle stanck den Hemel niet beswalck)
Te werpen in een put en met aarde *bestoppen*.
Roddr. bl. 25.

Ende werdt de gedoemde heenen gerukt, roepende, zoo luyde hy 't, *bestopt* met zyn kleedt en met toegewronge keel, uitzetten kon. HOOFT, Tacit. Jb. 133, 17.

Zie nog HOOFT, Ned. Hist. 1056, 4.

Bestorten. Begiftigen, beschenken.

Seer selden dat de Go'on een schepsel soo *bestorten*
Met heerlijckheyt en glants, oft daer sal yet aen schorten.
St. Ridd. bl. 8.

Bestoven. Door drank beschonken. Meer algemeen beteekent het: vol van iets.

— benje huy-morgen te vroegh van 't bedt ghegaen?
Wel hey hebje iou gat vol, of benje *bestoven*.
Symen, bl. 9.

Dit woord, vroeger bij vele en goede Schrijvers voorkomende, zoo als bij HOOFT, Ned. Hist. 7, 12; VANDER VEEN, Zinneb. bl. 41, en meer anderen, leeft thans nog alleen in den mond des volks voort.

Besucht, besukt. Dit woord, thans in onbruik, was voorheen bij de mindere volksklasse eene interjectie, die tot vloekwoord diende. Zijn oorsprong ligt in *sucht*, d. i. ziekte, en bij uitnemendheid de vallende ziekte. Zoo hooren wij nog *beroerd* zeggen voor iets dat slecht is.

So soumense loeren, die *besuchte* stee-katten.
Kl. v. d. Molenaar, bl. 11.

Dese *besuckte* Stee-katten schempen altijdt met de boeren.
Griane, bl. 30.

Zie nog Rodd. bl. 45; Lucelle, bl. 65; Moortje, bl. 54; Bild. op Huygens, V, 260.

Besuren. Lijden, doorstaan.

Wat loopt een mensch op aarde verscheyden avontueren,
Wat moetmen al kommerkans en ongemacks *besueren*.
Jerol. bl. 24.

Beswijken. Dit werkw. heeft bij Bredero twee beteekenissen. De eerste is die van vallen of geveld worden, welke in de volgende plaats voorkomt, waar van een tweegevecht sprake is, en waar een der strijders tegen de van moord beschuldigde dochter des Keizers zegt:

— — — — — — Ghy mooght voor u verkiesen
Wat Ridder dat ghy wilt, met dien bedingh, al saft,
Soo ick hem overwint, dat ghy sult sijn ghestraft
Met een langhsame doot, en koom ick te *beswijcken*,
So wil ick datmen my doet sterven van ghelijcken.
St. Ridd. bl. 49.

De tweede is die van afvallen, verlaten, voorkomende in:

Maar Leckerbeetje! hoort, gy moet my niet *beswijcken*.
Lucelle, bl. 44.

Zie ook Der Minnen Loep, B. IV. vs. 2232; Anna Byns, Ref. 1602, III. bl. 21 r°.; Hondius, Moufe-Schans, 1621, bl. 32, en Hooft, H. d. Gr. bl. 8.

Bet. Vroeger werd dit woord gewoonlijk voor *beter* gebruikt, zoo als in:

Ghy weet immers wel *bet.*
Moortje, bl. 8.

Eene opmerkelijke spreekwijze komt bij BREDERO voor in de volgende regels:

Het Bruytjen quam daer weer al onthaeckt en ontdaen,
Ghelijck of sy van hem was haestich op ghestaen,
En sy vernestelt hem te deegh, doen voort an 't kitt'len,
En gingh hem wel *een bedt* over 't slapen te kapitt'len.
Moortje, 1638, bl. 65.

Mijn man is altemet so quaet, hy wilse somtijts *ien bet* slaen.
Kl. v. d. Molen. bl. 6.

Het is blijkbaar dat *ien bet* of wel *een bedt* hier bijeen behoort als adverbiaal spreekwoord in den zin van duchtig, hard, sterk, of, zoo als men ook zegt, drommels, duivels, enz. Denkelijk is het eene verbastering van eenen ouderen vorm *inbet*, van het gewone adv. *bet*, dat ook vroeger voor harder of sterker geldend was.

Beteekenen. Doen kennen, thans nog als rechtsterm bekend, in: een vonnis beteekenen.

De goetheydt uws natuers hebt ghy daar by *beteeckent.*
Griane, bl. 57.

Beteuteld. Door de niet ongewone letterverwisseling van *l* in *r*, zeggen wij thans *beteuterd.*

Beteutelt en beducht ben ick in dese swaerheydt.
Angeniet, bl. 45.

Betiel. Bord, schotel, tinnen vaatwerk, verbasterd uit *plateel.*

Mijn *betielen* siender uyt as loot.
Kl. v. d. Mol. bl. 5.

Nu eet allegaer, ick kan niet noon, daer staet de *betiel.*
Id. bl. 9.

Zie nog Jerol. bl. 52 en Poëmata, bl. 67.

Betien. Betijen, begaan.

Nu laat mijn *betien*, nou segh ick, laat mijn gaan.
Roddr. bl. 45.

Zie ook Moortje, bl. 49; HOOFT, Ned. Hist. 675, en Tac. Jb. bl. 217.

Betijden. Betichten, beschuldigen, betijgen.

So yemandt my *betijdt*,
Dat my Florendus vrijdt,
Ick lochent.
Griane, bl. 5.

Zie ook St. Ridd. bl. 49. De grondvorm dezes woords is zonder *d* en dus *betien*, waarvan voorbeelden in Lancelot III, vs. 19006; Lekensp. B. II, c. 25. vs. 16; HOOFT, Ged. bl. 245.

Betouw. Soort van bier tot welks bereiding betonie gebruikt werd en waarvan het den naam ontleende.

In dan droncke wy de *Betouw* en de wijn so lustich als water.
Moortje, bl. 62.

Zie HOEUFFT, Bred. Taal-Eigen, bl. 58 en 59.

Betrapen. Betrappen, vangen, ook overvallen.

— hy wasser (d. i. was heur) te gau, hy wistse te *betrapen*.
Lucelle, bl. 49.

Zoo ook Jerol. bl. 56. Vergelijk hiermede HOOFT, Nederl. Hist. bl. 230, 42. en ons *bedrapen*.

Beu, bue. Dit woord, dat bij ons gewoonlijk van personen gezegd wordt, en dan zat of walgend beteekent, wordt hier van spijzen gebezigd en krijgt daardoor de beteekenis van walgelijk.

Een is een kleen ghetal:
Een kleet is haest versleten,
Een spijs wert *beu* in 't eten,
Een kray gheen winter maakt.
Angen. bl. 18.

Bevaren. Afloopen, eindigen, eene richting nemen, of belanden.

Wel ymmers hoort dan toe, hoe dattet voorts *bevoer.*
Moortje, bl. 5.

Weet gyder oock yets van waar dat hy voorts *bevoer?*
Griane, bl. 61.

Noynt ne quaemt ter waerhede
Waer die edel prince *bevoer.*
KAUSLER, Reimchr. vs. 5280.

Beverwaarden. Bespreken, bedingen, tot voorwaarde stellen.

Mits dat ick voor mijn dienst tot loon sal *beverwaarden,*
Dat ghy mijn droeve Ziel sult helpen van der Aarden.
Roddr. bl. 53.

Zie nog Griane, bl. 19 en Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 105.

Bevijnen. Bevinden, zoo ook later *bijnen* voor *binden.* Deze uitspraak en de daarop gevolgde spelling in schrift, dagteekent van het bestuur onzer Landen door het Bourgondische Huis. De *i* voor de *n* kreeg een' verfranschten neus-klank, dien men nog in *vin* (wijn) opmerkt.

Verstrickt en vast verbonden
Dat ick my nu *bevijn.*
Griane, bl. 9.

Zoo ook in Lucelle, bl. 32; Schyn-Heyl. bl. 7 en 43; HOOFT, Ged. 255, 37.

Bevlijten. In onbruik geraakt primitief van bevlijtigen.

Elck in syn beroep behoort hem te *bevlyten.*
Poëmata, bl. 28.

Zie verder DE JAGER, Proeve over de werkw. enz.

Bevoelen (Hem). Zich gevoelen, gesteld zijn, varen.

Hoe ist, mijn liefje? hoe ist, dat *je jou* nou al *bevoelt.*
Symen, bl. 5.

Hoe *bevoel jy jou* al?
Jerol. bl. 44.

Zie nog Kl. v. d. Molen. bl. 13 en Dr. VAN VLOTEN, Proza-St. I, 44.

Bevooghtster. Voogdes, heerscheres.

Ach mijn aartsche Godin! *Bevooghtster* van mijn hert.
Roddr. bl. 4.

Bewaarde. Bewarende, dat is waaraan men iets kan toevertrouwen, en dus vertrouwde.

Gaat stelt dees Pellegrims in een *bewaarde* handt.
Griane, bl. 45.

Bewachten. Bewaken, zorgend gadeslaan.

De hebbers van Rijckdom en Macht,
Werden getroetelt en *bewacht*
Van Dienaers.
Poëmata, bl. 7.

Zie ook KAUSLER Reimchr. vs. 10443; HOOFT, Ned. Hist. 421, 38; Ged. 55, 41.

Bewanderen. Het zelfde als bewandelen, beide frequentative vormen.

Dus ga ick andermael
De Keyserlycke Zael
Met droefheyt nu *bewand'ren.*
St. Ridder, bl. 33.

Bewarpjes. Ontwerpen, plannen.

In plaatse dat mijn bed my sal versachting geven,
(Gelijck ick was gewoon), so ist my een anbeelt,
Waar op dat mijn gedacht met duysent hamers speelt,
En klinckt en klopt en kleunt mijn sinnen grof so scharpjes,
Dat die mijn grillich smeen wel duysterley *bewarpjes.*
Lucelle, bl. 43.

Bewarren (Hem). Zich in iets hullen, zich inwikkelen en daardoor onkenbaar of onzichtbaar worden.

De Maan *haar* gaat om u in duyster-wolck *bewarren.*
Griane, bl. 7.

Bewegelijk. Gevoelig.

Bewegelijcke Vrouw! heeft u myn drange smart
Begoochelt soo 't ghesicht?
Griane, bl. 42.

Zie ook Griane, bl. 43 en 57; Angen. bl. 25; Luc. Voorw. bl. II.

Bewellen. In een' lossen of welachtigen grond neêrzakken, bedekt of bedolven worden.

't Oudt Roomen leyt in 't sandt, *bewelt* in puyn en stof.
Poëmata, bl. 55.

Siet de *bewelde* Waghen
Raackt met sterck dringhen voort,
Door des Menners anjaghen.
Roddr. bl. 51.

Zie nog VONDEL, Poëzy, II, 8; HOOFT, Ned. Hist. 315.

Bewelven. Verwarren, verstrikken, omsluiten, vastraken.

— — — — — — *bewelve* in eygen strick
Verwarren dick de stricke hangers selven.
Griane, bl. 47.

Bewentelen. Omslingeren, omgeven.

Dijn yver arm gemoet, dijn kleynsierighe handen
Bewent'len uwen Troon met laster en opspraack,
Vermits ghy al te slof vertraacht te nemen wraack
Van d'overspel en moordt.
Griane, bl. 52.

Dijn yver arm gemoet is eene wijze van uitdrukken, welke men thans bijna niet meer verstaat. Het beteekent: *Uwe ziel of uw wil arm aan ijver.*

Beweren. Verdedigen. Zie KILIAEN.

Edel Florendus, Prins, en ist niet u begheren,
Dat ick u ontschult hier met wapens en *beweren*.
Griane, bl. 55.

Zie ook Griane, bl. 43.

Bewindelen. Omwinden.

Ick lach *bewindelt* in schoon Sye rijcke snoeren.
Griane, bl. 58.

Bewysen. Aanwijzen, aantoonen.

Kent ghy de oorsaeck van haer misval *bewysen*,
Soo salmen u versochtheyt betalen en prysen.
St. Ridd. bl. 43.

Bewribbelen. Heen- en weêr-, op- en nêerwrijven, al wasschende uitwrijven.

— — — — — — ick moet de roo kuwen
Selfs *bewribbelen* en schoon maken, en 't bloet daer uyt duwen.
Kl. v. d. Molen. bl. 5.

Bewust. Bekend.

Na dat mijn Meester my kreegh gust'ren in zijn dienst,
Bruyckt hy voor Bode my; midts ick ben onghesienst
En onkundigh in 't Hof, laat hy t'huys al d'anderen,
Om niet te zijn *bewust* by gheen der ommestanderen.
Roddr. bl. 18.

Zoo ook in HOOFT, Ged. bl. 23.

Bieden (Goeden dach). Groeten, goeden dag zeggen.

— die den armen over mach,
Biedtse selden *goeden dach.*
Lucelle, bl. 10.

In vroegere dagen zeide men ook *een' goeden dag geven*, eene uitdrukking nog heden bij de Maleiers op Java in zwang.

Biecht-Oortje. Een oortje was een vierde gedeelte van een' stuiver. Met zulk een geldstukje zal men de biecht betaald hebben.

So vong ick — — — — — — —
Een knoppel-doeck — — — — —
Met acht guesen-duyten en twintich *biecht-oortjes.*
Griane, bl. 30.

Afzonderlijke biechtoortjes hebben er, ofschoon zij bij

BREDERO genoemd worden, niet bestaan. Afbeeldingen der gewone oortjes uit die dagen vindt men bij Prof. VAN DER CHIJS, Munten der voormalige Hertogdommen Brabant en Limburg, Haarl. 1851, in 4°. op plaat XX n°. 15 en 16 en pl. XXXVI n°. 7.

Bier (Een, twee, drie). Zeer dikwijls leest men in de oude kluchten van een bier, twee bier, een half bier, zes bier, enz., zoodat dit woord eene zekere maat en waarschijnlijk eene kan zal beteekend hebben.

Hoe staet de Rekeningh? laet sien, een, twee, dry, dats vier,
Een Vaentje voor 't licht, een Vaan voor 't huys, en noch *een bier*.
Kl. v. d. Koe, bl. 6.

Zie ook G. C. VAN SANTEN, Lichte Wigger, bl. 31.

Byget, by goy, by gut. Basterdvloeken uit *bij God* ontsproten.

Gans lyden hoe raeckt een man somtijts te peert *byget*.
Kl. v. d. Meul. bl. 11.

Zoo ook in Jerol. bl. 15 en 24. Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 98 en v.

Bijnen. Binden. Zie op Bevijnen.

Ach vaer! *bijntet* beneen u kousebant, so slatet om u hart niet.
St. Ridd. bl. 31.

Bicken. Slaan, ranselen; ook houwende en slaande aanvallen.

Bickter op, 't is een wees, maar siet toch waar gy slaat.
Lucelle, bl. 42.

Het is een wees beteekent: hij heeft niemand, die voor hem in de bres springt. Zie nog VELTH. Sp. Hist. bl. 175 en HOOFT, Nederl. Hist. 262, 44.

Bykomen (Iemand). Bij iemand komen.

Ick *com* u flusjes *by*.
Schyn-Heyl. bl. 37.

Deze constructie: *ik kom je bij* in plaats van *ik kom*

bij je was vroeger de gewone. In alle blijspelen van die dagen vindt men haar terug.

Eene andere beteekenis heeft het onpersoonlijke werkw. *bykomen*, namelijk die van ontstaan, veroorzaakt worden.

Mevrouwe syt gegroet, soo'ck langer heb gebleven
Als de gestelde tijt, ay wilt my dat vergeven,
'*Tquam* door u Vader *by*.
Lucelle, bl. 35.

Zie nog Lucelle, bl. 54; Jerol. bl. 9.

Billen. Op de billen geven.

Kyck! Meck en Lauwter die goyen mekaar mit schillen,
Dattet de kyeren deen, men souwse so wat *billen*.
Griane, bl. 1.

Billich. Billijk.

Dit opset is wel goet en *billich* oock.
Moortje, bl. 2.

Van daar vindt men ook *onbillich* in BREDERO's Werken. Zie nog Roddr. bl. 60 en Angen. bl. 16.

Bylo. Basterdvloek, welke ook in den vorm *belo* of *beloo* voorkomt, beteekenende waarschijnlijk óf *bij Lo*, d. i. eene verkorting van *Loke* of *Lodeke*, een' Noordschen God van het hemelsch vuur, óf *bij Lo*, d. i. *bij het licht*, waarbij men ook zwoer (zie onder anderen HUYGENS, Korenbl. 1672, I, 494), óf ten derde, bij den *heiligen Lodewijk*.

Bylo siet wel voorje, dat je niet gaat in 't Water loopen.
Roddr. bl. 10.

Men vergelijke omtrent dit woord TUINMAN, Spr. I, 337 en Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 127. Over *Loke* of *Loki*, JACOB GRIMM, Deutsche Myth.

Byster. Armoedig. Een knecht, van de schamele woning zijns heeren sprekende, zegt:

Het isser beklontert, beraecht en so bestoven,
Dattet myn verwondert, dat sulcken Edelman
Hem met dit *byster* nest te vreden stellen kan.
Jerol. bl. 21.

Blaarde Koe. Eene zwarte koe met wit voorhoofd of kol.

Onse roo-bonte-Koe is nou al weer met jonghen,
En de blaeuwe *blaarde* grijs het in de angere weeck met de varingh gesprongen.
Griane, bl. 31.

De eigenlijke vorm was *blare*, zie Dr. De Vries, Gloss. op den Lekensp. op *blaer*, waarvan nog een voorbeeld in:

Onse *blaer-koe* is sieck, sy heeft een quae elder.
G. van Santen, Van 't een op 't aer, 1624, bl. 5.

Blaas-ballik. Windzak, snoever. Deze beteekenis, aan een' wezenlijken blaasbalg ontleend, werd overdrachtig op een' windbuil toegepast.

O Pochers, snorkers, *blaes-ballicken* by de wijn,
Die vrome Helden by de beste tafels syn,
Die daer slach-orden stelt met roemers en met glasen,
En daer kunt van de krijgh en van de vyandt rasen.
St. Ridd. bl. 51.

Blaatje (Een) leggen. Kaart spelen.

Gy *lecht* gaern een *blaetje*, dat kan ick uyt iou duymen sien.
Lucelle, bl. 30.

Blaauw. Gering, nietig, weinig beteekenend.

— men koft een hielle schoot nuwbacken Wormer Misschuytjes
Om ien *blaeuwe* ellif penningh.
Moortje, bl. 61.

Zie ook in Hooft, N. H. 1061, 11. Ged. 48, 48.

Blaauwe bloemen. Zotheden, dwaasheden.

Ghy beeldt u wond'ren in en maeckt u soo bekent,
Dat sy door 't heele Hof u in de wand'ling noemen:
Een Roemer vol van Roem, maer meest van *blauwe bloemen*.
Het daghet, bl. 18.

Zoo ook in COSTER, Tijsken van der Schilden, bl. 8 en COSTER, Quacksalver, bl. 1.

Blaauwhoeden. Pakkers van het blaauwhoedenveem te Amsterdam.

Want hy het al de *blauwhoeden* en de klapmutsen in 't werck.
Jerol. bl. 46.

Blaffeturen vel. Papieren of perkamenten vel, en dus zoo veel als uitgestreken, stijf, zonder zich te verplooien, zoo als bij schijnheiligen, huichelaars en femelaars gewoonlijk plaats heeft.

Met wat verwond'ringh sal den afgrondt staen en glimmen,
Wanneer sy sullen sien de drie brandende schimmen
Van drie minnaers vol vyers, wiens *blaffeturen vel*
Verschricken sal met schrick de schrickelijcke hel.
Schyn-Heyl. bl. 49.

Blaffeture staat bij KIL. vermeld voor papier of perkament, dat men in vensters of loergaten spande, om het daglicht door te laten.

Blay. Zwierbol, van het werkw. *blaaien*, d. i. zwaaien, zwieren.

Ghy varcken, ghy sack, ghy panckt, ghy *blay*, ghy flaers.
Schyn-Heyl. bl. 23.

T is een onhebbelijcke *bley*, een lelijcke pry.
VAN SANTEN, Snappende Sijtgen, bl. 4.

Blakeren. Dit werkw. wordt door WEILAND alleen als bedrijvend opgegeven in de beteekenis van schroeien. In de onderstaande plaats is het onzijdig en beteekent inwendig gloeien, branden van verliefdheid of geilheid. De onderstaande regels worden begrijpelijk, als men weet wat voorafgaat. Niewen Haan geeft aan Griet Smeers, eene dienstmaagd, zijnen lust en zijne begeerte te kennen, om met haar op een' al te gemeenzamen voet te zijn. Zij houdt hem voor den gek, en ziende, dat hij zich

hoe langer hoe meer opwindt, voegt zij hem zeer bedaardelijk toe:

't Het niet een vygh om 't lyf daar gy dus ruygh om *blaackert*,
Al koeltges Nieuwen Haan.

Roddr. bl. 45.

Blake kwam vroeger voor als vlam of gloed, zie Lanc. III. vs. 20679.

Blasen. Slaken, ontboezemen.

Zoo haast mijn hert dit denckt,
In tranen het verdrenckt
En *blaast* veel banghe suchten.

Roddr. bl. 37.

Bles. Kaal, op zekere plek van haar beroofd.

So dat dit *blesse* hooft en dese witte haaren,
Die ick ghedraghen heb in eeren soo veel jaaren,
Nu wert bemuesselt met een lasterlycke klack.

Griane, bl. 50.

Eene opeenstapeling van namen van gebreken, waartoe ook dit woord behoort, wordt in éénen adem in de volgende regels opgenoemd:

Binje dol, binje vol, binje slof, binje grof, binje schrael, binje [kael,
Binje dof, binje doof, binje blint, binje nes, binje *bles*,
Binje boos, binje loos, binje voos, binje out, binje kout,
Binje hoer, binje dief,.... Heb je Geldt, ick hebje Lief.

Lucelle, bl. 10.

Blieck-vyst. Bleekscheet; scheldwoord. Men zie Kil. op *vijsten*.

— — sommighe luy, die so hebben ghekliekt
Om schoon en moy te zyn, dat zy nu zijn vol sieckt,
Vol quellings en vol fluyms, waar door dat zy verwerven
Een leven sonder lust, en sterven sonder sterven,
Recht als die *Blieck-vyst*, die daar gist'ren achter sat.

Moortje, bl. 23.

Een *bliekveest* zal hy blank gelijk een Lelie noemen.

H. Angelkot Sr., Misantrope, 1682, bl. 35.

Blindhokken. Blinden, blinddoeken; doch in de onderstaande plaats verbergen, verborgen houden.

— — — — — de schaamt dwingt swacke Vrouwen,
Dat sy haar hooghste lust *gheblint-hockt* moeten houwen.
Roddr. bl. 7.

Dit woord is aan de valkenjacht ontleend, want de valken worden, om ze tot de jacht af te richten, eenigen tijd met bedekte of gehuifde oogen in eene kooi, of ook wel in een donker hok opgesloten, zoo dat alles voor hen verborgen is. Van daar vindt men in R. VISSCHER, Sinnep. 88. a.:

Een valck laet hem *blindhocken* en huyven,

en DE BRUNE in zijn Bancket-Werck, I, 44.

Dat past den havick best, die zich laet *blindhocken* en huyven.

De eerste beteekenis van dit woord is verbergen en verborgen houden, doch bij uitbreiding heeft het ook die van misleiden, foppen, bij den neus leiden, gekregen. Nadat dit werkw. voor valken gebezigd was, begon men het later ook op menschen toe te passen, ofschoon *blinddoeken* even oud is. De netste Schrijvers, zoo als VONDEL, VISSCHER, SPIEGHEL, DE BRUNE, HUYGENS en anderen, gebruikten *blinddoeken* en *blindhokken*. GROEBE leidde *blindhokken* van *huik*, een vrouwenkleed, af (zie Versch. Ged.), doch ten onrechte.

Bloeling. Bloedbeuling. Bij PLANTIJN bloeyelinck.

Wilje gien warme Buelling, leverling, *bloeling*, enz.?
Moortje, bl. 15.

Bloemen. Verbloemde naam voor *zijn gevoeg doen.*

Doe gingen wy verby de Brouwery van 't Jerusalems kruys,
En juyst most ick *bloemen*, en ick liep onger de Varcke-sluys.
Moortje, bl. 16.

Zie nog J. NOZEMAN, Kl. v. Krijn Onverstandt, 1726, bl. 4, en ISAAC DE VOS, Kl. v. d. Mof, 1676, bl. 9.

Bloemer herten. Basterdvloek, waarschijnlijk voor *Gods bloedend herte.*

Mijn Miester is van huys, O *bloemer herten* hoe wil ick smullen!
Roddr. bl. 44.

Men zie verder Dr. De Vries, Warenar, bl. 153.

Bloot. Bloode.

Hebje gien hert? o *blooten* guyl?
Kl. v. d. Molenaer, bl. 13.

We sellen heur vervaren, want ien wijf is doch hiel *bloot.*
Biestkens, Klaas Kloet, I, bl. 8.

Zie nog St. Ridd. bl. 35 en 50.

Bobel. Lucht- of zeepbel, thans bobbel, van waar bobbelen.

En of hy een stuck gelts verteerde, hy achtent als een *bobel.*
Jerol. bl. 45.

Boelder. Minnaar in eene goede beteekenis.

Den *boelder* van u lief, die moet ghy 't so verleeren,
Dat hy om 't minne-spel niet weder hier en keere.
Griane, bl. 19.

Bij Hooft vindt men het werkw. *boelen* voor minnenhandel drijven. Zie zijne Ged. 191, 16.

Boerekikken. Een rommelend geluid maken door oprispingen.

Nu boerekicken myn darmen ofse razende dol sinnen.
Moortje, bl. 56.

Boeten. Goed maken, vergoeden en bij uitbreiding afkoopen, vrijkoopen.

De Specken, die haar lyf met gelt niet konden *boeten*,
Die nam het Grauw gheswindt en spoeldese de voeten.
Moortje, bl. 6.

Bof. Slag, stoot, smak, worp, schot. Dit woord, dat men bij Weil. mist, is aan het geluid, dat zulk een slag of stoot veroorzaakt, ontleend, en is zeer oud. Men vindt het reeds in Lancelot, II, vs. 37517. Slaat

men nu in het wild rond, dan slaat men zonder bepaald doel, en, zoo als men zegt, in 't honderd, d. i. men weet niet waar de slag op neêrkomen en of men iets raken zal of niet. In dien zin bezigt BREDERO de uitdrukking: *iets op de wilde bof doen.* Van geneesheeren sprekende legt hij Modde van Gompen de volgende woorden in den mond:

Het sijn maer raetseltjes diese de luy an-smeeren,
En daer op gaen sy uyt een goet hart *op de wilde bof* ordonneeren.
St. Ridd. bl. 43.

Onze uitdrukkingen *ergens naar slaan, zij slaan er naar*, enz., zijn hiervan de tegenhangers. Van daar verder dat *op een bof*, ons *eensklaps, onverwachts* te kennen geeft, zoo als in den volgenden regel:

Ach waerom deed ick haer so *op een bof* wanhopen?
St. Ridd. bl. 41.

Als men nu in het wild toeslaat en men treft iets goeds, dan wordt nog heden zulk een gelukje een *bof*, en, *bij toeval gelukkig zijn, boffen* genoemd. Ofschoon WEIL. deze woorden niet heeft, worden zij echter door hedendaagsche Schrijvers gebruikt, o. a. door Mr. VAN LENNEP in zijn' beroemden Ferdinand Huyck, I, 176 en 237.

Bocht (In de). In de vreugde, vrolijkheid, pret, pleizier, jool.

— — dus bleef hy *inde bocht*
Tot hy bue en loof was.
Moortje, 1638, bl. 65 en 66.

Och dat mijn man doot was, hoe wou ick *in de bocht* springen.
J. VAN ARP, Kl. v. Claes Klick, bl. 6.

Ick ben te bijster gaeren alle dagen *in de bocht.*
S. COSTER, Teeuwis de Boer, 1633, bl. 12.

Uit Dr. DE VRIES Warenar, bl. 185, ziet men, dat *in de bocht springen* vroeger beteekende in de rondte

dansen, hand aan hand den rondedans doen, zoo als bij bruiloften, meifeesten, vrolijke bijeenkomsten nog wel plaats heeft. Van daar dat de uitdrukkingen *in de bocht zijn*, *in de bocht komen*, *in de bocht blijven* in zwang zijn gekomen om uit te drukken, dat men in de vreugde is, of blijft, en dat het enkele woord *bocht* menigmaal voor *vreugd*, en *bochten* voor *vreugd scheppen* is gebezigd. Zie o. a. A. Boelens, Kl. v. d. oneenige Trouw, 1648, bl. 5.

Bocht (Al de). Van een' geheel anderen aard is dit woord. Het beteekent al wat min of gering is, dus uitschot, rommel, boel. Ook wanneer men geld of geldswaarde niet telde, er geen belang aan hechtte, noemde men zulks ook *bocht*. Zoo zeggen wij nog: hij heeft den ganschen *boel* verteerd, al spreekt men niet van boedel, inboedel, maar bepaaldelijk van geld. Eene dergelijke meening vindt men in den volgenden regel:

Soo dat ick op het lest *al de bocht* verslempte.
Kl. v. d. Koe, bl. 1.

Bochten. Als in een' maalstroom omloopen, draaien, duizelen.

Ay! hoe *bochten* myn gedachten wilt
Om 't ontrouw, die ick doe.
Griane, bl. 37.

Met dit woord werd ook een jongensspel aangeduid, waarvan de beschrijving voorkomt in Dr. De Vries, Warenar, bl. 184.

Bochtjachten. Heen en weêrloopen, drentelen, langs straat of langs de baan slenteren.

Den schudde-bol die sprack al stamerend' met lispen:
Wel hoe *bocht-jachtie* dus? Dit moet ick u berispen.
Moortje, bl. 24.

Bok. Boot, schuit.

Dan ziende dat de kans soo krap staat en so pal,
Soo bruycken sy de *Bock* en peuren nae de wal.
Roddr. bl. 21.

Nog heeft men bij ons de zoogenaamde *stads-bokken*, zijnde zware platboomde vaartuigen, bijzonder geschikt om palen uit den grond of bodem eener vaart of rivier op te trekken, als ook om er die in te heien.

Bokshorens. Even als ramshorens beteekent dit woord een werktuig, om muren te rammen of te breken, dus *rammei*.

Ghy Hopman schente-kueken, wilt in oorden eerst voor uyt tre-
Met u kneppels, met u klicken, met u *bocxhoorens*, enz. [den,
Moortje, bl. 51.

Bokslaen. Zeker kaartspel.

Negen blaetjes, een Gelders troefje of langsknechten of *bockslaen*.
Kl. v. een Huysm. bl. 5.

Bom. Kastje, kistje, doos.

Sy haelden eensdaags een groot Linneweb uyt het middelste *bom*.
Jerol. bl. 34.

Bondol. Zeker muziekinstrument.

Harp of Lier, *Bondol*, Luyt noch Veelen.
De Gr. Bron der Minnen, bl. 100.

Boog (Geen) hebben. Zonder roem, niet in achting zijn.

Al *heeft* de man *geen boogh*,
Is 't een schalck of een brief,
Is 't maer een rijcke dief,
Om 't goet hebt ghy hem lief.
Boert. L-B. bl. 29 a.

Boogen. Roemen, verheffen, opvijzelen, ophemelen.

Mijn mondt die moet steedts *booghen*,
Van u, mijn Lief.
Roddr. bl. 30.

Zie ook Roddr. bl. 10; Moortje, bl. 30; S. Coster,

Ghezelschap der Goden op de Bruyloft van Apollo, 1618, bl. 5, enz.; SPIEGHELS Hertsp. 1730, bl. 64.

Boogje. Klein huisje, dat als een celletje met een paar kamertjes voor arme lieden (en daarvan dan eenige naast elkander) gebouwd en ingericht werd. Waarschijnlijk heeft men aan den boogvormigen gevel dier huisjes den naam van *boogje* ontleend.

Ghy weetet niet hoe veel *boogjes* datse 's jaers wel huurt,
En daarse alle Sondags warmis, kool, erreten en boonen stuurt.
Jerol. bl. 34.

Bootsen. Een' bepaalden vorm, een bepaald fatsoen geven.

De Moeders zyn wel sot, die hare kleene kind'ren
So rijghen, dat sy haar het wassen gants vermind'ren,
En dringhen 't teere wicht in een *ghebootste* lyf
Van blick of loodt, benaydt in harde steecksel stijf.
Moortje, bl. 23.

Borduren. Versieren, opsieren, fraai maken. Van kalkoenen sprekende en van de wijze hoe ze klaar te maken of te bereiden, zegt Dachdief:

— — — — — — ick souse *borduren*
Met kruynagels, abrekokes en andere confituren.
Schyn-Heyl. bl. 19.

Indien ghy gedient zijt met redenen vol getappijte of *geborduurde* woorden.
Reden aan de Lat. Geleerde, vóór het Moortje.

Borgoens kruys. Een kruys, dat de vorm eener X heeft, hier de snijding van twee lijnen in de hand.

— — en daar sie'ck in iou *Borgoense* kruys,
Dat gy met de ionge maats veel tijts loopt in 't olykoeckxhuys.
Lucelle, bl. 30.

Borlen (Tsaam). Ineenvloeien en daardoor verwarren, van borlen, d. i. wellen, vloeien.

Mijn sinnen *borlen tsaam.*
Lucelle, bl. 51.

Bors. Beer.

Daer liep het Hart, de Hindt, de *Bors*, de Beer, de Das.
St. Ridd. bl. 5.

Het genoemde woord *beer*, achter *bors*, beteekent hier *zwijn*, *wild zwijn*, en *bors* vindt men nogmaals met *zwijn* te samen genoemd in *Het daghet*, bl. 2.

Borst. Een fluweelen, zijden of satijnen voorstuk, hetwelk de vrouwen voor aan de borst tegen het keurslijf regen. Bij rijke vrouwen zag men deze voorstukken somtijds met edelgesteenten, goud of paarlen op de prachtigste wijze bezet, en daarenboven zeer kostbaar geborduurd, zoodat zulk een borststuk menigmaal de waarde van twee tot tien duizend gulden had.

Borsten van gouwt en zijd', gheciert met gouwe knopen.
Jerol. bl. 22.

Zeer uitvoerig wordt dit kleedingstuk beschreven in Berkhey, Nat. Hist. v. Holl. III, bl. 589. Zie ook Dr. De Vries, Warenar, bl. 161.

Borstel. Afval, aanveegsel.

De luy verstaanter niet, sy mienen datte wy benne geck,
Om dat ic mijn lant vet mest met koemis en mijn boomen met hennedreck,
En mijn varckens met *borstel* en met mensche draf.
Jerol. bl. 43.

Bortelen. Tieren, razen, opschudding veroorzaken, in oproer zijn.

Siet yemant al een anders schaa,
Hy leert daar an, noch laat niet na
Sijn bremstigh *bortellent* rasen.
Roddr. bl. 60.

Volgens Kil. heeft het ook nog de beteekenis van zich zwaar vergrammen of vertoornen, en zulks schijnt ook toepasselijk te zijn op eene plaats in Lucelle, waar zij alle duivels uit de hel oproept, alle machten

uitdaagt, alle geesten, spoken en gedrochten bezweert om haar te vernietigen, te dooden. In deze vertwijfeling roept zij tot allen:

Ick tart u allen uyt, komt, hebdy hart oft macht,
Bortelt op dese borst en knuest mijn kloecke leden,
En martertse tot stof.

Lucelle, bl. 51.

Botelrij. Kelder (Fr. *bouteillerie*) of voorraadkamer, bergplaats voor spijzen.

Op dat sy mach voorsien haar kelder weer met wijn,
De *Botelrij* van spijs.

Moortje, bl. 76.

Botten. Met teerlingen valsch spelen.

Ick hadt mijn leven niet elooft dat Floris so flensten en morsten Met de kaart, en hy *bot* as de Droes.

Jerol. bl. 51.

Die met Steenen *botten*, of die de kaart kreucken,
Of die met een greep fraeytjes morst en flenst,
Dat dunckt myn, dat oock vry wat ande dievery grenst.

Kl. v. d. Koe, bl. 2.

Ik laatze 'er best doen met *botten*, als ze maar de stienen tegen 't bord aangooijen.

T. Asselyn, Melchior, Baron de Ossekop, 1691, bl. 1.

Van daar ook het woord *botter* voor valsch-speler.

In Kamer of in Koken
Ick vind' u even drock
Met *Botters*, valsche Speelders,
Met Heelders en met Steelders,
Dat 's seker sonder jock.

Boert. L-B. bl. 67.

Botterdoos. Vleinaam. Ten tijde van Bredero was men in zulke namen bijzonder rijk, zoo als o. a. *kanjeweeltje*, *lelie*, *zon*, *licht*, *suikerde prij*, enz. bewijzen.

Maar wat bin jy ien soete *botterdoos!* jy kamelotten kin.

Griane, bl. 1.

Braaf. Fiksch, groot.

Mijn Meester stuurt u dit, en dese *brave* kroes,
Op dat gy al dit goet souwt drincken eens gaaroes.
Lucelle, bl. 51.

Brabbelaar, brabler. Beuzelaar.

Dees *brabelaar* die quam in een kuf over tafel
Daar een Snol bymen sat, stracx gingh hem daar de wafel
Uut de kerf.
Moortje, bl. 29.

Heb ick u wel vertelt hoe'k de *brabler* quam anboort?
Id.

Brageren. Zwetsen, grootspreken, windmaken.

Hy is wel uyt ghedost en comt hier an *brageren*
Al had' hy duysent pont om jaerlijcx te verteeren.
Jerol. bl. 14.

Brayen. Vlechten. Braaien voor breien is nog heden Amsterdamsch dialekt.

Hy *brayde* alle daagh zyn korfjes en zyn matten.
Moortje, bl. 5.

Braken. Dit werkw. komt bij onzen Dichter in twee beteekenissen voor; 1°. in die van een' afkeer, eene walging van iets hebben, zoo als in:

Doch den verstandelaer kan schoonicheydt erkennen,
In 't geen de miente man door quae gewoonte *braeckt.*
Het daghet, bl. 8.

2°. in die van nachtbraken.

Of als den Rijcken waact en *braact*,
Op dat gheen Dief met list hem taact
Sijn Huys-raet, Kleed'ren of Juweelen.
Poëmata, bl. 16.

Brand (Den) ontloopen. De geloofsvervolging ontvluchten.

— — — — — — dat een van zyn sonen,
Die daar *de Brandt ontliep*, hier 't Amsterdam quam wonen,
Siet, om de veylicheyt; want de Spechten de'en hier
So veel quaats niet, als wel de Bloedt-raadt en het vier.
Moortje, bl. 10.

Brandemoris. Brandewijn.

Vermits ick niet en heb genut noch kouwe schaal, noch ont
Noch *brandemooris*, extract, noch borstwater, noch tab
Lucelle, bl. 30.

Alsse begoten wert met *brande moris* of spaense wi
Schyn-Heyl. bl. 28.

'k Agt jouw zo veel, gelyk een pimpel *brandemoris.*
J. VAN MEEKEREN, De bedroge mening, b

Zie nog VAN DER VEEN, Zinne-Beelden, bl. 421.

Dit woord komt in de kluchtspelen van vroegere gen veelvuldig voor. *Brandoelje* heb ik ook ee malen aangetroffen, en nog in mijn' tijd heb ik onder de mindere volksklasse hier en daar het w *brandemozes* hooren bezigen.

Bremmen. Een geluid geven om iemand te roe

Het volck is verbaast wanneer ghy kickt of *bremt.*
Moortje, bl. 27.

Wilje dat ick eens *brem* en wenck hem hier by o
Lucelle, bl. 26.

Bij HOOFT en elders beteekent dit woord ook een l lend, bulkend, loeiend geluid geven. Zie o. a. uitg. v. BILD. I. 342.

Bremstig. Vurig, tochtig.

Siet yemant al een anders schaa,
Hy leert daar an, noch laat niet na
Sijn *bremstigh* bortellent rasen.
Roddr. bl. 60.

In 't versch bedouwde velt de Koe den Stier toe-loeyt,
En 't *bremstig* Merry-paert den Hengst met briesschen n
HEEMSKERK, Minnekunst, 1621, E

Zie ook Roddr. bl. 45.

Brie-doft. Breede roeibank.

De schuyt mit seyl, mit treyl, mit riemen, mit boots ken, mit de *brie-doft.*
Griane, bl. 35.

Brief. Dit woord heeft in BREDERO's werken onderscheidene beteekenissen, als:

1°. die van bevelschrift, uitvaardiging, plakkaat, bericht, opschrift:

De *Brieven* zijn met groote Letteren in merckelijcken druck.
Jerol. bl. 10.

Als hi den *brief* vant anden voet
Van den berge.
Lancelot, II. vs. 8335 en v.

Dit was die *brief:* »Dit was Jhesus
Der Joden coninc Nazarenus."
Van den Levene ons Heren, vs. 3071.

2°. die van credietbrief.

O Heerschip! dat ick maar een weeck liep met iou *brieven*,
Terstont souwen my wel dapper achten een deel groote dieven.
Lucelle, bl. 11.

Ik docht ó Ysralyte, je sult so moy niet praten
Dat ik myn *brieven* verkoop.
Kl. v. d. bedroge Gasten, 1679, bl. 5.

3°. die van macht- of lastbrief, van waar nog heden de spreekwijze: *de oudste, de beste brieven hebben.*

Is Krelis Keuningh insen *Brief?*
Poëmata, bl. 38.

Goden hebben alleen *brieven*
Van zoodanigh hoogh ghevry.
DE BRUNE, Emblemata, bl. 29.

Zult ghy by haer of wet of regel halen,
Die *brieven* hebt van noit te konnen dwalen.
DE DECKER, Rym-Oeff. I, 338.

Van daar de spreekwijze: *een brief hebben*, voor gemachtigd zijn, macht of verlof tot iets hebben, meestal ironisch, in de uitdrukking

4°. *hij heeft een' brief*, die zooveel beteekent als: hij stelt zich als machthebbende aan, hij durft zich alles veroorloven.

— — — — — — zijn heerschip *het een brief*
Als de hielle Zuyer Zee.
Moortje, bl. 20.

Maar wat *het die Knecht een Brief!*
Roddr. bl. 45.

Eel-hart, Moertjen! heb ick lief,
En die selmen altoos minnen;
Warre-nar die *het en brief*,
In hy is so stuers van sinnen.
Boert. L-B. bl. 15.

O Lobbetjen, dien ick oyt verhief,
Ick hebje so beseten lief,
Ick kan me niet besturen.
Wech, wech (seyd sy), *je hebt en brief*,
Wech mit je malle kuren.
Id. bl. 14.

In dit laatste voorbeeld beteekent *je hebt en brief* zelfde wat wij zouden uitdrukken door: *je durft alles permitteren.*

5°. Bij verdere uitbreiding werd de persoon zelf, zich als machthebbende aanstelde, en dus een ij windbreker, bluffer of malle kwast, ook *brief* gel ten, zoo als uit de volgende plaatsen blijkt:

Al heeft de man geen boogh,
Is 't een schalck of een *brief*,
Is 't maer een rijcke dief,
Om 't goet hebt ghy hem lief.
Boert. L-B. bl. 29.

Geeft men Eel-hart, die ick min,
Wilje Moertje? seg, ay lieve!
't Is ien langhs-knecht na men sin,
In ick houw toch van gien *brieven.*
't Is mit War-nar niemendal,
Wangt hy is korsel, geck en mal.
Id. bl. 16.

Ick bin vervaert veur Heyntjeman,
Ay Besje! rater Weyntjen an,

Die hetty lief, die hetty lief,
Ick binder liever een eyntje van,
Als by de *brief*.
Id. bl. 14.

In BREDERO komt ook het volgende tooneel voor: Optrecker, na aan eene herberg geklopt en Giertje onwillig gevonden te hebben hem open te doen, zegt:

Nou, nou, laetmen in, hoe staeje so, ick selje wel betalen,
Nou Vriendelijckheyt doet op.

Grietje hem de deur openende, vervolgt hij:

Genavent Beckie.

Waarop zij, die op zijne komst niet gesteld was, antwoordde:

Alst is *brief*. — Hoe staet dese Mallert so.
Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Zeer duidelijk zijn ook de volgende plaatsen van STARTER:

Wat rijd my deuse *brief*, wat dit verbrangste aepje.
Kl. v. Jan Soetekauw, 1646, bl. 5.

En weyger jy my noch een soen,
Wie sou dat toch van jou vermoen,
Ick meende dat jy mijn lief hadt?

Waarop het antwoord is:

Neen, neen, 'k heb met jou niet te doen,
Want ick jou voor een *brief* schat.
Boertigheden, bl. 20.

Toen men later het woord *brief* in deze beteekenis niet meer verstond, smeedde men daarvoor een ander woord; zoodat de uitgave van Jan Soetekauw in 1735 op bl. 14, *boef* in plaats van *brief* heeft.

Van daar eindelijk de spotnaam *malle brief* ook bij onzen Dichter voorkomende:

Ja, ja, wech, wech, *malle brieve*.
Schyn-Heyl. bl. 61.

Zoo ook in J. S. KOLM, Malle Jan Tot's Boertige vrijerij, bl. 5.

6°. Eene andere wijziging der hoofdbeteekenis was die van schets, teekening of tafereel, waarschijnlijk te verklaren, doordien de Pauselijke *breves*, waaruit het woord *brief* ontsproten is, met sierlijke en kunstige trekken, figuren, beeldjes, enz., opgesierd waren, zoodat bij de mindere standen dit woord ook van toepassing gemaakt werd op tafereelen en schetsen van allerlei aard.

Trijn Jans. Maer watte moye *brieven* heb ghy hier, iemy dit is ien reyn taferiel;
Weet gy niet oft ien story of dattet poeetery is?
Piet. Wat weet icket oft uyt de schrift of angder schelmery is,
De Schilderaers die schilderen altemet so wat heen.
Kl. v. d. Molenaer, bl. 9.

7°. Men leest nog in BREDERO van *brieven* van juweelen, doch het is bekend, dat het in dien zin eene kaart beteekent, even als nog in ons *brief* spelden.

Brick. Dit woord heeft bij onzen Dichter twee verschillende beteekenissen, namelijk die van stuk, brok, scherf (bij MEIJER, Oude Nederl. Spr. bl. 37 *brete* en bij KIL. *brette* gespeld en waarschijnlijk het zelfde met *breze*, *bretze*, *breke* voor *breuk* in het Altfr. Wörterbuch van WIARDA). Als zoodanig komt het voor in:
Ick sweer u, ick sal u dat malle harsebecken an *bricke* breken.
Moortje, bl. 55.

De tweede beteekenis is die van stuk geld, schijf.
En dese die het munt en hielle hoopen *bricken*.
Moortje, bl. 76.

Men vergelijke hiermede Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 114 en v., en D. LINGELBACH, het Boeren Huwelyck sluiten, 1774, bl. 4.

Bril. Slingertrek, naar den vorm van een' bril dus genoemd.

En voort heeft hy met springen,
Met knielen, en met ringen
En *brillen* in het sant
Te maken, zijn verstant
Volkomen uytgegeven.
Lucelle, bl. 19.

Bril. Verrekijker. In het Fr. *Lunette* d'approche.

Wat vreesdy voor een ding, dat niemant heeft gesien,
Noch zelfs 't waanwijse volck en spitsinnighe Lien,
Die met de vreemde kunst van nieu-gevonden *brillen*,
Door Hemels, driemaels drie, doorsichtich kijcken willen.
Boert. L-B. bl. 70.

Zie verder Dr. De Jagers Archief, I, 165 en v.

Bril sien. Verwonderd zijn, nieuw of groen opzien.

Ick seyde mijn huur op. Mijn Vrouw' die *sach bril* toe.
Jerol. bl. 20.

Zoo ook in Moortje, bl. 17 en 29; Schyn-Heyl. bl. 59; Hooft, Br. 202, 16.

Brissen. Rammelen, ratelen, zotteklap uitslaan.

Hoe *brist* my deuse knecht? ick mach 't niet langher hooren.
Het daghet, bl. 46.

Broek (De) bijleggen. Voor een ander onderdoen.

En bay hoor rondeelen en balladen (met licencie magh icket vry seggen)
Daar mogen de Hollantse boerelieke dichters hoor *broeck by leggen*.
Jerol. bl. 6.

Zie ook Jerol. bl. 34; Kl. v. Symen, bl. 2; Dr. De Vries, Warenar, bl. 169 en v.

Broets. Tochtig, hitsig.

Pots longeren ick word so wildt, je maecktme schier *broets*.
Kl. v. d. Molenaer, bl. 13.

En hoe qualijck hil heur *broetsche* Baertje.
Kl. v. een Huysm. bl. 4.

Brommen. Roemen.

Maer hoe? Ist mogelijck dat een Princes soo deftigh

En Goddelijck bedeelt, dat Asia daer op *bromt*,
Tot sulcken stoutigheyt van onbeschaemtheyt komt.
St. Ridd. bl. 45.

Zie verder Moortje, bl. 31; Het daghet, bl. 16; Poëmata, bl. 9; Roddr., Voorw. bl. 2.

Bronsten. Vurig, hitsig zijn, en, van een paard sprekende, dat bereden wordt; bij uitbreiding, trappelen. Het is afgeleid van *bronst*, nog bekend in *bronstig*, *bronsttijd* enz., dat op zijne beurt van *brinnen*, branden, is.

Soo is hy onbedwongen
Ter sadel ingesprongen.
Het hoogmoedige beest
Verheuchden in zijn geest
Door d'Edelen beschryer,
En *bronsten* dies te blyer.
Lucelle, bl. 18 en 19.

Brossen. Brassen, slempen.

Sy schossche, sy brosse, sy slempen, dempen vry,
Sy slocken en slinden de soetste leckerny.
Moortje, bl. 65.

Bruyken. Begaan, in het werk stellen.

My wondert, dochter! wat u hebben mach beweecht,
Dat ghy de mutse dus op deze vreemde kreecht?
U selven ghy vergeet lichtvaardich, door 't versmaden
Van Vaders opzicht goet en myn voorsichtich raden;
En *bruyckt* door wulpsche min een sinneloose daat,
Die dapper bits bestryt dyn eer en hooghe staat.
Griane, bl. 21.

Bruyken. Genieten, even als in vroegere tijden het werkw. gebruiken.

Het vlieghend Vogheltje *bruyckt* by syn Gaay syn lusten.
Griane, bl. 25.

Bruyn. Duister, donker. Men denke aan het Fr. *à la brune*.

Tot dat de *bruyne* nacht de Aarde gants bedeckt.
Griane, bl. 3.

Bruysen. Slempen, brassen.

Siet iou wangen, die sellen over iou neus heen groeyen,
Soo gy dat brassen en *bruysen* en slempen niet en laat.
Lucelle, bl. 31.

Zie ook Poëmata, bl. 9.

Bij HOOFT vindt men dit woord in de zelfde beteekenis in de Ned. Hist. bl. 365, 21, welk woord Prof. SIEGENBEEK ten onrechte verklaarde door *razen*, *tieren* (zie Woordenboek v. h. Inst.). Waarschijnlijk werd hij daartoe geleid door een ander

Bruysen, dat werkelijk *razen*, *tieren*, *aangaan* beteekent, en waarvan men in onzen Dichter ook een voorbeeld vindt.

Mit dat men noom komt tasten valt hy bedoven inde grongt,
Hy kreet en hy *bruysden*, het scheen dat hyer in versmachten;
Je souwtje kruyst enne zeghent hebben hoe hy vloeckten.
Jerol. bl. 12.

Brullee (Wijn). Gekookte wijn met suiker. Fr. *vin brûlé.*

Rekende hy niet een kanne *wijn brullee* voor een kroon?
Jerol., 1638, bl. 44.

Bue. Beu, verzadigd.

— — — — — — dus bleef hy inde bocht
Tot hy *bue* en loof was.
Moortje, 1638, bl. 65 en 66.

Bueck. Slag, stomp, stoot. De uitgave van 1638 heeft *beuck.*

Roemer! seydse lest, wil gy my vuer jou wijf trouwen?
Neen seyd ick, gy hebt een *bueck*, ick en slach; dat'kje nam,
Het sou al sot en mal worden, wat van ons beye quam.
Moortje, bl. 77.

De zin is deze: wij hebben beiden een' slag van den molen weg, en dus zouden al onze kinderen zot of mal zijn. In De Geest van Tengnagel komt ook zulk eene uitdrukking voor:

Want het lijckt gy hebt een *beuk*.
C. 10.

Behalven dit woord gebruikte men ook *gons*, waarover nader.

Bues. Boos, kwaad, slecht.

— een moye Appel-sop, o seecker die smaackt oock niet *bues*.
Moortje, bl. 61.

Buys. Beschonken, dronken, door drank bedwelmd.

— — — — — — want worden myn Meester *buys*
Hy sloech de pottebanck stucken.
Jerol. bl. 37.

Dies sy steets *buys* en dorstigh zijn
Van sarpe en van geyle wijn.
Angen. bl. 6.

Zie nog Jan Vos, Kl. v. d. Oene, 1662, bl. 21; Dr. De Vries, Warenar, bl. 145; Beaumont, Tijtsnippering, bl. 129; Huygens, Sneldichten, n°. 33.

Buren. Een buurpraatje houden.

En siet zyn Moeder stont en *buurden* met haar wijven.
Moortje, bl. 57.

C.

Ceel. Gedrukt of geschreven bewijs van betaalden impost, en dus gelei-briefje voor het vervoeren van goederen.

De *ceelen* zijn gehaelt. — De wijn is al bestelt.
Schyn-Heyl. bl. 9.

Zie ook Dr. De Vries, Warenar, bl. 140.

Ces. Akte van faillietverklaring.

En oft schoon soo gheviel, dat hy quam te fallieeren,
En loopt hy om een *Ces*, 't is weer een man met eeren.
Moortje, bl. 12.

Elders wordt dit woord *ses* geschreven, zoo als bij Bernagie, De Huwelyken Staat, 1724, bl. 44. Zie de Verkl. Woordenl. v. d. Lek. Sp. op *Cissen*.

Cessij. Het zelfde als *ces.*

Die met brieven lardeert sijn magre dunne ving'ren,
Die is gemeenelijck, betaelt hy niet contant,
Hier Kuylenburgh of een *cessij* sijn voor-lant.
Schyn-Heyl. bl. 4.

Kuylenburg en Vianen waren in vroegere dagen vrijsteden, waar men zijne schuldenaars niet mocht vervolgen, waardoor deze steden dus verblijfplaatsen van bankroetiers werden. Naar Kuylenburg of Vianen gaan, was dus het zelfde als bankroet gaan en zijne schuldeischers ontvluchten.

Bij andere Schrijvers ook *sessie* en *sessiebrief*, zoo als in Lombardijn of de Bedriegelijke Prokureur, 1714, bl. 26 en anderen.

Ciepel. Prei, soort van look of ui, nog in een groot deel van ons land in zwang, doch bij WEIL. niet opgenomen.

Een ayuynken, een *ciepelken*, een sneeken broot en twee vygen,
Dat 's en Heeren kost.
Jerol. bl. 7.

Cyperen. Beven, trillen, afgeleid van de trillende beweging van de bladen van den cypresboom, zoo als popelen van die des popelbooms.

(Hy) drongh vervaart in een, als een ghedronghen klomp,
Ritselent van ancxst en *cypert* in sijn treuren.
Roddr. bl. 32.

Cissiertje. Erwtje, van 't Lat. *cicer.*

En hy het een paer oogjes als *cissiertjes.*
St. Ridd. bl. 17.

Hoewel sy uit twie kykers kykt as twie *sosiertjes.*
A. ALEWIJN, Latona, 1703, bl. 16.

Dit woord is door mij verklaard in Dr. DE JAGERS Archief, IV, 258.

Cyter. Citroensap.

Ick souse laten stoven met *cyter* en lamoen.
Schyn-Heyl. bl. 19.

D.

Daadvaardig. Bereidvaardig.

Want ick heb sulcken eedt belooft den geen by wien
Ick noyt so grooten proef van Liefden heb ghesien,
Als ick nu doe an u, vroomhertigh en *daat-vaardigh.*
Roddr. bl. 54.

Daagraden. Dagen, dag worden.

Het *daegraet* in 't Oosten.
Het daghet, bl. 31.

Daartoe. Daarenboven.

Maar wat, hy heeft *daar toe* de Magets kleedt gheschonden,
Gesletert en geschuert.
Moortje, bl. 42.

Zie ook Staten-Bijb., 2 Chron. 29 vs. 9; 2 Sam. 12 vs. 8; Lancel. II. vs. 2652.

Dag (Den) laten gaan over iets. Iets in het licht geven.

Op dit geloof sal ick *den dagh over mijn spel laten gaan.*
Roddr., Voorwerk, bl. 3.

Dagen (Het zal er). Er zal een daagje aanbreken, er zal wat te doen zijn, er zal wat gebeuren, een pot te vuur zijn. Somtijds ook *dagen op iemand.*

Hoe *selt hier dagen!*
Jerol. bl. 49.

Flucx packt u van hier, of 't *salder* noch qualijck *daghen.*
Kl. v. d. Hoogd. Quacks. bl. 9.

Zoo ook in M. Fockens, Kl. v. d. verliefde Grysert, 1659, bl. 1; J. Noseman, Kl. van Krijn Onverstandt, 1726, bl. 18; H. v. Elvervelt, Hendrik en Pernil, 1758, bl. 46.

Dagen. Degen, zwaard.

Hy leeft met de Kan, as een Krijghsman met een *daghen.*
Kl. v. d. Koe, bl. 14.

Dagk. Stootdegen, korte degen, dagge.

Die, met een korte *Dagk*
Sich werend, hem doorstack.
Griane, bl. 51.

In het Eng. is *dagger* een kort zwaard.

Dalen. Afkomen, afstammen.

— — — — — — dees sal u doen bescheyt
Van d'ouwders en van haar, met al d'omstandicheyt,
En hoe sy zyn *ghedaalt* hier van de aldervroomste.
Moortje, bl. 59.

Dan. Maar.

O 't is een Amouraaltje! *dan* hy kost my al een moye dicke duyt.
Griane, bl. 60.

Zoo ook in Roemer Visschers Werken, bl. 78 en 97.

Dank. Verdienstelijke daad, waardoor een ander tot dankbaarheid genoopt wordt.

Onseg-baar is myn vrient, u hooch-verdiende *danck*.
Griane, bl. 56.

elliptische uitdrukking voor: *de dank, door u zoo wel verdiend.*

Dary. Derrie of dikke modder.

De *Darij* van myn liefd' barst uyt zyn vaster grondt.
Griane, bl. 44.

d. i. »de liefde bruischt of welt met kracht op, even als de modder van den bodem eener sloot." Naar onzen tegenwoordigen smaak zeker een vrij ongelukkig gekozen beeld.

Darten. Dartel.

't Gheen ander rallen uyt soo broot-droncken als *darten*.
St. Ridd. bl. 30.

Deze letterverwisseling van *l* en *n* ontmoet men in veel woorden, zoo als in *n*oijaal en *l*oijaal, me*n*izoen en me*l*izoen, s*n*ek en s*l*ak, enz. Zie ook Minnen Loep B. I, vs. 1231; Spiegh. d. Volc. HS. der Maatsch. f°. 256.

Deeg (Het is). Het is in orde, zoo als het behoort.

Hoe siedy my dus an? wat isser, *ist* geen *deech?*
Moortje, bl. 37.

Zie nog M. Fockens, Kl. v. dronkken Hansje, 1657, bl. 13; J. v. Paffenrode, Hopman Ulrich, 1661, bl. 21.

Deelwijn. Volgens Plantijn dalwijn: *vin des vallées.*

't Is seker excelente *Dele-wijn.*
Schyn-Heyl. bl. 9.

Huygens spreekt echter in zijne Korenbl., 1672, I. 300 van: »*een kruyck met wijn gelaeden van de* Moesel *of de* Deel". Ofschoon mij het bestaan eener rivier *de Deel* in een wijnvoortbrengend oord niet bekend is, maakt de aanhaling van Huygens het twijfelachtig, dat deze wijn zijn' naam aan het woord *dal* zou ontleend hebben. Zie nog Jerol. bl. 37; Hooft, N. H. f°. 350; De Brune, Bancket-Werck, 1660, II, 268; Roemer Visscher, Brabb. 1669, bl. 88.

Deer (In sijn) setten. Met deernis nederzien op, bij uitbreiding: minachten, verachten.

Sy pruylden en pratten en borsten schier van spijt,
Maar ick *sets' in mijn deer* met al wat sy verschaffen.
Moortje, bl. 28.

Is Godt met my, ick *set in mijn deere*
Den vyant met alle zijn adherenten.
Anna Byns, Ref., 1602, III, 21 v°.

Waerheydt goet rondt, spreeckt na de mondt
Noch Jonker noch Heer.
En 't ydel gekrijt van spot of nijdt
Set sy *in haer deer.*
Roemer Visscher, Brabbel. bl. 182.

Zie verder S. Coster, Polyxena, 1644, bl. 43.

De onverstaanbare uitdrukking *in sijn* deur *setten*, zoo als in de uitgaven van 1638 en 1644 voorkomt, is uit

onachtzaamheid of uit onverstand des zetters voortgesproten.

Deft. Deftig.

— — — — — — u soete boerticheden
Beweghen veeltijdts meer als s'anders *defte* reden.
Jerol., Voorwerk, bl. 9.

Sy wijcken met eerbieden
En neyghen *deft* met nedrich hart.
Boert. L-B. bl. 62, b.

Zie nog Hooftts Ged. bl. 200 en Versch. Ged. I, 151.

Deynen (Nou vaertje). Nu vaar (zij is) voor u.

G. Wel Dirck Tijssen, hoe isset met de Koe afgheloopen?
B. O bloedt! ick had sulcke moeyte eer ickse kon verkoopen,
De Vleyshouwers die trentelde en dongen, daer was geen raet toe,
Daer wasser ien die bood tien ponckt ried gelt, ick seyden: slaet [toe,
Nou vaertje deynen.
Kl. v. d. Koe, bl. 14.

Beter ware de *e* er uit gebleven, daar het niets anders is dan het oude *dyn.*

Deyser. De ware beteekenis van dit woord is mij, bij gebrek aan meer voorbeelden, nog niet gebleken. In de onderstaande aanhaling:

— de slechtste Jolen hebben veeltijdts de grootste *deysers.*
Kl. v. d. Molen. bl. 13.

kan *Jool* een druil of halve gek beteekenen, zoo als het o. a. voorkomt in Oudaans Poëzy, 1712, I. 159; maar wat dan van *deyser* te maken? Heeft men vroeger *jool* voor het tegenwoordige *jol* gebezigd, dan zou *deyser* een scheepsterm kunnen zijn, die mij mede nooit is voorgekomen, zelfs niet in N. Witsen, Aloude Scheepsbouw, 1671.

Del. Neder.

Daer sinck ick *del.*
Gr. Bron der Minnen, bl. 7.

Bij Lanc. vindt men *ter delle;* zie B. III. vs. 12164.

Delewijn. Zie: Deelwijn.

Deluw. Vaal, bleek, loodkleurig.

— — — — — — Helaes! het schoon kourael
Wert *deluw* en 't verlept, haer wanghen werden vael.
St. Ridd., bl. 39.

Zie ook HOOFT, Lev. v. Agr. 512; CATS, 1726, I, 423; VONDEL, Poëzy, II, 348; VANDER VEEN, Zinneb. 1642, bl. 418.

Dempen. Zwelgen, verzwelgen, inzwelgen, vreten.

Sy schossche, sy brosse, sy slempen, *dempen* vry,
Sy slocken en slinden de soetste leckerny.
Moortje, bl. 65.

Zoo ook elders, overdrachtelijk, voor verzwelgen, doen verdwijnen.

Doch d'oudheyt *dempt* oock vaak veel Heerelycke gaven,
Die voor ons ooghen zyn als doot en diep begraven.
Griane, bl. 41.

Des. Daarom, dus.

Ha, schoone, waarde Vrouw! u schoonheyt my bekoort,
Des loop ick achter straat, verliefd, vergeckt, verdoort.
Rodd. bl. 40.

Deugd. Goed. Van daar *deugd doen* voor *goed doen* en *deugd spreken*, voor *goed spreken*, *prijzen*.

Soo kan ick in een dach hem *doen* wel so veel *deught*,
Als ghy in duysent jaer.
St. Ridd. bl. 35.

Ja sulcken ien ken icker oock, ick moeter *deucht* of *spreken*.
Jerol. bl. 34.

Zie ook Minnenloep, B. III. vs. 115.

Deun. Scherts, spot, grap.

Die gaf hem, om den *deun*, een styve stracke slach.
St. Ridd. bl. 7.

Zie nog Angen. bl. 48; De Vryer in de Kist, 1704, bl. 15.

Eene tweede beteekenis is die van *pleizier*, *schik*, *pret*.

asser ien kynt ehaelt wort, dan hebbense sulcken *deun.*
Kl. v. d. Molenaer, bl. 3.

Vergelijk hiermede A. du Moulin, De Lichtmis, 1751, bl. 11, en G. Severin van Cuilla, Kl. v. Pieter Soetvleys, 1632, bl. 2.

Deunen. Schertsen, spotten, den gek scheren.

— — — — — — en op dat ghy niet waant
Als dat ick met u *duen.*
Lucelle, bl. 64.

Zie ook Hooft, N. H. 154, 25 en Dr. De Vries, Warenar, bl. 105; Vondel, Gysbr. v. Aemstel, bl. 26.

Deuningen. Lollend zingen, joelen.

De lieren, de giegels, de clop-scheen en de fluyt,
En die heldere keeltgens die maeckten soet gheluyt;
Men *deuninckten*, men sprong, met vroolijck tureluuren.
Moortje, 1638, bl. 64.

Deur (Hier), jy moeter deur. Kinderspel, waarin twee rijen over elkander staan met ineengeslagen handen, waardoor een der kinderen zich een' doortocht moet banen.

Wat heb ick in mijn jeught oock menich man ghehadt,
Ja wel so veel, so veul als yemandt inde Stadt.
Ick mien mochtense melcander met de handt anraacken,
Sy souwen wel een *hier deur*, *jy moeter deur* tot Haarlem toe
Jerol. bl. 38. [maken.

Deurgaan. Weggaan, heengaan, vertrekken.

Ick segh dat je *deur-gaet*, eer ickje voeten maeck.
Schyn-Heyl. bl. 28.

Ook in id. bl. 31; Roddr. bl. 45; Luc. bl. 65; Moortje, bl. 19, enz.

Deurgaan met iets. De hand ergens mede lichten.

Maer 't Hof *gaater* so wat *me deur*,
D'eene vreemdelingh of d'ander, die gaat altoos veur.
Jerol. bl. 33.

Deur strijken. Onttroggelen, ontnemen, ontstelen.

Maar die 't de arme luy so diefs ghewijs *strijckt deur*,
Die wensch ick oock een bast, na Keyser Karels Keur.
Jerol. bl. 56.

Deuvik (An de) licken. Drinken.

— dat ick gaeren *ande duevick lick*, geeft jou dat wonghder?
Griane, bl. 60.

Dewyle. Terwijl.

Dewyle dat ick raed met al myn sinnen hiel,
De Maacht in slaap en ick in een bekooringh viel.
Moortje, bl. 39.

Dief (Den) stellen. Zich als dief aanstellen, d. i. al zijne pogingen in het werk stellen om iets te verkrijgen.

Nieuwen Haan. Ach Grietje! ick wouw gy hadt, dat ick jouw wel sou wenschen;
Jemeny ick heb jouw soo besuckt onwetend' lief.
Grietje. By get, Nieuwen Haan! hoe verbrancxst *stel gy* [*den dief.*
Roddr. bl. 45.

Dieft. Quid?

Na dat de doode bloets de Prinsche *dieft* op swoer.
Griane, 1616, bl. 23.

In de uitgaven van 1638 en 1644 staat *der Princen.*

Diefte. Diefstal.

Die teghen syn natuur de *diefte* mijdt.
Poëmata, bl. 22.

Zie nog Schyn-Heyl. bl. 10.

Diender. Dienaar.

gelijck uE. E. van gantscher herten wenscht uwen dienstwilligen *diender* ende vrient. Jerol. Opdracht, bl. 2.

Dienst-tuchtig. Dienstvaardig, dienstwillig, nederig, bescheiden.

Voochdesse van mijn siel! Regente van mijn leven,
Soo haast den Hemel my die kennis heeft ghegheven
Van u verheven deucht, en blonde schoonheyt braaf,
Soo haast wiert ick terstondt dyn overgheven slaaf,
Die sich, *dienst-tuchtigh*, laagh met ootmoet heeft gheboghen,
Onder u lief ghebiedt.
Roddr. bl. 20.

Dier. Aardig, lief meisje of vrouwtje.

Och ick was ghebercht dat ick sulcken lieven *dier* had.
Kl. van Symen, bl. 12.

't Was sulcken moeyen *dier*, se had ooghen die glommen as ien
Kl. v. d. Molenaar, bl. 12. [kool.

Zie ook Gr. Bron der Minnen, bl. 62, b.; HEYNS, Deuchden-Schole, 1625, f°. 28. Het diminutief werd vroeger ook gebruikt voor *lief kindje*. Zie BILD. Gesl. in voce.

Diessack. Geheime zak in een kleed genaaid, om er in te stoppen wat men verborgen wilde houden.

Gy hebt altoos snoepery in iou *diessack*.
Lucelle, bl. 30.

BILDERDIJK verklaarde dit woord in HOOFTS Ged. III, 172, door *dijzak*, doch Dr. DE VRIES heeft in zijn' Warenar, bl. 194, aangetoond, dat het *diefzak* is. Hadde B. de volgende plaats gelezen:

'k Wil moye vol-slaghen *dief-sacken* in de mouwen.
J. S. KOLM, Malle Jan Tot's boertige vryery, bl. 2.

hij hadde aan *dij* nooit gedacht.

Dil. Oorspronkelijk klappei, babbelaarster, praatster, bij uitbreiding voor een meisje in het algemeen gebezigd.

Waer sydy nu, ghy Nuery-*dillen*.
Boert. L-B. bl. 72.

En dan soo wil ik sien of ik sou kunnen raaken
Aan eene frisse Meid en ook een hupse *Dil*.
THOMAS SMITH, Fobbert Gort, 1685, bl. 5.

Zie ook in G. C. VAN SANTEN, Lichte Wigger, 1617, bl. 4; ANNA BYNS, Ref. 1548, bl. 127; Belg. Mus. IV, 86; VAN GHISTELE, Conste der Minnen, 1581, bl. 24.

Dysen. Zakken, dalen, vallen.

Die koften van de beerstekers een tobben of twee met dreck,
En sy groeven op de stoep, en sy lieten 't daar in *dysen*.
Jerol. bl. 12.

Bij andere Dichters vindt men *deysen*, o. a. in HOU-

WAERT, Handel der Amour., 1621, bl. 13, en SPIEGHEL, Hart-Sp. 1615, bl. 78. Wij hebben ons *deinzen*.

Doelheer. Goed schutter, eigenlijk een heele baas op den *Doel* of schuttersdoelen.

Hy was een wild-schut, een *doel-heer*, hy schoot oock na de Papegay. Kl. v. d. Koe, bl. 9.

Doen. Geven, afgeven, eene beteekenis na aan *doen* verwant en nog in *kond doen*, *bescheid doen*, *overdoen* blijkbaar. De Brabander Jerolimo had eenige menschen te Amsterdam opgelicht en was in stilte vertrokken. Onder de schuldeischers was ook een schilder, die hem een aantal schilderijen geleverd had. Nu zich bedrogen ziende, zegt hij:

Ick hadse hem niet *ghedaan*, en waar de man niet rijck.
Jerol. bl. 52.

Gaat stracx tot mijn gevaar Meester Hans d'Apoteker
En secht dat hy u *doet* twee oncen scharp Fenijn.
Lucelle, bl. 47.

Hi sal mi wel cleder ende paert *doen*.
Gesta Roman. Cap. 59.

Zie nog op het woord *Pant*.

Doent. Handelwijs, handeling, gedrag.

En wert yemandt mijn *doent* ghewaer.
Schyn-Heyl. bl. 33.

Zie ook id. bl. 30 en Angen. bl. 30.

Dofje. Vetje, buitenkansje.

Wat *doffes*, wat slempjes willender dan oploopen voor myn.
Moortje, bl. 64.

Zoo ook in COSTER, Kl. v. Teeuwis de Boer, 1627, bl. 20; M. FOKKENS, Kl. v. d. Ital. Schoorst-veger, 1662, bl. 1; T. ASSELYN, Melchior, 1691, bl. 25.

Doy. Onnoozel mensch, dauwel, sloof.

Op den Dam isse wel bekent, ja sy praat tot allen stonden,
Niet als een slechte *doy*, maer.... enz.
Kl. v. Symen, bl. 8.

Oock jy bint maer ien malle *doey*.
S. Coster, Kl. v. T. de Boer, 1627, bl. 15.

Dit woord uit *dodde*, waarvan ons *dodderen*, tot *doy* verzacht, vindt men in de meeste blijspelen der vorige eeuw.

Dommelen. In een onzeker licht zweven, onmerkbaar ineenvloeien.

— — Wat ghesichjes,
Wat verschietjes, vert en flaeuw,
Dommelter tusschen 't graeuw en blaeuw.
St. Ridd. bl. 2.

Men vergelijke hiermede Versch. Ged. I, 126.

Dommelijk. Gedurig aan, zonder overslaan, telkens, achtereenvolgend.

Alle *dommelicke* sondachs so waren wy tot jouwent.
Moortje, bl. 61.

Zie nog Kl. v. Symen, bl. 10; St. Ridd. bl. 32; A. Alewijn, Philippijn, 1707, bl. 50.

Doodt. Doode.

Ach! gae ick weder t'huys en sie of yemandt daer
Is, die my dese *doodt* mach setten in de baer.
Het daghet, bl. 34.

Wel hy, hier komt een *doodt*, by gants bloet dit is een stacy.
Jerol. bl. 37.

Andere voorbeelden van deze apocope zijn: Een *stom* voor een' *stomme*, St. Ridd. bl. 8, 28 en 29; een *schoon* voor eene *schoone*, id. bl. 19. Bij Vondel en anderen: een *heylig* voor een' *heilige*. Nog zeggen wij: *een gek*, *zot*, *dwaas*, enz.

Dood-mans deur (Voor een) kloppen. Niet te huis krijgen, te vergeefs bij iemand aankloppen. Wij zeggen *voor* of *aan een' dooven mans deur kloppen*, waarvoor ik hier en elders gevonden heb, *voor eene doove deur kloppen*:

Voor die moetwillich hier het oor der zielen stoppen,
Ist voor een *Dood-mans duer*, sonder inlaten, *kloppen.*
Griane, bl. 3.

Zoo ook Kl. v. de Bedroge Gasten, 1679, bl. 28.

Doopjen. Saus, sausje.

De Lambsboutjes, de kieckskens en de leckerbeetjes,
De wijnsopjes, de *doopjes*, de droopjes, en
Al de soete smullery.
Lucelle, bl. 39.

Boer. Ick sel mijn wel lyen allienich met de Schapen-bout.
Optr. 't Andere hoen past op mijn, 't is ghenoegh dat hy het
Kl. v. d. Koe, bl. 16. [*doopjen* hout.

Zie ook De Geest van Tengnagel, 1642, c. 5. v°.

Doorkist. Gekkenhuis.

Ick sorgh van synen 't weghen, blijft hy noch langh so mal,
Dat hy thans of morghen in een *door-kist* raken sal.
Schyn-Heyl. bl. 28.

Door is *gek;* kist en kast waren in BREDERO's tijd synoniem; het laatste wordt nog heden spottende van een huis gezegd, als bijv.: *wat een oude kast!*

Doorslach. Eigenlijk een vergiettest, waaruit al wat vloeibaar is doorzijpelt of wegvloeit, bij toepassing hier gebezigd voor *verkwister.*

Om dat ick gisteren juyst eens tot elven uyt was,
Daerom seydse dat ick een rabaut en een guyt was,
Een vleys-dief, een quist-goed, een spil-penning, een *doorslach.*
Kl. v. d. Koe, bl. 4.

Doorsmuyghen. Doorsluipen, doorkruipen, tot alle genaakbare plaatsen doordringen. Ang. Sax. *smugan*, HD. *schmiegen.*

Op een gheoeffent Paart, met snelle Hase-winden,
Te ruyschen door het Bosch, om 't schuwe Wildt te vinden,
Dat mijn snuyvende Jaght al snoffelend' *doorsmuyght.*
Roddr. bl. 1.

— — — — — — want ick heb al de lucht
Doorsnoffelt en *doorsmuycht.*
Schyn-Heyl. bl. 37.

Zoo ook in COLEVELT, Hartoginne v. Savoyen, 1634, bl. 16.

Doorsnappen. Voortloopen.

Foey, dat dien saggelaar my daar juyst most ghemoeten,
Hadt ick doch *doorgesnapt* sonder hem eens te groeten,
So hadt ick dat ghelel so langhe niet ghehoort.
Moortje, bl. 21.

Dop. Lichaam, bij vergelijking van een' bolster, waar de kern uit is.

Maar ick ghebiedt u, dat ghy d'ameloose *doppen*,
Of koude leden der Barbarsche Roovers schalck
Te werpen in een put.
Roddr. bl. 25.

Douw-deynen. Een kind in de armen schommelen en in slaap zingen of sussen.

't Ghebeurden so hy eens zijn soontje wat *douw-deynden.*
Jerol. bl. 3.

Thans zegt men nog *doddeinen*, waarmede ons *doddérig* en *dodoor* in verband staan.

Drabbelen. Heen en weêr loopen, dribbelen.

De schaapjes sabb'rend' knabb'len
Het groene Grasjen of,
Die met haar woelend' *drabb'len*
Bewolcken hun in 't stof.
Roddr. bl. 50.

Zie ook Moortje, bl. 36; SIX VAN CHANDELIER in VAN KAMPENS Mag. II, 152.

Drabbelich. Brokkelig, klonterachtig.

Ick heb al de nacht gequelt geweest vande loop,
En heb gantsch niet gerust, noch niet in 't lijf gehouwen.
— — — — — — — — — — — — — — — —
Want 't liep tappeling uyt mijn lijf, so *drabbelich* en so dun.
Hoogd. Quacks. bl. 7.

Drafsack. Schimpnaam.

O dien oude *draf-sack!*
Moortje, bl. 21.

Draghen (Hem of sich). Zich gedragen.

Een recht kloeck verstandich Man
Sal sich hier in spieg'len dan,
Juyst na de maat *hem draghen.*
Roddr. bl. 17.

Zoo ook in Moortje, bl. 21.

Drachten (Met). Met verdrag, bedaardelijk.

Gien ding mitter haast als vloon te vangen, al proper, *mit drachten.* Moortje, bl. 61.

Dray-aarsen. Onder het gaan het achterste heen en weêr draaien, met een' hoovaardigen tred gaan.

hebje van al u daghen sulck *dray-aarsen* gesien?
Moortje, bl. 63.

Zie nog VANDER VEEN, Zinneb. bl. 180; J. STARTER, Daraide, 1621, bl. 14. Men had ook *draainaersen* en *draaibillen.*

Drangh. Alles wat drukkend, klemmend, bezwarend is, zoowel in eene figuurlijke als natuurlijke beteekenis.

Dees dooden draacht van hier, uyt dese *dranghen* hoop,
Sy zyn de oorsaack van de rasende oploop.
Griane, bl. 45.

Bewegelijcke Vrouw! heeft u myn *drange* smart
Begoochelt soo 't ghesicht, betoovert soo het hart?
Griane, bl. 42.

Zie nog Aend. L-B. bl. 24; HOOFT, H. d. Gr. bl. 79; Verscheidene Ged. I. 99.

Dras-broeck. Schimpnaam.

Dat en roert iou niet *Dras-broeck.*
Kl. v. Symen, bl. 9.

Zie ook F. Ryk, Krispijn Dragonder, 1714, bl. 36; P. Malfait, De Juffer Kapitein, 1720, bl. 17.

Drenken. Verdrinken.

Die soo menighen Spangert hier op een kamp en daer op een kant van een sloot
Gheduwt hebt en *gedrenckt*, en sloecht en stacktse doot.
Moortje, bl. 51.

Drent. Inwoner van Drenthe, welk woord, in Brederro's tijd, bijna met *Poep* of *Westphaling* gelijk stond.

— — — — — — ick wijck hier in een stoep,
En sie wie dat het is, een Wael, een *Drent* of Poep.
Het daghet, bl. 30.

Drenten. Het primitief van drentelen.

Om dat myn oudt Oom daar so langhe stont en *drenten*.
Moortje, bl. 22.

Vergelijk hiermede Dr. De Vries, Warenar, bl. 160-161 en Dr. De Jager, Werkw. v. h. en d.

Van daar het subst. *drent* voor treuzelaar, beuzelaar, sukkelaar. Zie Soolmans, De gemeenzame Geest, 1679, bl. 4; Coster, Kl. v. Teeuwis de Boer, 1627, bl. 5; J. van Arps Kl. v. Claes Klick, 1640, bl. 6.

Dreumelen (Trans.). Ineendraaien, ineenwringen, door wringen en draaien in hoekjes en gaatjes wegstoppen.

Se *dreumeld* het goetie soo wech, datset self niet weer weet te [soecken.
Kl. v. d. Molenaer, bl. 5.

Ick heb hier een sack daar kan ick mijn oudtyser in *dreumelen*.
Jerol. bl. 43.

Zie verder Dr. De Vries, Warenar, bl. 205.

Ook intransitief voor draaien, wenden, in het rond springen.

Sy gingen in 't selsip, daar worden so eschrangst,
Gedroncken, gesongen, *gedreumelt* en gedangst.
Boert. L-B. bl. 5.

Dreumen. Primitief van *dreumelen.*

Siet, daarom heb ick dese *druemde* dweyl me genomen.
Moortje, bl. 53.

Dreutelen. Langzaam draaien, heen en weêr scharlen, drentelen.

Nouw komt wat by de Luy, hoe sta gy dus en *dreutelt?*
Roddr. bl. 44.

Zie ook HUYGENS door BILD. III, 37.

Dreuts. Trotsch, preutsch, spijtig.

Soo'ck yets van u versoeck met minnelijcker vraghen,
't Wert my gheweyghert *dreuts* en spytigh afgheslaghen.
Roddr. bl. 2.

Zoo ook Schyn-Heyl. bl. 4; St. Ridd. bl. 19; Moortje, bl. 20 en 68, enz. Van daar ook *dreutsheyt* voor trotschheid, preutschheid, spijtigheid.

Alphonsus soo'cket niet voor groote *dreutsheyt* hiel,
'k Sloot u 't venster voor 't hooft.
Roddr. bl. 9.

Zie ook St. Ridd. bl. 16. *Dreutsich* in plaats van *dreuts* vindt men St. Ridd. bl. 46.

Driegen. Dreigen.

O lieve soetert, 'k ben niet vervaart voor *driegen.*
Lucelle, bl. 31.

Zoo ook in Roddr. bl. 34; Griane, bl. 28; Jerol. bl. 47; Kl. v. Symen, bl. 10.

Drieschen. Trotsen, trotseren, van daar bij KIL. driestigh, *effrons.*

Ick puf het Helsche spoock, ick *driesch* de dolle donder.
Moortje, bl. 50.

Sy dwingen 't Aardrijck vast, sy kruyssen vast de Zee,
Sy *driesschen* vast de Hel, ja zelfs den Hémel mee.
Boert. L-B. bl. 67.

Even zoo in Lucelle, bl. 8; VONDEL, Poëzy, I, 104.

Drievoetich. Vlug, voortvarend, bij de hand.

Och hy is soo *drievoetich* in al sen wesen en praten.
Schyn-Heyl. bl. 57.

Van daar verder *drievoeticheyt* voor vlugheid, voortvarendheid.

Wel Dochters! wat dunckje nou van mijn *drievoeticheyt?*
Symen, bl. 3.

Drif en **Drift**. Schuim of vuil, van *drijven*, omdat schuim bovendrijft.

Den Breydel geeft hy al te ruym
Sijn Heeren: oock het slechte schuym,
Ja *drif* van loose loeren.
Het daghet, bl. 47.

En schuymen de Werelt van dat schadelijcke *drift.*
Roddr. bl. 19.

Driftigh. Drijvend.

Het *driftigh* swerrech en de dunne lichte winden,
Dat zyn de posten van myn ballingh droeve hart.
Griane, bl. 25.

De zeeram maakt den haan door al het *driftig* veld,
En laat in zijn bevang geen visschen ongekweld.
Cats, Huwelijk, uitg. Deventer, III, 199.

Dezen adjectivalen vorm, in plaats van een deelwoord, vindt men zeer dikwijls terug, zoo als in *bedelich* voor bedelend, *kibbelich* voor kibbelend, *afwijsich* voor afwijzend, enz., enz.

Dril (Den) van iets hebben. Spreekwoordelijke uitdrukking voor: een tegenzin in iets hebben, iets niet willen doen.

Ick *hebber den dril van.*
Roddr. bl. 45.

Zie ook Schyn-Heyl. bl. 36.

Drinken (Tabak). Rooken.

Hy *drinckt* te veel *Toeback.*
Kl. v. d. Molenaer, bl. 3.

Al heeft Matroos alleen een pijp *taback gedroncken.*
Cats, uitg. 1726. I, 27.

Droch, Drogh. Gedrocht, monster, wanschepsel, onmensch, spook, leelijk mensch.

Gy schrobber, gy *droch*, gy beest, gy vuylen schavuyt.
Symen, bl. 5.

Zie ook Roddr. bl. 40; Griane, bl. 20; St. Ridd. bl. 52; Het daghet, bl. 11, 26.

Als bedrieger komt het voor in Rein. vs. 5827 en HOOFT, Br. f°. 557.

Droch, drogh. Bedrog.

Wat *droch*, wat list, wat druck, wat gewelts tierannyen.
Wat anxst, wat ongeluck, dat ons hier mach bestryen.
Griane, bl. 62.

Even zoo in SPIEGHEL, Hartsp. 1615, bl. 3 en 72; Het daghet, bl. 5.

Drollich. Snaaksch, aardig, genoeglijk, van het Fr *drôle.*

Hy is *drollich* van praet en blygeestich as hy singt.
Kl. v. d. Molenaer, bl. 10.

Dromel. Samengepakte menigte, het zelfde als *drom* en *drommel* bij WEIL.

Daer staen die Laarysters zy an zy, *dromel* by *dromel.*
Jerol. bl. 10.

De hoopen dicht gemengt, de *dromels* ysre lien.
Lucelle, bl. 33.

Vergelijk hiermede het werkw. *dromen* in MAERL. Rijmb. f°. 20, b.; Esopet, fab. 50; Walewein, vs. 9930; KAUSLER, Reimchr. vs. 5849, enz.

Drooghen. Droogerijen, geneeskrachtige kruiden, in het Fr. *drogues.*

— — — al hebje al de kruyen en *drooghen* van de stadt.
Jerol. bl. 9.

Droopen. Door versterking der vokaal uit *druipen* ontstaan. Het heeft eene trans. beteekenis en komt

dus overeen met ons *bedruipen*. Van eene keuken sprekende, en den lof daarvan ophalende, zegt iemand:

Daar wert onthalst, onthooft, gehangen en gesoon,
Gebraan, *gedroopt*, gedrenckt.
Lucelle, bl. 12.

— men souw hier 't vleys wel gaar braan en niet *droopen*.
Lucelle, bl. 65.

Men zie ook Dr. De Vries, Warenar, bl. 142 en v. en Cats, 1726, I, 228, a.

Droopje. Lekkernij, lekker beetje, wat door het braden en bedruipen eenen aangenamen smaak krijgt.

De wijnsopjes, de doopjes, de *droopjes*.
Lucelle, bl. 39.

Druystich. Onbesuisd.

Druystighe grootsche nar, vol opgheblasentheyd,
Van waer komt u, o sot! also veel onbescheyt?
St. Ridd. bl. 49.

En *druystighe* Dieuwer, al canse noch so wel singhen,
Die wil eynckel om Claes Kloeten wille uyter vel springhen.
Cl. Kloet, bl. 1.

Druysticheyt. Kracht, hevigheid, geweld, aandrang.

Waar is dat ed'le hart vol *druysticheyt* van moet.
Angeniet, bl. 29.

Deze beide woorden zijn afgeleid van *druyst*, *druust*, *drust*, dat in verschillende wijzigingen altijd *kracht*, *geweld* en *aandrang* beteekent. Zie: der Sielen Troost, f°. 55, c.; Twyspraeck der Creaturen, Dyal. 90; M. Stoke, B. VIII, vs. 335; Lekensp. B. II. c. 36, vs. 587, enz.

Druyt. Scheldwoord, verwant aan *droes*, dat zoo veel als duivel, gemeene kerel, smeerlap beteekent.

Wech, wech, gy vuylen *druyt*, fluckx segh ick laatme staan.
Symen, bl. 4.

Drul-ooren. Druilooren.

Wel hoe drul-oorje dus?
Moortje, bl. 22.

Dubbeld. Dubbelhartig en bij uitbreiding valsch, arglistig.

Soo ick het immermeer aan Go'on of Menschen meld,
Mijn dan voor eereloos of voor meyneedigh scheld.
Ick ben soo *dubbeld* niet.
Angeniet, bl. 58.

Van daar ook *dubbelheyt* voor dubbelhartigheid, valschheid, arglistigheid.

Men hoeft voor haer noch voor haer *dubbelheyd* te vreesen.
Angeniet, bl. 58.

Dudd'oorich. Dodderig, half wakend.

Barst wt den dooden slaap, daar ghy vaack-ooght in sluymt,
En *dudd'oorich* vrunts-hulp verwaarloost en versuymt.
Roddr. bl. 13.

Zie ook Griane, bl. 30.

Duevekater. Soort van koek of gebak.

En alle drie Koningen stuurde zy ons een moye *Duevekater.*
Moortje, bl. 62.

Men zie over den oorsprong dezes woords Dr. De Vries, Warenar, bl. 222.

Duik (De Zon is). De zon is weggedoken.

De glinsterige *Son is* onder 't water *duyck.*
Lucelle, bl. 43.

Duiken. Onderdoen.

Dies moest de Ziel vertoorent *duycken.*
Roddr. bl. 61.

Duyker (O)! Basterdvloek voor: o duivel!

O duycker! wel wie docht dat?
Griane, bl. 35.

Duyker. Soort van eend- of watervogel.

Wat Pijlstart, *Duycker*, Koet, wat maar voor hem verscheen.
Roddr. bl. 1.

Duyn. Waarschijnlijk eene drukfout voor *duyve.* De uitgaven van 1638 en 1644 hebben ook beiden *duyn.*

Een bloode *duyn* en quam noyt van een Arent moedich.
Poëmata, bl. 21.

Duysent suyker-erreten. Vloekwoord uit twee deelen, *duivel* en *sacrementen*, verbasterd.

Hoe *duysent Suycker-erretten* weet jijt dan
Soo fijn naa 't leven en soo proper uyt te legghen?
Roddr. bl. 12.

Duysterley. Duizenderlei.

Al waer de mensch ghequelt met *duysterleye* pijnen.
St. Ridd. bl. 16.

Zie nog Lucelle, bl. 43; Angen. bl. 38.

Duytsch. Dapper bij drinkfeesten. Somtijds beteekent het ook beschonken.

— — — — — — Ick drinck wel een kan
Alst gheleghen komt; gisteren was ick noch rechtschapen
Jerol. bl. 51. [*duytsch* by de borsten.

Men zie hierover Dr. De Vries, Warenar, bl. 180.

Duldich. Geduldig.

Secht datse *duldich* draach haar opgekomen kruys.
Lucelle, bl. 48.

Dunken (Hem of sich laten). Zich inbeelden.

Wat of *hem* desen Geck wel magh *duncken laten?*
Roddr. bl. 11.

Van deze buiten gebruik geraakte uitdrukking hebben wij nog het daarvan gevormde *laatdunkend* behouden. Zie nog Luc. bl. 28; Moortje, bl. 51 en 63; Jerol. bl. 5; Symen, bl. 9; Kl. v. d. Molen. bl. 7 en Dr. De Vries, Warenar, bl. 134.

Dusken Zoodanig, dusdanig, eig. *dus een.*

Wel *dusken* Joodschen doeck om 't hooft, mach dit bestaan?
Moortje, bl. 36.

Even zoo in Griane, bl. 35 en 61; St. Ridd. bl. 49.

Eenigzins verzacht komt het ook in den vorm van *dusschen* voor, als in:

Wil icker wesen, soo moet ick *dusschen* gang gaen.
Kl. v. d. Koe, bl. 7.

Dutten. Slaan.

Wy parsten so den Swart dat hy de vlucht verkoor,
Verliet verbaast den buyt en 't banghe lijf in *dutten.*
Roddr. bl. 26.

De beteekenis van *slaan* blijkt duidelijk uit de volgende aanhaling:

Want doe die ioden xpm ghevanghen hadden in cayphas huus in der nacht, bedecten si sijn aensicht en *dutteden* op sijn heylighe hoeft ende seyden: prophetier xpc wie wast die wu daer *sloech.*
Bedudenisse van der heil. missen, in den Spiegh. der Volcomenheit, f°. 94 (HS. der Maatsch.).

Dwars. Onaangenaam, scherp.

Maar ghy bedroeft my met soo *dwars* een vraghe nu.
Roddr. bl. 13.

Dweech. Zacht, buigzaam, gedwee.

Ghy maect hem *dweeg* als was.
Gr. Bron der Minnen, bl. 75.

Zoo ook in Moortje, bl. 2; Angeniet, bl. 4; De Brune, Zinnewerck, bl. 254.

E.

Eek. Contractie van edik, d. i. azijn. Lucelle, bl. 52.

Eekje (Uit een). Uitmuntend, uitnemend, puik, voortreffelijk, opperbest.

Een ticktackje, een verkeertje, een trocentje kon hy *uyt een eeckje.*
Kl. v. d. Koe, bl. 9.

Ick salje dat koken *uyten eeckje.*
Lucelle, bl. 65.

Men zie nog Starter, Kl. v. Jan Soetekauw, 1646, bl. 3; J. Nooseman, Beroyde Student, 1679, bl. 12.

Eel. Edel, adelijk.

Gans lyden Nieuwen-Haan, wat's dit? Dus altemaal in 't Gheel?
Wat, dit en draaght niemant of hy is geck of *eel.*
Roddr. bl. 10.

Eenigheyt. Eenzaamheid.

O gulde vrye Tijdt! ghewenschte *Eenigheyt!*
Om wien het minnend' hert hem vande menschen scheyt.
Roddr. bl. 4.

Elck sal in *eenicheyt*, van alleman ghescheyden,
Met degelijcken ernst meest de behoorlijckheyden
Der dingen connen sien.
Angen. bl. 35.

Elders heeft het soms de beteekenis van ongehuwden staat, zie o. a. VONDELS Lucifer, 1720, bl. 5.

Eenrins, eenrints. Stijfzinnig, eigenzinnig, hoofdig. Somtijds zelfstandig gebruikt.

Een Deensche *Eenrins*
Verstaatter toe geensins.
Lucelle, bl. 7.

Al weygert sy dus snar, hartneckigh en *eenrints.*
Griane, bl. 23.

Van daar nog *eenrinstigh*, dat het zelfde beteekent en voorkomt in Roddr. bl. 31 en Angeniet, bl. 39. Zie ook Moortje, Inhoud van 't spel, bl. 1; Angeniet, bl. 33; Spieghels HSp. II, vs. 381. Hij die alleen zijn' gang, zijn' loop gaat is eigenzinnig. *Eenrins* (van rinnen, loopen) drukt zulks volkomen uit.

Eensdaags. Op zekeren dag.

Sy haalden *eensdaags* een groot Linneweb uyt het middelste bom. Jerol. bl. 34.

Eensloefs. Regelrecht.

Ick gae *eensloefs* nae de lommert.
Kl. v. d. Koe, bl. 15.

Zie ook *iensloefs.* De verklaring dezer uitdrukking vindt men in Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 131. De ware beteekenis van dit woord niet meer kennende, heeft men er ook *eensloegs* van gemaakt, zie Bellamante ofte Minsiecke Juffer, 1689, bl. 17.

Eenvuldig. Eenvoudig.

Och hy is simpel, slecht, onnoosel en *eenvuldich.*
Jerol. bl. 54.

Zoo ook in VANDER VEEN, Zinneb. bl. 399; Van den Levene ons Heren, vs. 2550.

Eer yet lang. Weldra, straks, aanstonds, eerlang.

Wy kryghen *eer yet langh* van haar een groot rantsoen.
Roddr. bl. 52.

Zie ook Griane, bl. 22; den Lekensp. B. II. c. 36, vs. 503; VELTH. Sp. H. bl. 105 en 122, enz.

Eerlijk. Eervol, eerwaardig, statig, met eere, met pracht.

Treckt ghy 'er int gemoet, om *eerlyck* in te halen.
Griane. bl. 15.

Van daar ook *Vereerlijcken* voor *eere aandoen*, welk ww. voorkomt in het Voorwerk der Lucelle, bl. 2. Zie verder Moortje, bl. 28; den Lekensp. B. II. c. 36 en 38, vs. 1134 en 1078, enz, enz.

Eerzen. Terugtrekken, teruggaan. Het is het primitief van aarzelen, dat in Dr. DE JAGERS Proeve over de ww. v. h. en d. niet dan in samenstelling voorkomt.

— — — — — — dan ist: treckt aen mijn leersen;
Hout jongh! jy treckt te stijf, wilt nu weerom wat *eerzen.*
Het daghet, bl. 21.

Eerste (Met den). In het begin.

Mitten iersten hielser weyg'rich en s'hetter wat tegen eseyt,
Maer daer na hetse mijn vrywillich bescheyden.
Kl. v. d. Molen. bl. 12.

Gewoonlijk gebruikte men dit woord om het begin eener zwangerschap aan te duiden:

Ick bin wat *mitten iersten*, over drie vierendeel Jaers ben ick
Kl. v. d. Molen. bl. 3. [op men tijdt.

S' is nouw al wat *midt den ierste*, sy sel muegelyck inde kraam.
Griane, bl. 1.

Zie nog: Echtsch. v. Jan Claasz. enz., 1685, bl. 22; T. Asselyn, Kraam-Bedt van Zaartje Jans, 1684, bl. 36.

Echeldier. Bloedzuiger.

Al is het *Ecchel-dier* een gulsich slockend' vraat,
Het wijckt doch van de wond, wanneer 't sich voelt versaat.
Lucelle, bl. 33.

Eggich. Wrang, scherp.

Onder wat soet Sieroops verhouwt hem 't *eggich* suur.
Griane, bl. 45.

Eyghen. Slaaf, lijfeigen.

Dat ick niet meer myns selfs, maar u vry *eyghen* bin.
Griane, bl. 9.

Zoo ook in H. de Groot, Bewijs van den waren godsd., 1844, bl. 12, waar het verkeerd verklaard wordt. Zie ook Lucelle, bl. 28; Wapen Martijn, Coupl. 37 en 39; Sp. van Sassen, 1482, cap. 61; Gloss. v. d. Lekensp. enz.

Eynckel. Eens, somtijds.

En as mijn man *eynckel* belust was, om vis te eten,
So haalden hy een net vol spiering, seyse, die een aar had wech
Symen, bl. 1. [esmeten.

Wij zeggen nog: een' *enkelen* keer.

Elegeest. Vleinaam voor: brave borst, knappe baas, enz.

Wat seghje daar of *eellegeest?*
Moortje, bl. 34.

Voor *elegeest* zeide men ook *elenbaes*, *eleman*, enz.

Elekaarten (Suycker). Basterdvloek voor: Heilige quarten.

O suycker *eelekaerten*, hoe lustich wil ick daar varen!
Lucelle, bl. 38.

Zie nog Jerol. bl. 5 en Dr. De Vries, Warenar, bl. 99.

Elemalementen. Basterdvloek, uit *elementen* bedorven.

Ick sel by den *elimalimenten* hiele manden vol kalle.
Schyn-Heyl. bl. 34.

Met verdubbeling der eerste *l* vindt men dit woord in:

Gants *ellemalement* ick sel nu vuerje staan.
Moortje, bl. 49.

Eleman. Vleinaam in plaats van knappe baas, brave kameraad, nobele vent, enz.

Eeleman hout iou woort.
Lucelle, bl. 31.

Zoo ook in Moortje, bl. 36 en 55. Als uitroep komt dit woord voor in HOOFTS Warenar, doch daar is het eene verfranschte uitspraak van elementen. Zie de uitgave door Dr. DE VRIES, bl. 133.

Elements. Versterkingswoord aan de elementen ontleend. Vele namen van natuurverschijnsels worden door de mindere volksklasse nog heden als zulke versterkingswoorden gebezigd.

Hy is een man as speck. Hy weet die Overtoomer boeren,
Asse maar vis schaffen, te besuckt *elements* te loeren.
Lucelle, bl. 65.

Zie ook Schyn-Heyl. bl. 26 en Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 133. Dit woord vindt men vervormd in *elderments* in de Kl. v. den Pasquilmaker, bl. 7.

Elenbaas. Vleiwoord, in plaats van nobele baas, beste vriend, enz.

— — — — — — ay secht me dat myn *elenbaas!*
Griane, bl. 61.

Even zoo in Lucelle, bl. 48; Moortje, bl. 15 en 27. Het werd ook ironisch gebezigd in ongunstige beteekenis.

Elewyting. Uitroep, verbasterd uit *eleweken*, waarvan de eigenlijke beteekenis is »heilige weken."

Elewytingh, hoe is Nelletje Klaas op jonghe Jan verslingert!
Jerol. bl. 39.

Elfpenning. Zekere munt.

En men koft een hielle schoot nuwbacken Wormer Misschuytjes
Om ien blaeuwe *ellif penningh.*

Moortje, bl. 61.

Bij KIL. wordt deze munt ook een *ruitersche blank* genoemd, d. i. een blank, die slechts elf in plaats van twaalf penningen had. Het epitheet *blaeuw* beteekent hier *nietig*, *gering*. De elfpenning was oorspronkelijk slechts een groot van acht penningen, maar bij het rijzen der munt onder MAXIMILIAAN kreeg dit stuk eene hoogere waarde, namelijk van elf penningen, waarnaar het later genoemd werd. Zie VAN DER CHIJS, Munten der Graven en Hertogen van Gelderl. Haarl. 1852, pl. XIV, n°. 1.

Elinck. Edelman; het is eene samentrekking van edeling.

Wel aan, ick ben gemoet den *Elinck* an te spreken.

Lucelle, bl. 56.

Embder. Waarschijnlijk een kinderspelboek, destijds onder dien naam bekend, gelijk men later het *haneboek* en dergelijken had.

Noch kreeg hy een kolf van Klaasje Buytenaer songder quast en songder schuer,
Met een walbarcken warp-tol, met een staele pen en een plaatje daer vuer,
Mit een groot *Embder* en een Euangely met en schrijf-boeck van fijn kapitoorye,
Met een nuwt school-bort, met een kategismus, enz. enz.

Moortje, bl. 62.

Sus, sus, jy stoute boef, leg stil jy arge gast; [ontwast;
Jy moet haest in de broek: want me dunkt dat jy de wieg
Ik zel jou school besteen by miester Floor de vreemdert:
Leert dan e/n tutelende b/a ba, b/o bo, in 't groot *eemdert.*

Kl. v. Oene, 1662, bl. 2.

In BREDERO's Moortje, uitg. van 1638 en 1644 staat

embdert. Nog is aan te merken, dat het epitheton *groot* hier niet anders te kennen geeft dan *volgende op een minder moeilijk* of *minder beteekenend.*

Emmer-appelen. Eene zekere soort van appelen.

— — — se smaeken as *emmer appelen.*
Moortje, bl. 16.

Prijst Schijf-appels, Goe-soeten en Ermgaerden,
Prijst *Emmer-appels*, Queen en Guldelingen.
Roemer Visscher, Brabb. bl. 72.

Emmerlock. Vermoedelijk eene vischsoort, blijkens het volgende: »een sootje"; misschien wel spiering of bakvischjes.

Doe quamen wy op de Vis-marckt, daer wast: Pieter-Cely! dit uyt; *Emmerlock!* hoor hier Kornuyt! komt hier me vaer! koopt een [sootje,
Leest iou ga'ing uyt dit tobbetje.
Moortje, bl. 16.

Emsters (Goet) sijn. Duistere spreekwijze, doch die, volgens het verband, waarschijnlijk zoo veel te kennen geeft als *goed geefs* of wel *ruim bij kas zijn.*

— — — — — — ick geeffer niet en mijt,
So ten iersten een duyt, 'tissen kostelijcken tijdt:
Die wat spaart, die wat het: oock *ben* ick niet *goet Emsters.*
Moortje, bl. 67.

En kaer. Elkander.

Hoe vaer! gy hier innen kaer? geefje *en kaer* ien praet?
Kl. v. d. Molenaer, bl. 9.

Endeling. Eindelijk.

doch wiert *endeling* door de mindelycke mont van Moy-aal besadicht. Moortje, Inh. v. h. spel, bl. 2.

En hangdy hart of siel an haer beveynsde treken,
So sal sy *endelingh* den draack noch met u steken.
Moortje, bl. 1.

Zoo ook in Roddr. Voorwerk, bl. 2.

Engelsch. Engelachtig.

Ontsluyt u Poorten nu, op dat mijn gulsigh hert,
Van haar *Enghelsche* stem nu eens versadet wert.
Roddr. bl. 44.

Engelsche conversatie.
ANNA BIJNS, Ref. 1602, B. III.

Zie ook HOOFT door BILD. I, 338; VONDEL, Lucifer, bl. 38; SIX VAN CHANDELIER, Poësy, bl. 497; enz.

Ensicht. Verdraaide, wellicht Brabantsche uitspraak voor aangezicht.

En noch paasen dese Ollandtsche Moeyers van Amsterdam,
Dat ick kick om hoor schoon *ensicht* uyt Brabant quam.
Jerol. bl. 36.

Enten. Wonden peilen en onderzoeken, tenten.

Een grondeloose wond, een wonde onbekent,
Wiens smarte niet gedooghd dat mense tast of *end*.
Boert. L-B. bl. 92.

Zie nog Griane, bl. 4. DE BRUNE, Wetsteen, II, 361.

Enteren. Aanvallen.

Hy heeft soo seer *gheentert*
't Velt klonterigh beklentert,
Met nat swart purper bloedt.
Roddr. bl. 47.

Volgens WEIL. zou *enteren* alleen bij schepen kunnen plaats grijpen, doch bij uitbreiding van beteekenis wordt het ook op zaken toegepast, die niet tot het zeeleven behooren. Zoo zegt men ook: iemand aan boord komen, zonder juist aan een eigenlijk boord of schip te denken.

Erdicht. Verdicht, uit de lucht gegrepen.

Wel aan wy zyn bereyt om u met onse handen
Te overtuyghen u eer-loos, *erdichte* schanden.
Griane, bl. 55.

Ereb're. Eerbare, zoo als uit het verband is op te maken. In de uitgave van 1644 staat ten onrechte *ered're*.

O *ereb're!* onbedrieg'lijcke wanschapenheyt des aenschijns.
St. Ridd. bl. 19.

Erf. Erfenis, nalatenschap.

Soo haast Prymaleion de oude Prinsche sterf,
Liet hy 't lichaam de aard, Florendus 't ryck tot *erf.*
Griane, bl. 41.

Erkauwen. Overdenken, over iets nadenken.

Kom gaen wy nu in huys en *erkaut* wel mijn reden,
Soo ghy dat grondich doet, dan ben ick wel te vreden.
Het daghet, bl. 25.

Zie ook Kl. v. d. Koe, Voorwerk, bl. 1; CAMPH., Ps. 39 vs. 3.

Erleggen. Overleggen, bedenken.

Soo bidt ick ernstelijck *erlegt* in u gemoet,
Wien dat ghy u onthout, en wat ghy my al doet.
Lucelle, bl. 32.

Zoo ook Aend. L-B. bl. 20, b.

Erneren (Hem of sich). Zich helpen, zich generen.

— gheen uytlander die met statelijcker eeren,
En Adelijcker pracht, noch erenfest onthael,
Sich niet t'*erneeren* weet met teeckens noch met tael.
St. Ridd. bl. 29.

Zoo ook De Geboorte van Luys-bosch, bl. 2; BOR, Appoll. 1617, bl. 51.

Erven. Verwerven, verkrijgen, in het bezit krijgen.

Vervrolijckt u mijn hert! Ghy sult u Rod'rick *erven.*
Roddr. bl. 44.

Even zoo id. bl. 55.

Erwelen. Kiezen, verkiezen. Hoogd. *erwählen.*

Wy achten 't aardtsch ghebou (om dat ghy, lieve beeldt!
Dat selve willigh tot u woon-plaats hebt *erweeldt*).
Angeniet, bl. 57.

O danct den hoogen Godt, den Leydsman van u sinnen,
Die tot uws levens vreughd so aengenamen beeld
Voor u geboortens dagh voorsichtigh heeft *erweeld.*
STARTER, Friesche Lust-hof, bl. 103.

Eten (Iets niet kunnen) of kaauwen. Iets niet kunnen verduren of er onder bezwijken.

De Spangiaerts konden dat niet *eten noch niet kauwen.*
Moortje, bl. 13.

Eunjer. Afgericht, bedreven, doortrapt, loos, schalksch.

Siet hier de ghene die Krijghs-helden heeft ghedwonghen,
Die suft, die schrickt nu voor een *eungjer* naackte jonghen.
Roddr. bl. 2.

Door dien *jongen* wordt hier Cupido bedoeld. *Eunjer* uit *Unger*, *Hunger*, *Hongaar* verbasterd, beteekende vroeger toovenaar, geesten-bezweerder, enz., zoo als blijkt in:

Hemelsche Goden geeft, dat dese Bruylofts-feest,
Vercieret wert met soo meenighen boosen gheest,
Met soo veel *eunjers*.
Angen. bl. 34.

Dewijl nu zulke menschen door slimheid en geslepenheid de menigte misleidden, beteekende *eunjer*, als bijv. nw. afgericht, bedreven, enz. Zie nog Lucelle, bl. 51; St. Ridd. bl. 31; Kl. v. d. Molen. bl. 10 en 11; Versch. Ged. I. 220.

Euvelijck. Bijwoord, dienende om de beteekenis van het adj. te versterken of uit te breiden.

Jy bint soo *euvelijcken* overdadighen moyen Knecht.
Roddr. 10.

Zie ook Kl. v. d. Molen. bl. 12.

Evenhouten. Zeker spel of liever straatspel, vroeger bij het gemeen in zwang.

Lieden die 't (geld) verkaetsen met de bal,
Sundaechs 's morghens voor de poort of daar yewers buyten,
Of verdobblen met rabauwen en met guyten,
Of ver-*evenhoutent*.
Jerol. bl. 31.

F.

Fayl. Scheldwoord, gelijke beteekenis hebbende met ons smeerlap.

Wat, dit is maar een *fayl*, d'aar was van stal, van staat
Heel fier, heel fris, heel fray en eerlijck van ghelaat.
Moortje, bl. 44.

Zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 232.

Fakseeren. Verbastering van *vexeren* en dus kwellen, plagen, of wel, op een kleed toegepast, verknoeien, verkreukelen, er ruw mede te werk gaan, enz.

Wel wa *fackseert* my de Lacker.
Jerol. bl. 40.

Hoe *fackseert* hy die kraagh, hoe versolt hy die muts.
Moortje, bl. 63.

Zie nog Jerol. bl. 47; T. Asselyn, Jan Klaasz. of de Gewaande Dienstmaagd, 1683, bl. 42; Biestkens, Claes Kloet, 1619, bl. 6.

Fasol. Fatsoen, plooi. In fasol, in zijn fatsoen, in orde. Uit het fasol, in wanorde.

Ick schickte myn baert te degen, die myn schier inde mont quam.
En so strycke-baerdende, so quam ick *in* myn *fasol* op de mid-
Moortje, bl. 16. [deldam.

Ons lobben door 't sobben syn *uyt 't fasol.*
Vander Veen, Zinneb. 1642, bl. 314.

Zie nog id., bl. 357.

Fatsoen. Woord van minachting, zooveel als schepsel, slet of vent; zoo zeide men ook *figuur*, *postuur*, enz.; thans zeggen wij nog *meubel* en dergelijken.

Soo vindtmen doch soo men'gh *fatsoen*,
Die daer alleen na trachten.
Het daghet, bl. 15.

Zoo ook in Van Santen, Snappende Sijtgen, bl. 20; Huygens, Kl. v. Tr. Corn. 1672, bl. 590, enz., enz.

Febben. Drinken, zuipen, aan den drank zijn.

Ick hoor, Veughel! datje al wat garen *febt.*
Rodd. bl. 12.

In dit werkw. is de *b* tot *p* verhard, zoodat men ook *feppen* vindt, zoo als nog heden in gebruik. Men zie nog J. van Breen, Kl. v. 't Kalf, bl. 10.

Felheid. Misdaad, wandaad, strafwaardige boosheid.

O Aarde scheurt en gaapt, en slockt mijn leven binnen
U holle ingewant, want ick sie in mijn sinnen,
Dat nu het oordeel Gods een straffe my toeschickt,
Vermits mijn *felheyt*, daar de helle voor verschrickt.
Lucelle, bl. 60.

Fiel. Fielt, boef, deugniet, schurk, schelm.

Hy luypten als een *fiel*, bedeckt onder zyn hoedt.
Moortje, bl. 40.

Zoo ook id. bl. 58. Van dit woord ontsproten nog de woorden *fielack* en *fielebout*, welke in andere Blijspelen voorkomen.

Fijk. Vijt of vingerzweer, ontsteking en wrat.

O soete lieve koken, die de harten soo weet te strooken,
En beschermt voor 't graveel, voor de koors, voor 't kolyck.
Voor 't Podagra, voor schiatica, voor de gelu, voor de *fijck*.
Lucelle, bl. 13.

In het Lexicon van PITISCUS van 1771 vindt men nog het woord *fijk* op *furunculus*.

Fijn man. Gewone uitdrukking voor *vriend* in de flaauwe beteekenis des woords, dat somtijds ook ironisch gebezigd werd.

Brenght deze *fijn-man* daar ons Joffvrouw is te gast.
Moortje, bl. 33.

Zie ook Kl. v. d. Molen. bl. 2; Griane, bl. 61.

Ficksert. Plager, kweller, uittarter, ontleend aan het werkw. vexeren.

Wat brabbelt mijn die *ficksert*.
Jerol. bl. 12.

Flaars, fleers. Snapachtig, lui, vadzig vrouwmensch.

Ghy varcken, ghy sack, ghy panckt, ghy blay, ghy *flaers*.
Schyn-Heyl. bl. 23.

— — — — — — alle de elentsche *fleersen*,
Meeren, scheucken ende prijen.
Id. bl. 51.

Zie nog Boert. L.-B. bl. 13; Schyn-Heyl. bl. 33; Kl. v. d. Koe, bl. 15; Symen, bl. 4; Kil.; Hoeufft, Bredaasch T-E. bl. 150.

Flauw. Vlak.

— — — — — — by de vervallen muur
Van waar ick alst mijn lust, seer lustich kan anschouwen
Het vlacke platte landt en die *flauwe* Lans-douwen.
Griano, bl. 5.

Flauwen. Verflaauwen, verzwakken, krachteloos worden, kracht verliezen.

Hoe *flauwt* ghy soo, mijn hert?
Roddr. bl. 42.

Die Fransche macht begost seer te *flauwen.*
Van Brab. die excell. Cronike, Antw. 1530, 1. s. c.

Zie ook Spieghels Hart-sp., 1615, bl. 74, reg. 9 v. o.

Flensen. Valsch spelen.

Ick hadt mijn leven niet elooft dat Floris so *flensten*
Met de kaart.
Jerol. bl. 51.

— die met Steenen botten of die de Kaart kreucken,
Of die met een greep fraeytjes morst en *flenst*,
Dat dunckt myn dat oock vry wat ande dievery grenst.
Kl. v. d. Koe, bl. 2.

Flep. Doek, halsdoek.

Met een paar flouwelen mouwen, met een klet en een *flep.*
Jerol. bl. 44.

De verwisseling van *b* en *p* had ook in dit woord plaats. Zoo leest men in Huygens, toen een schippersknecht zijne vrouw, die nog niet gekleed en in de schuit was, toeriep om eens uit te kijken:

Kyck uyt; maer kyck niet uyt, of deckje met een *flebbe*,
En blyft wat onder 't Luyck.
Korenbl. 1672, D. I. bl. 610 en v.

Fluks. Adj. Vlug, snel.

Al is de loghen *flux* en schichtich snel te voet.
Het daghet, bl. 11.

Rijck van have, *flux* van leden.
ROEMER VISSCHER, Brabb. 1669, bl. 107, n°. 22.

Zie ook Het daghet, bl. 43.

Focken. Schicken, voegen, welstaan.

Barbier. Wiljet hayr cort of lang hebben, op sen boers of op [sen steets?

Boer. Maecktet as dat ien wijs is, na dattet best wil *focken.*
Kl. v. een Huysman, bl. 3.

Hoe soude dat doch *focken*, dat hy nochtans soude niet alleenlijck boven den Paus, maar oock boven de gantsche Kercke op 't hooch eynde sitten.
MARNIX, Byencorf, 1645, bl. 27 v°.

Zie ook Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 18; BARON, Kl. v. Kees Louwen, bl. 4.

Focken. Om den tuin leiden, misleiden, bij den neus leiden, foppen.

K. Maer waer toe streckten dan haer Crocodille tranen?
B. Om u te *focken* so, dat ghy gheen argh soud wanen.
Angen. bl. 52.

De eerste of oorspronkelijke beteekenis van dit woord was die van *trekken*, welke o. a. voorkomt in:

De trotsheid, toornicheid, ook luyheid, boerten, jokken,
Na ellix zinlikheid hem by de oren *fokken.*
SPIEGHELS Hart-Sp. 1615, bl. 47.

— — — — — — zijnt niet of gicht of pokken,
Of kommer, die die quistgoeds by de oren *fokken?*
Id. bl. 72.

Forts, fortse. Subst. adj. en adv. Als subst. beteekent het kracht, geweld, gewelddadigheid. Fr. *force.*

Rodderick in dees Tocht bespringht,
Een Moorsche Capiteyn, en dwinght,
Verheert hem flux te gheven ghevanghen.
Doch twee Spaansche Edel-lien,
Int vlacke Velt met *fortse* dien,
Met onrecht hem uyt de handen wranghen.
Roddr. bl. 25.

Als adj. beteekent het geweldig, gewelddadig, en bij uitbreiding: barsch, norsch, stuursch, dwingend.

Dus bars en *forts* vrient? laetje dienen, binje rijck.
Het daghet, bl. 30.

als adv. komt het voor in:

— — — — — — my schiedt kracht en gheweldt
Van haar, die my mijn winst verovert *forts* ontjoeghen.
Roddr. bl. 28.

Fray. Waar, echt, zoo als het behoort.

Ick ben gien *fray* eter.
Lucelle, bl. 64.

Zoo ook in Moortje, bl. 46.

Fraytjes. Knapjes, handig, behendig.

Ick meende van avond de kruycke heel *fraytjes* te beschicken.
Schyn-Heyl. bl. 34.

Zie ook Stomme Ridd. bl. 4; Kl. v. d. Koe, bl. 2.

Fransche-Blanken. Uitroep of basterd vloekwoord.

Wat *Frangkse-Blancken!* wat schiet myn in myn sinnen!
Griane, bl. 36.

Fransoysen en **fransoysche sieckten.** Siphylis.

Waarachtig ick sech, eer ick de meyt wou loopen na haar gat,
Ick wouw liever, dat sy de *fransoysen* of sint velten hadt.
Moortje, bl. 34.

— — — — — — en voorts is hy ghesturven
An die *fransoysche sieckt*, en quellingh van de Maagh.
Moortje, bl. 4.

Zie ook De Brune, Wetsteen, bl. 95.

Frey. De hoofdbeteekenis van dit woord is *fraai*, doch het werd en wordt nog in verschillende wijzigingen opgevat. Vooreerst in die van *netjes*, *opgeschikt*.

Jy bint te vervaarlijck *frey*, ick word' op jouw verlieft.
Roddr. bl. 10.

In eene lofrede op de leelijkheid vindt men dit woord in de beteekenis van *mooi*, *schoon*, *van waarde*.

Is dan de lelijckheyt niet uytghenomen *frey*,
En de lelijcke luy die hebben een schoone reynicheit.
St. Ridd. bl. 19.

Hoort eens met wat spreeck-woort Keesjen Loeven my laest ge-
Een lelijcke vrou (seyt hy) is een remedie voor de liefde. [riefde:
O goede raet teghen de bekooringe des vleys.
O aengename mismaecktheyt ghy zijt wat *freys*.
Id. Id.

Voor *juist van pas* komt het voor in:

Het bier was soo *frey* gheluekert van passen nae myn monckt.
Moortje, bl. 56.

Voor *lekker*, *smakelijk*, *goed*, in:

— — — — — — hoe garen eetje
Van rams-nieren of van een Hane-kams-bestey,
(Die geyle luyder kost is welich, meer als *frey*).
Id. bl. 76.

Voor *deftig*, *uitnemend*, *fatsoenlijk*.

't Is immers een eerelijcke meyt en heeft altijt gewoont bij *fraje* lien. Kl. v. d. Bedroge Gasten, 1679, bl. 25.

Dat in deze laatste wijziging ook het denkbeeld van *schoon*, *fraai* ligt opgesloten, vindt men bevestigd in het Fransche *beau monde*.

Freyigheyt. Bekwaamheid, knapheid.

O bloemer herten wat hoorden ick al vande weyigheyt,
Van dese man syn koelicheyt en van de ander syn *freyigheyt*.
Kl. v. d. Molenaer, bl. 3.

Freytjes. Fraaitjes, knapjes.

O bloet! sy kent heur ambacht *freytjes*.
Jerol. bl. 39.

Volch jy myn *freytjes* en schickelijck by de straat.
Id. bl. 50.

Zie ook Schyn-Heyl. bl. 32.

Freytsem. Doodschuim op den mond, bruis.

Het *freytsem* ciert sijn Mont met een snee-witte roos.
Roddr. bl. 58.

Frenesy. Dolheid, verwoedheid; Fr. *frénésie.*

Ick rammel soo my dunckt, door enckel *frenesyen.*
Roddr. bl. 34.

Zoo ook Lucelle, bl. 33 en 54.

Fuyken. Uitbannen, verdrijven, te niet doen. Bij Kil. *pellere.*

— — — — — — de goddeloos
En wil sijn boose lust niet *fuyken.*
Angeniet, bl. 9.

Fun. Guit, schurk.

Ghy droncken *fun.*
Schyn-Heyl. bl. 23.

Gy meynedige gast, gy trouloose bloet, gy geyle droncke *fun.*
Kl. v. d. Molen. bl. 14.

Zie nog Cats, 1828, I. 257. De Brune, Banck-W., 1657, bl. 345.

Funt (**Op 't**). Bij den doop. Vergelijk ons doop*vont.*

Die naem kreech hy *op 't funt.*
Schyn-Heyl. bl. 51.

G.

Gaaroes. Geheel uit, in allen deele uit, geheel op.

Mijn Meester stuurt u dit en dese brave kroes,
Op dat gy al dit goet souwt drincken eens *gaaroes*,
Op de gesontheyt van al, die u hier in dienden.
Lucelle, bl. 51.

Kiliaan heeft *gaer*, dat nog in het Hd. bestaat, voor: geheel, gansch en al. De eindklank *oes* is het Hd. *aus*, doch verbasterd.

Gadt (**By**). Basterdvloek voor: bij God of om Gods wil.

By gadt Neeltje, is dit vuer al myn woelen?
Griane, bl. 35.

Gaffel. Scheldwoord in de beteekenis van schelm, schurk, galgebrok.

Gy kinckel, gy *gaffel*, gy mallen schelm.
Symen, bl. 5.

Maer die sackereele *Gaffel*, die loochendet, hy wout ontkennen,
Ick sey jou Kinckel, de Nicker moet jou schennen.
Kl. v. d. Koe, bl. 10.

Dat wij hier aan eene tweetandige vork of tweetakkigen boom zouden te denken hebben, is niet aannemelijk; waarschijnlijker is het, dat dit woord, met eenige letteromzetting, uit het Spaansch of Italiaansch tot ons gekomen is. In deze taal toch ontmoeten wij *gaglioffo* voor booswicht, deugniet, schelm, schurk, galgebrok enz., in gene *gallofo* in de zelfde beteekenis. Men zie over dit woord in meer andere talen: Fr. Diez, Etym. Wörterb. der Rom. Sprachen, 1853, bl. 159.

Gallich. Van gal afgeleid, zal de beteekenis zijn *bitter*.

U weygheringen dreuts soo *gallich* als verkeert.
Poëmata, bl. 33.

Galligert. Galgebrok, deugniet, schelm.

M. — — — — — — gaat wech stracx an een sy.
A. Om die *galligert* niet; ick ben so goet als hy.
Moortje, bl. 58.

Zie nog id., bl. 70 en Maerl. Sp. Hist. III, 127, vs. 65. Deze echter schrijft *galghaert*.

Gang (Dat is). Spreekwijze in Bredero's tijd, waarvoor wij nu zeggen: dat gaat goed zoo, dat gaat flink, dat gaat er op los, enz.

Siet Broertje, *dat is gang*, volgt gy so wat stijſjes in mijn sock.
Kl. v. d. Koe, bl. 7.

Zoo ook Roddr. bl. 39; Griane, bl. 21; Moortje, bl. 39, enz., enz. Van daar verder *te gang*, dat de zelfde beteekenis heeft.

Al ree, *te gang*.
Het daghet, bl. 16.

Gans bloed. Basterdvloek voor Gods bloed, d. i. Jezus' bloed.

Gans bloedt, siet daar van veers, die haar vermeestert houwen.
Roddr. bl. 52.

Zie voor dezen en al de volgende basterdvloeken met *gans* beginnende, Dr. De Vries, Warenar, bl. 97-100.

Gans dood. Basterdvloek, beteekenende Jezus' dood.

By gans bloet, by *gans doot*, ick wil niet dat hy sterf
Door yemant als door mijn.
Lucelle, bl. 41.

Gans duysent duyckers. Voor: Gods duizend duivels.

Gans duysent duyckers Heerschop!
Schyn-Heyl. bl. 34.

Gans elemalementen. Voor: Gods elementen.

Gants ellemalement ick sel nu vuerje staan.
Moortje, bl. 49.

Gans elewillighe. Voor: Gods heilige wil.

Gants elewillighe! krijgh ickje, ick selje levendigh verslinnen.
Schyn-Heyl. bl. 23.

Gans hongden. Voor: Gods onde d. i. genade.

By *gans hongden*, Marry Rompslomps! ick ben soo hels.
Schyn-Heyl. bl. 14.

Gans kruis. Voor: Jezus' kruis.

O bloemer harten, foey! *gans kruys* ick mis mijn sinnen.
Lucelle, bl. 43.

Gans lichters. Voor: Gods heilige luchters of kandelaren.

Wat *gants Lichters!* wat schiet myn in myn sinnen.
Griane, bl. 36.

Zie nog Moortje, bl. 47; Jerol. bl. 26; enz.

Gans lijden. Voor: het lijden van Jezus.

Gants lijden, dats een streec.
Moortje, bl. 29.

Zie ook id. bl. 56 en Kl. v. d. Koe, bl. 4.

Gans-ooghen. Sluimeren, half en half slapen, de oogen beschieten, en van tijd tot tijd open doen, zoo als de ganzen.

Nu ick wil weerom na mijn slaep-ste gaen keuyren,
En blijven op mijn bedt, wat *gangs-oogen* en leuyren.
Kl. v. d. Koe, bl. 7.

Gans oortjes. Zie Warenar, bl. 99.

— — — — — — *gants oortjes* datsen puts.
Moortje, bl. 63.

Gans sacker koek en vijgen. Het eerste gedeelte beteekent Gods sakramenten, het tweede, nam. koek en vijgen is een spottend toevoegsel.

O hongdert Turcken! o *gants sacker koeck en vyghen.*
Kl. v. d. Koe, bl. 10.

Gans sacker sinnen. Voor: Gods heilige minne.

Gans sacker sinnen, o bloed! daer is de scheuck.
Schyn-Heyl. bl. 19.

Gans sacker venten. Voor: Gods sakramenten.

Gans slysen! bin ick hier noch! o *gants sacker venten.*
Kl. v. d. Koe, bl. 12.

Zie ook Roddr. bl. 50.

Gans sacker willigen. Voor: Gods heilige wil.

Gants sacker wil'gen, dat mach niet deur.
Kl. v. d. Molen. bl. 14.

Gans slysen. Voor: bij Gods sacre calice (bij den heiligen kelk des Heeren), waarvan eerst gemaakt werd: *Gans sackerlijsjens* en later ons woord. Zie op *Gans sacker venten* en Warenar, bl. 98.

Gans suycker elekaarten. Voor: Gods heilige quarten.

Gants suycker elekaarten! had ick gelt, ick was een langst.
Lucelle, bl. 10.

Gans swongden. Voor: Jezus' wonden.

O gants vijf-menten! *gants swongden!* docht ick dit niet.
Kl. v. d. Koe, bl. 16.

Gans velten. Gewoonlijk wordt dit verklaard door: Bij God en St. Valentijn.

Gangs velten! sietmen hier een reys staan en swoegen en hijgen.
Griane, bl. 35.

Zie Bild. N. V. IV, 204 en Dr. De Vries, Warenar, bl. 212 en 213.

Gans vijf-menten. Uitroep of basterdvloek, waarvan de verklaring nog niet is opgespoord.

O *gants vijf-menten!* gants swongden! docht ick dit niet.
Kl. v. d. Koe, bl. 16.

Gans willigen. Voor: Gods wil of heilige wil.

Gangs willigen had gy mijn tot een Man ghenoten,
Ick souje dat snappen wel haest betalen.
Symen, bl. 9.

Gans wonden. Voor: Jezus' wonden.

— — — — — — — — *gans wongden*,
Ick haet de drooch-nappen, die gierighe hongden.
Jerol. bl. 15.

Zie verder Roddr. bl. 49; Moortje, bl. 54, enz.

Gants en gaar. Geheel en al. Zie op *Gaaroes.* In het Hoogd. *ganz und gar.*

Ick neem nu of het waar al waarheyt inder daet,
Dat hy u *gantsch en gaar* uyt goeder harten dienden.
Angen. bl. 15.

Zie nog Schyn-Heyl. bl. 4.

Bij J. S. Kolm vindt men *guyse-gaer* in zijn Malle Jan Tot's enz., bl. 1.

Garde (De). De roede, de geeselroê.

In een gesprek tusschen Roemer en Kackerlack doet eerstgenoemde niet dan pochen en grootspreken, en zegt eindelijk:

So komtet dat ick staech het hoochst' an tafel sit.

Waarop deze bij zich zelven spottende antwoordt:

De garde, het komt u toe.
Moortje, bl. 28.

Hiermede wil Kackerlack te kennen geven: *Gij zoudt waarlijk een pak slaag verdienen.*

Dat Kackerlack zulks en niets anders bedoelt, leeren wij nog uit eenige regels, die verder volgen. Als Roemer zegt:

Ick tast niet an myn hoedt, wien my ook mach gemoeten,
Ten sy de grooten my met blooden hoofde groeten.

Antwoordt Kackerlack weder binnens monds:

Ghy bintet waardich, ick mien een voet in jou gat.

Zoo gebruikt HOOFT dit woord ook, als hij Warenar (zie de uitg. van Dr. DE VRIES, bl. 45 en 193) tegen Lekker doet zeggen:

Geefje 't niet weêr, gauwe dief, voor jou zijn *de gerde* reê.

Garpen (Eene koe van alle). Eene koe die overal vrij mag weiden. Het Oud-Fransch *guerp* bij ROQUEFORT beteekent: *droit de faire pâturer ses bestiaux dans les prés d'autrui.*

— — — — — — dat ghy beurse snijt,
Ghy groote stukke-boefs! Ghy *koe van alle garpen.*
Schyn-Heyl. bl. 1.

TUINMAN wil in *alle garpen* het woord *Algarvië* zien, d. i. de uiterste provincie van *Portugal*, en verklaart *voor alle gerpen* door: *zeer ver van de hand*, zie Fakkel 1722, bl. 106 en 107. Dat deze verklaring van TUINMAN van alle waarde ontbloot is, leert men uit bovenstaand voorbeeld, waarin tegen een' beurzensnijder gezegd wordt: *Gy koe van alle garpen*, of, wat het zelfde is, gij die overal rondtast, overal uwe handen uitslaat om te grijpen wat gij grijpen kunt.

Garren-wat. Onbeduidende schreeuwer, snapper of babbelaar.

Dit's der gheleerden Narrery,
Den *Garren-wat* zyn hovaardy,
Den snorckers alderweytste pracht,
Den slappen al haar sterckste kracht.
Roddr. 1638, bl. 63, en 1644, bl. 67.

Garren, van het Lat. *garrire*, beteekent in het Mnl., even als in het Lat., snappen, klappen, snateren, beuzelen, enz. In Reinaert komt het, vs. 6069, voor als

schreeuwen. In BREDERO's uitgave van 1616 staat *Gaaren-wat*, dat waarschijnlijk eene drukfout is.

Gat (Een) boren. De beteekenis van deze spreekwijze doelt op een gat om iemand te vangen. Zoo zegt men nog: *hij is voor geen gat te vangen.*

Ghy kompter niet after, gasgie, ghy selt dat *gat* niet *booren.*
Griane, bl. 35.

Voor dat *gat* had ick my niet ghehoet.
COSTER, Tijsken v. d. Schilden, 1613, bl. 5.

Zie ook Lucelle, bl. 57; Jerol. bl. 16; St. Ridd. bl. 43; Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 111 en 112.

Gat (Jan). Onhandige, onervarene, onbedrevene treuzelaar.

De Spaansche Kraack en was met ballast niet ghelaen,
Maar met *Jan gatten.*
Moortje, bl. 6.

Gatvink. Scheldwoord.

Wat sou die *gatvinck* doen?
Jerol. bl. 19.

Zie ook Moortje, bl. 55.

Gaudeeren. Zich vermaken, verlustigen; Lat. *gaudere.*

Hy soude sayn karos en pyaarden laten rusten,
Om te *gaudeeren* en godderen in zijn lusten.
Jerol. bl. 16.

Om mede in den roof te *gauderene.*
VAERNEWIJCK, Hist. v. Belg. 1574, f°. 51. b.

Zie ook Diuersche Refer. ende Liedekens wt Holl. ende Zeel. 1582, bl. 16.

Gauw. Handig, doortrapt, loos, listig, nog over in ons gaauwdief.

Daar leeft gheen *gauwer* man, geen kloecker noch versochter.
Moortje, bl. 73.

Gebercht sijn. Geborgen, gered, er uit zijn.

Wy *zyn gebercht*, hier is de valsche schijn-Mooris.
Moortje, bl. 57.

Zie ook Symen, bl. 12.

Gedenck. Gedachtenis.

Dees kus neemt tot getuych, en tot een soet *gedenck*,
Soo draacht dees eedle rinck, die'ck u op trouwe schenck.
Lucelle, bl. 37.

Gedencken. Geheugenis hebben van.

Fred. Besje u *gedenckt* al wat!
Geertr. Ja kynt men mach wel huegen vande Beniste op-loop.
Moortje, bl. 60.

Ghedulden. Dulden, lijden, toestaan.

Ick sweert! ick liever wil de moort an my uytvoeren,
Eer ick *ghedulden* souw het dringhende beroeren, enz.
Griane, bl. 21.

Gedwaas. Droombeeld, hersenschim. Elders ook inbeelding, verbeelding; spook, spokerij, enz.

Gheen Nachtemerrij wast, die my uyt ancxst de roocken,
Noch sot of ijl ghedwaas van waren of van spoocken.
Griane, bl. 31.

In het Mnl. *gedwas*. Zie Maerl. Sp. H. III. 157; der Ystorien Bloeme, vs. 3833; Wapen Martijn, Coupl. 9; Brab. Yeesten, II. vs. 1554; Limb. B. III. vs. 52.

Geenich. Geen enkel, geen een. Wij zeggen nog eenig.

Die noyt ter weerelt sach dat hem misluckten yet,
Noch *geenich* ding dat hem brocht treuren en verdriet.
Luc. bl. 9.

Zoo ook Moortje, bl. 26.

Geeps. Verflenst, verwelkt, naar, kwijnende.

De Worstel-kunst, ja, noch wel duysent dinghen meer,
Die wy naar eysch des tijts oock sonderling verdeelde,
Veraarden soo door dwangh de Piemgal *geepse* weelde.
Roddr. bl. 1.

En al-even-wel sietser uyt heel *geepsjes* inne blieck.
W. D. Hooft, Stijve Piet, bl. 7.

— — — — — — haer *geepze* kleur verschoot
En vluchte van haer af, zo kreegh haer oude wesen.
Jan Zoet, Clorinde en Dambise, 1640, bl. 47.

Geeren. Begeeren, willen, verkiezen.

— — — — — — *geerje* nou gien reyne Kappoenen?
Moortje, bl. 15.

Ick *geer* gheen ander recht, noch straffe, noch genaden.
St. Ridd. bl. 51.

Geesten. Rederijkers, in vroegere tijden de Vernuften bij uitnemendheid.

Komt, gae wy op de Hal en sien de *geesten* speelen.
Moortje, bl. 34.

Zie ook Jerol. bl. 7; Kl. v. d. Koe, bl. 8.

Gefthum. Zeker kaartspel.

Wilje eens ien roemsteeckje of een *gefthumtje*, ick kant van beyts.
Kl. v. een Huysm. bl. 5.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 9, waar de spelling is *geftempje*. Het eigenlijke woord zal *geeft hem* zijn. Bij Jan van Breen in zijne Kl. v. 't Kalf, worden op bl. 22, een aantal kaartspelen van dien tijd opgenoemd, als: Passe la bete, voetquaarte, roemsteken, hocken, poggen (bij ons nog bekend onder den naam van bluffen, een spel, dat met twee kaarten gespeeld wordt), gelders troeven, muysebruy, *gefthem*, bruyden, open hantje, rafelen, peperen, passen, grandoese, ottje, tatatje.

Geggetje. Spreukje, sprookje, relletje.

Die een heele uytstrenghen dach gaen loopen by de meyt,
Ghelijck als men van Dirick-door tot een *geggetje* seyt.
Moortje, bl. 34.

Hier mee is 't veur Jan alle-man ien *geggetjen* al sen leven lanck.
J. S. Kolm, Malle Jan Tot's enz., bl. 11.

Zie ook Roemer Visscher, Sinnepoppen, Voorrede, bl. 1.

Ghegnock. Gesnik, gezucht.

Gy saaght aan met een lust int Adamant ghemoet,
Mijn bedeligh gheschrijf, beseghelt met mijn bloedt,
Wan mijn trog'lent *ghegnock* u jonst socht af te prachen.
Roddr. bl. 38.

Zie nog: Versch. Ged. I, 100.

Gegrey. Geklaag, weeklacht. *Greien* en *schreien* zijn na verwant.

Dat ghy — — — — — — — — — — — — —
Hier komt met kints *ghegrey* dus swarelijck beklaghen.
Roddr. bl. 27.

Zie ook Dr. De Jagers Archief, I, 273.

Gehouwen sijn. Gehouden, verplicht zijn.

't Is ongetwijffelt Heer, dat ons huys en wy souwen
Door u ghe-eert zijn, dies *ben* ick aen u *gehouwen*.
Lucelle, bl. 32.

Zie ook Luc. bl. 64; Schyn-Heyl. bl. 17; P. Bor, Apollonius 1617, bl. 60 v°. en vele Blijspelen tot diep in de 18de eeuw.

Geytsch. Vrekkig. Hoogd. *geizig*.

De Ryckdom voert tot hoochmoet en tot sotheyt an,
Den *geytschen* Nar maackt hier verkeert al Godtheyt van.
Griane, bl. 46.

Ghelab. Gesnap, van labben, d.i. snappen, praten, van waar nog ons labbekaak. Verder is *gelab hebben*, praats hebben.

Stilt dit ydel *ghelab*.
Roddr. bl. 14.

Hoe gaat jou snater Heyl, wat *helje* al *ghelabb*.
G. van Santen, vant Een op t'aer, 1624, bl. 2.

Zie ook Dr. De Vries, Warenar, bl. 164 en v.

Gelieffte. Believen, wil, goeddunken, goedvinden, welbehagen.

Edel Lerinde! wilt de Koningin Griane
Om mynent wille doch eens huesselijck vermane,
Dat haar *ghelieffte* zy, voor al myn moeyten swaar,
Te gunnen dat ick mach eens spreecken teghen haar.
Griane, bl. 43.

Zie Hooft, Nederl. Hist. bl. 68 en Tael- en Dichtk. By-dragen van 1759 en 1760, bl. 61.

Geliggen. Bevallen.

Mijn moeder Latona van tweelingen *gelach*.
Groot L-B. bl. 4.

Zie ook Maerl. Sp. H. II, 325 en IV, 394; Van den Lev. ons Heren, vs. 308 en 361.

Gelt-snoeckje. Gespeend snoekje.

— — — — — — siet, datsen lecker *gelt-snoeckje.*
Moortje, bl. 17.

Zie Ged. v. Ant. v. d. Goes door Bild. bl. 4, op *gel-tekarper.*

Gelu. Geelziekte.

O soete lieve koken, die de harten soo weet te strooken,
En beschermt voor de *gelu*, voor de fijck.
Lucelle, bl. 13.

Elders gewoonlijk als adj. in de beteekenis van *geel.*

Geluk. Noodlot, lot.

Ick sal geen slaaf meer zijn van 't hartneckich *geluck.*
Lucelle, bl. 53.

Gemoe. Toestemming in een gedaan verzoek. Contractie van *gemoede.*

Mach ick maer op een stoel slapen, ick wil hebben iou *gemoe.*
Kl. v. d. Molen., bl. 2.

Zie Velth. Sp. H. bl. 13; M. Stoke, B. III, vs. 502. Van Hasselt op Kil.

Van daar *met gemoe*, van goeder, van ganscher harte.
Wil gy 't niet *met ghemoe* gheven, soo krijgh ick het met ghewelt.
Kl. v. d. Koe, bl. 16.

Als ook *gemoet sijn*, genegen, van zins, gezind zijn.

Wel aan, ick *ben gemoet* den Elinck an te spreken.
Lucelle, bl. 56.

Maar die *ben* ick *ghemoet* geduldich te verdragen.
Moortje, bl. 67.

Toter tijt tou dat sy *gemoet sijn* met die naburen lief ende leet te lijden. Belg. Mus. V, 435.

Gemoffel. Gemompel, van moffelen, d. i. mompelen.

Wat *gemoffel* is dit? ghy staemert in u praat.
Moortje, bl. 56.

Genade. Somtijds willekeur, somtijds straffe. Zie Ziemann.

't Sa vat den Moordenaer aen en brenght hem in *ghenade*
Der Leeuwen, op dat zy een weynich haer verzaden.
St. Ridd. bl. 9.

God gheselese met ere *genade*.
MAERL. Sp. H. IV, 51, vs. 38.

Zie ook HALBERTSMA, Aanteek. op MAERL. bl. 35.

Generen. Zich tevreden stellen, rustig zijn.

Vertrouwdy dat ick daar my kunnen sal *geneeren*
Gedurende die Tydt en hier niet wederkeeren?
Moortje, bl. 11.

Zoo ook in Moortje, bl. 14.

Geplaar. Gevlei.

— — — — — — en loopt haer weder smeecken
Met lieffelijck *gheplaar* van woorden suycker-soet.
Moortje, bl. 1.

Zie ook VANDER VEEN, Zinneb. bl. 340 en HORUFFT, Bred. T-E. bl. 657, waar zijne lezing *gheplaes* foutief is.

Gepuffel. Volk. Verbastering van gepeupel en dit uit het Fr. *peuple*.

Dat sulck *ghepuffel* snoodt van wespen en Rabbauwen
Haar rockjes trocken uyt.
Moortje, bl. 13.

Zie nog Jerol. bl. 18; Poëmata, bl. 3 en 66; CAMPH. Ps. 73 vs. 9. enz., enz.

Geraack, gerack. Gemak, gerief.

Die Huysen en Herbergen bout
Voor Lamme Lieden, out en kout,
Of voor gequetste Vremdelingen,
En haer *gheraeck* en hulp bestelt.
Poëmata, bl. 7.

Zoo ook in Angen. bl. 9; VONDEL, Poëzy, I, 123; HEEMSKERK, Minne-Kunst, zie Versch. Ged. II, 42; HOOFT, G. van Velzen, 2de Bedr.; SMIDS, Knorrepot, bl. 35.

Gereckelijck. Geriefelijk, hulpbetoonend; betamelijk, wel voegende, geschikt.

Op dat ick mocht mijn dienst en vlyticheyt besteden,
In 't *gereckelijk* onthaal van u verstramde leden.
Lucelle, bl. 23.

Men vindt dit woord in velerlei wijzigingen van beteekenis, als in Lancelot, IV, vs. 4315; VELTH. Sp. H. bl. 3 en 436; Lev. v. Jez. bl. 98; Belg. Mus. VI, bl. 425; HUYG. Korenbl. I, 19, enz., enz.

Gering. Spoedig, weldra, aanstonds, snel.

Daar dese frissche arm *ghering* haar t'onderbraght.
Roddr. bl. 34.

Zie ook Moortje, bl. 11 en 45; Het daghet, bl. 2; ANNA BYNS, Ref. III, 1602, bl. 19 v°.; MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 73; enz., enz.

Gerit. Oploop, toeloop, aanloop, samenloop, volk, menigte.

Wat comter vrydaachs en *gherit* ter poort indringhen.
Jerol. bl. 30.

Zie ook Moortje, bl. 17, 64 en 67; Jerol. bl. 39; Kl. v. d. Molen. bl. 6.

Als *volk* komt het voor in:

ende daer bleven doot van des bisscops *gherit* omtrent 50 mannen.
van Brab. die Excell. Cronike, Antw. 1530. c. iij.

Gerumel. Gewriemel. In de uitg. van 1638 en 1644 staat *geruwel.*

Jemeny wat voelden ick ien *gerumel.*
Claes Kloet, bl. 1.

Gesalyd. Gekruid of gezouten.

Wat hadje gaeren goe Heer, *gesalyde* Worsten, Verkensiues, of fyne Sausysen? Moortje, bl. 15.

Men kan hier denken aan eene afleiding van het Fr. *salir*, en dan zou *gesalyde worst* tegen over versche worst staan; ook aan *salie* als kruid, waardoor men dan allerhande kruiderij zal hebben verstaan.

Gesegh. Gepraat, gebabbel, praatjes.

Neemt haet en alle afjonst wegh,

En achterklap haer snoo *ghesegh*,
Laet liefde daer voor groeyen.
Het daghet, bl. 6.

Zoo ook op bl. 26.

Gesien. Schoon, sierlijk, goed, wat in trek is.

Sy schickt haar an 't buffet verciert op zijn *ghesienst*.
Moortje, bl. 32.

Even zoo in Lucelle, bl. 47; HOOFT, Ned. Hist. bl. 303 en 998. Zie nog HUYDEC. op STOKE, I, 104; Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 214.

Gesymel. Het langzaam en laf spreken, dat wij wel eens zemelknoopen noemen.

Dees quam hem aen het hooft met veel *ghesymels* teemen
Van een hylick.
Schyn-Heyl. bl. 50.

Get, gut, grut. Verminkte woorden, ter vermijding van het woord God.

Get hoe gluurden daer die snuyvers.
Moortje, bl. 17.

Zie ook op bl. 46, 47 en 56 en St. Ridd. bl. 5.

Getees. Kwelling, van teezen, waarvan nog teisteren.

— — — — — — mijn siel sal d'uw verwachten,
Selfs in u eyghen borst, tot sy door 't hijgend jachten
En 't siel toochjens *getees* sal hebben afgheleyd,
De doodelijcke last van hare menschlijckheyd.
Schyn-Heyl. bl. 42.

Getepel. Gedrentel. In Groningen is *tipelen* nog voor *drentelen*, d. i. heen en weêr loopen, in gebruik.

— — — — — — haar nicht schoon Klaar,
Die over straat trip trap en met sulcken *ghetepel* gaat.
Jerolimo, bl. 1.

Geteutel. Van het frequent. *teutelen*, d. i. kriewelen.

— noch prijs ick Giertje, die pleech myn selfs te sabben,
En, om een haver stroo, eens in mijn hant te krabben,
Met sulck *getuetel*.... nou, alle ding dient niet eseyt.
Moortje, bl. 77.

Getrantel. Gedrentel.

— — — — — — hy slingert met zyn Mantel
Of hy wilt was, ay siet, om Godswil wat *ghetrantel!*
Moortje, bl. 63.

In Hooft's Ged. bl. 281 treft men dit woord aan in de beteekenis van getalm, gedraal.

Getuych. Getuige en getuigenis.

Dees kus neemt tot *getuych* en tot een soet gedenck.
Lucelle, bl. 37.

Getuymel. Gewoel, gewemel, verward gedruis, van het werkwoord *tuimelen.*

Ick waerschuw' Elck nu, dat willigh hy gaet derven
Dit aerdsch *getuymel.*
Aendachtig L-B. bl. 19.

Bij toepassing op taal of spraak kreeg dit woord de beteekenis van wartaal, d. i. eene taal waarin alles verdraaid, verkeerd, of ordeloos wordt voorgesteld.

Wat bits *ghetuymel* snoot werdt hier Godloos gherelt.
Roddr. bl. 28.

Voorts om u niet langer op te houden van u gewoonelijcke oeffeninge en besighe ghedachten, sal ick dit myn *getuymel* en ongerymde dingen enden.
Poëmata, bl. 41 en 42.

Geuren. Opknappen, opschikken.

Wat! je lijct jou selfs niet, wel trouwen jy bent wel ongnaertich *eguert.* Kl. v. een Huysman, laatste bl.

Ghy bent t'onnaertigh *eguert*, ghy lijckt wel thien jaer jonger.
Schyn-Heyl. bl. 14.

Zie ook Boert. L-B. bl. 5 en J. H. Krul, Kl. v. drooge Goosen, bl. 10.

Geuse-duit. Aldus werd door de Amsterdamsche Katholieken genoemd de duit met de Hollandsche vrijheidsmaagd in den tuin, dien de Staten van Holland op het einde der 16de eeuw hebben doen slaan.

So vong ick tuysent, een stickeweechs van uys huys,
Een knoppel-doeck met een snap-haan, met een vier-yser en met
Met acht *guesen-duyten.* [een oly-kruys,
Griane, bl. 30.

Geuse gaar. Geheel en al. Verdraaide uitspraak van gansch en gaar. J. S. Kolm schreef *guyse-gaar*, zie: **Gants en gaar.**

En ick sel iou alle *geuse gaar* beschaffen en bekoken.
Lucelle, bl. 64.

Geven (God moge u goeden dach), voor: ik groet u of ik wensch u goeden dag. Bij de Maleiers op Java is het nog de gewoonte om te zeggen: ik *geef* u goeden dag.

Ascagnes sydy daar? *God geef u goeden dach.*
Lucelle, bl. 26.

Zie ook Moortje, bl. 22.

Gewaardigen. Verwaardigen, zich verwaardigen, de moeite te nemen.

Gewaardicht u doch eens mijn bidden te verhooren.
Lucelle, bl. 39.

Zie ook St. Ridd. bl. 14 en den Lekensp. B. II. c. 36. vs. 1099.

Geweyde. Ingewand.

— — — — 't Vrou-volck — — —
In wiens *gheweyde* sy gegroeyt zijn.
Angen. bl. 41.

Ghy hebt mijn lijf bereyt
In mijn moeders *geweyt.*
Aend. L-B. bl. 22.

Geweydt. Gewaad.

Myn Heeren, met verlof, het is voor ons ghebleken,
Dat zy 't dan looslyck stack in Vrouwelyck *geweydt.*
Griane, bl. 48.

Zie ook Moortje bl. 41; Jerol. bl. 19; Gr. Bron. der Minn. bl. 91.

Gewente. Gewoonte.

O ghy verdoemde Nijt! die steets met qua *gewenten*
U dorst blust met fenijn.
Het daghet, bl. 10.

Gewisse. Vertrouwde, vertrouwd persoon.

Daer sentse alree ien van haer alderbeste *ghewissen*,
En trouste boden uyt, om mijn te paeyen weer.
Schyn-Heyl. bl. 39.

Gewout. Geweld, in de beteekenis van macht, gebied.

Remiklus, zyn Na-zaat, is het gebiedt gebleven,
Die nu met rust en vruecht zyn groot *gewout* besit.
Griane, bl. 2.

Even zoo in Griane, bl. 11; Moortje, bl. 25; St. Ridd. bl. 21.

Gewust. Bekend.

O myn weerdichste goet
Dat myn hier is *gewust*.
Boert. L-B. bl. 50.

Giegel. Viool. Hoogd. *Geige;* Zw. *giga;* MHd. *gige;* Eng. *gig*.

De lieren, de *giegels*, de clop-scheen en de fluyt,
En die heldere keeltgens, die maeckten soet gheluyt.
Moortje, 1638, bl. 64.

Gierig. Begeerig.

Helaes! ick ben te *gierigh*
Na mijn verderf en schant.
Aend. L-B. bl. 55.

Zie ook: Walewein, vs. 10468; Limb. B. II. vs. 1573; B. III. vs. 226; Goudtsch Kron. bl. 72.

Giet-loogen. Leugenaar.

En gy Mieuwes *giet-loogen* drinck jy altemet noch wel ien poosje?
Griane, bl. 60.

Gild. Verkwister.

Daerom seydse, dat ick een rabaut en een guyt was,
Een vleys-dief, een quist-goed, een spil-penning, een *gild*.
Kl. v. d. Koe, bl. 4.

Zie ook Dr. De Vries, Warenar, bl. 53; Roemer Visscher, 'T lof der Mutse, bl. 12 en Zinnep. 1ste Schock, no. 41; Cats, 1828, I, 549. c.

Gilde (De) spelen. Milddadig of verkwistend zijn.

Seker die yemants hart met gifte soeckt te stelen,
Die moet niet gierich zijn, maar moet *de gilde spelen.*
Moortje, bl. 35.

Gylen, gijlen. Bruisen, schuimen. Kil. *fervere.*

— — — — — — siet hoe dat biertje *gylt.*
Kl. v. d. Koe, bl. 13.

Bij uitbreiding wordt dit werkwoord ook gebezigd om eenen bruisenden of kokenden lust, en dus eene hevige begeerte naar iets aan te duiden.

Dies sy verbuyst en dorstigh zyn,
Na sarpe of na geyle wijn,
Dit doet verhit na boelen *gijllen.*
Poëmata, bl. 15.

Zoo ook in Ang. bl. 6; J. Mattysze, bl. 264; De Decker, Rym-Oeff. I, 102.

Gispelen. Geeselen, zweepen. Frequent. van *gispen.*

— — so wort hy binnens-kamers lustich wat *egispelt.*
Jerol. bl. 49.

Schoon winden *gispelen* en regenbuijen slaen.
Oudaan, Poëzy, II, 116.

Gispen. Het primitief van het vorige werkwoord.

Als u de Buel wat *gispt*, dan ist noch tijdts ghenoech.
Moortje, bl. 43.

Zie ook Schyn-Heyl., Eerste Voorreden; J. van Rendorp, de Geschaakte Bruid, 1690, bl. 6.

(Glas) Koopje geen. Zie: **Koopje geen glas.**

Glissen. Glijden, uitglijden.

— — — — — — as hy hum liet *glissen,*
Het volck stondt en lachten.
Moortje, bl. 68.

Zie nog Roddr. bl. 47; Aend. L-B. bl. 27, a; CAMPH. Ps. 119 vs. 6; HOOFT, uitg. van BILD. I, 84 en 103 en II. 64.

Gloos. Gloor, glans.

Sy toonden my een seer lieflijcken *gloos*,
Doen ickse tot mijn soete lief koos.
De Gr. Bron der Minn. bl. 96.

Gnap. Knap, handig, in eens weg; dus adj. en adv.

S'is verwongdert dattet so *gnap* en gnut is.
Kl. v. d. Molen. bl. 9.
— — — — — — sy wilt *gnap* afsnijen.
Moortje, bl. 66.

Zie nog Jerol. bl. 34; J. H. KRUL, Kl. v. Drooge Goosen, 1685, bl. 2.

Gnortich. Knorrich.

— — — — — — Koenraadt weest niet verstuert
Om dat ick *gnortich* spreeck.
Moortje, bl. 11.

Dit adv. is niet afgeleid van *gnorren*, maar van *gnorten*, dat voorkomt in HOOFT, Ged. bl. 11, Tacit. 427.

Gnut. Knuts, aardig, lief.

S'is verwongdert dattet so gnap en *gnut* is.
Kl. v. d. Molen. bl. 9.

Go (Om) gaan. Gaan bedelen. Van de bede »*om gode*."

Ick sou liever *om go gaen*, eer ick heur sou dienen.
Kl. v. d. Molen. bl. 6.

God groet u. Voor: Wees gegroet.

Alph. *God groet u.*
Roddr. Die moet u eeuwigh sparen.
Roddr. bl. 2.

God wouts. God betere het. Van het oude *God gewoude des. Gewouden* was ons *beschikken.*

Wijn-koopers, die *godwouts* be-eedicht zyn.
Moortje, bl. 64.

In den nog meer verbasterden vorm van *gort wous* komt het voor in Roddr. bl. 9.

Godderen. Zich verlustigen. Zie: **Gaudeeren.**

Goelijkjes. Ruim.

So drincktse as een Koe, dat's een toochjen seffens,
Goelijckjens van een vaan, die klaartse voor den tap.
Symen, bl. 7.

Zoo ook in Kl. v. d. Molen. bl. 3; St. Ridd. bl. 7, enz., enz.

Gons (Een) hebben. Een' slag van den molen weg hebben, half dwaas zijn. Van *gonzen*, *suizen.*

Wech Morssebel gy *hebt een gongs.*
Boert. L-B. bl. 13.

Hy (Krispijn) heeft, na dat ik zie, een *gons.*
VAN MEEKEREN, Tovery zonder Tovery, 1696, bl. 25.

Op dit laatste gezegde antwoordt Krispijn, dat hij niet met den kop gebruid is, waardoor de beteekenis van *gons* verzekerd wordt. Een nog overtuigender voorbeeld vindt men in de volgende aanhaling, waar het woord *meulen* allen twijfel wegneemt.

Wat scheeld je, hebje een *gons* van de Biskaayse meulen?
J. VAN MEEKEREN, De Doorlugtige Dienstboden, 1714, bl. 31.

Men zie nog: De Schilder door Liefde, bl. 14; L. SMIDS, De Debousjant, 1686, bl. 55.

FOKKE SIMONSZ. heeft per metonymiam de oorzaak tot dwaasheid op het gewrocht zelf, en dus op den persoon overgebracht.

Wel dat is nou reis een malle *gons*, die Godin.
Boert. Reis door Europa, 1827, D. IV, 232.

Goons. Wrevelig, knorrig.

Wan mijn trog'lent ghegnock u jonst socht af te prachen,
Werdt het op 't grootst gheloont met een mees-muylend' lachen,
Doch smadelijck en scheets, weerbarstigh, *goons* en suur.
Roddr. bl. 38.

En ghy zijt my te *goons* en suur.
Boert. L-B. bl. 13.

In Drenthe is het werkwoord *geunzen*, voor *klagend kermen*, *stenen*, nog in zwang. Zie Dr. De Jagers Archief, I, 264.

Elders schijnt het in de beteekenis van trotsch of stuursch te moeten opgevat worden, zoo als bij v. in de volgende regels:

Dat ghy hebt voor mijn verkooren
Een van hoogher stam gheboorен,
En driedubbele wel soo Rijck:
Een van langher lijf en leeden,
En van *goonscher* grootsche zeeden,
Doch in Liefd' gheen mijns ghelijck.
Gr. Bron der Minn., bl. 103. a.

Gord (**By**). Basterdvloek voor: bij God.

By gord, gans velten swijgt.
Roddr. bl. 9.

Zoo ook in Griane, bl. 35 en 61; Moortje, bl. 19 enz., enz.

Gords-sackerloot. Basterdvloek.

Gords sackerloot! ick sweert by seven sacken Krenten.
Griane, bl. 34.

Zie de verklaring dezer uitdrukking in Dr. De Vries, Warenar, bl. 127.

Gorle-goy. Uitvaagsel, schuim, schorremorrie.

— — Een deel gespuys van fielen, schudden, wespen,
Of ander *gorlegoy* van een schamel gheboeft.
Jerol. bl. 30.

Aen dat *gorle-goy* is toch gien verbeuren an.
De Geest van Tengnagel, 1642, L. 11. v°.

Zie nog Moortje, bl. 13; Boert. L.-B. bl. 40; De Brune, Banck-W. bl. 347.

Gorren. Rommelen, een rommelend geluid maken.

— — myn buyck *gort* so.
Moortje, bl. 56.

Zie ook Dr. De Vries, Warenar, bl. 25; Versch. Ged. II, 138.

Gortelingen (O)! Basterdvloek, het zelfde beteekenende als *O mijn God!*

O Gortelingen! wat is hier?
Griane, bl. 36.

Graan. Vriend, lief, welbehagen.

Gy zijt mijn alderliefste *graan.*
Kl. v. d. Koe, bl. 15.

Glorifier mijn lieve *graen,*
Ic sal gaen mine vaert.
Seghelijn van Jher. f°. 33. b.

Men had ook vroeger den vorm *greyn.* Zie KAUSLER, I. bl. 568; Letterbode, 1850, I. 143.

Graaslen. In het gras stoeien en knuffelen.

Hoe plech ick onse Trijn int langhe gras te *graeslen.*
Moortje, bl. 19.

Zie ook COSTER, Tijsken van der Schilden, bl. 5.

Graaslijk. Vol gracie of bevalligheid.

Dees, die in alle punten
Soo *graas'lijck* is bedeelt.
Gr. Bron der Minn. bl. 49.

Siet sijn *graasselijck* wesen an,
Dat soo van schoonheyt blinckt.
Boert. L-B. bl. 74. a.

Granje. Voldoening, bekomst, genoegen, volop.

Doe Lysbet Fokels my vernam, seyse: Koopman! ick geefje schier de *granje;*
Komt, koopt nu Krenten, Mangellen, Garsynen en Aplen van Jeranje.
Moortje, bl. 16.

Quamen ze in mijn presency, zy kregen de *granjen.*
HOOFTS Ged. 277.

Waer sou 'k heen willen, 'k wil men *granje* soecken.
ISAÄK Vos, Kl. v. Robbert Leverworst, 1725, bl. 21.

Zie verder Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 203 en 204 en Dr. DE JAGERS Arch. IV, bl. 489.

Grasen. Eigenlijk *weiden* en dus (het gras) *afscheren*, *plukken*, bij uitbreiding *plukken*, *rapen*, *genieten* in het algemeen.

Als die vermoeyde straat
Wat ruste waant te *grasen*,
Menich kroes onverlaat
Ontweckt haer door het rasen.
Boert. L-B. bl. 61, a.

Graven. Graveren.

Dees kus neemt tot getuych, en tot een soet gedenck
Soo draacht dees eedle rinck, die 'ck u op trouwe schenck,
Waar in dat ghy sult sien *gegraven* en gesneden,
Hoe veel de kunst vermach der geestige Goutsmeden.
Lucelle, bl. 37.

O groot' ondanckbaarheyt! die waarlijck waardich waar,
Dat men u *graafden* in een tafel oft altaar.
Id. bl. 55.

In dese Kerke, van riker hauen,
So es in ene tafel *gegrauen*
Een beelde na onser soeter vrouwen.
Velth., Sp. Hist. bl. 25.

Grijnen. Van hartzeer of verdriet schreien.

Mijn lacchen, laes! in *grynen*,
Mijn ieucht verkeert in pijnen.
Lucelle, bl. 15.

Ende van couden beveden ende *green*.
Maerl., Sp. H. IV, 120.

Grobbelig. Morsig, grommelig.

Ghy Benghel, die den buyt bevreest u liet ontjaghen,
Door dien u bloode rugh soo seer vreest voor de slaghen,
Dat ghy *grob'ligh* bequijlt met schuymbecken en severen.
Roddr. bl. 27.

Groef (Te) gaen. Te begraven gaan.

Sy weetje op een prick hoe veel volcx datter mee *te groef gaet*,
Hoe veel rouw-mantels, hoe veel korten, hoe veel huycken
en hoe veel falyen. Jerol. bl. 11.

Groen. Geil, wellustig. WEILAND noch VAN MOOCK hebben deze beteekenis, die nog in den mond der natie voortleeft, aangegeven.

Het lyf stont hem so quicx, hy had so soeten lach,
Ick worde selfs schier *groen*, als ick zyn ooghen sach.
Moortje, bl. 44.

Zie ook Lucelle, bl. 12.

Gruyslch. Groezig, mistig, vuil, smerig.

De *gruysigen* Herrefst vol-lyvigh, laar en vet.
Apollo aan de Ned. Jonckh. bl. 3.

De sause off de mostaert most wesen van alheur *gruysige* pens en spiering, stinckvisch en vuylvisch.
Comoedia Vetus, 1740, bl. 7.

Gruwen. Versuft, verbaasd zijn.

Je *gruwt* dat gyt siet, so besucht tentich en klaar issc.
Griane, bl. 60.

Hier komt dit werkwoord in eene andere opvatting voor, dan in de oorspronkelijke beteekenis, die zooveel als *rillen*, *huiveren*, te kennen gaf, dat zoowel op verbazing als op schrik en afschuw kon toegepast worden. De Teuthonista doet, op de woorden *anxt* en *anxten* (op bl. 9) *gruwelen* als synoniem voorkomen met *versuffen*.

Guychclaer. Goochelaar.

Flucks quamen daer by hem *guyghelaers* en Obly,
En aessacx speelders vol van alle schelmery.
Moortje, bl. 65, uitg. 1638.

Guyl. Eigenlijk een afgesleten paard, een knol. Het werd vroeger en wordt misschien nog wel gebruikt, niet om, zoo als WEILAND zegt, een *onwetend*, maar om een *vreesachtig* mensch, een' *bloodaart*, een' *lafaart* uit te drukken.

Hebje geen hert, o blooten *guyl?*
Kl. v. d. Molen. bl. 13.

Hi was lanc, dese *guyle*,
Sestien voeten ofte meer.
Seghelijn v. Iher., f°. 21. a.

Zie ook St. Ridder bl. 50; Het daghet, bl. 19 en 31; Griane, bl. 53.

Guyse gaar. Verbastering van *gansch en gaar.* Zie dit woord.

Hoort nou alle *guyse-gaer.*
Boert. L-B. bl. 14.

Gul. Dat ronduit gezegd, dat zonder aarzelen genoemd kan worden.

Groet uwen Koningh; seght zyn Vorst'lycke genade
De *gulle* Waarheyt van dees snelle op-loop quaat.
Griane, bl. 23.

Des groten Aristotels hoogh gheachte klaarheid
Schijnt duyster in mijn oogh, by zulke *ghulle* waarheid.
Spieghels Hartsp. 1615, bl. 64.

Ook beteekent *gul* iets dat volop toegedeeld wordt.

Ach! ick swem in een zee van *gulle* ongelocken.
Lucelle, bl. 54.

Gul. Kabeljaauw. Kil. *gulle.*

— — — datsen stranckt-visje, datsen *gul*, dats schellevis.
Moortje, bl. 17.

Gulpen. Zwelgen.

— — — — — — de vreuchtmakende wijn,
Die, soberlijck genut, versterckt des Lichaams krachten,
En weckt de doffe geest tot schrandere gedachten,
Vol snelheyt des vernufts; maar wies' in tegendeel
Heel gulsich inne*gulpt* en swellicht door de keel,
Die smoort sijn sin en wet.
Lucelle, bl. 6.

Gurig. Onbehoorlijk, onbetamelijk.

Nadien dan dat ick noyt bedreef onminne *gurigh.*
St. Ridd. bl. 26.

Guts wolven. Verbastering, waarschijnlijk uit: Gods wonden.

Guts wolven! hoe is die Karel gheteyckent in zyn wanghen.
Griane, bl. 31.

Guwen. Gapen, staren.

Terwijl ick op de straat dus *guwende* bleef staan.
Moortje, bl. 57.

Zie ook Griane, bl. 46; SPIEGHELS Hertsp. III, 84; Gr. Bron der Minn. bl. 63.

H.

Haaggemans volk. Gemeen, onbeschoft volk. Misschien is *Haeggeman* de naam van een niet gunstig bekend hoofd of leider; misschien ook komt hier het woord *haag* in aanmerking, dat in zijne verbindingen, zoo als in *haagmunt*, enz. eene ongunstige beteekenis heeft.

Gints komt den Hopman met een legher van Soldaaten,
Tis al *Haegghemans volck* van hack en zyns gemack.
Moortje, bl. 49.

Haal (Te) senden. Door bode of brief ontbieden.

Hier lees ick, Lief! God lof in aller eewicheyt,
Hoe dat van ongeluck en ramp wy zijn ontbonden,
En dat mijn Vader heeft om mijn *te haal gesonden.*
Lucelle, bl. 63.

Haal-over. Schimpnaam voor iemand die alles in een ander afkeurt en gispt.

Teuntje. Achter de Hal daer woonter eentje, die hiet wap,
Dat's een naerstich wijf, jaet by myner trouwen,
Had je die, Symen! je waert ghewisselijck behouwen,
Dus stater nae, je krijcnter misschien 't ghebruyck van.
Symen. Ja! nou scheur ick mijn reusel en maker een huyck van;
Legh gy mijn aers niet toe, dat is seker wel fray,
As sucken *Hael-over?*
Symen, bl. 8.

Zie verder **Overhalen.**

Haar, haartje. Bordeelmeisje, ook pol.

— ick denck dat hy van sijn laagenoots heeft vernomen,

Datter weer een nuwt *haertje* of swaentjen is gekomen
Yewers in een kuſje.

Moortje, bl. 35.

Het meervoud *haren* vindt men in de Kl. v. d. Koe, bl. 5. Zie ook Jerol. bl. 39; VAN SANTEN, Lichte Wigger, bl. 3; BIESTKENS, Claes Kloet, bl. 10.

Voor *pol* komt het voor in de volgende regels:

— — — — — — de myne (vrouw) is geen drinkster,
maar 'k wou dat se wat man-vaster waar.
Se siet liever een vreemd *hairtje* als haar eigen, dat heeft
me dikwils verdrooten.

J. VAN PAFFENRODE, Hopm. Ulrich, 1661, bl. 37.

Haas-op. Uitdrukking aan de jacht ontleend, zooveel als *weg*, *voort*, welke nu eens gebezigd wordt als imperat.

Haas-op ghy bleecke vrees!

Griane, bl. 44.

en dan weder als praedicatief,

Jaquemyn is *haes-op.*

Schyn-Heyl. bl. 43.

BILDERDIJK heeft het nog gebruikt in 1823 in zijne *Danaïden.*

Hadderen. Twisten.

O Heer! ick kyve niet noch *hadder* niet met u.

Aend. L.-B. bl. 63.

Elders vindt men ook *haderen*, dat door vervloeiing der *d* ons *hajen* (en niet *haaien*) vormt, welk werkw. nog in de spreektaal leeft. — Oud HD. *hadu* (GRAFF, Spr. Sch. IV. 804 en 805); MHD. *hader;* HD. *hader* en *hadern*, *hadergeist*, *hadersucht*, *haderer.*

Hagen. Behagen.

Zijn lellen *haacht* my niet.

Lucelle, bl. 40.

Zie ook Schyn-Heyl. bl. 32.

Hachje. Stuk, brok.

Ick leydender huye nochtent in een *hachje* van aarhalf ponckt.
Moortje, bl. 56.

Zie nog Jerol. bl. 40; St. Ridd. bl. 7; HUYGENS, Kl. v. Tryntje Cornelis, bl. 610.

Hachlijk, haggelijk. Mogelijk.

Vaart Juffer na verdienst, om u soo moet ick swerven,
Om u, oock *hachlijck* ick, moet schandelijcke sterven.
Het daghet, bl. 33.

'Tis *haggelijck* dat ick noch an het myne kom.
Jerol. bl. 55.

Zie ook Moortje, bl. 55; JAN ZOET, Zabynaja, 1648, bl. 35; De listige Vryster, bl. 16; J. VAN RENDORP, De Geschaakte Bruid, 1690, bl. 48. Somtijds komt het ook voor in de beteekenis van *wellicht*, *misschien*; zie: De Schaakingen, 1765, bl. 39; J. VAN RENDORP, De Geschaakte Bruid, 1690, bl. 60.

Hak en zijns gemak (Volk van). Niets beduidend volk, sullen, doenieten, sukkels.

Gints komt den Hopman met een legher van Soldaaten;
Tis al Haegghemans *volck van hack en zyns gemack.*
Moortje, bl. 49.

Dat *hak* een *sul*, *doeniet*, *kruk* beteekent, vinden wij door de volgende plaatsen bevestigd.

Wy zijn geen *hakken* of kruckken.
GRAMSBERGEN, Hartoog van Pierlepon, 1679, bl. 5.

Een *hak* en kruk als myn persoon was te gering.
De Schilder door Liefde, 1716, bl. 46.

In het Groningsche gebruikt men ook het woord *stommel-hak* voor iemand, die langzaam voortstommelt. Zie Taalk. Mag. IV, 686.

Hal (De). Plaats van bijeenkomst der Rederijkers te Amsterdam.

Komt gae wy op *de Hal* en sien de geesten spelen.
Moortje, bl. 34.

De Oude Kamer en misschien ook nog eene andere hielden, ten tijde van BREDERO, hare bijeenkomsten in de Nes, boven de kleine vleeschhal. Zie WAGENAAR, Gesch. v. Amst. II. 393.

Half (Een). Zekere maat, waarschijnlijk eene halve kan of een half vaan.

Ick souwje raden u te vermaken ende drincken mekaar *een half* bier toe uyt broederlijcke liefde.
Poëmata, bl. 67.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 5; S. COSTER, Kl. v. Teeuwis, bl. 16.

Hals (In den) halen of trekken. Gesprokene woorden terugnemen, intrekken.

— — — — — — U versierde loghen,
Die ghy so schellems als ongeluckich en vals
Sult *trecken* noch van daegh *in u* vervloeckten *hals.*
St. Ridd. bl. 52.

Zie ook VAN SANTEN, Snappende Sijtgen, bl. 15; P. DE LA CROIX, de Ingebeelde Zieke, 1715, bl. 28; S. V. D. CRUYSSEN, Ezopus, 1697, bl. 35.

Halsheer. Oppermagtig Bestuurder, Regeerder, Vorst.

De Palatijnsche Prins van Walachijen,
Wiens Heer en Vader is de *hals-heer* der heerdijen
Van 't vlacke platte lant, en 't huys van Pesnanijen.
Lucelle, bl. 58.

Hals-sterk. Halsstarrig, koppig.

Hoe magh de Liefste mijn
Soo heel eenrinstigh zijn,
Soo *hals-sterck* en lichtvaardigh?
Roddr. bl. 31.

Hand van de bank, 't vleesch is verkocht. Spreekwoordelijk gezegde, waarvan de zin zich licht laat gissen.

Hangt van de banck, seyd' ick, jongen! *'t vleys is verkocht.*
Moortje, bl. 29.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 12.

Hand (Ter) trekken. Bij de hand nemen, zich bezig houden met.

Maar ghy *treckt* niet *ter hant* als een deel muffe boecken.
Lucelle, bl. 27.

Handdrayen. Aanleggen, aanvangen, beredderen, ten uitvoer leggen.

Ick weet niet hoe icket *hantdreyen* sel.
Kl. v. d. Molen. bl. 8.

Zie ook W. D. Hoopt, Kl. v. Stijve Piet, 1682, bl. 29.

Handhaven. Een handje helpen, bijstaan, bevorderen.

Ach! isser niemandt in, Graef ofte Edelman,
Die my mijn tweede ziel en waertste helpt begraven,
Ay hoort my niemandt nu? wil niemandt my *handt-haven?*
Het daghet, bl. 34.

M. Ach, Vader! mach ick dan dees dooden niet begraven?
H. Hadd' hy sijn Olysel, ick helpet u *handt-haven.*
Id. bl. 41.

Het laatste is ongetwijfeld pleonastisch gezegd.

Hane-veeren. Zeker soort van krijgsvolk, dus genoemd naar de haneveren, welke zij, als symbool van dapperheid, op den hoed droegen. Op hen, die zich onbeschaamd aanstelden, werd dit woord als schimpnaam toegepast, zoo als in:

Komt an ghy Struyc-roovers, ghy Moes-koppers, ghy Kaesjagers, ghy *Hane-veeren* allegaar,
Ghy Overloopers, ghy Ballinghen, ghy Brand-stichters, ghy Beelt-stormers met men kaar, enz.
Moortje, bl. 51.

Hanevoet (De) is my gebreid. Denkelijk zal dit zooveel beteekenen als: *er staat mij wat ergs te wachten.*

Writsaart, die, als dienstmeid vermomd, in het huis van Moyaal een meisje onteerd en daarna de vlucht ge-

nomen had, ontmoette haar in gezegde vermomming, waarop hij in groote angst uitriep:

Maar hola! wie zyn dit? 't is Moyaal met haar meyt;
Wat sal ick doen? *de Hane-voet is myn ghebreyt.*
Moortje, bl. 57.

Misschien was het een matrozen-uitdrukking. *Hanepoot* althans is een zeker scheepstouw, dat wellicht gebezigd werd om hem, die straf verdiend had, af te ranselen. Het zeggen: *De Hane-voet is voor mij gebreid*, zou dan gelijk staan met: *De straf is voor mij klaar.*

Hans. Zooveel als Sinjeur, even als ons *een Jan*, de Hoogd. verkorting van Johannes.

Hy quam by groot *hans*, by kleyn *hans.*
Kl. v. d. Koe, bl. 9.

En sagh ick niet terstont die groote weytsche *Hansen*
Met d'Edel-vrouwen braaf so heerelycken danssen?
Griane, bl. 36.

Van daar de uitdrukking: *iets dat hans hiet*, voor iets dat groot of sterk in zijne soort is.

Ick wet ick u een treck sal spelen, *die hans hiet.*
Moortje, bl. 63.

Wel an ghy Jan Neef! tapt nu eens een kit en suypt datje swiet,
En gheeft hem een lustige kleeter, *die hans hiet.*
Moortje, bl. 56.

Een Jan van een oorveeg (alias teug) zou het thans heeten. Zie ook St. Ridd. bl. 32; TUINMAN, Spreekw. II. 142.

Harden. Uithouden, verduren, nog heden in gebruik, maar niet bij WEILAND opgeteekend.

Neen sekerlijck, ghelooft, hy salt niet langher *harden*
Als twee daghen.
Moortje, bl. 9.

Harderen. Volhouden, niet ophouden, ergens mede

voortgaan. HARDERENDE is dus *voortdurende*, *volhardende*.

Wiens beestich onverstant tot puyn soeckt te vertre'en,
Met *harderende* twist en sonder schijn van re'en,
Het huys daer Reden speelt de rol van Coninginne.
Angen. bl. 41.

Ende sloughen van bachten ende van voren
Allen up den ridder uutvercoren,
Ende *harderden* dit also langhe,
Dat sine velden bi bedwanghe.
Walewein, vs. 9019.

Harsebekken. Hersenpan, en bij uitbreiding, hoofd.

Ick sweer u ick sal u dat malle *harsebecken* an bricke breken.
Moortje, bl. 55.

Zie ook Quacks. bl. 7 en Kl. v. d. Molen. bl. 14, als ook G. TYSENS, De Weergaloze Bedrieger ontmaskert, bl. 47.

Harsen. Hersens, *per metonymiam* gedachte of denkvermogen.

Daar leyt yet in mijn *harsen*.
Lucelle, bl. 15.

Buiten samenstelling is deze vorm voor het enkelvoud buiten gebruik.

Hasaard. Gevaar, hachelijke kans. Fr. *hasard*.

k' Heb liever my met u in *hasaard* te begheven,
Dan met bedwanghe hier by Tarisius te leven.
Griane, bl. 12.

Ick, die heb uytgestaan zoo veel *hazaards* en lijden.
Lucelle, bl. 34.

Hauwbeet. Toegeworpen stuk, eig. *houd beet!*

Men onderhout dat recht daar niet om kat of hongt,
Die men altemets werpt een *hauwbeet* in de mongt.
Lucelle, bl. 13.

Hebben (Bij iemand). Bij iemand halen, hem of haar evenaren.

— — — — — — Ick denck niet datter leeft
Een schepsel, dat *by u* in waardicheden *heeft*.
Lucelle, bl. 40.

Hebben (Hem of sich). Zich gedragen.

Naast Godt weet ick u danck, mijn Princen en mijn Ridd'ren,
Die *u* soo mann'lijck *hebt* in dees Heyr-vaart *ghehadt.*
Roddr. bl. 25.

Ghy die soo manlijck *u* in vreesselijcke strijden
Ten Oorloch *hebt gehadt.*
Lucelle, bl. 33.

Zie ook ANNA BYNS, Ref. 1548, II. 84; ed. 1602, III. 95, r°; CAMPH. Ps. 131. vs. 4; STARTER, Timbre de Cardone, 1618, bl. 22.

Van dit werkw. gebruikte men oudtijds ook het tegenw. deelw. *wel hebbende* voor beleefd, vriendelijk, lieftalig, voorkomend; zie o. a. Lancelot, II. vs. 18250 en 23913 en IV. vs. 1434. Verder had men nog *hebbelijc* in bijna de zelfde beteekenis, zie Lancelot, II. vs. 13038, 15039, 18244 en 20446. Dit positive woord is bij ons bijna uitgesleten, terwijl wij het negative *onhebbelijk* hebben behouden. Zie nog BILDERD. op HOOFT, III. 242.

Heerdij. Gebied, landschap waarover men heerschappij voert.

De Palatijnsche Prins van Walachijen,
Wiens Heer en Vader is de hals-heer der *heerdijen*
Van 't vlacke platte lant en 't huys van Pesnanijen.
Lucelle, bl. 58.

Heerschap. Beheerscher.

O triumphante Min! O *heerschap* van mijn sinnen!
Roddr. bl. 7.

Van daar *heerschappen* voor *beheerschen* in Lucelle, bl. 2.

Hecht (Een) van een meid. De beteekenis is: eene flinke, ferme meid.

Ja wel 't is *ien hecht van ien meyt;* jonghe Jaep hetter veul weers ommedaen. Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Men mach seggen wat men wil, 't is *een hecht vannen meyt.*
Moortje, bl. 77.

Hecht is de oude benaming van snoek, een der grootste en sterkste riviervisschen, en meer dan eens heb ik in de volkstaal de uitdrukking *een snoek van een meid* gehoord.

Heyligdag. Zon- en feestdag.

O datje hier Seundaeghs waert, dan hebben wy sulcken hovering,
Ho 't is hier nou niemedallen, in de weeck is hier gien neeringh,
Maer alle *heylige daegs* gaet hier de Veel met de Fluyt an boort.
Kl. v. d. Koe, bl. 3.

Helder-penning. Kleine munt.

Ick heb waerachtich gien gheld, ick heb seker gien geld in huys,
Ja niet een Hollantsche duyt, gien *helder-penning* noch kruys.
Kl. v. d. Koe, bl. 11.

Hem. Knip, strik. Vergelijk het Hoogd. *hemmen.*

Ick plach de bloode Haas in 't Legher te verlacken,
De doove Quartel ick, met een ghemaackte stem,
Bedrieghelijcken broght in dunne Netgis *hem.*
Roddr. bl. 1.

Hender. Comparatief van *hende*, d. i. dicht bij.

Wel Angeniet komt *hender*,
Besiet en oordeelt selfs.
Moortje, bl. 44.

Het positive *hent* en *hende* was oudtijds zeer in zwang, zoo bijv.

Ons huys leyt *hende* by stee.
GRAMSBERGEN, Hartoog van Pierlepon, 1679, bl. 3.
Elck is verr' ende *hent.*
Aend. L-B. bl. 18.

Wij hebben nog ons *heinde en verre.*

Henken. Het zelfde als *hengen*, d. i. aan eene galg ophangen.

Hy werdt schandtlijck *gehenckt* tot schande van zijn Neven.
Luc. bl. 9.

Van daar *hencker* voor beul, in Luc. bl. 63.

Henning. Heining.

Huye-nochtent als ick stong en kalfaterde de *henning.*
Griane, bl. 30.

Hent. Zie **Hender.**

Heromnes. Jan alle man; eigenlijk: Heer *Omnes.*

— het *heromnenes* is van alle deucht vervreemt.
Kl. v. d. Molen. bl. 1.

Ende maecten, sonder verlaet,
Commoengimeesters, scepenen raet,
Na haer gheneuchte uutgelesen,
Alsoet *her Omnes* goet docht wesen.
Brab. Yeesten, VI. vs. 7119 en vv.

Zie ook Griane, bl. 63; Moortje, bl. 54; SPIEGHELS Hertsp. 1723, bl. 47, en HUYDEC. Proeve, I, 456.

Het. Scheldwoord.

Ang. Gelooft myn, so ghy 't doet ghy bent geck,
Want hy sal u op nuw spelen een slimmer treck.
Moy. Swygt, *het!* dit klueter hier!
Moortje, bl. 60.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 5, waar *hed* in plaats van *het* staat.

Hetsig. Heet.

Mijn Liefde die drooghd' uyt de seer visch-rijcke stroomen,
En zijn verkronckelt haast de dicht-beblade boomen.
Als zijn *hetsighe* kracht
Dees schepselen versmacht,
Wat weerstandt souw dan doen een menschelijcke vrucht.
Roddr. bl. 50.

Heulen. Heul roepen, bij het rijden over eene brug, dat tevens gepaard ging met het zoenen van zijne beminde, of van eenige andere schoone.

Trijntje bockt na Eelhart toe,
Alsser Lubbert iens wil *heulen.*
Poëmata, bl. 38.

Den oorsprong en de beteekenis van *heul* en *heulen*, te

lang om hier te worden medegedeeld, leest men in HEEMSKERK, Arcadia, bl. 128 en v. Zie verder PAFFENRODE, Filibert of Oudmal, 1657, bl. 38; F. RYK, Het Vrouwtje van Ephesen, 1741, bl. 23, en vergelijk hiermede P. BERNAGIE, De ontrouwe Kantoorknecht, 1685.

Hibbel en dribbel. Hibbelen en dribbelen is gewoonlijk heen en weêr scharrelen of drentelen, doch hier beteekent hibbel en dribbel *woord en weêrwoord*, *over- en weêr-strijd*, enz.

't Was moy sey schalcke Jan, dat sy lieten haar ghekibbel,
Maar 't is telckens weer-an met een *hibbel en dribbel.*
Moortje, bl. 34.

Miert of miert (Hij weet niet waar het). Hij heeft de klok hooren luiden, maar weet niet waar de klepel hangt.

De dorstige Dirck die leydt en roept en raast en gilt en tiert,
In al hoort hy wat moys, hy weet seper niet waer 't *hiert of miert.* Griane, bl. 1.

Hinderst. Achterst.

Hoe komt u voorsack SOYL so bol
Ghestopt, gheprop ten boorde vol,
En wan en ydel is sy achter?
Hier steeck ick in een yeders dat,
Al is de *hinderst* leech en plat,
Daar duw ick in myn eyghen lachter.
Griane, bl. 63.

Histich. Haastig, met ijver. Deze vorm is waarschijnlijk aan het dialekt toe te schrijven, zoo niet, dan is het ons *hitsig*, dat *per metathesin* in *histich* is overgegaan.

Sy vernemen na elck ien hiel *histich* en hiel snel.
Kl. v. d. Koe, bl. 8.

De zelfde spelling heeft ook de uitgave van 1644.

Hoddebek. Ploert, lompe kerel, kakelaar.

Hoe voert dien *hoddebeck* daar de vlagh.
Moortje, bl. 55.

Dat mier is, 't is ien *hoddebeck*,
Een lompe loer, ien groote geck.
Boert. L-B. bl. 21.

Zoo ook in PAFFENRODE, Filibert enz. bl. 41; G. VAN SANTEN, Van 't een op 't aer, 1624, bl. 2; J. DE VOS, Kl. v. d. Mof, 1676, bl. 9; S. COSTER, Duytsche Academi, 1619, bl. 13, waar het bepaald als *stamelaar*, *kakelaar* voorkomt.

Hoe na. Wel! wel hoe! wel hoe nu! wel nu! wel dan! enz.

Hoe nae weetjer niet of?
Moortje, bl. 54.

Hoe na mienje begut dat ick dan niet en dooch?
Jerol. bl. 27.

Zie ook Moortje, bl. 25; Jerol. bl. 30; Schyn-Heyl. bl. 34; enz., enz.

Hoe nu toe. Uitroep van verbazing: Wel, hoe is het nu!

Hoe nu toe! ben ick geck, dat ick wil oorloch voeren,
Met een versturven, die zijn selve niet kan roeren.
Lucelle, bl. 55.

Zie verder Jerol. bl. 18; Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 236; de Schaakingen, 1765, bl. 24.

Hoep. Ring.

Ick heb een plat-beck en een moye gouwe *hoep*.
Moortje, bl. 69.

Hoye varen. Pleiziertochtjes doen, uit den band springen.

Ick moet nou wat uyt *hoye varen*.
Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Hockel. Hoek of kleine ruimte, tot berging geschikt.

Daer zijn in huys geen *hockels* of hoecken,
Of sy selse een hielen dach door-snoffelen en door soecken.
Schyn-Heyl. bl. 18.

— hy het in zyn hooft winckeltjes en kassen,
En *hockels* en laadjes.
Moortje, bl. 12.

Zie ook Roddr. bl. 16, Dr. De Vries, Warenar, bl. 194 en Hooft, Ged. bl. 188.

Hommeling. Vlieg, bromvlieg, bij uitbreiding op personen toegepast.

Wat comter vrydaachs en gherit ter poort indringhen,
Van revelduytsche en van vreemde *hommelinghen.*
Jerol. bl. 30.

Zoo ook passen wij de woorden *snuiter, stoethaspel, pruik, steek*, enz. op personen toe.

Honden (Het zal er.) Er zal wat te doen, er zal een pot te vuur zijn, het zal er spoken.

Volght het loon na 't werck, gut hoe *wilter hongden.*
Symen, bl. 11.

Zoo ook in Kl. v. Jean de la Roy, 1665, bl. 3; Joost van Brien, De Ziende Blindeman, 1748, bl. 18, enz.

Hondsklink. Scheldnaam, beteekenende zooveel als fielt, schobbejak.

Die *hongs-klinck*,
Wat sou die gatvinck doen?
Jerol. bl. 19.

Zie ook id. bl. 32; Moortje, bl. 49; J. van Rendorp, De Geschaakte Bruid, 1690, bl. 49; Huygens, Kl. v. Tr. Corn. bl. 584, enz.

Honk. Verblijf- of woonplaats, huis, punt van verblijf.

And'ren in Arragon, in nieu Spangen, en die
Zijn my te veer van *honck*, dat ickse op ontbie.
Roddr. bl. 23.

Zie Bilderd. op Huyg. V, 96 en 325; id. op Hooft, III, 96; Magaz. v. Taalk. IV. 121 en v.

Honniesnap. Zotteklap, malle, laffe taal.

— — — — of hem de walch had ghesteken
Van al haar *honniesnap.*
Moortje, bl. 27.

Hoochdragend. Voortreffelijk.

Ick prijs, Lief! u manieren,
Ick roem in rijm van u *hoochdragend* wesen.
Lucelle, bl. 25.

U duechden, u daeden, u *hoochdraghende* zeden.
Moortje, bl. 77.

Hooren. Behooren, toebehooren.

Hoorden de werelt my, ik souwse Lief u geven.
Griane, bl. 59.

Hooren. Behooren, moeten.

Men *hoort* hem op 't Schavot te vierendeelen.
Moortje, bl. 42.

Horren. Hoek.

Igut krijgh ick een Venezoen yewers in een hoeck of *horren,*
'k Wil een schelm wesen soo ick hem niet na zijn gat torren.
St. Ridd. bl. 8.

Houden. Houwen.

Een' Roomsche Leo, Paus, *hield* af zijn eene handt,
Om dat hy had daar me de Vrouwlien aengerant.
Lucelle, bl. 4.

Ick *hield'* hem arm en been ja 't hoofd wel van zijn lijf.
Lucelle, bl. 54.

Houten aansicht. Uitgestreken bakkes, stijve klaas, elders *walbarken aansicht.*

Ghy *houten aansicht*, ghy bent loghenachtich.
Moortje, bl. 55.

Elders leest men van *houten voorhoofd.*

Ik wou dat ik je de oogen uit dat *houten voorhoofd* zag pikken.
Ludolph Smids, de Geschaakte Cinthia, 1688, bl. 17.

Houwen. Houden.

— — — — — — al de snorrepypen diese *houwen* het.
Moortje, bl. 55.

Hoven. Wel onthalen, opdisschen; bij uitbreiding de spijzen enz. gereedmaken, in orde brengen.

Hoort hier eens Fyllebaart, voor mijn verdiende loon,
Soo sou iou meester myn, die doch soo wel kan *hoven*,
Het hovenierschap van zijn Koken moeten loven,
Want siet ick kan hovenieren by avont en by noen.
Lucelle, bl. 29.

Zie nog Schyn-Heyl. bl. 28.

O elemalementen! hoe kan swart-Jan, de arghe schalck, *hoven*.
Kl. v. d. Koe, bl. 3.

Hovenieren. De spijzen gereedmaken, opdisschen, de betrekking van hofmeester vervullen. Zie op **Hoven.**

Hovenierschap. De betrekking van hofmeester. Zie op **Hoven.**

Hovering. Eet- en drinkvreugde, lustige feestviering.

Ôdatje hier Seundaeghs waert, dan hebben wy sulcken *hovering*.
Kl. v. d. Koe, bl. 3.

Het werkw. *hoveren* vindt men in de beteekenis van feestvieren, vrolijk zijn bij eten en drinken, in den Lekensp. B. IV. Cap. V, vs. 18; HILLEGAERSBERCH, HS. f°. 13, d; Dietsche Doctrinale, bl. 55. vs. 171; Gesta Roman. Cap. 9.

Huyben. Nachtuil.

't Is tijdt, da wy die bot-muylen, die *huybens* wat fatsonneeren.
Jerol. bl. 2.

Sy maken die oogen also duyster als een *huyben*.
MARNIX, Biënk. 1569, f°. 301, r°.

Huych by haach. Deze uitdrukking schijnt dingen of zaken aan te duiden, die bij elkander behooren of passen.

Hoe komtet volck by mekaar, hier is *huych by haach*.
Kl. v. d. Koe, bl. 13.

Huyck. Lange vrouwemantel.

Hy koft me alle ding, een sulv're vingher-hoet,
Een sleutelreecx, een tas, een paar Engelse Messen,
Met een moye nuwe *huyck*.
Jerol. bl. 19.

Zie ook Jerol. bl. 20 en 39.

De huiken waren meestal van zeer lichte stoffe, van grein of saai, somtijds ook van laken, en dienden om, bij regenachtig weder, de beste kleederen te beschutten. Zij werden zoodanig gemaakt, dat ze boven het hoofd in eene stijve ronde kap sloten, aan welker kruin een handvatsel, somtijds met eene pluim versierd, diende om dit kleedingstuk aan te vatten, op te lichten of af te nemen. Van deze kap, in ruime plooien afhangende, was de huik van voren open, en deze opene zijde kon, bij windvlaag, door gemeld handvatsel verdraaid worden. Van daar het spreekwoord: *de huik naar den wind hangen.*

Huykevaken. Mannen met sluikmantels, mantelboeven, afzetters, bedriegers.

— — — — — — dan gaetet op een sluycken,
Door *huykevaaken* snoodt met groote steene kruycken.
Moortje, bl. 64.

Zie ook Jerol. bl. 29; Huyg. Kl. v. Tryntje Cornelis, bl. 595; De Gelijke Tweelingen, 1715, bl. 59.

Huys houwen. Leven en geweld maken, razen, tieren, vloeken.

Men weet wel wat voor *huys* dat ghy hier plech te *houwen.*
Jerol. bl. 27.

Huys-morsen. Bederven, verwaarloozen, verknoeien.

so dat wij ons eygen moeders-tael *huys-morsten.*
Poëmata, bl. 62.

Hulsel. Kapsel.

— — — — — — hoe ongereddert leyt
Dit *hulsel* nu verschickt, versloryt en verspreyt.
Het daghet, bl. 7.

Het werkwoord *hullen,* in de beteekenis van kappen, komt voor in Van Santen, Snappende Sijtgen, 1620, bl. 8; Huygens, Kl. van Tryntje Cornelis, 1672, bl. 603; P. Malfait, De Juffer Kapitein, 1720, bl. 30 en 33.

Hurken (Op sijn) sakken. Den moed verliezen.

Doch soo 't ghelucx lichtvaardigheydt
Hem sendt hâar weder-waardigheyt,
Gaat hy betreurt dan *sacken op sijn hurcken.*
Roddr. bl. 48.

Hutselen. Zeker spel.

— — lieden — die 't verkaetsen met de bal,
Of verevenhoutent, of *hutselen* met mekaer.
Jerol. bl. 31.

I.

Idders vel. Slangevel, addervel.

Gy vel met een gat, ghy overgheven kyve-kater,
Gy *ydders vel.*
Symen, bl. 5.

De uitgaven van 1638 en 1644 hebben *adders vel.*

Ienigheyt. Het alleen zijn, de ongehuwde staat.

Hierom, lieve Teuntje, van iou *ienicheyt* dan swijght,
Want *ienigheyt* is armoe, en armoe doet treuren.
Symen, bl. 6.

Ienkaer. Elkander.

Gedieu, genacht wijfje, genacht Trijn Jans, houdie wat by *ienkaer.*
Kl. v. d. Molen. bl. 10.

Ienkent. Eenkennig, vreemd aan iemand en dus schuw.

Hoe bingje dus *ienkent*? Benje vervaart voor Menschen?
Roddr. bl. 44.

Hy is t' iensinnigh, waere Nichjen, en t' *ienkent.*
Huygens, Kl. v. Tryntje enz. bl. 15.

Iens-loefs. Regelrecht, rechtstreeks, in éene streek door, recht toe recht aan.

— — — — — — en ick gingh doe mit ien
Iens loefs voort in myn thuyn.
Moortje, bl. 69.

Ick gae *eensloefs* nae de lommert, of na de diefjes vaers.
Kl. v. d. Koe, bl. 15.

Deze uitdrukking bezigde men vroeger in de scheepvaart,

wanneer de wind altijd uit de zelfde streek woei, en het schip dus in éene streek, zonder het verplaatsen van zeilen, kon voortgaan. Zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 131. Toen men later den oorsprong van *loef*, het tegenovergestelde van *lij*, vergeten was, schreef men ook *iensloeghs*, zie W. D. Hooft, Kl. v. Stijve Piet, 1682, bl. 5 en 7; *eens sloegs*, zie J. van Dalen, Jalourse Jonker, 1737, bl. 32; *insloeghs*, zie A. Fr. List tot welstand ofte bekeerde Dronckaert, 1660, bl. 2.

Ierst geven. Het voordeel geven van eerst te spelen.

*Geef*je mijn *ierst?*
Ick *geef*je *ierst* en een schoot.
Jerol. bl. 12.

Ierste (Mit den). Zie **Eerste (Mit den).**

Iget, Igut. Basterdvloek uit *Bij God* gevormd.

Iget daer kregher een sulcken neep uyten hoop,
Die ghewis was.
St. Ridd. bl. 5.

— — — — — — — — — *y gut* vent
Crijch ick iou in mijn kluyven, ick selje vernielen.
Symen, bl. 5.

Zie ook id. bl. 13; St. Ridd. bl. 8.

IJlen. Voorbarig, te overhaastig zijn of handelen.

Indien, Florendus! ick met toorn of met straf
Gheijlt hadde, ghy waart nu heden al int graf.
Griane, bl. 55.

Icker. Egoist.

Dat witte meysje, dat daar ginder sit en schreyt,
Dat had ick laas ghedocht, uyt *ickers* gierichcydt,
Aan eenich Moorsche Prins of Koningh te verkoopen.
Moortje, bl. 7.

Zo lang u *ikkers* smerten
Of eighen-wil noch drukt.
Spieghels Hertsp. V, vs. 418.

Zie ook id. III, vs. 216; V, vs. 380, 441 en 446;

Nieuwe Jaers Lieden N°. 7. Ook vindt men bij den zelven *ikkerij*, V, vs. 455 en *ikkerig*, VI, vs. 92.

Icker. Het zelfde als *nikker*, een oud-Noordsche watergeest, welken naam men dikwijls op den duivel heeft toegepast.

Wat *icker* of wat droes heeft my dees schand ghesmeet?
Wat *icker* of wat droes doet my dit herten leet?
Het daghet, bl. 10.

Zie Grimm, Deutsche Myth. 1843, s. 456.

Ylens. In aller ijl.

Die *ylens* my ontbiedt.
Griane, bl. 15.

Zie ook N. W. d. M. v. N. Letterk. VI, 11.

Ylich. Snel, spoedig.

— — — treed dan voor, ick volgh u *ylich* naer.
Angen. bl. 58.
Dus vuyle Tooveres wilt *ylich* van mijn wijcken.
Id. bl. 51.

In. Indien.

Int u belieft, secht op.
Moortje, bl. 3.
My was wel eer geseyt (*in* ick recht heb onthouwen),
Dat die Moorianen zyn genegen seer tot vrouwen.
Moortje, 43.

Zoo ook in Swols Margrietje, 1639, bl. 7.

In. Voorzetsel, somtijds gebruikt, waar wij thans *op* bezigen.

Ach! gae ick weder t'huys, en sie of yemandt daer
Is, die my dese doodt mach setten *in* de baar.
Het daghet, bl. 34.

Zoo zeide men ook gewoonlijk *in* de stoep, waarvoor wij thans zeggen *op* de stoep.

Indieft. Naar behooren, naar eisch, zeer goed; te dubbelt indieft, alleruitmuntendst, allerfraaist.

Jemy, jy bint nouw wel vergult, dit's toch *te dubbelt indieft.*
Roddr. bl. 10.

Het voorvoegsel *in* is een versterkingswoord, even als

on, waarom *indieft* en *ondieft* het zelfde zijn. *Dieft* is van het Ang. Sax. *daefe*, d. i. passende, voegende, geschikt. In het Eng. *fit*, *convenient*. Zie verder TEN KATE II, 611, en Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 171 en v. als ook Griane, bl. 36.

Ingeboren. Van het zelfde land.

Komt hier besiet en kent u *ingheboren* Heere.
Griane, bl. 58.

Ingien. Verstand. Lat. *ingenium*.

Het volcxken is beleeft en van een groot *ingien*.
Jerol. bl. 21.

Zie verder Dr. DE JAGERS Archief II, 89—96.

Ingulpen. Inzwelgen.

Wijn soberlijck genut versterckt des Lichaams krachten,
En weckt de doffe geest tot schrandere gedachten,
Vol snelheyt des vernufts, maar wies' in tegendeel
Heel gulsich *innegulpt* en swellicht door de keel,
Die smoort sijn sin en wet (l. wit).
Luc. bl. 6.

Inkomst van. Toegang tot.

Ghy hebt Florendus 's nachts *d'incompst van* 't hof gaan gunnen.
Griane, bl. 22.

Innemen. In zich opnemen, zich eigen maken.

Ja wel speciaal, gy hebt de kunst geweldich *innenomen*.
Lucelle, bl. 29.

D. i. gij zijt er in doorkneed.

Inslaan. Innemen, opnemen, van personen gezegd.

— — — — — daer quam van avont ien vrouwtien uyter stee,
Die buyten esloten was, om huys-vesting vragen.
Wel immers, mijn groote maet, wy hebbense in huys *eslagen*.
Kl. v. d. Molen, bl. 12.

Yvert (Mij). Ik verlang vurig of haak naar.

My yvert tot de Moort.
Roddr. bl. 32.

Zoo zeide men ook: *mij dorst*, *mij vaakt*, *mij schrikt*, enz.

J.

't Jan (Ba). Waarschijnlijk eene verbastering van »bij St. Jan," met Brabantsch dialekt uitgesproken.

— waren de Stooten niet geimpescheert met facieuse soken,
Ick sood versoecken de Haarlemmermeer drooch te moken
Op myne kosten, ic sood doen, och joock! och Jesus joock! *ba 't Jan.*
Jerol. bl. 35.

Ba 't Jan ick sal hem niet eerst kongratuleeren.
Id. bl. 41.

Is hy ien vrouwen man? *ba 't jan* 't is ien droghen geck.
Biestkens, Claes Kloet, III, bl. 5.

In A. v. Bogaart, 't Nieuwsgierige Aegje, 1679, bl. 32, wordt deze uitroep in *ba tjen* verbasterd.

Jan (St.) Eigenlijk ridder van St. Jan, maar schertsende van een' vrijer of zoetlief gezegd.

Zo haast als sy myn sach, so stongh ick huer wel an,
Want sy riep int volle seltschip, dit is myn eyghen *sint-jan.*
Griane, bl. 31.

Vergelijk Jerol. bl. 35, waar de uitdrukking: *mijn ridder van St. Joris* in de zelfde beteekenis voorkomt.

Janken. Sterk begeeren, en zulks door uiterlijke teekenen te kennen geven.

Ick sie dat ghy den hoon gheensins en kondt vergheten,
En dat ghy dorstigh *janckt* nae een bloedighe wraack.
Roddr. bl. 27.

Dit *janken* vindt men in *moes-jancken* en *venus-jancken* terug. Zie die woorden.

Jemeny. Basterdvloek, uit Jezus Maria gevormd.

Jemeny ick heb jouw soo besuckt onwetend' lief.
Roddr. bl. 45.

Jemy. Verkorting van Jemeny.

Jemy jy bint nouw wel vergult.
Roddr. bl. 10.

Zie ook Jerol. bl. 40.

Jent. Adj. en adv. Lief, aardig. Fr. *gentile*, Eng. vroeger *gent*, nu *genteel*.

— — — — — — waarom vervolcht ghy —
Met sulcken naarsticheyt de *jente* vallerieckе?
Lucelle, bl. 5.

Salomons throone
Met ses trappen *ient* geordineert.
ANNA BYNS, Ref. 1602, III, 33 r°.

Zie ook Moortje, bl. 64; Jerol. bl. 14.

Jeugt (Een) aan iets eten. Zich door het eten van iets zoo verkwikken, dat men zich krachtig en als verjongd gevoelt.

En ick souse (namel. de kapoenen) borduren
Met kruynagels, abrekokes en andere confituren,
En dan aen 't spit gesteken met butter wel ghedroopt,
My dunckt dat icker *een jeugt aen eet.*
Schyn-Heyl. bl. 19.

Joch. Elders *juch*, schijnt het zelfde te zijn als het Fr. *jus*. Het werd nu eens voor saus, sap, nat, pap, brij, dan weder voor dun slecht bier, en ook wel, volgens WEIL., voor slappe koffij gebezigd. Ook KIL. verklaart *juche* door *sap*, *vleeschnat*.

Met olipodrigo, met grutten en Westphaelsche *jocchen*.
Luc. bl. 13.

Waarschijnlijk beteekent het hier *Westphaalsche sausen*. Even zoo heeft PERS in zijn Bacchus, bl. 26:

Ick sal de grootste visch gaen braden, en de rest
Doen sieden met een *jugh*,

waar het ook blijkbaar *saus* beteekent.

In de Oude Nederl. Spr., uitgegeven door Prof. MEIJER, leest men, op bl. 48, van een' schotel vol *juchchen;* dit zal wel pap of brij beteekenen, even als in de Kl. v. Stijve Piet het woord *jocherij* (zie bl. 7) op gort slaat. In I. Vos, Kl. v. d. Mof, 1676, bl. 6 komt *juch* als

bier en in 't Nieuwsgierige Aegje van A. v. Bogaert *jucht* als drank in het algemeen voor. Het Brem.-Nieders. Wörterb. heeft *juche* en verklaart dit door *dünne Brühe* (d. i. saus of bouillon) en ook door *schlechtes schwaches Bier*. In het Boertigh L-B. bl. 40 vindt men ook *jochen*, welk woord mij duister is.

Jongelingen. Dit woord wordt hier voor een' persoon van het mannelijk, te samen met een' van het vrouwelijk geslacht gebezigd.

't Waar jammer en 't waar scha, dat dese *jongelingen*
So vroech en voor haar tijdt de snelle doot ontfingen.
Lucelle, bl. 61.

Jongspul. Boerenbruiloft.

Wy sellen ien *Jongspul* hebben inde buert.
Kl. v. een Huysman, bl. 2.

Zie ook Griane, bl. 60; A. Alewijn, Beslikte Swaantje, 1715, bl. 22 en 55; Baron, Kl. van Kees Louwen, bl. 2.

Jongst. Onlangs.

— — — asser ien kynt ehaelt wort, dan hebbense sulcken deun,
Gelijck ik nou *jongst* hoorden op het mael van men iongste seun.
Kl. v. d. Molen. bl. 3.

Jonst. Gunst, genegenheid.

Ick twyfel an u *jonst* met achterkousich wesen.
Roddr. bl. 2.

Joock. Begeerte, verlangen (jeukte).

Ick vollech u Goddin met *ioock* ende verlangen,
Meestresse! die myn Siel kerckert in u gewout.
Gr. Bron der Minnen, bl. 63. a.

Jorden. Sukkel, bloodaard.

— — — — — — 't is maer een *jorden*,
Ten is geen man van harten.
Moortje, bl. 53.

Zie ook St. Ridd. bl. 35; Kl. v. d. Molen. bl. 13.

Jotto. Deze schimpnaam schijnt, even als vele andere, aan den naam van een land of streek ontleend

te zijn, en wel bepaaldelijk aan Jutland, willende men daarmede een dom, lomp, onhandig, onbedreven, ellendig schepsel, het zij man of vrouw, te kennen geven.

De luy die werden moe van dus en so veel ghevens,
Sy verluyen daar op die *Jottoon* en kromstevens.
Jerol. bl. 30.

Hoe sy heur Sondachs-duyt.
Verquanslen en versnoepen,
An *Jotthoon* en an Poepen,
In kroech, in kuf, in kot.
Boert. L-B. bl. 61. a.

— — — — — — want ick de Kunst der Minnen
Geen plompe *Jottos* leer noch morssighe Knoettinnen.
Heemskerk, Minnekunst. Zie: Versch. Ged. II. bl. 64.

'k Loof seecker hy beelt hem in, dat hy een Hanne of een Geese,
Of een andere deense *Jotte*, daerse me after de ploech gaen,
Voor het.
Isaak de Vos, Kl. v. d. Mof, 1676, bl. 15.

In de eerste aanhaling worden de *Jottoos* te samen genoemd met de *kromstevens*, in de tweede met *poepen* of gemeene Duitschers, in de derde met *knoetinnen* en in de vierde wordt van *Deensche* Jottoos gesproken; door deze aanwijzingen is ook de beteekenis niet meer twijfelachtig.

Van daar het adj. *jottoosch*, dat ook lomp, boersch, stuitend enz. beteekent.

— — — — — — gantsch lyden, hoe kaal
Souwen de Brabbelaars staan kijcken met haar arme *jottoosse* taal.
Jerol. bl. 5.

Jouw. Uitjouwing, naschreeuwing, bespotting.

En juighden uyt den Nar met hondert duysent *jouwen*.
Boertigh L-B. bl. 112.

Juecht. In de uitg. van 1638 *jeught*. De beteekenis is mij onbekend.

— — — — — een moye vuegel met een *juecht* om drie groot.
Moortje, bl. 61.

Jues. Zeer waarschijnlijk het Fr. *jus* en alsdan in den zin van gestold vleeschnat of vet.

Wat hadje gaeren goe Heer! gesalyde Worsten, Verckens-*ues* of fijne Sausysen?
Moortje, bl. 15.

— ick eet so garen ouwe kost, sprenck-vleys met worst en *jues*.
Moortje, bl. 61.

In de uitgave van 1644 staat *jeus*.

Juffermarkt. Jufferschap.

Wel maackt iou Meester dan niet veel bancketten heerlijck,
Noch waerdschappen, noch kostelijcke malen groot,
Daar hy den Adel en het *Juffermarckt* op noot?
Lucelle, bl. 29.

Juiteren. Juichen, juichend doen hooren.

O Sapho, u ghedicht dat wispelt in mijn sin,
En 't *juytert* my de galm van desen inhout in.
St. Ridd. bl. 38.

Zie ook Gr. Br. der Minn. bl. 69; S. Coster, Isab. 1627, bl. 41.

K.

Kaakster. Babbelaarster, snapster, van het werkwoord *kaken*. Zie dit woord.

Kijnt seydse 't is sulcken kribbetje, ic raetje dat gy' er jou van wacht,
Want 't is sulcken *kaackster*, sulcken snapster, sy swijgt niet en beet.
Jerol. bl. 11.

Kaapje. In de ed. van 1644 staat *knaapje*, dat geen' zin oplevert.

Koomter weer een *kaepje*, seg rasend onweer?
Symen, bl. 9,

De zin is duidelijk: *komt er weer eene stormbui of vlaag*, namelijk van scheldwoorden; eene spreekwijze zeer natuurlijk ontleend aan de toenmalige zeelieden, die, bij het naderen eener kaap, voor eene stormbui beducht waren. Men bedenke dat »de Kaap" destijds »de Stormkaap" heette.

Kaar. Vriend. Van het Lat. *carus*, Fr. *cher*.

Ick heb moy Kallef-vleys, Runt-vleys, Were-vleys, Schape-vleys, hoort me *Kaer!* Moortje, bl. 15.

Kaasjager. Bedrieger.

Komt an ghy Struyc-roovers, ghy Moes-koppers, ghy *Kaes-jagers*, ghy Hane-veeren allegaer. Moortje, bl. 51.

Volgens TUINMAN, zou *kaas* hier eene verlenging van *kas* en het eigenlijke woord *kasjager* zijn, dat gelijk zou staan met *kasboef*. Deze soort van volk liep met een kasje, waarin zoogenaamde reliquiën waren, de dorpen af, om de boeren te bedriegen.

Kaauwen. Overdenken, over iets met ernst nadenken.

Ick eet u woorden op en *kauwse* in myn Borst.
Griane, bl. 27.

Zie ook MELIS STOKE, B. VII. vs. 1170; Passionael Wijnterst. Inl. bl. 1; CAMPH. Ps. 34. vs. 9; VONDEL, David in ball. bl. 38; Comoedia Vetus, 1732, bl. 124.

Kabelen. Kavelen, in den zin van overleggen, een besluit opmaken of vaststellen.

De Reden *kabelt* en die prijst
Haar dat sy hem die jonst bewijst.
Roddr. bl. 16.

Kadet. Hans, heer, jonker.

— — — — — isser so veel me te winnen,
So geeftet me wongder, datter geen groote *Kadetten* Dief-leyers sinnen. Jerol. bl. 33.

— — — — daer weunt Jan Neef, die grooten hangdel het Van Antwerpen op Spanje, en dat is en groot *kadet*.
A. v. BOGAERT, 't Nieuwsg. Aegje, 1679, bl. 13.

Die haar als groote *kadets* weten te houwen, hebben duïsende minder als niemendal.
J. VAN PAFFENRODE, Hopman Ulrich 1661, bl. 24.

Zie ook Jerol. bl. 18 en Moortje, bl. 18; Anna Byns, Ref. 1548, bl. 111 en bl. 124.

Kaeuen. Bekeeuwen; van benaauwheid, veroorzaakt door eene te warme of bedorvene lucht, flaauw worden.

Schaamt jou! dat jy hier lecht en Tabackt en quylt en roockt;
Denckt, dat ien angder vande bange lucht schier *kaeut* en koockt.
Griane, bl. 1.

Dit werkwoord *bekeeuwen*, door WEILAND in zijn woordenboek niet opgenomen, leeft in den mond der natie nog voort. Zeer waarschijnlijk is het van de visschen ontleend, die door de kieuwen ademhalen, en deze, buiten hun element zijnde, sterk bewegen.

Kay, key. Zot, dwaas, nar.

Wat een malle *kay* is Meester Kackedoris.
Jerol. bl. 11.

Moertjen, as de man is geck,
Broets en groots en onbescheyen,
De Vrouw die krygt oock dat gebreck,
In die kyeren worden *keyen*.
Boertigh L-B. bl. 16.

Deze benaming is ontleend aan den Ridder KEYE, die in de riddersagen, aan het hof van Koning ARTUR, vooral om zijne grootspraak en belachelijke streken, het gedurige voorwerp van scherts en bespotting was, waarvan de Romans van Ferguut en Lancelot genoegzame voorbeelden bevatten. De Ridder KEYE of een bespottelijke dwaas waren dus synoniem.

Van daar ook de uitdrukking *kay of koning*, dat is *nar of koning*, en dus de laagste of hoogste betrekking aan het hof.

Het spreeck-woort seyt, men most *kay of koning* gheboren wesen,
Maer die *kay* nochte *koningh* is, wort een gheveynsde heylich als dese,
En sal daer verder me komen dan of ghy *kay of koning* waer.
Schyn-Heyl. bl. 60.

Toen men later de riddersagen en dus ook den oorsprong en de ware beteekenis van dit woord vergeten was, paste men het op dwaasheid en zotheid in plaats van op een' persoon toe.

De *kay* is in 't bloet.
Schyn-Heyl. bl. 28.

Gy zyt verstandig, maer gy hebt de *key* in 't hoofd.
H. v. Elverveldt, Hendrik en Pernil 1758, bl. 63.

Van deze verwarring of verkeerdheid ging men tot eene andere over, en weldra werd het naamwoord *kay* voor een keisteen genomen, en van daar de uitdrukkingen: *een' kei in het hoofd hebben, de kei reutelt of leutert jou*, enz. enz.

Hoe *leutert jou de kay?*
Jerol. bl. 42.

Zie ook Schyn-Heyl. bl. 6; Dr. De Vries, Warenar, bl. 190 en v.

Kaken. Snappen, babbelen.

— — — — — — hoe stae 'ck en *kaeck?*
Schyn-Heyl. bl. 43.

Wat *kaeckt* ghy?
Coster, Tijsken van der Schilden 1613, bl. 7.

De saken gaen d'een als d'aer, daer valt niet op te *kaken*.
Schyn-Heyl. bl. 55.

Zie meer voorbeelden in G. C. van Santen, Lichte Wigger 1617, bl. 2, en in Dr. De Jagers, Proeve over de werkw. v. h. en d. op Kakelen.

Kackebeye. Babbelaarster, snapster, klappei.

Nou ick mach gaen, eer ickje meer van die *kackebeyen* sech.
Jerol. bl. 11.

Kackerlacken. Met mooie woorden paaien, door mooie woorden uitvluchten zoeken.

Hy geeft noch hy en biet en de Renten vermenichvuldigen,
Ik moet nou geld hebben, 't baet *kackerlacken*, noch ontschuldigen.
Kl. v. d. Koe, bl. 8.

In Costers Tijsken van der Schilden, vindt men op bl. 12.

Met *kackerlacken* oflegghen.

D. i. met een' sisser doen afloopen.

Kal. Praat, gesnap.

Maar, Trijntje! wat *kal* is dit?

Jerol. bl. 33.

Zie ook De Decker, Rym-Oeff. I. 91.

Men heeft dit woord ook op een' babbelaar, praatvaar, bemoeial toegepast.

Sulcks dat ick mocht beleven, dat deus werrelt vol *kallen*,
Eens reyn gesuyvert was van sulcke bedil-allen.

Schyn-Heyl. Voorreden.

Kalis. Arme bloed, stumper. Van *kaal*, berooid.

Het gaat de *kalis* alst myn arme meester doet.

Jerol. bl. 25.

Zie ook Lucelle, bl. 10.

Kallen. Praten, snappen, babbelen.

Laat het verachte volck nu *kallen* dat sy sweeten.

Griane, bl. 5.

Zie ook id. bl. 35.

Van dit woord is afgeleid het zelfst. naamw. *kalling* voor *gepraat*, *gesnap*, *gebabbel*, enz.

Wel elen-baes! wat *kallingh* is dit?

Kl. v. den Molen. bl. 8.

Zie ook id. bl. 3.

Kaluw. Kaal, van haar ontbloot.

Wiens nues, wiens wangh en kin al even *kaluw* waren.

Moortje, bl. 44.

Kalven. Dikke klonters of winterzwellingen krijgen.

— — — — — — 't is jammer dat blaeuw Aecht
So vreeslijck vande kouw is alle Jaers gheplaeght,
Helften tijdt *kalf*tse an haer hangden en huer wanghen.

Moortje, bl. 68.

Kamelot. Eene zachte stof uit wol en geiten- of

kemelshaar geweven. Overdrachtelijk bezigde men het stoffelijk bijv. nw. *kamelotten*, om iets zeer zachts aan te duiden.

Maar wat bin jy ien soete botterdoos, jy *kamelotten* kin.
Griane, bl. 1.

Zie verder Symen, bl. 7 en Dr. De Vries, Warenar, bl. 212.

Het schijnt dat men dit woord later ook in eene ongunstige beteekenis gebezigd heeft, zoo als in den volgenden regel:

Jou ouwe woud-aep, met je *kamelotte* kaken!
Focquenbroch, De Min in het Lazarushuis, 1766, bl. 37.

Kamerier. Kamenier. Lat. *cameraria.*

— uwe *Kamerier*, die soete slechte slooff.
Roddr. bl. 8.

Zie ook Walewein, vs. 2528; Lancelot II, vs. 6765; Maerl. Sp. Hist. IV. 389, vs. 53.

De wisseling van *n* en *r* ontmoet men ook in tooveraar en toovenaar, woekeraar en woekenaar, enz.

Kameristen. Leden der rederijkerskamers, beoefenaars der dichtkunst.

Dat doen wel fijnder lien, al zynt gheen *Kameristen.*
Moortje, bl. 34.

Kampelijk. Gevaarvol, gevaarlijk, zorgelijk.

Een Vroome Soldenier syn Vaendel niet verlaet,
Alst op een treffen krap, of *kampelijcken* staat.
Het daghet, enz. bl. 39.

Dat es mi van herten leet,
Dat u so *campelike* steet.
Ferguut, naar het HS. vs. 4335 en v.

Zie ook: Die excell. cronike van Brab. 1530. Rr. ij. b. Den vorm *kamperlijk* ontmoet men in De Decker, Rym-oeff. 1726. I, 123, en in Hooft, Tac. Leeven van Agricola f°. 509.

Kamuyst. Gebuld als een kameel. Zie LACOMBE op *cameou.*

— hy het een moye platte buyck, met een *kamuysde* rugh,
Die soo ronckt en ghebochelt is, als Wlenburghs brugh.
St. Ridd. bl. 17.

Kanjewiel. Zekere lekkere appel of peer. Dit woord werd soms als vleinaam gebezigd. Bij KILIAAN vindt men *kansuweele*, dat wel het zelfde woord zal zijn, en deze verklaart het door *Falernische peer.*

Myn boeltje, *kanjewieltje!*
Heb jy myn nu niet lief?
Moortje, bl. 30.

Zie nog Claes Cloet, bl. 2; Spieghel, Hertsp. VII, 45; G. C. VAN SANTEN, Epigrammata, 1626, n°. 47.

Kansen. Hazardspel spelen.

— — — — — daar worden so eschrangst.
Gedroncken, gesongen, gedreumelt en gedangst,
Gedobbelt en *gekangst.*
Boert. L-B. bl. 5.

Kancxie (Een) leggen. Een kansje wagen.

Ackerlijden! dat ick nou by aalwaardighe Klaes-Kloet quam,
Ick *leyde* waraftich wel een *kancxie* goet koop.
Griane, bl. 34.

D. i. ik waagde eene kans met hem, namelijk om te vechten.

Kapitorye. Omslag, papier; bij KIL. *koffertorie.* Fr. *couverture.*

— — — — en schrijf-boeck van fijn *kapitoorye.*
Moortje, bl. 62.

Kappen. Bijten, knagen, doorknagen.

Dat de rotte wel groeyen en toenemen, en *kappen* by gort al haer beste kleeren aen stucken.
Schyn-Heyl. bl. 26.

Sy (nam. de rotten en muizen) hebben van mijn vrou een paer
Aen stucken *ghckapt.* (fluwele muylen
Id. id.

Karitaten. Liefdewerken, liefdadigheid.

Het volck is hier goedt gheefs, 't blijckt an haar *karitaten*,
Elck werpt zijn aalmoes wech.
Jerol. bl. 30.

Zie nog Beatrijs, vs. 894.

Kars en vars. Kersversch.

Daar zyn nu Oesters *kars en vars*
En nuwe Rijnsche wijn.
Moortje, bl. 34.

Zie ook Symen, bl. 3; Biestkens, Claes Kloet II, bl. 7. Vooral leze men wat Dr. De Vries (Warenar, bl. 183) over *kars*, door het copulative *en* met *vars* verbonden, aanmerkt. Hij doet daarbij zien, dat *kars* vroeger een adj. zal geweest zijn.

Kartier. Kwartier, of vierde deel van een uur.

O sekers zijn versuym is noch geen half *kartier*.
Lucelle, bl. 34.

Kasiack. Wijde overrok, reiskleed, overkleed, ook wapenrok.

Hy draagt een kael *kasiack*.
Schyn-Heyl. bl. 1.

Zie nog Moortje, bl. 51.

Hooft bezigt zoowel *kazak* als *kasjack*, zie zijne Ned. Hist. bl. 807 reg. 5. v. o., en bl. 849, reg. 33, en zijne Ged. 271.

Kassery. Bedrog. Zie Kaasjager.

Wech met de Min, 't is niet dan *kasserry*.
De Gr. Bron der Minnen, bl. 86.

Kat. Aarden hoogten, welke aan de zwakste zijden der stad opgeworpen worden.

Dan kat men *kat* op *kat*.
Lucelle, bl. 2.

Zie over den naamsoorsprong Hoeufft, Bredaasch Taaleigen, bl. 284.

Katar. Zinking, verkoudheid, hier bepaaldelijk op de spraakdeelen. Fr. *catarrhe.*

— — — — — — ick ben soo overladen
Van blyschap en van vreught als yemant die daer leeft,
Om dat u de *Katar* alsoo begheven heeft.
St. Ridd. bl. 52.

Katten. Opeenstapelen, opeenhoopen.

Dan *kat* men kat op kat.
Lucelle, bl. 2.

Kauw. Zin, kracht, pit, kern. Iets dat streelt of treft.

U woorden hebben *kauw.*
Moortje, bl. 28.

Zie nog Griane, bl. 24; Vlaerd. Redenr.-berg, 1617. c. 2 verso.

In de eenigzins flaauwere beteekenis van *smaak* komt dit woord voor in:

Gien *kauw* hebben langer de leckere beetjes.
Biestkens, Claes Kloet I, bl. 9.

Kauwen. Zie kaauwen.

Kavelen, Het zelfde als *kabelen,* hier echter *achten, schatten.*

Het gheen de trotsche eer voor goedt waan-wetend *kavelt,*
Wert van de soete Min overredt en ontravelt.
Griane, bl. 43.

Zie der Minnen Loep B. III. vs. 160.

Key. Het zelfde als **Kay.** Zie dit woord.

Keyseroen (Quelje de). Elders, wat het zelfde is, *leutert jou de key,* d. i. ben je zot of dwaas?

Hoe raast dus Karel soo? hoe ist hier? binje mal?
Of *quelje de keyseroen?*
Lucelle, bl. 57.

De oorsprong dezer uitdrukking ligt in *kay* of *key.* Zie dit woord.

Kekel. Kleine oneffenheid of puistje in de huid, van *keker*, d. i. erwt.

Josep Lammertsz die sin kin het vol *kekelen* en stoppelen.
Kl. v. d. Molen. bl. 5.

Kelderin. Zooveel als huishoudster of iemand, die het beheer over de spijzen en dranken heeft. Men denke aan het Hoogd. *Kellner*.

Want selden verkeer ick met sulcke groote Vrouwen,
Maar met de Keucken-meyt of met de *Kelderin*.
Roddr. bl. 39.

Kene. Brabantsche uitspraak *'ck en è* voor *ik en heb*.

Maar wat? *kene* gheen rust.
Jerol. bl. 2,

Kennen. 1°. Belijden, bekennen, erkennen.

Kent, dat u saeck is vals.
Het daghet, enz. bl. 32.

Zie ook St. Ridd. bl. 18; Angeniet, bl. 14; VONDEL, Inl. voor de Warande; SPIEGHEL, Hertesp. I, 101; ANNA BYNS, Ref. 1602 III, 96 v°; Lek. sp. B. II. C. 36. vs. 1097.

2°. Kennis hebben, met iets bekend zijn.

Wat seyde Pieter de wasscher saliger in sijn jonghe daghen?
»Byateris, Byateris! jy *keunt*, gy weet van de ouwe slaghen."
Jerol. bl. 38.

Kenschuldig. Overtuigd van schuld, erkend als schuldig.

Florendus die *ken-schuldigh* vlucht.
Griane, bl. 24.

Zie ook id. bl. 37, reg. 1 v. o; Jerol. Voorwerk, bl. III; Boert. L-B. bl. 22.

Kerf (Uit de). Buiten de maat, al te erg.

Ick sech noch, 't is *uyt de kerf*, 't is te mal om of te kallen.
Griane, bl. 35.

Zie Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 142.

Kerck. Zekere kroeg waar »de Kerck" uithing.

Ghy gaat me wel in de *Kerc* daar men de heyligen met hoepen bijnt.
Jerol. bl. 52.

Nu, ick mach iens na de *kerck* gaan of na den dam.
Biestkens, Claes Kloet III, bl. 4.

Keteldicht. Verbastering van *ketendicht*, waarvan M. de Casteleyn spreekt in zijne Konst van Rethoriken 1616, bl. 45 en 46.

Wat *ketel-dicht*, wat kreeft-dicht, wat eer en wat lof
Salmen van myn dichten!
Moortje, bl. 64.

Kier (In de). Op een kier, eenigzins open.

Ick sal de poort *in de kier* setten.
Schyn-Heyl. bl. 60.

Zie over dit *kier* de zeer belangrijke Bijdrage van Dr. De Vries in Dr. De Jagers Archief IV, 187 en v.

Keyeren. Kinderen. Amsterdamsche Volksuitspraak.

Kyck! Meck en Lauwter die goyen mekaar mit schillen;
Dattet de *kyeren* deen, men souwse so wat billen.
Griane, bl. 1.

Kijvekater. Twistig mensch, iemand die gewoon is te razen en te twisten.

Een *kyve-kater* kijft en raast onbescheyelijck.
Jerol. Inh. van het spel.

Kilde. Snerpende koude. Zie Kiliaan.

De ys-keeghels — — — —
Die de koude vorst mach senden,
Die werden vervormt en verjeucht,
Haar wranghe *kild'* slist int ende,
Als des goude Sons blond ghesicht
De Ram vergult met glantse licht.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 83, a.

Kippen. Het doorbreken van den dag.

Ah hoe verlangt mijn ziel na 't *kippen* van den dagh!
Mr. G. Vander Eembd, Sophonisba 1621, bl. 30.

Het gaeuwe Vogelken op 't *kippen* van den dagh
Sich toont bly-geestiger, dan 't over winter plagh.
Id. bl. 35.

Ook het doen doorbreken.

Van dat Aurora vroech den dach begint te *kippen*.
Gr. Br. d. M. bl. 18.

Kistient. Verharde uitspraak van *gestient*, d. i. edelgesteent.

— — — — — — — ick sel vuer gien *Kistient*
Gien hongdert ponckt besteen.
Moortje, bl. 69.

Kitteljacht. Jacht op onkuische vermaken.

Sal jy yewers op de *kittel-jacht* gaan?
Moortje, bl. 19.

Zie ook Griane, bl. 36 en Kl. v. d. Molen. bl. 7.

Kitten. Drinken, van *kit*, d. i. kroeg, gemeen drinkhuis.

— — so veel biers asse op ien dach meughen *kitten*.
Kl. v. een Huysman, bl. 2.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 6; Nooseman, Beroyde Stud. 1679, bl. 2; A. Pels, Julfus, 1668, bl. 18.

Klaar. Helder, rein, zuiver, net, zindelijk.

Och die reynicheyt die weet wat, och s'is so puntich en *klaar*.
Jerol. bl. 42.

Siet zijn strijtbare borst, zijn armen grof en swaer,
Sijn leden hoe ghevoedt, hoe helder en hoe *klaer*.
St. Ridd. bl. 29.

Zie nog Griane, bl. 60.

Klaar (In 't) brengen. Aan den dag brengen, openbaar maken.

Ach myn beminde soon! en *brengt* dit niet *int klaar*,
Voor ick zijn Majesteyt bequam'lijck openbaar.
Griane, bl. 56.

Zie ook Harduyn door Schrant, bl. 27.

Kladder. Veger, zoowel doek als borstel. Zie Kil.

Neemt tansens de *kladder*, den borstel, den kleerbessem.
Jerol. bl. 6.

Klay an de kloet. Bezitting, eigendom, rijkdom, middelen, vermogen.

Tot Brechjes is *klay an de kloet.*
Boert. L-B. bl. 8.

Zie ook Symen, bl. 8.

Klak. Vlek, klad. Zie KIL.

So dat dit blesse hooft en dese witte haaren,
Die ick ghedraghen heb in eeren soo veel jaaren,
Nu werd bemuesselt met een lasterlycke *klack.*
Griane, bl. 50.

Klakkeloos. Zonder klak of klap, zonder gerucht te maken of opzien te baren. Van daar verder *onverwachts* of *onvoorziens* en *niets beduidend, niets waardig.*

— — — — — — Al *klackeloose* leuren.
Die 'k van 't vertsaaghde lijf met stucken sal of scheuren.
Rodd. bl. 32.

Zie ook Moortje, bl. 13.

Klakkoy. Praatster, babbelaarster, snapster.

— — — — — — goot heen gay ouwe rabout,
En gay oock *klackoy.*
Jerol. bl. 48.

Van daar ook het werkw. *klackoyen*, als b. v.:

Nergens stackse een hand nau an, veel wasse uyt *klackoyen.*
G. C. VAN SANTEN, Snappende Sijtgen, bl. 8.

Klap. Praat, gesnap, van klappen.

Maar Ritsaart wat een *klap.*
Moortje, bl. 44.

Klaphout. Kuipershout of hout voor duigen.

Sy segghen op haar les so stemmich en so stijf,
Al waar gevoert, gevult met *klaphout* al haar lijf.
Moortje, bl. 34.

Klapmuts. Soort van lederen muts met opstaande kleppen, zoo als men nog op het hoofd van ERASMUS' standbeeld te Rotterdam zien kan. Te Amsterdam waren klapmutsen eene soort van pakkers of waagdragers,

die, even als de blaauw- of roodhoeden, tot zeker veem of gild behoorden.

Hy is met zijn Makelaars int packhuys om sijn balen te wegen,
Hy teyckentse elck op haar nomber, met sijn eyghen merck,
Want hy het al de blauwhoeden en de *klapmutsen* int werck.
Jerol. bl. 46.

Van daar ook het zeggen:

Twee alleens *klapmuts*, dits een paertjen uytgelesen.
Schyn-Heyl. bl. 59.

D. i. twee makkers van het zelfde gild, lieden van de zelfde soort. Elders heet het schertsende:

Maacktet so bont als gy wilt, 't is toch alle daagh gien Vastelavent,
Schaft louter vol op voor een Prins, het moeter nu op staen,
Al souwen wy te nacht de *klapmuts* en de botter op een rooster braen.
Moortje, bl. 35.

Zie ook Moortje bl. 20 en Vondel Poëzy II, 213.

Klappen. Praten, snappen, babbelen.

De Pluymstrijckers meest van groote Liefde *klappen*.
Roddr. bl. 3.

Klater. Een slag die klinkt.

D'ien gaf de meydt een schop, die een koontje, en d'ander een *klaater*. Moortje, bl. 17.

Klaverblad met een steeltje. Zekere soort van drinkglas.

Maar die gesontheyt van zijn Excellency! o die weet wat,
Het was by get sulcken kellick met nuwe Spaensche Moskedel,
Ick roock, ick proefde, ick dronckse, o myn het smaakte so wel!
Dan wast met een beniste boortje, en dan met een Rondeeltje,
Dan de Santé vande Matres, dan een *een klaverblaatje met een steeltje*. Moortje, bl. 47.

Ick brengje een *klaverblaatje met een steeltje*.
M. Fokkens, Kl. v. dronken Hansje 1657, bl. 11.

Wie wacht een *klaverblaetje met een steeltje* van jou allen?
G. C. van Santen, Lichte Wigger, bl. 17.

Zie Le Francq van Berkhey, Oud-Holl. Vriendschap, bl. 189, waar men ook eene afbeelding van dit glas vindt.

Kleeter (Een' lustigen) geven. Ergens een' slag in slaan, zich ergens ter dege aan vergasten.

Wel an ghy Jan Neef, tapt nu eens een kit en suypt dat je swiet,
En *gheeft* hem *een lustige kleeter*, die hans hiet.
Moortje, bl. 56.

Zie ook op **Klater**.

Klet. Waarschijnlijk eene soort van kant of kanten boord.

— een paar flouwelen mouwen met een *klet* en een flep.
Jerol. bl. 44.

Mayken seyde datse gelt had, tegen haer Vrouw,
Om te betalen twee hemden, of een zijden *klet*.
R. Visscher, 2de Schock van de Quicken, n°. 41.

De Meyskens van de courtosye
Stellen op Brabands haer fantasye,
Op Brabands zijn haer lubbekens geset,
Op Brabands is haer fluweelen *klet*.
Id. 7de Schock van de Quicken, n°. 41.

Zie ook Moortje, bl. 55; Vondel, Poëzy I, 161; Huygens, Korenbl. 1672, I, 594.

Dit *klet* zal waarschijnlijk één zijn met *klit*, *klis*. In Dr. De Jagers Verscheidenheden, bl. 149, vindt men *klisklas* voor eene zekere soort van kant.

Kleunen. Slaan, kloppen.

In plaatse dat mijn bed my sal versachting geven,
(Gelijck ick was gewoon) so ist my een anbeelt,
Waar op dat mijn gedacht met duysent hamers speelt,
En klinckt en klopt en *kleunt* mijn sinnen.
Lucelle, bl. 43.

Ick sal hem met die reekx so wieck kloppen en *cleunen*
Alsmen de stockvis doet.
Moortje, bl. 48.

Zie nog Nooseman, Kl. v. Krijn Onverstandt 1726, bl. 6.

Kleven. Oorspronkelijk blijven vastzitten, bij uitbreiding er aan vast blijven, niet kunnen ontkomen, zijne straf niet ontgaan.

O neen ghy stucke Boefs ghy sult hier beyde *kleven*.
Roddr. bl. 33.

In diergelyk geval ziet men de heeler voor de steeler aan,
En je zoud' er, zo wel als den Valsaaris zelfs voor moeten *kleeven*
Om dat je 't schelmstuk hebt geweeten.
F. Ryk, De Doorslepen Vleijer 1728, bl. 82.

De oorspronkelijke opvatting blijkt duidelijk uit:

Dodineel gaf hem enen slach so zwaer,
Dattie scilt toten bocle spleet,
Ende hine mochte niet hebben gereet
Sijn zwert, dat inden scilde *claf*,
Dat hijt conde getrecken af.
Lancel, B. II. vs. 1130 en v.

Sulke sijn, die de doot ontsien,
Noch steruen conen, no leuens plien.
Sinen connen steruen nochte leuen,
Maer tusscen tween hangsi en *cleuen*.
Maerl. Sp. Hist. II, 429, vs. 53 en v.

Kliek. Klad, vlek, bezoedeling.

— — — — — — — sulcken kaerel —
Souw die hem oock ontsien der eerelijcker vrouwen
Hooch-prijselijcke lof te cladden met een *clieck*.
Angen. bl. 42.

Zie ook Apollo of ghesangh der Musen, bl. 74.

Klieken. Morsen, knoeien, allerlei middelen aanwenden om zijn doel te bereiken, als het Fransche *tripoter*.

— — sommighe luy, die so hebben *ghekliekt*
Om schoon en moy te zyn, dat zy nu zijn vol sieckt,
Vol quellings en vol fluyms.
Moortje, bl. 23.

Me dunckt dat ick half en tijd mit jou leg en quacksalf en *klieck*.
S. Coster, Isabella 1627, bl. 39.

Klieveniers (Op de). Op de Kolveniers Doelen.

Hier *op de Klieveniers*, daar gaan de nob'le baasen.
Jerol. bl. 18.

Klik. Kolf of knods. Kil.

Ghy Hopman schente-kueken wilt in oorden eerst voor uyt treden.
Met u kneppels, met u *klicken*, met u bocxhoorens, met u kolven elck in zyn gheleden. Moortje, bl. 51.

Soo der op te beucken met een *klick!*
J. van Arp, Kl. v. Claes Klick 1640, bl. 3.

Klikken. Morsen, even als *klieken* hierboven.

Ic wilder mal om worden, dat de luy dus *klicken* met de Doctoren. St. Ridd. bl. 43.

Klikker. Muil met houten zool.

Heer ick heb sulcken sin in *Klickers* op zijn Frans,
Ick worder schier wilt om als ickse maer hoor kraacken.
Jerol. bl. 15.

Klimmer. Zeker geldstuk.

— een plat-beck, een stooter, een ryer, een *klimmer.*
Moortje, bl. 62.

Waarschijnlijk wordt hier de gouden Geldersche munt bedoeld, ook *Clemmergulden* geheeten, om de beide naar elkander gekeerde klimmende leeuwen, die in het wapenschild van Gelderland voorkomen. Zie de afbeelding in Prof. Van der Chijs Munten der Graven en Hert. v. Geld., pl. XV. van n°. 2 tot 7.

Klinken. Slaan, smijten.

Ick *klonck* haer lichte kop tot morsel aende steenen.
St. Ridd. bl. 1.

Ik zal hem en jou de pypen uit de bek *klinken*, ik meen dat ik hem het smooken in myn huis wel zal verbiên.
P. Bernagie, De Goê Vrouw 1686, bl. 13.

Klinksnoer. Snoer of koordje, dat aan de binnenklink vastgemaakt, door eene opening naar buiten hing, waardoor men de klink kon ophalen, en alzoo de deur openen.

Klopt so niet meer, docht ick, ick sel de *Klincksnoer* uytsteken.
Lucelle, bl. 45.

Zie nog Comoed. Vetus 1732, bl. 66; Dr. De Vries, Warenar, bl. 140 en 141.

Klippertanden. Klappertanden.

Mijn lichaam trildt van vrees, myn mondt gaat *klipper-tanden.*
Griane, bl. 18.

Klippen of klipperen zeide men vroeger, waarvoor men nu kleppen, klepperen en klapperen zegt. Zoo was *klippen* de klok kleppen, zie Plantijn, en zoo zeide HUYGENS:

Laetse lipp en
Tanden klippen.
Uitg. v. BILD. II. 112.

Kloek. Wijs, Hd. *Klug.*

Veel Indianen zyn kunstighe *kloecke* Menschen.
Moortje, bl. 44.

Eene *kloeke* huisvrouwe is de kroone hares Heren.
Staten-Bijbel, Spr. 12, vs. 4.

Klocken. Kloppen.

Mijn hartje *klockt* en slaat.
Lucelle, bl. 45.

Klocx. Broedsch.

Wangt ongse broetse sprenckelde crieltje, die was over ien maent al *clocx.*
Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Klonterde-bokje. Smeerpoets.

Slordicheyt is gien heylicheyt, dat sey Lijsje kladdebels
En s'is selfs sucken *klonterde-bockje* datse ayeren klopt in heur pels, enz. Jerol. bl. 42.

Kloppen. Zich als een klopje of klopzuster gedragen, zich aan een' leefregel verbinden.

Ick sal my tweemael sweecks van eten gaen onthouwen,
Ick sal gaen *kloppen* meed' en nimmer Echt'lijck trouwen,
Het daghet, bl. 42.

Klop-scheen. Zakvedel.

De lieren, de giegels, de *clop-scheen* en de fluit,
En die heldere keeltgens, die maeckten soet gheluyt.
Moortje 1638, bl. 64.

Klouwer (Ouwe). Oude stijve Klaas, houten Klaas, Jan Hen. Iemand die van de vermaken der jonge lieden afkeerig is, en zich daarvan verwijdert.

Maar kompter met wat goets
Een knecht, al is hy broets,
Gelijck veel *ouwe klouwers*, enz.
Lucelle, bl. 21.

Om de waerheyt te seggen, sukke maats kan ick t'Amsterdam
Daer isser soo ien deel; so ien hoop *ouwe klouwers;* [oock wel;
Wankt dat volck en hylickt niet.
Kl. v. d. Koe, bl. 8.

Onder het uurwerck in de nieuwe Kerck daer sit sulcken veem
Van ouwe praaters, van Koddenaers en van *ouwe Klouwers*,
Met heur hangende hoofden, met hooge ruggen en kromme
[schouwers,
Daer sitten de druyp-neusen, die sijp-oogen by menkaar.
Jerol. bl. 11.

Kluyt. Boertige benaming voor een stuk geld; zoo spreekt men nog heden van *moppen.*

Syn lyf was hem so lief niet als zyn Spaensche *kluyten.*
Moortje, bl. 6.

Kluyt. Klucht.

Men sal my over dis, op wagens of in schuyt,
Tot een tijdtkorting dit vertellen als een *kluyt.*
Lucelle, bl. 46.

De *ch* van *klucht* was vroeger *f.* Zoo vindt men o. a.

Voorts vangen een *kluft* aan van eenes Vorsten marktganger.
Hooft. H. d. Gr. bl. 154, 28.

Kluft komt van *klieven*, en beteekent dus, even als *kluit*, een deel of brok van een geheel. Zoo werden de *sotte kluyten* slechts als naspel en dus als gedeelte van een geheel opgevoerd, zoo waren de *kluchten* of *kluften* vroeger wijken of gebuurten en dus gedeelten eener stad, enz. Ook gebruikt Hugo de Groot het woord *kluft* voor *staak*, en dus voor een afgescheiden of afgezonderd gedeelte van een geslacht. Zie Inl. tot de de Holl. Rechtsgel. bl. 75, 76 en 77 v°.

Kluiver. Lekkerbek, smulbaas, panlikker, tafelschuimer.

Watte varsche mosselen bene dit, 't zijn mosselen as oesters,
[seyden die *kluyvers;*
Get hoe gluurden daer die snuyvers na een tas van een parlde-pop.
Moortje, bl. 17.

Een goede *kluyver*, die zyn plaizier nam, den dienst van zijn tanden, ten koste van een ander, te verhuyren, enz.
De Brune, Banck-Werck. I. 354.

Andere dichters bezigen de uitdrukking *oude kluiver* voor een' schimpnaam, zonder juist een' lekkerbek te bedoelen. Zoo zegt een waard tegen een' hem onbekenden boer, na hem uitgescholden te hebben voor *beseten loer, schelm, overgheven kinckel*, enz.

Laet sien hier, wat slaeje voor munt, du *ouden kluyver*.
Coster, Tijsken van der Schilden 1613, bl. 19.

In eene andere klucht zegt Trijn Snoeps, die zich een' verboden minnehandel met zekeren Piet veroorlooft, van haar' man:

Ick wou wel om een stuyver
Dat d'*ouwe* grijse *kluyver* stont buyten op de straet,
So blusten ick mijn lust.
Van Arp, Claes Klick, bl. 9.

Elders noemt eene moeder haar zoon »een *droge kluyver*," omdat hij geen werk maakt zich eene vrouw te zoeken, en, als men wel eens zegt, op zijne moeders pappot wil blijven voortleven; zie Starter, Jan Soetekauw, 1646, bl. 1 en ook Jerol. bl. 11.

Knap. Spoedig, vlug, in aller ijl.

Daarom spreeckt, hebdy recht; maar wan-troudy 't gheluck,
Soo gheeft hem *knap* sijn eysch.
Rodd. bl. 27.

Dit woord is nog over in ons *knaphandig*; ook hoort men nog wel: *nu knapjes maar*, voor *komaan, spoedig wat!* Zie nog Luc. bl. 31; Jerol. bl. 42; Symen, bl. 10; Griane, bl. 40.

Van daar ook het bijw. *knaps* voor vlug, eensklaps.

Mijn herte voedt my *knaps* een versche nieuwe lust,
Die soo gheswint verdwijnt als sy eerst wert gheschapen.
Roddr. bl. 36.

Zie ook Griane, bl. 17; Gr. Bron der Minne, bl. 63.

Kneetering. Draling, aarzeling.

Hy salveerde my wel, maar met te langhen *kneeteringh.*
Jerol. bl. 41.

Knieteren en *knieterig* leven nog in de volkstaal in de verwante beteekenis van *karig zijn, iets noode afstaan.*

Knellen. Benaauwen.

De armoe, vol ghebreck en noot,
Maakt roovers loos en schelmen snoot,
Die de goeden knev'len en *knellen.*
Ang. bl. 9.

Knellis duyvelen. Afrossen, afranselen.

Ick sel hem soo *knellis duyvelen.*
Lucelle, bl. 35.

Elders vindt men *knelis* en *krelis-duyvelen.* Zie dit laatste.

Kneukel. Kinkel.

— — — — — — — — — — — de klercken
Die hebben hem soo voor 't sotje, dattet de *kneuckels* en de boeren mercken. Jerol. bl. 45.

Zie Kl. v. d. Koe, bl. 10; Boert. L-B. bl. 39; ALEWIJN, Puit. Hellev. 1720, bl. 11.

Knibbelen. Kibbelen.

t' Hert *knibbelt* met mijn ooghen.
Roddr. 1638, bl. 30.

Zie nog Griane, bl. 43.

Knobbe. Zwemvogel van het geslacht der eenden.

Dat zyn *Knobben*, dat zyn Smienten.
Moortje, bl. 16.

Knoffelen. Knuffelen, wellustig dartelen en drukken.

Maar 't wyl dat zy haar tydt in Boelery besteet,
Op Lodder-Koetsen schoon en lichte sachte veeren,
In *knoflen*, in ghestoy, in gheylheyt, in oneeren.
Griane, bl. 48.

Ook voor wrijven, vooral van verkleumde leden.

Hy sterreft schier van kouw, hy schijnt wel seer verkluemt,
Verkonckelt in zyn blaas en *knoffelt* met zyn handen.
Moortje, bl. 18.

Zie ook STARTER, Kl. v. Melis Tyssen 1646.

Knoopen. In de heelkunde gebruikelijk voor gezwel of uitpuiling, waarschijnlijk dus de stippen of korrels in het gortige spek.

Die lecker tangden, sy wraken het spec om wat gorts of om wat *knoopen*. Kl. v, een Huysm. bl. 1.

Van daar ook:

Knoopig. Ham of spek dat door die stippen of korrels onsmakelijk is.

Sy mache gien *knoopige* Verkens, maer sy mogen wel gortige Ham. Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Knoppeldoek. In het Friesch *knottedoek*, d. i. doek om geld in vast te knoopen.

Huye-nochtent als ick stong en kalfaterde de henning,
So vong ick tuysent, een stickeweechs van uys huys,
Een *knoppel-doeck* met een snap-haan, met een vier-yser en met oly-kruys. Griane, bl. 30.

Zie over het gebruik dezer doeken HALBERTSMA, Naoogst I, 187 en vv. en verder Apollo aan de Nederl. Jonckh. bl. 5 en Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 46 en 196.

Knurriffen; Geknurrift. Dooreen'knurf (d. i. knoop) afgescheiden, zoo als bij het riet, dat door knurven of knoopen in geledingen verdeeld is.

Ick hoorde noyt ghesonder
Noch onverlemder reen,
Gheknurrift noch ghebroocken.
Gr. Bron d. M. bl. 39.

Eene rede die noch *gheknurft* noch gebroken is, zal dus eene vloeiende rede beteekenen.

Kobbesoch. Spin, scheldnaam voor eene vrouw.

Men weet dickwils niet waerom dat de kyeren lam zijn,
En dat komt van die eerloose feecksen asse gram zijn,
Se gevense sulcke harde duwen, of schrickelijcke grepen,
Ghelijck mijn susters kijndt nou lestent van die *kobbesoch* worden ghenepen. Kl. v. d. Molen. bl. 7.

Koddenaar. Snaak, guit.

Onder het uurwerck in de nieuwe Kerck, daer sit sulcken veem
Van ouwe praaters, van *Koddenaers* en van ouwe Klouwers,
Met heur hangende hoofden met hooge ruggen en kromme schouwers. Jerol. bl. 11.

Koel-kousen. Spotnaam voor hoepelrok.

Ick sie wel dit is al van een Haachse Juffer of hier uyt de stadt,
. . . . . .
Sij hebben sukke *koel-koussen*, sukke ongeschickte groote hoepen.
Griane, bl. 36.

Koesteren. Verzachten, genezen.

O 't is ien giest van een man, daer meugen gien wongden wesen
Of hy weetse met de Wilde boeren salf wel te genesen,
Ja al had jy noch iens so qua'en ding an jou lijf,
Hy weetet te miesteren, en hy *coestert* met ien Wijf
Vande scheurbuyck so stilletjes, enz.
Kl. v. een Huysm. bl. 2.

Koet. Soort van eend of watervogel.

Wat Pijlstart, Duycker, *Koet*, wat maar voor hem verscheen,
Hy ving het met een snap.
Roddr. bl. 1.

Koeterwaal. Iemand die met een' vreemden tongval en dus gebroken Hollandsch spreekt, ook wel *kromtong* genoemd.

O vremde Hoverdy, die ons eyghen Lants-ingheboren een Revel-duytsch, een krom-tongh en een *Koeter-waal* maeckt.
Poëmata, bl. 63.

Koeteren, HD. *kaudern* en *kodern* is verwant aan het Oud-HD. *quedan*, en aan het Angels. *cwithan*, d. i. spreken. Wij hadden ook ons *kwetteren* en *kwedelen*.

Koever. Genoegzame voorraad, overvloed.

Wanneert hier vloeydt en ginder ebt,
Heeft men van water *koever*.
Roddr. bl. 17.

Van so schoonre herberghe ende so goeder
Vant men quaden *coever* daer.
Fl. ende Bl. vs. 1844.

Quaden coever beteekent *geen overvloed* dus *schaarschte*.

Het zelfde woord komt ook als adj. voor, en dan beteekent het *overvloedig*, *vol*.

Zeker man, die niet weynigh en hadde van 't ghekruyste dier, daer van Arcadiën *koever* placht te wezen.
De Brune, Bancket-Werck, I. bl. 354.

Zie ook Gloss. Lekensp. op *Vercoeveren*.

Kolf. Kneppel, stok.

Noch kreeg hy een *kolf* van Klaasje Buytenaer, songder quast en songder schuer. Moortje, bl. 62.

Zie Ferguut, vs. 332; Lancelot III, vs. 16529; Van Heelu, bl. 543.

Kolk. Haardgat, waar de asch in valt, van *kolken*, d. i. inzwelgen, zie Kil.; van daar nog *draaikolk*.

Maar als sy zyn alleen, so sit dit arme volck,
En braen een Raepje of een Uyen inde *Kolck*.
Moortje, bl. 65.

Kolryen (Kan je)? Zijt gij eene heks?

Kanje *Kol-ryen?* of laatjet jouw van Waarsegsters segghen?
Roddr. bl. 12.

Volgens Tuinman is *kol* ontleend van het Lat. *colus*, een spinrokken, waarop men oudtijds meende dat de heksen of tooveressen den schoorsteen uit en door de lucht reden. Zie Fakkel, bl. 183.

Kommerkans. Ongeval, tegenspoed, onspoed.

Wat loopt een mensch op aarde verscheyden avontueren
Wat moetmen al *kommerkans* en ongemacks besueren.
Jerol. bl. 24.

Verdraegt u leet en syt geduldigh
In *kommer-kans* of tegenspoet.
Aend. L-B. bl. 20.

Zie ook SPIEGHELS Hertsp. 1730, bl. 38.

Konfer. Komfoor, vuurpot of vuurtest. Fr. *chaufoir.*

Of by ghevalle dees rasery
Mijn Lieſjen quam in handen,
Haar Wysheyt reden kavelt my
Ten *konfer* of ten branden.
Gr. Br. der Minnen, bl. 29.

Koncarje. Bedorven uitspraak van *concierge.* In de andere uitgaven staat *konsarje.*

— — — ic koom uyt de stadts-koocken,
Daar heb ick de *Koncarje* teugen een maandach besproocken.
Jerol. bl. 45.

Konkebyne. Bijzit, snol, hoer. Fr. *concubine.*

Verwondertje dan niet asje dit wel andere luy siet doen,
Die uyt liefden van haar *konckebynen* haar eygen kas bestelen.
Jerol. bl. 4.

Kooker-stikje. Kinnebaksstukje.

Siet, dats een Kruysschonckje, dats een *Koocker-stickje.*
Moortje, bl. 15.

Koker beteekent *kaak*, *wang.* Zie BILD.

Koomenschap. Koopmanschap.

Daarmen nu daghelijcx een starcken handel doet
Van reyne *koomenschap.*
Moortje, bl. 13.

Oudtijds zeide en schreef men *coman* en *comen* voor *koopman*, van waar verder *cometje* en *comeny* of *comenij*, later verkeerdelijk *kom en eisch* geschreven.

Koontje. Slag op de wang, oorveeg.

Dien gaf de meydt een schop, die een *koontje* en d'ander een klaater. Moortje, bl. 17.

Koopje geen glas. Spottende spreekwijze om een' sterken twijfel of, vragender wijze, eene ontkenning uit te drukken, zoo als wij nog doen door: *dat kan je begrijpen! Over schouder!* enz. enz.

Ja hadse dat geluck, die afgereden Queen!
Hy trouwe? ja *koopje geen glas?* ick denck wel neen.
Moortje, bl. 5.

Vr. Ick bidje, seg mijn waer 't is, soo mag ick 'er oock op
Antw. *Coopje geen glas?* ick denck wel neen. [letten.
G. C. van Santen, Lichte Wigger 1617, bl. 13.

Dus in 't stroy ewonden, wel *koopje nou gien glas?*
Nieuwe Kl. v. d. Glasen Doctoor 1663, bl. 11.

Koorentje. Uitverkoren, zoetertje, liefje.

Gaet heen mijn *koorentje* van achtien Jaren.
Moortje, bl. 17.

Koosseren. Praten, kouten. Fr. *causer.*

De ghemeente *koossert* niet dan van myn schant en smaadt.
Griane, bl. 38.

De uitg. van 1622 en van 1638 hebben *koesseren*, dat echter als *koosseren* werd uitgesproken.

Kopertje. Koperen plaatje.

Ick moetje laten uytschild'ren frays ghewijs op ien *kopertje*,
En dragen jou as de Wees-mannetjes op myn verweende borst.
Stomme Ridd. bl. 56.

Kopper. Het feest van Koppermaandag en bij uitbreiding feest in het algemeen.

Wel ick gaader na heen, gelijck als na een *Kopper.*
Luc. bl. 54.

Terwijlent sal 't hier oock geen vaste wesen, neen:
't Sal kermis, ja dubbelt *kopper* zijn, soo ick meen.
Nooseman, Beroyde Student 1679, bl. 8.

Kopperdagen. Koppermaandag en verdere feestdagen.

In jou vaar die was so milt en so ryaals, dat hy ons, songer vragen,
Gaf een nieuwe-jaar, met een teerpenningh tueghen de *Kopperdagen.* Moortje, bl. 62.

Kopperen. Feestvieren.

De Armen vinden kunst en raat,
Sy schrandriseren vroegh en laat,
Als den paf-sack weydelijck *koppert.*
Poëmata, bl. 15.

Als den Paf-sack weyd'lijk *koppert*
En smetst en smult en slempt en slaapt.
Angeniet, bl. 6.

Koren. Verkoren, uitgezocht, puik.

Nou Trijn Jans peuselt wat, smeert ien stick botter en broot, Wy hebben sulcke *koren* eyerties, se hebben doren as ien gout so root. Kl. v. d. Molen. bl. 9.

Koren. Oprispen, neiging hebben tot braken.

Trijn. Hoe liep het mettet meysie?
Ael. Maer die worde seer benaut,
Het *koorden*., het spooch, het ontreech haer borsten, en het worde hiel blieckjes.
Kl. v. d. Molen. bl. 5.

Korn. Lijf, lichaam, romp.

Hy veeterden hem na zyn *korn* en hy leyden hem inde luyeren.
Griane, bl. 31.

In dien zin komt *corn* reeds voor in Lancelot II, vs. 18796 en Reinaert vs. 6442, zie ook Kil. Het is eene verbastering van *carogne.*

Kornen. Slaan, kloppen, even als ons *karnen.*

Ick seght noch eens op mijn burgherschop, jy selt niemant veugel heten,
Of jy sult ierst, walbarcken aensicht, van sijn eyeren eten,
So siet. Ick sel jou dat veughelen noch *kornen* uyt je gat.
Jerol. bl. 32.

Korre-pot. Grijnzaart, knorrepot.

En noemden hem een uyl, een *corre-pot*, een wreck.
Angeniet, bl. 47.

Dat *korren* en *knorren* vroeger onverschillig gebezigd werden, leeren wij o. a. ook uit Vondel, als hij ergens van de duiven zingt:

Duif en doffer trekkebekt, *knort* en kruilt.

Korstenen. Doopen, platte uitspraak van *kerstenen.*

Moyaal! ick sal na Giertruy de Minne-moer gaen kuyeren,
En halen het hemt, daerse inne *Korstent* is.
Moortje, bl. 55.

Kort-hield. Brooddronken, dartel, ritsig.

Ghy weet wel hoe 't dan gaat, daarmen zoo stormt en malt,
Dat het *kort-hielde* volck licht after over valt.
Jerol. bl. 19.

Korthielde Teeven hoort men in teeve-vet te kooken.
Kl. v. d. Schoester 1660, bl. 7.

In het Land-friesch ontmoet men het woord *kort-sjonkig* (kort-schonkig, d. i. kort-beenig of licht ter been) ook voor dartel en brooddronken.

Korte. Soort van Rouw- of Begrafenis-kleed, gepersonifieerd.

Sy weetje op een prick hoe veel volcx datter mee te groef gaet,
Hoe veel rouw-mantels, hoe veel *korten*, hoe veel huycken en hoe veel falyen. Jerol. bl. 11.

Korts. Kort geleden of kort daarna.

Korts geschach mijn een trots
Vanden Hertochs koetsier.
Moortje, bl. 29.

Hoe veul soud wel kosten? saydse. Maer, sayd' hy, ten minsten vijf groot,
Dat's my te veul, saydse, liever wil ic sterven, en *korts* so wasse doot. Kl. v. Symen, bl. 2.

Zie ook Roddr. bl. 26.

Kortsten (Met de). In het kort.

— — — — — — — — en *met de korsten*,
Ick maack al den hoop Bevel-hebbers, Officiers en Adelborsten.
Moortje, bl. 51.

Hoort hier, ick selt jou vertellen *metten korsten.*
Jerol. bl. 19.

Kostel. Kostbaar, kostelijk.

Wien heeft haar *kostel* kleedt so schendich durven schueren?
Moortje, bl. 56.

en hebben verderft al dat *costel* was.
Bijbel van 1477, I. Cron. 36, vs. 9.

Zie ook Griane, bl. 46.

Van daar ook het subst. *kostelheid*, zie Roddr. bl. 59.

Kost-verloren. Gewezen buitenplaats tusschen Amsterdam en Ouderkerk aan den Amstel.

Wy sullen dus doende wel te *Kost-verlooren* komen.
Kl. v. d. Koe, bl. 6.

Deze plaats, eerst Amstelhof geheeten, op een' veenachtigen of moerassigen grond gebouwd, begon na eenige jaren te zakken, en alle onkosten, aangewend om dit tegen te gaan, waren vruchteloos en verloren. Van daar haar naam »Kost-verloren," en ofschoon zij in 1650 gesloopt of vernield werd, bleef haar naam nog in dien van *Kostverloren Wetering* voortleven.

Koten. Lichtmissen.

Dit is van dat Volckjen, die so loopen en *koten* int hongdert.
Griane, bl. 36.

Niet *gekoot* best.
Schyn-Heyl. bl. 28.

Kouraal. Kerk-, koorgezang.

Volcht ons van verre na, en vraaght dan, na 't *kouraal*,
Daar aalmis wert ghedeylt de vremde arme luyden.
Griane, bl. 42.

Kourant (Een) van iets hebben. Ergens de weet, de tijding van krijgen.

So datter niet een nuwsnoſje komt van oosten of van brabant,
Of *hy heefter sijn Kouranct of.*
Moortje, bl. 35.

Koutvorstig. Bevroren, verkouden, kouwelijk, ijskoud.

Men sou eer (geloof ick) de druppels konnen tellen,
Die daar druypen uyt jou *koutvorstige* neus.
Luc. bl. 13.

Tis vreemt dat an huer nues geen groote spijckers hanghen,
So *kouwt vorstich* isse.
Moortje, bl. 68.

Van daar *koutvorstigheyd* in:

De Winter gants in 't bond doet niet dan klipper-tanden,
En uyt *kout-vorstigheyd* staag blasen in zyn handen.
Apollo aan de Ned. Jong. bl. 3.

Kouwe schaal. Bier en brood, ongekookt.

Want siet mijn holle maagh en al mijn lege darmen,
Die kryten in mijn buyck, dattet een mensch sou erbarmen,
Vermits ick niet en heb genut noch *kouwe schaal* noch onbyt.
Luc. bl. 30.

Dat dit gerecht uit ongekookt bier en brood bestond, leert ons WAGENAAR in zijn Amsterdam, f°. ed. II, 292, 6, waar hij, van de kinderen in de Godshuizen sprekende, zegt: »In May krygen de kinderen, doorgaands, driemaalen radys, en als 't warm weder wordt, *koude schaal*, of bier met brood ongekookt."

Men mengde er ook suiker in, als b. v.:

Heb je daar gisteren noch myn The-Suiker, zondèr dat je 't me
Niet in je *kouwe schaal* gevreeten? [eens had gevraagd,
P. BERNAGIE, De Goê Vrouw 1686, bl. 9.

Eene andere bereiding vinden wij in Mr. JAC. SCHELTEMA, Gesch. en Letterk. Mengelwerk, III, II, bl. 83, die zegt, dat dit gerecht was samengesteld uit bier, brandewijn en eieren, waarin beschuit werd gedaan, welk mengsel dan met suiker en kaneel overstrooid werd.

Kracht. Geweld, gewelddaad, schennis, van waar ons *maagdenkracht*.

— — — — — — my schiedt *kracht* en gheweldt.
Roddr. bl. 28.

Ghy doet *kracht* en gheweldt, ghy onbeschaamde guyten!
Roddr. bl. 52.

Krelisduyvelen. Afranselen. Elders vindt men knelis- en knellis-duyvelen, ook duivelkreelissen.

— — — ick selje *krelisduyvelen* dattet een aert het.
Jerol. bl. 46.

Hiervan heeft men het werkw. *kreelissen* gemaakt, dat o. a. voorkomt in:

Ick selder daer veur *kreelisse*, krijgh ickse onder mijn handen.
A. Boelens, Kl. v. d. oneenige-trouw 1648, bl. 11.

Zie ook S. Coster, Isabella 1627, bl. 20.

Krens. Waarschijnlijk een blikken of tinnen krans of rand, in de keuken t'huis behoorende.

— hoe glimt iou kanne-bordt, iou tinne-werck, iou pypen en iou *krensen*. Kl. v. d. Molen. bl. 2.

Kresp. Krippen sluier.

Fijtjen! gaat haalt mijn Paternoster en Mesael,
Met mijn Sluyer of *Cresp*.
Het daghet, bl. 23.

Kreuken. Moedeloos worden, den moed opgeven of verliezen. Klagen, kermen.

Wat *kreuckt* ghy, slappe Vrouw, het is nu al geschiet.
Griane, bl. 7.

Niet te *kreucken* by gort, isser gien ghelt, k'heb kleeren;
Al sou het rockje uyt, k'moet noch de keel eens smeeren.
Jan Soet, Jochem Jool 1637, bl. 3.

Zie ook Hooft, Ned. Hist. 560, 5.

Kreuken (De kaart). Door kreuken, knepen of andere indruksels, de kaart aan de keerzijde kenbaar maken.

En die met Steenen botten of die de Kaart *kreucken*,
Of die met een greep fraeytjes morst en flenst.
Kl. v. d. Koe, bl. 2.

Krevel. Kriewel, jeukte, prikkeling.

Daerom wensch ick u voorwaer veel onghelucks en ramp,
En in u brodders oogh de *krevel* en de kramp.
Kl. v. d. Hoogd. Quacks. bl. 8.

Uw man, een weligh quant, is dickmaels uytter-maten,
Van *krevel* aangeperst, in tochten uyt-gelaten.
CATS, uitg. 1828, I, 335.

Kriek. Het aanbreken van den dageraad.

ick sal sonder feylen
Hier morgen uchtent zijn, eer Aurora sal deylen
De bloosde *krieck*, den dach.
Luc. bl. 42.

Krijgen (Goeden dag). Gegroet worden.

Hoe blijfdy nu soo staan? hoe gady niet na binnen?
En krijch ick goeden dach, noch die ghewone kus?
Moortje, bl. 3.

Krijten. Schreeuwen, roepen, uitschreeuwen, uitroepen.

'k Heb al de nacht ghesocht, *ghekreten* en gheronnen.
St. Ridd. bl. 1.

Onse Lobbetjen is so blijt,
Onse Lobbetjen is so blijt,
So datset over de buurt schier *krijt*
Hoe zy er vryer laet pracchen.
Boert. L-B. bl. 13.

Zie ook HORUFFT, Bred. Taal-Eigen, bl. 338. en S. COSTER, Tijsken van der Schilden 1613, bl. 25 en 28. VONDELS Harpz. n°. 3.

Krits (In vollen). In vollen luister, pronk, tooi, kracht.

Set u volck eens te degen *in* haar ponctifikale *volle krits*.
Moortje, bl. 52.

Zie verder Magaz. v. Taalk. I, 25.

Kroes. Driftig, vurig, snuivend, fel, wrevelmoedig.

Het (paard) sprong gelijck een droes,
En 't swoegden wonder *kroes*,
Met blasen en met roncken.
Luc. bl. 20.

Ick byt mijn keel schier of, de kop is mijn soo *kroes*.
Luc. bl. 38.

Zie ook St. Ridd. bl. 28; Kl. v. d. Koe, bl. 10; Griane, bl. 19.

Krochen. Kermen, zuchten, stenen.

Wijckt Vader aen een zijd, 't is al ghenoch *ghekrocht.*
Het daghet enz. 1638, bl. 18.

Zou jy, zonder verdriet, aan jou ooren
Des morgens het *krochchen* en steenen, somtyds ook het braaken van het Huisvrouwtje, konnen hooren?
BERNAGIE, De Huwelyken Staat 1724, bl. 21.

Zie ook OUDAAN, Poëzy, III, 410; I. DE BRUNE, Emblemata, 1624, bl. 93.

Krollen. Uitgaan om wellustig vermaak te zoeken.

— — mijn lieve man, lust jou noch wat te *krollen?*
Jerol. bl. 17.

— — datie myn man waert, ick lietie ruynen of kapoenen,
So souie myn soo veel niet by onty uyt *krollen* gaen.
Kl. v. d. Molen. bl. 8.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 6; A. ALEWIJN, Philippijn, Mr. Koppelaer, 1707, bl. 18.

Krombient. Krombeenig, met kromme beenen.

Dat oolyck *krombient* goedt zyn vinnige Soldaats.
Moortje, bl. 13.

Kromsteven. Eigenlijk eene soort van schepen, vroeger op de Maas in gebruik. Zij hadden een' breeden plompen vorm, den mast van boven krom en den steven gebogen en wanschapen. Bij uitbreiding werd dit woord op een onbehouwen plomp mensch toegepast.

Sy verluyen daar op die Jottoon en *kromstevens.*
Jerol. bl. 30.

Zie nog N. WITSEN, Scheeps-bouw en bestier, 1671, bl. 498.

Kroo. Kruiwagen-lading of vracht.

Als ick het lensje uyttrock, daar lagh de *kroo*, dan wacker met de schop. Jerol. bl. 48.

Kruydig. Prikkelbaar, of, zoo als men wel eens zegt, vooruit willende. Wij zeggen nog *kruiig.*

Trouwen jy bint wel *kruydigh*, tis wel te sien dat dit delfs puyk is. Griane, bl. 1.

Kruiken (De) beschikken. De zaak in orde brengen, beredderen, beheeren.

Ick meende van avond *de kruycke* heel fraytjes te *beschicken.*
Schyn-Heyl. bl. 34.

Myn tyd verloopt. Ik heb noch wat *kruiken* te *beschikken*,
Laet me gaen.
A. Alewijn, Philippijn, Mr. Koppelaar, bl. 39.

Zie ook Id. De Puiterveense Helleveeg, 1720, bl. 47.

Kruis. Denkbeeldig muntje van zeer kleine waarde.

Ick heb waerachtich gien gheld, ick heb seker gien geld in huys,
Ja niet een Hollantsche duyt, gien helder-penning noch *kruys.*
Kl. v. d. Koe, bl, 11.

Vele oude munten waren aan de eene zijde met een kruis gestempeld, de keerzijde heette munt, van waar de uitdrukkingen kruis en munt, kruis of munt. Later is het woord *kruis* in de beteekenis van een klein muntje van weinig waarde in zwang gekomen. Zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 95.

Kruisen. Kwellen.

Den Mensch die *kruyst* sich selven meest.
Roddr. kl. 48.

Kruiven. Het haar met glinsterend goudstof bestrooien; bij uitbreiding, opsieren, optooien, kappen, enz.

Al *kruyft* ghy 't hayr en ciert u hooft,
U kunst dat is maer wint.
Boert. L-B. bl. 35.

Siet zijn *ghekruyfde* kop.
St. Ridd. bl. 29.

Zie ook Het daghet, bl. 3 en Vondel in zijne beschrijv. van Feniks.

Kuegel. Denkelijk een plaatsnaam, wellicht een diminutief van *de Koog* of *de Kaag.*

Ick kreech vlus uyt de *Kuegel* een slee met Winders en Tayllingen.
Moortje, bl. 16.

Kuf. Gemeen, slecht, gering huis; kot, krot, kroeg, kit.

Sieie niet datter nau een degelijcke herberg buyten de poort is,
Of 't zyn hoere-kotten en *kuffens.*

Kl. v. d. Molen. bl. 1.

Staech is hy in de *kuffen.*

Id. bl. 10.

Zie nog Moortje, bl. 21; J. DE DECKER, Rym-Oeff. I, 159; HOOFT, Rampz. bl. 12, 44.

Kuyfelen. Kaatsen, opwerpen, op- en neêrwerpen, bij uitbr. wispelturig of weifelend handelen.

't Gheen ander rallen uyt soo broot-droncken als darten,
En *kuyf'len* met de beck de reen so wilt en hoogh,
Al waert met een rancket.

St. Ridd. bl. 30.

De tydeloose mensch speelt met zijn aertsche sinnen,
En waggelt met sijn lust, en wayfelt met sijn minne,
Soo vluchtich, so geswindt, so wuft, soo wispeltuur,
En *kuyfelt* met de keur wel duystmael in een uur.

Het daghet, bl. 2.

Fy Angeniet! ick merck de valscheydt van u kunsten,
Ghy *kuyffelt* en ghy kaatst met wayfelighe gunsten.

Angen. bl. 17.

Dr. DE JAGER zegt in zijne Proeve enz., dit werkw. alleen bij BREDERO gevonden te hebben; doch J. VAN MEEKEREN maakt er ook gebruik van in:

Wel licht'lyk dat'er de een of de and're Geest meê speeld,
'k Meen *kuiffeld* in de lucht zo op en neêr.

Tovery zonder Tovery, 1696, bl. 55.

Kuiken (Kind noch). Zoo zegt men nog in Friesland en Groningen; wij zeggen *kind noch kraai* 't geen echter vroeger *kint no craet* heette.

— — — al hebben wy *kijnt noch kuycken.*

Jerol. bl. 43.

Kuyn. Woord van onzekere beteekenis. Veeltijds kan men het overbrengen door *hoog*, *verheven*, en bij uitbreiding neemt het dan ook somtijds den zin aan van *onvast* of *wankelend.*

Arent Pieter Gysen die was so reyn int bruyn,
Sen hoedt met bloem-fluwiel die sat hem vry wat *kuyn*,
Wat scheefjes en wat schuyn.
Boert. L-B. bl. 5,

De verschillende wijzigingen der hoofdbeteekenis komen voor in: Versch. Ged. I, 219; VONDEL, Noah, bl. 13; BREDERO, Roddr. bl. 18; Griane, bl. 46; HOOFT, N. H. bl. 304, 346, en 1154 en in zijne Ged. bl. 147.

Kuysen. Reinigen, zuiveren. Elders *kuischen.*

Kuyst en vaaght wel nettekens ou kleekens.
Jerol. bl. 6.

Kuit (Kracht noch) hebben. Uitgeput, krachteloos, onvermogend zijn.

— hy is lam en loom en *heeft noch kracht noch kuyt.*
Moortje, bl. 76.

Kundigen. Bekend maken.

Want ick sal openbaar doen *kundighen* door 't Lant
De oneer schandelijck, daer ick u op bevant.
St. Ridd. bl. 35.

Kundt. Kennis, bekendheid.

Als ick uyt oude *kundt* haar eens versoecken quam.
Griane, bl. 53.

Zie ook Griane, bl. 42; Lucelle, bl. 52; Angen. bl. 49.

Kunt noch ken. Wetenschap noch bewijs.

En overmits de saeck so heym'lijck is bedreven,
Dat men daer *kunt noch ken*, noch blijck daer af kan gheven.
St. Ridd. bl. 48.

Zie ook Griane, bl. 56 en Luc. bl. 52.

Kunt werden. Gewaar worden, bekend worden met.

Te spaed *wert* ick mijn sotheyt *kunt.*
Boert. L-B. bl. 35.

Kustory. Bewaarplaats en hier waarschijnlijk doos. Lat. *custodiarium.*

— ick moet mijn klieren noch of krygen, se hanghen ande balck in een *kustory* van stijf bort-papier.
Symen, bl. 2.

Kuw. Kieuw, kaak.

— — — — — — recht alst die gene gaat
Die de vreeslijcke smuyl Charybdis willen schuwen,
En vallen Schilla wreet bedoven inde *kuwen.*
Luc. bl. 59.

Quak. Vertelseltje, beuzelpraat.

Doe verlienden ickse daer een *quack* van ouwe kousjes Jaergetijen.
Moortje, bl. 16.

Zie ook Moortje, bl. 35; G. C. van Santen, Lichte Wigger, bl. 8; S. Coster, Tafelspel van een Quacksalver, bl. 1; Biestkens, Claes Kloet II, bl. 10; Comoedia Vetus, 1732, bl. 62; Dr. De Vries, Warenar, bl. 49.

Quackelen. Beven, bewegen, schudden. In het Eng. *to quake*, van waar weder *kwaker.*

Hoe *quackelde* mijn borst als ick dit treur-spel sagh.
Roddr. bl. 33.

Zie ook Boert. L-B., bl. 25 en Dr. De Jager, Proeve.

Quaks. Flaauw, misselijk, benaauwd, ongesteld, kwalijk.

Op dat haar laffe hart, *quackx* van 't anborstich hygen,
Weer wat verquickins en wat vryer lucht mach krygen.
Luc. bl. 52.

Bij Kil. vindt men dit woord niet, maar wel het werkw. *quecksen*, overgebracht door *gemere*, *languere*, *aegrescere*, dat aan ons woord ontleend is. Zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 207.

Quakverkooper. Verkooper van beuzelingen of prullen, die als heilzame middelen worden aangeprezen. Kil. verklaart *quack* door *res frivola.*

Van al de *quackverkoopers* en timmerluy van menschen.
Luc. bl. 13.

Qualykvaart. Onspoed, ongeluk, tegenspoed.

Ick ducht voor *qualyckvaart* in dese sware saken.
Griane, bl. 12.

Quankje. Amsterdamsche volksuitspraak, met den neusklank, voor kwantje.

De tweede is verlooft aen een jongh gheestigh *quanckje.*
Schyn-Heyl. bl. 3.

Queen. Oud, leelijk wijf, die zich aan ontucht en wellust heeft overgegeven.

Ja hadse dat geluck, die afgereden *Queen.*
Moortje, bl. 5.

Zie nog Dr. De Vries, Warenar, bl. 141.

Quel. Smart, leed, grief; meerv. quellen.

Daer alle bloempjens sijn behaegelyck en soet,
En alle *quellen* syn onlusten voor 't gemoet.
St. Ridd. bl. 37.

— — — — — — dus doende moet mijn leven
In een gestage *quel*, al eeven eens als was
Voor 't alverteerend vuur, versmelten.
Jan Zoet, Zabynaja, 1648, bl. 3.

Zie ook J. H. Krul, Diana 1640, bl. 28; Het veranderlijk Geval, 1733, bl. 94.

Quellen. Smart of leed lijden.

Ick bidde u dat ghy verlaet dit quijnend *quellen.*
Griane, bl. 54.

Quierom-doosje. Vleinaam, waarvan de beteekenis mij duister is.

Drinckt uyt dat soopie, also moer, wat soo mijn *quierom-doosje.*
Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Het woord *doos* komt bij vleinamen meer voor, zoo als o. a. in zoete *botter-doos*, enz.

Quiks. Levendig, vlug, aardig.

Ick heb daer sucken huys vol dochters te vryen,
Elck is *quickser* as ander.
Schyn-Heyl. bl. 20.

Zie ook Symen, bl. 8; Moortje, bl. 44; Jerol. bl. 3.

Quinkernel. Het oude Fransche *quinquenelle* of *quinquernelle* (zie ROQUEFORT), van het Lat. *quinquennalis* (*dilatio*), d. i. vijfjarig uitstel van betaling, aan bankroetiers verleend. Zie KIL. op *quinckennelle.*

Hoort hier eens, Jan Knol, weetje wel dat Deensche Tomas Banckerot is?
Had hy geen pampieren Harnas of *Quinckernel* hy haddet slecht.
Jerol. bl. 10.

Men begrijpe dat *pampieren harnas* hier op niet anders zinspeelt dan op eene soort van vrijbrief, zoo wat aan quinkernel gelijk. Zoo zegt ook ANNA BYNS:

Banckeroete dats een ghemeen Usancie,
So wel onder de duytschen als onder de walen;
Een *quinckernel,* dats die quitancie.
Ref. 1548, n°. 13.

Quinckernelle komt ook bij KIL. voor als *panni vilioris genus*, d. i. soort van gemeen laken, en daartoe brengt VAN HASSELT ten onrechte het aangehaalde vers uit *Jerolimo.*

Quist-quas. Door gebrek aan meer voorbeelden is mij dit woord duister. De zin, waarin het voorkomt, geeft ook geen licht. Een optrekker, d. i. een zwierbol, wil met Giertje malligheid maken, waarop deze hem toevoegt:

Nou, *hangt uyt de quist-quas*, stil mijn goe maatje.
Kl. v. d. Koe, bl. 12.

Kan het ook beteekenen: *een bluf slaan?*

L.

Laach (Te) liggen. Aan lager wal liggen, het onderspit delven.

Wat! is mijn broer so sot, dat hy sou durven dencken,
Een soo mismaackten mensch by sulcken beeldt te schencken?
By sulcken creatuur! soo kan ick wel bevroen,
Dat hy *leyt veel te laach* en daar niet op sal doen.
Moortje 1622, bl. 23.

Laachlooper. Die op het *lag* (zie dit woord) of *gelag* van een' ander loopt, zich in het gelag mengt en vergeet zijn aandeel te betalen, of, als men nog zegt, op een anders zak loopt.

En nam een hoope gelts en gingher mee na buyten
Daer yevers in een Kroech, daer hem de vrouw van 't huys
Wel blydelijck ontfingh met al heur snoot gespuys
Van *laechloopers*, speel-luy, van hoeren en van snoeren.
Moortje, 1638, bl. 64.

Lag, eertijds *gelage*, rechtvaardigt de spelling *laeck-looper*. Minder juist is het latere *lachlooper* als in:

Met *lach-loopers* te voeden, met Dievery te fokken.
NOOSEMAN, Bedrooge Dronkkaart, 1679, bl. 19.

Zie ook Boert. L-B. bl. 67.

Laar. Eigenlijk ledig, ijdel, hol, het Hoogd. *leer*, en bij uitbr. voos, opgeblazen.

De gruysigen Herrefst vol-lyvigh, *laar* en vet
Van al de druyven dien hy op-gegeten het.
Groot L-B. 1622, bl. 3.

Labbekak. Beuzelprater, snapper, van *labben*, d. i. snappen, en van *kaak*.

Maar dese *labbekacken* halen ellick-ien byde naars op.
Roddr. bl. 10.

Dat de laatste sylbe eene verkorting van *kaak* is, leeren ons de volgende plaatsen:

Die zyn snaeter zel roeren, als Lobbetje *Labbekaek*.
ALEWIJN, Latona, 1703, bl. 9.

Hoe na, denckje dat ick jou sou slachten asje een Kraemvrou gaet vanden, jou diefachtige *labbe-kaeck*.
VAN SANTEN, Snappende Sijtgen, 1620, bl. 14.

Zie nog Jerol. bl. 10; BILD. Geslachtl. en Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 164 en v.

Labbig. Snappend, klappend, kal[illegible]d.

Siet deuse *labbighe* hoop, die lachender hiel [illegible]heets om,
As ick en reys quansuys met melck ter marck[illegible]om.
Griane, bl. [illegible]

Zie ook Jerol. bl. 19.

Laf. Zwak, afgemat, vermoeid.

Door d'onghewoont, myn Vrouw! van dese frissche koelt
Sijn *laffe* harte nu verand'ringh schielijck voelt.
Griane, bl. 42.

Zie ook Lucelle, bl. 52; Groote Bron der Minnen, bl. 86, a; Uitgel. Dichtst. van HARDUYN, door SCHRANT, bl. 61.

Lag. Gelag, drinkgelag; van liggen, aanliggen.

Gy selt mijn jou *lach* al lachgende betaelen.
Kl. v. d. Koe, bl. 16.

Lagenoot (Lage-noot). Gelags-genoot, drinkgezel.

Dan ick denck dat hy van sijn *laagenoots* heeft vernomen,
Datter weer een nuwt haertje of swaentjen is gekomen
Yewers in een kufje.
Moortje, bl. 35.

Zie ook Jerol. bl. 8; R. VISSCHER, Brabbel. Voorr. bl. 3; COSTER, Rijcke-Man, 1615 bl. C 3; Id. Tijsken van der Schilden, 1613, bl. 6.

Lachter. Schande, laster, opspraak.

Wat *lachter* kander spruyten?
Roddr. bl. 36.

Lacker. Zie **Lekker.**

Lackerding. Iets goeds, iets lekkers.

Och dit's *lacker dingh!*
Jerol. bl. 24.

Wat hede *Lackerdings*! ba jemy! wats dit? een kiecken?
Of ist hamele vlees? jasus hoe soet dase riecken.
Id. bl. 40.

Lammery. Nietige lafheid, beuzelarij, vodderij.

— — — — — een sijn dochter Kateryn
Drinckt sekere slaep-dranck en meent het is fenijn.
Een *lammery* die doch in heele vijftich speelen
Niet eens te pas en comt.
Schyn-Heyl. 2de Voorr.

Maer wat een *lammery* brenght ghy hier voor den dach.
VAN DER VEEN, Zinneb. bl. 478.

Zie nog idem, bl. 468 en 472.

Lang (Eer yet). Eerlang, weldra.

Wy kryghen *eer yet langh* van haar een groot rantsoen.
Roddr. bl. 52.

Zie ook Griane, bl. 22.

Lansert (Mijn). Mijn kameraad, vriend, borst, kerel.

Of mient ghy, *mijn Lansert*, dat niemandt jouw en kent?
Het daghet, bl. 46.

Hou daer *Lansert*, daer is voor de hongden eene moye stock.
Kl. v. d. Koe, bl. 7.

In plaats van *lansert* vindt men ook *lansje*, *lansknecht* en *lanst* in de zelfde beteekenis, als:

Altoos *Lansje*, versta gy wel, een Daalder staet vast;
Maer mijn goe-maatje, wat ben jy een arrighe gast.
Kl. v. d. Koe, bl. 11.

't Is ien *langhs-knecht* na men sin.
Boert. L-B. bl. 16.

Joris! Krimpje dus by 't Vier,
Lanst! je selt je scheene branden,
Grillen in Poëmata, bl. 38.

De eigenlijke beteekenis was de krijgsknecht met de lans gewapend, en dus ruiter of lansier, bij uitbreiding »krijger" in het algemeen. Later werd »mijn lansert" zooveel als *kameraad*, *makker*, *vriend*, in den mond van een meisje bijna gelijkstaande met *jonkman*, *vrijer*.

Lansknechten. Zeker kaartspel.

Roemsteken en *lans-knechten*.
Schyn-Heyl. bl. 58.

Lapen. Lekken, drinken, verwant aan *leppen* en *lepperen*.

Mijn tong en *laapten* noyt de bron van 't vlugge paerd.
Poëmata, bl. 47.

Van den avondt tot den morgen doet Hans niet dan *lapen*.
R. Visscher, Quicken, seste Schock, n°. 55.

Zie nog Reinaert, vs. 2085; Limborch, B. viii, vs. 70. Van daar ook de spreekwijs *vrij lapis* voor *vrij drank*, zie de Geest van Tengnagel, K 7.

Lariën. Babbelen, snappen.

Die by de huysen gaet en *larijt* by de buren.
Het daghet, bl. 46.

Zie ook Moortje, bl. 3; Kl. v. d. Mol. bl. 5.

Larijster. Snapster, praatster, babbelaarster.

Ick gis jy hebt ien diel *Larysters* staagh op jouw vloer.
Roddr. bl. 12.

Zie ook Moortje, bl. 3; Jerol. bl. 10; Schyn-Heyl. bl. 23.

Laten. Verlaten.

Mijn Lief swoer my in 't leven
Te *laten* noch begeven.
Lucelle, bl. 8.

Zie nog Het daghet, bl. 28; Liesveltsche Bijb. Gen. II; Bijb. v. 1477 Jos. I, vs. 5; Spieghel der Volc. HS. f°. 185. v°; Horae Belg. II, 51.

Lebbig. Smalend, spijtig, wrevelig, knorrig.

De Gierige Gerrit, die *lebbige* dief,
Die vrijt nu zijns ghelijck.
Boert. L-B. bl. 16.

De *lebbighe* verdurven Lien
Al 't goed met snoode ooghen sien.
Roddr. bl. 62.

Zie ook Jerol. bl. 5; St. Ridd. bl. 19 en 20 en Cats (Zinne- en Minneb. N°. IV), welke *leppigh* schrijft, waardoor men aan *lippig*, of *de lip latende hangen*, kan denken.

Lebbigheid. Spijtigheid, onaangenaamheid, leelijkheid.

De Brabantsche Tale — heeft also wel haar *lebbicheden* als de botte Hollanders, enz.
Jerol. Voorr. bl. 3.

Leemen. Zie **Lemmen.**

Lege-wagen. Lui mensch.

Gaat heen gy licht-schuyt! gaat vry deur gy *leghe-waghen!*
Moortje, bl. 21.

Ghy *leegh-waegen*, hoe gaet gy soo vaddig lender braeyen,
Ist noch geen tijdt te wercken?
G. Ogier, Seven Hooft-sonden, bl. 187.

't Naeste maegschap van een beest
Is een leuye *leege-wagen.*
Versch. Ged. uitgeg. door Groebe, I, 91.

Leggen en. Liggen te, destijds de gewone constructie.

Ghy *leght* altoos *en* kijft.
Roddr. bl. 11.

Leggen op. Toedragen, koesteren of gevoelen voor.

Dat ghy hem meer festeert om sijn hooghwaardigheyt
Als om de minne die hy heeft *op* u *gheleyt.*
Angen. bl. 16.

Legger. Lediglooper; in het Vlaamsch zegt men nog *legaerd.* Wellicht beteekent het bij onzen dichter een' vreemdeling, die voor onbepaalden tijd in zekere stad of plaats vertoeft.

Daer na so ist ghebeurt, dat ick seecker verdragh
Maackten met een Jonghman, die hier voor *leggher* lagh.
Moortje, bl. 4.

Zie ook Inhoudt van 't Spel, bl. 1.

Lechtseme daar. Zeker spel.

Is het niet van 't mal,
Dat men lieden gheeft, die 't verkaetsen met de bal,
Of ver-evenhoutent, of hutselen met mekaar,
Of int kuyltje, of opschieten, of *lechtseme daar?*
Jerol. bl. 31.

In Symen, bl. 2, vindt men wel het zelfde woord,

't water uyt de brouwers schuyt
Dat kost ien hiele hanght vol gheldts, elck emmertje *legseme daer*, een duyt.

doch hier heeft het de eigenlijke beteekenis, wat wij thans zouden zeggen: »schuif maar af, jongens," »betalen maar!" en dergelijken. Hier naar draagt waarschijnlijk bovengemeld spel zijnen naam, dat vermoedelijk een grof spel is geweest.

Leid. Droef, droevig.

Dits een *leyde* Maar!
Roddr. bl. 47.

Nog zeggen wij »iets met *leede* oogen aanzien". Zie nog Roddr. bl. 59; Griane, bl. 20; Het daghet, bl. 50.

Lekker. De gewone beteekenis dezes woords is dienaar, knecht, bediende, van *lakken*, *lekken*, d. i. loopen, draven.

Moet ick dien Eedlen heldt, die hem soo heeft gehouwen,
Een slaaf sien van de min, een *lecker* van de Vrouwen?
Lucelle, bl. 33.

Zie ook Moortje, bl. 55.

Door sommige dichters wordt Cupido met den naam van *lekker* bestempeld, als »de knaap bij uitnemendheid."

Barvoets de *lecker* is, beroyt, heel naackt en blindt.
Griane, bl. 3.

Zie ook Lucelle, bl. 36. In Jerol. bl. 38, vindt men *lacker*.

Lelijkheid. Gruweldaad, gruwelstuk, schandaal.

Siet Prince hier de gheen
Die ghy betydet met de snootst der *lelijckheen*.
St. Ridd. bl. 49.

Zie ook Moortje, bl. 59 en HARDUYN door SCHRANT, bl. 44.

Lellen. Eigenlijk praten, snappen, van daar tegen elkander in praten, een' woordenstrijd voeren.

Hoe *leldt* de Min en dwangh in myn verlieft mee-weten!
Griane, bl. 31.

Wien soud' u connen doch volmaecktelijck vertellen — —
Hun roepen, hun ontsegh, hun schamperachtich *lellen*.
Angeniet, bl. 41.

Lemmen. Door aanhoudend gesnap lastig vallen, gedurig aan de ooren malen. Zie Warenar, bl. 106.

Ick soud' op heden nu niet smaken dese pijn,
Noch u ten tweede maal so moeyelijck niet zijn,
Met mijn lastich gebedt te *lemmen* aan uw' ooren.
Luc. bl. 39.

Ach! de starrekijcker die *lempt* staegh van Aries.
Schyn-Heyl. bl. 5.

De uitg. van 1637 heeft hier *leemt*.

Lempte. Leemte, gebrek.

Dat hy hem met een streeck wel lichtelijck sel genesen,
Van pocken, mocken, *lempten*, en wat in hem mach wesen.
Luc. bl. 38.

Lens. Lins, erwt?

— den armen Kramer het in zyn mars niet een *lens*.
St. Ridd. bl. 42.

Zoo zeide men ook *niet een peer*, *niet een vijg*, *niet een boon*, enz.

Lepelzucht (Met de) gekweld zijn. Bij BREDERO heeft het de beteekenis van dwaas, krankzinnig zijn.

Ic sweer't soo waar as gout,
Dat dese selfde man wat met de kop equelt is,
Of met de *lepelsucht;* ick denck 't rabbat ontstelt is.
Luc. bl. 57.

In andere werken geeft *lepelzucht* eene vermagering, eene verkwijning door vasten of honger te kennen.

Minrebroeders, die so mager zijn als of sy seven Jaren achter de kueken sieck gelegen hadden. Sy quellen hare eygen vleesche, sy rumpelen dat voorhooft als een bock, sy maken die oogen also duyster als een huyben, sy siender wt, als of sy de *lepelsucht* hadden.
MARNIX, de Biënkorf, 1569, f°. 301 r°.

Zie ook WEILAND, Gr. T. W. op *lepel*.

Leperen. Lepperen, met kleine teugen inslurpen.

Hoemen meer koude vocht al *leperent* instort,
Hoemen van Vrouwe lust wert hittigher gheport.
Roddr. bl. 8.

Lesen. Gebeden lezen, bidden.

Aeltje. Wel vaer staje so op? ghy hebt immers niet ghelesen.
Piet. Ja wijf het sal ten jongsten dage even veul wesen,
Of ick daer ien diel woorden brabbel, 't het niet ien beet om 't lijf. Kl. v. d. Molen. bl. 10.

Riet hi hem goet te wesene,
Te wakene ende te *lesene.*
Reinaert, 1856, vs. 1684.

Zie nog MAERL. Sp. H. II, 53, vs. 14; Beatrijs, vs. 210.

Lestent. Onlangs, laatstleden, laatst.

Al het hy *lestent* dat proces en die gerechtige saack verloren.
Jerol. bl. 45.

Zie ook Jerol. bl. 52; Kl. v. d. Molen. bl. 6; Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 135.

Letsken (Een). Een weinig, een luttel. Het woord is Brabantsch.

Ick bid ou Majesteyt haar soo laach te verneeren,
Dat ick een *letsken* mocht met ou wat pourmaneeren.
Jerol. bl. 16.

Pourmaneeren is eene spottende verbastering van het Fr. *promener.*

Letten. Beletten.

Wat *let* u kloecke hant, dat sy my niet beneemt
Mijn droevigh leven.
Roddr. bl. 55.

Letten. Leed doen, deren.

Als Dirckje in syn Koortse lagh,
Die hem het bloed besmette
Met een brandende hette,
Hy sloech sijn ooghjens op en sach,
Dat sijn lieve Lijsbette
De selve sieckte *lette.*
Boert. L-B. bl. 31.

Zie nog Griane, bl. 43 en 56.

Leukeren. Leuk of laauw worden, en laauw maken.

Ick leydender huye nochtent in een hachje van aarhalf ponckt,
Met moye ses Bier; het was soo frey *gheluekert* van passen nae myn monckt. Moortje, bl. 56.

Hier wordt gesproken van bier, met suiker en kruiden aangemengd, en verwarmd, zoo als in Brabant nog veel gebruikt wordt. In het Eng. is laauw *lukewarm.*

Leur. Lor, prul, vod, beuzeling.

Die sotheydt heeft hy, dat hy om *lueren* en sueren
Als een by-slapen, hem soo hevich gaat verstueren.
Moortje, bl. 7.

Zie ook Roddr. bl. 32 en Dr. De Jagers Archief, I, 221.

Leverling. Leverbeuling. Zie Kil.

Wilje gien warme Buelling, *leverling*, enz.
Moortje, bl. 15.

Lydich. Zeer, best; gewoon versterkingswoord.

En om een loghen, Jan! soo weetje *lydich* raat.
Jerol. bl. 26.

Zie ook Schyn-Heyl. bl. 19; Kl. v. d. Molen. bl. 6.

Lidtser. Schalk, looze vos.

Daar saten die *lidtsers* met de mangtels veur de mongt.
Jerol. bl. 12.

Zie ook id. bl. 26 en Schyn-Heyl. bl. 36. In meer ernstigen zin ook van den booze gezegd:

Hoewel den drangen noot somtijts ons gaet verstellen
Door des vyants aenloop en onverwachten slagh,
De Heer die is soo goet, hy kan den *lidsart* vellen.
Aend. L-B. bl. 24, a.

Liefgetal. Lieftalig, beminnelijk, welgevallig, aangenaam.

Al is hy *lief-ghetal*,
't Behaacht my niet met al.
Griane, bl. 5.

Lief-oogen. Toelonken.

Barber en Tuenis die *lief-oogen*.
Griane, bl. 1.

Lyen (Hem of sich). Zich vergenoegen, behelpen, te vreden stellen.

En *lyen haer* dan wel met scharrebier te drincken.
Moortje, bl. 65.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 16; Roddr. bl. 53; Moortje, bl. 31 en 65 en Poëmata, bl. 26, waar de vorm »hem lijden" voorkomt.

Lier. Zekere boom, waarschijnlijk de lariks- of lorkenboom, bij Kil. *lerckenboom.*

Hoe lieff'lijck rieckt den Dooren
Gehouwelijckt aan den *Lier.*
Roddr. bl. 51.

Liestentje. Lieve, liefste.

Wat selje hebben *Liestentje?*
Moortje, bl. 16.

Lieve (De) tijd hebben. Den brui hebben.

Ick *heb* van Baart en van jou *de lieve Tijdt.*
Roddr. bl. 11.

Zie ook Jerol. bl. 38 en Tuinman, Nederd. Spr. I, 276.

Liever de laver de bok. Kinderspel, bekend onder den naam van: *Bok, bok, sta vast*, enz.

— — ick wed by mijn Jan Oom dat sy t'samen sullen spelen pick, oli, graef,
Of Symen de *liever de laver de bock.*
St. Ridd. bl. 34.

De beteekenis is niets anders dan *lieve heer bok*, waarover zie Bild. N. T. en D. V. IV. 207 en Verh. over de Gesl. bl. 193—195, maar vooral Dr. De Jagers Verscheidenh. bl. 156.

Licht. De oogen.

Ick souw hem by men sier gaan vliegen in zyn *licht.*
Moortje, bl. 48.

Troyaansche Vrouwen, nu, komt, vliecht hem in zijn *licht*,
En krabbelt hem uyt 't hooft zijn duivelsche gesicht.
S. Coster, Polyxena, 1644, bl. 59.

Zie ook Velth. Sp. H. bl. 480 g; Vondel, Poëzy, I, 287.

In het meervoud bij Anna Visscher:

Verhoort my uyt u hemel hoogh,
En heldert weer met nieuwe luyster
Mijn *lichten*
Versch. Ged. I, 184.

Lichthartig. Onbezonnen.

Och Domene docter! hoe meucht ghy soo *lichthartich* zijn,
Dat ghy, aen een onbekent persoon als dees, verkoopt fenyn.
Schyn-Heyl. bl. 52.

Lichtschuit. Losbol, wildzang, hekkenspringer.

Gaat heen gy *licht-schuyt!* gaat vry deur gy leghe-waghen!
Moortje, bl. 21.

Altemael wiert het berispt, 't zy deftegen oft *licht-schuyten.*
Schyn-Heyl. Voorr. bl. 2.

Zie nog W. D. Hooft, Kl. v. Stijve Piet, bl. 21.

Lichtvaardig. Snel, voortvarend, zeer vaardig.

Myn *lichtvaardighe* tret die wandelt als de windt.
Griane, bl. 41.

Mannen, die in sterckte van armen, *lichtvaerdicheyt* van voeten, ende gheheele cracht van lichaem de ghemeene sterckheyt van andere menschen over treffen.
Plutarchus, 1644, f°. 2. a.

Lijden (Hem). Zich behelpen. Zie **Lyen (Hem).**

Lijden. Belijden, erkennen, aan den dag brengen.

Noch sal ick *lijden* doen u, dat ghy zijt een schelm.
Het daghet, bl. 32.

Myn Oom wert ande Mast recht overeyndt ghestelt,
En met een touw om 't hooft gewronghen en gheknelt,
Dat hem de ad'ren grof opswollen schier tot barsten,
So dat hy beet van pyn, dat hem de tanden knarsten,
Noch *leet* hy niet en mydt.
Moortje, bl. 6.

Zie ook Griane, bl. 50; Ang. bl. 17.

Lijden (Henen). Heengaan, wegvloeien.

Een water dat snel *henen lijdt.*
Roddr. bl. 60.

Lijf. Leven. Eng. *life.*

Het most al over boordt wat zyn *lyf* niet kon koopen.
Moortje, bl. 13.

Zie ook Griane, bl. 54.

Lijkewel. Evenwel. Zie Roddr. bl. 46 en 63.

Lijmen. Zemelknoopen, leuteren.

Daar heb ick nou een reys uyt e weest an de hal;
Wat liep ick daar *lymen* en dinghen, van stal tot stal.
Jerol. bl. 39.

Lijmstang (Met de) loopen. Zotheid, dwaasheid, kinderwerk uitvoeren.

Wat schaatet een man dat hy wat *met de lymstang loopt?*
Luc. bl. 10.

Zie nog Versch. Ged. Aant. op bl. 158 en TUINMAN, Nederd. Spr. I, 274.

Bij uitbreiding werd *lijmstang* ook op menschen toegepast, welke zich met dwaasheden bezig hielden, zoo als in:

— daer mocht d'een *Lymstang*, of d'aer komen, die me met ien pistool wod wech jagen.
J. STARTER, Jan Soetekauw 1646, bl. 4.

Lijslijk. Zachtjes, stil, ongemerkt. Hd. *leise.*

'T is best, dat ick mijn gang daar *lijsslijck* ga na vlijen.
Luc. bl. 56.

In de uitg. v. 1622 staat even zoo *lijsslijck*, in die v. 1638 en 1644 staat ten onrechte »wijslyck."

Zie ook Schyn-Heyl. bl. 16; Het daghet, bl. 50; Fl. ende Bl. vs. 3336; Carel ende Eleg. vs. 912; gloss. op d. Lekensp. en Dr. DE JAGERS Proeve op *Lispelen.*

Linkermand. Eene mand aan den linkerarm gedragen, vooral bij fruitvrouwen en andere neringdoenden in gebruik.

Daer hebje Elsje koockleckers en Stijn snoeps met haer *Lincker-*
Vol ghesoon karstengen en aerdaeckers. [*mangt*
Jerol. bl. 10.

Jaepje meuchje wel suycker-peeren?
'k Hebse in mijn *lincker-mancki.*
Boert. L-B. bl. 18.

Elders, bij uitbreiding, ook van de *koopvrouw* zelve gezegd.

Heeftse dan so veel *linker-mande* en druppel-juffers aen haar snoer?

J. Noozeman, Lichte Klaertje, 1681, bl. 4.

Linnelaken. Lijnwaad, elders *linlaken* en *linnenlaken.*

Ach sy besterft als Loodt en wit als *Linnelaken.*
Griane, bl. 19.

Alse men den lachame van den graue
Ontdecte ende dede aue
Dat *linlaken* daer hi in lach.
Kausler, Reimchr. vs. 4088.

Zie nog Horufft, Br. T. E. in voce.

Lippen. De lip laten hangen, knorrig, uitluimig zijn.

Want soo men een toontje te hoogh of te laegh laet slippen,
Soo sellense een heele tijt knorren en *lippen.*
St. Ridd. bl. 20.

Lisp. Hakkelend, stamelend. Van hier ons *lispen* en *lispelen.*

Den bult'naer cort gekromt, den staemlaer *lisp* in 't spreken.
Poëmata, bl. 28.

Litteken. Kenteeken, blijkteeken, bewijsteeken. De oude en echte vorm is *lijctekijn*, *licteken.*

Nadat Wouter het een en ander heeft opgenoemd, om aan te toonen, dat hij de waarheid spreekt, roept Schyn-Heylich uit:

Al *littekens* ghenoech.
Schyn-Heyl. bl. 51.

D. i. *al blijken, al kenteekens genoeg.*

Lobberen. Plassen, hetzij in water, bloed of iets anders; ook waden.

Nu *lobbert*, baakert u beslijmt en glib'rich lyf.
Griane, bl. 25.

De handen, die wel eer *lobberde* in het bloet.
Boert. L-B. bl. 86.

Men zie nog Woordenb. op Hooft en Huyd. Proeve, II, 128.

Lobberich. Door gebrek aan voorbeelden uit andere schrijvers is mij dit woord tot nog toe duister.

Neeltje knap veecht jou wat of,
En volcht myn stricx-stracx mit jou *Lobberich* int Hof.
Griane, bl. 61.

Zie ook Kl. v. d. Molen. bl. 14.

Lodder. Fleemer, vleier, die jacht maakt op verboden zingenot.

— — — — — — hoe bijster vrijden haar *lodder*,
En onse Dirck.
Griane, bl. 30.

Voor *vleier*, zonder bij-beteekenis, vindt men het in den wapen Martijn:

Prijs, die in *lodders* tonghe hinc,
Was noyt wert eens oghen winc,
Coupl. 31.

In de verachtelijke beteekenis van *hoer* komt het voor bij Kausler, Denkmäler, II, 590, vs. 866 en bij Lancelot, II, vs. 4093; in het gloss. v. d. Limborch als *deugniet*, *schoft*, en in het Belg. Mus. VI, 308 als *liederlijk mensch*.

Lodderen (Zich). Zich in wellust, minneweelde, vadzigheid baden of zich daaraan overgeven.

— my verleyt en vleyt het vleyschelijck verkiesen,
Als ick na wensch en wil *my lodder* inde lust.
Aend. L-B. bl. 24, b.

Behalven dese lusten,
Sie ick een Herder stouwt
By sijn Lief *lodd'rend'* rusten.
Roddr. bl. 51.

— — — — — Diogenes — — —
Die tot zyns naesten kost voor 't deurgat van zyn' ton
Staêg lui en ledig ligt en *loddert* in de zon.
J. De Decker, Rym-Oeff. I, 148.

Zie nog Belg. Mus. II, 107; Hooft, uitg. v. Bild. III, 5, waar het door *lonken* verklaard wordt, en Dr. De Jagers Proeve, in voce.

De vorm *luyse* komt in den volgenden regel voor.

Zy sel al *luyse* leech na mijn staen te wachten.
J. Starter, Kl. v. Jan Soetekauw, bl. 5.

Luisteren. Stil zijn.

Het is gants kalm en stil, het weder leydt en *luystert.*
Griane, bl. 7.

Luk. 1°. Lot, noodlot.

Al toont u 't *Luck* een wreet ghedaant.
Roddr. bl. 34.

Zie ook id. bl. 15; Griane, bl. 14 en 54, en Luc. bl. 50, en vergelijk daarmede het woord **Geluk** en Roddr. bl. 28.

2°. Geluk.

Maar Rod'rick heeftet *luck*,
Dat ick hem sal verblyen.
Roddr. bl. 37.

Lunderen. Dralen, talmen.

Wat gemelijcke sin heeft u goetheyt gheplundert,
Dat ghy tot s'naastens hulp so traachlijck vadsich *lundert?*
Griane, bl. 42.

Gedoogt de Vaad'ren niet te *lund'ren*, port en raad
Tot tyd'ge wapening, tot voorstand van den Staat.
Oudaan, Poëzy, I, bl. 251.

Zie ook Woordenb. van het Inst.

Lustig. Springlevend.

Kom heerschip, maacktme los, dats *lustighe* water-scheepsvis, Datsen rootschilde-braesem en een Korper, die inden Ysel gevangen is. Moortje, bl. 17.

Lutje. Weinigje.

Wat binnen hier Rypen inde boom, och wod het toch een *lutje* regenen. Symen, bl. 2.

M.

Maag. Vriend.

Ay *maech* laat ick de aard soenen daar gy over gaat.
Griane, bl. 61.

Maaltjen. Vlek, moedervlek. Lat. *macula.*

Sy het ien *maeltjen* in huer neck, daar is sy me ebooren.
Moortje, bl. 63.

Maar. Wel.

Alph. Wel Nieuwen-Haan, mijn Knecht, wat brengdy voor bediedt?

N. H. *Maar* een grove, bolle, vette, langhe, kromme, korte niet.
Roddr. bl. 41.

Zie nog Roddr. bl. 4; Luc. bl. 11 en 12; enz.

Maarte. Dienstmeid, dienstmaagd.

Gaat heen, myn *maarte*, gaat, seght dat de Prins verreyst.
Griane, bl, 43.

Volgens BILD. is dit woord ontleend aan den naam van de zorgvuldige en bezige *Martha*.

Zie nog Roddr. bl. 8; Moortje, bl. 22; enz.

Maas (Over de) gekomen of gevaren. Dit wordt van iemand gezegd, die veel ondervinding heeft opgedaan en van vele zaken weet mede te spreken, »een oude gediende," zoo als men thans zegt, en in de zelfde spreekwoordelijke toepassing.

— — — — — — heur Moer had oock sukke grepen,
En heur Vaar was ooc vry wat snoeps, en heur breur hettet al vervult,
Dus alst al eseyt is, 't is ien weynich het Gheslachts schult,
't Is al ien out Soldaet, s'is met de Prins *over de Maes ekomen*.
Kl. v. d. Koe, bl. 6.

s'Is ien oud soldaet, kyeren! s'is met de Prins *over de Maes ekomen*. J. STARTER, Jan Soetekauw, 1661, bl. 3.

Ick was wel acht-en-twintigh jaer, en getrouwt, eer dat ick met jouw Vaertje *over de Maes voer*.
Kl. v. d. Bedroogen Smith, 1661.

Mafje. Waarschijnlijk hier een liefkozingswoord. WEILAND verklaart het door laffe, vadzige beuzelaarster.

Wel hoe ist hier, spuel-op een reys *mafje*, wy sellen de doot dancksen. Griane, bl. 1.

Makelgeld. Belooning of, zoo als wij het thans noemen, provisie voor bewezene diensten.

En is hier een hylick te roffen in de Stadt,
Daar heb ghy Andries het *makelgelt* of gehadt.
Jerol. bl. 27.

Maken (Den Stomme). Den stomme spelen, op eenige vraag geen antwoord geven.

En *maackt de stomme* niet, maar gheeftme doch antwoort.
Moortje, bl. 7.

Makselloos. Zonder maaksel of vorm, vormloos.

Het aarderijck dat lach ghewentelt in een klomp,
Ten had gheen ooch, het scheen een *maxselloose* romp.
Gr. Bron der Minnen, bl. 67, a.

Men zie nog het Woordenb. op HOOFT op *maakzel*, *maakzeloos* en *maaxelloos*.

Mal om 't hooft. Gekkin, malloot, dat uit *mal* en *hoot*, d. i. hoofd, samengesteld is.

Wat laat sy haar duncken, dat *mal om 't hooft!*
Moortje, bl. 51.

Mallemerocken. Scheldwoord, waarschijnlijk aan de kleeding ontleend.

— — — — — — — ja siet, dese *Mallemerocken*,
Siet, dese Neske-bollen durven met myn dus gecken en jocken.
Griane, bl. 30.

Malsem. Malsch.

Inder waarheyt Robknol het is wel *malsem* en mals.
Jerol. bl. 40.

De jonghe Lamperay is *malsem* in het eten.
Angen. 1629, bl. 40.

Mangelen. Ruilen, uitwisselen.

Sy sullen om dees Moor hem willigh *mang'len* wel.
Roddr. bl. 47.

Dat groote Back-beest (schip) dat verlaan was met ses hondert
Spaenjaerden, was terstont verovert en gheplondert,
Gepluystert en geplockt van gelt en kostlyckheen,
Diese waanden op de tocht te *mang'len* en besteen.
Moortje, bl. 6.

Van daar het subst. *mangel* voor ruil, dat men aantreft in:

Dese vod hy my in *mangel* gaf.
Moortje, bl. 45.

Mangelen (Sich). Veranderen.

Het aldersoetste soet begin van de Min
Manghelt sich in rou ten lesten.
Griane, bl. 24.

Manheyt. Mannelijke leeftijd.

De *Manheyt* is bedaart, sorghvuldigh dagh en nacht.
Roddr. bl. 3.

Die wysheid blyft uw' *Manheid* in-geheid.
OUDAAN, Poëzy. II, 157.

Zie nog Id. IV, 163; HOOFT, Ged. bl. 110, 15.

Somtijds beteekent het ook *mannelijke waardigheid of waarde.*

Is al de *Manheyt* nu verruylt in sotternyen?
Roddr. bl. 28.

Maraan. Moor.

Wat sal ick dan beginnen?
Wechvluchten van den strijdt of nemen aan het juck
Van den *Maraan?*
Roddr. bl. 23.

Ghy weet Heer Koningh wel, dat hier korts quam 't gherucht
Die een te leyde Maar verkunden aen ons allen,
Hoe der *Maranen* hoop ghespronghen was ter vlucht.
Roddr. bl. 26.

Van daar *Maraansch* voor *moorsch*, zie Roddr. bl. 47.

Marteren. Fijn kneuzen, verbrijzelen.

Bortelt op dese borst en knuest mijn kloecke leden,
En *martertse* tot stof.
Luc. bl. 51.

Dit woord is afgeleid van *martel* d. i. hamer. Men denke b. v. aan KAREL MARTEL.

Slechts schijnbaar is de overeenkomst met *marteren*, dat thans *martelen* heet, voor pijnigen, folteren, en dat in het Grieksche *martyr* (getuige des geloofs) zijnen grond heeft.

Ghy moort de zielen en ghy *martert* het gemoet.
Aand. L-B. bl. 54.

MARNIX gebruikt in de *Biënkorf* van 1569, fol. 174, het woord *marter* voor pijniging, foltering. Zie ook KIL.

Masen. Verbreede uitspraak voor meisje. Sp. *moza.*

— — — — — — — de glorioosen,
Die moockt hem niet ghemayn met *Masens.*
Jerol. bl. 18.

Ofschoon dit woord hier een' Brabander in den mond gelegd wordt, beschouwe men het niet als eene bloot Brabantsche uitspraak, men vindt het ook bij BIESTKENS, Cl. Kloet, bl. 2. Van daar ook *maesken* in Moortje, bl. 18.

Mat (Van de) gekweld. Mottig, van de kinderziekte geschonden.

Ick gheloof niet datter kostelijcker aasingt inde stadt is,
Ist niet jammer dattet soo *ghequelt* vande *mat* is.
Kl. v. d. Koe, bl. 12.

De letterwisseling van *a* en *o* is kenbaar in *rat* en *rot*, *razijn* en *rozijn*, *kazijn* en *kozijn*, *stallen* en *stollen*, enz. In SPIEGHELS Hertsp. III, vs. 246 vindt men ook *mat* voor *mot.*

Mater. Zaak, materie. Eng. *matter.*

Ja seecker dats geen kleyne *maater.*
Jerol. bl. 33,

Mee-weten. Bewustzijn, gemoed. Lat. *conscientia.*

Hoe leldt de Min en dwangh in myn verlieft *mee-weten.*
Griane, bl. 31.

Meer. Vrouwmensch, feeks.

Wat, swijght ghy malle *meer.*
Moortje, bl. 45.

Dit scheld- of schimpwoord is het oude *mare*, van waar ook *merrie.* Zie BILD. Geslachtl. op *hoer* en op *meer.*

Zie ook Moortje, bl. 57; Kl. v. d. Koe, bl. 17; enz.

Meer-aap. Scheldwoord.

Hoe weet ghy *Meer-aap* dan, dattet myn Broeder is?
Moortje, bl. 45.

Meesterse. Genezeresse, geneesmeesteresse.

Meesterse van myn sieckt, myn eenigh Toeverlaat.
Griane, bl. 3.

Mey (Vroeg) maken. Met de noorderzon verhuizen. *Vroech mey te maken*, deur te gaan en te betalen met betstroy.
Jerol. bl. 46.

Zie ook S. Coster, Tijsken van der Schilden, 1613, bl. 16.

Meyn (Het) zweten. Deze uitdrukking is mij elders nog niet voorgekomen. *Het meyn* als subst. beteekende in het Oud-Duitsch en Angels. alles wat *boos*, *slecht* en *goddeloos* was, en als adj. komt het nog in ons *meineed* voor. *Main* en *mort* worden in Schmellers Baïer. Wörterb. II, 586, samen genoemd. Zie ook Graff, Spr. Sch. II, 779 en Benecke, Mittelh. Wörterb. II, 105, b. *Het mein zweeten* zal dan misschien beteekenen: *etter en bloed zweeten, zweeten alsof men den booze in het lijf heeft.*

Ick *swetet meyn.*
Schyn-Heyl. bl. 30.

Heer hoe staat myn lijf en rijdt, myn dunckt ick *swiet het meyn.*
Griane, bl. 35.

Meyre. Merrie.

Gelijck twee dolle *Meyren*
In onbedwongen run
Onmog'lijck zijn te keeren.
Aand. L-B. bl. 55.

Melken. Op- en neêrwrijven zoo als men de speen doet bij het melken.

Staet-dochters brengt azijn. Ay *melckt* haer vingers wat.
St. Ridd. bl. 40.

Mennichje. Verbastering van mensch of menschje.

O *mennichje!* dat is ien aansigje, het glimt as ien tin.
Griane, bl. 1.

Wij hebben nog een dergelijken uitroep in: *o menschen! o menschenkinderen!*

Merken. Letten.

P. Wanneer en waar sal mijn Heer best by Lucelle gaen?
L. Maar nou van avont spaa, dan sal sy gaan ter kercken;
Laat hyse nemen waar, niemant sal daar op *mercken.*
Luc. bl. 31.

Mesaal. Misboek. Lat. *missale.*

Fijtjen! gaat, haalt mijn Paternoster en *Mesael.*
Het daghet, bl. 23.

Met allen geen. Geen hoegenaamd.

— — — — — — wat lachter kander spruyten?
Met allen gheen.
Roddr. bl. 36.

Wij zeggen nog *niet met allen.*

Meta. Begin der knikkerbaan. Het Lat. *meta.*

Ick hou *meeta.*
Jerol. bl. 13.

Van daar nog de uitdrukking: *van meet af, van meet aan* beginnen.

Metsen. Metselen, bouwen.

De Timmer-lust die klimt int groots verheven hart,
Metst Huysen hooch, daar ghy u selven in verwart.
Griane, bl. 46.

So vestmen wallen en so *metst*men muyrr' en poort.
Gr. L-B. bl. 6.

Zie ook Het daghet, bl. 37; Maerl. Sp. H. I, 20; enz. Het *metsen* in *Ferguut*, vs. 3536, door Prof. Visscher onjuist als *metselen* verklaard, en evenzoo *maetsen* in *Walewein*, vs. 9903, is wel eigenlijk het zelfde woord als dit *metsen*, grondvorm van *metselen*, maar staat daar nog in de oorspronkelijke beteekenis van *hakken*, *houwen.*

Meuge-veel. Gulzigaart, vraat, slokop, eetzak. Van het volgende **meugen.**

Schaamt u ghy *meuge-veel.*
Luc. bl. 12.

Zie ook Id. bl. 65; Moortje, bl. 51; Jer. bl. 40.

Meugen. Lusten, veel houden van, van waar nog ons *tegen heug en meug.*

Jaepje! *meuch*je wel suycker-peeren?
Boert. L-B. bl. 18.

Zie ook JAN ZOET, Jochem Jool, 1637, bl. 3.

Van daar ook *meugelijk* voor smakelijk.

Dat is een *meugelijcke* bee.
G. VAN SANTEN, Lichte Wigger, bl. 24.

Meuken. Zacht maken, verzachten, verteederen.

Dat de Barbaersten swart met d'alderfelste ooghen,
Gemeuckt sou bersten uyt van innerlijck' medooghen.
St. Ridd. bl. 12.

Zie ook Angen. bl. 22; Het daghet, enz. bl. 4; Lucelle, bl. 42; Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 149.

Middelstraat. Het midden van de straat.

Ja, docht ick in myn selfs, 't is leelijck datse so op *middelstraet* staen. Moortje, bl. 17.

Dus ook in Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 101.

Mydenheyt. 1°. Afgetrokkenheid, stugheid.

't Ghewoonelijck ghelaet van mijne gunst verleden,
Dat heb ick zints verruylt aen dreutsche *mydentheden.*
St. Ridd. bl. 31.

2°. Onthouding.

De cuyscheyt van het hart denkt mijn beter te zijn
Als lichaems *mijdentheyt* met een gemaeckte schijn.
Schyn-Heyl. bl. 40.

3°. Ingetogenheid, bedeesdheid.

Dese twee eselinnen meenen de werrelt te brillen
Met haer eerbiedigheyt, *mijdentheyt*, sorchvuldigheyt.
Schyn-Heyl. bl. 54.

Mie. Belooning. Samentrekking van *miede.*

Mevrouw ick eysch tot *Mie* van u een lieve soen.
Griane, bl. 8.

Zie ook Id. bl. 3.

Mie. Tijding, mare. Insgelijks uit *miede* samengetrokken.

En brenght my dan de *mie* hoe hy 't of heeft gheleyt.
St. Ridd. bl. 9.

Zie nog Griane, bl. 3 en 61.

Mient. Eigenlijk (ge)meente, dus de algemeenheid, de groote menigte, het gros.

— — — — — — sy verstater op de neering
So wel as de *Mient* vande Schuytluy.
Kl. v. een Huysm. bl. 2.

Van daar »wat mier als mient" (St. Ridd. bl. 31, en J. de Vos, Kl. v. d. Mof, 1676, bl. 10) voor *meer dan gewoon, dan alledaagsch,* en »mienteman" voor *de volksmenigte, het publiek.*

Hoe duyvel souwenset maken met de Banckerottiers,
Die 't so byster en grof de *Mienteman* ontstelen?
Kl. v. d. Koe, bl. 2.

Zoo ook Roddr. bl. 63 en Het daghet, bl. 8.

Mieren. Zie **Miert.**

Miest. Best.

Maer die *Mieste*-koe, die ons was bevolen,
Die is te nacht van de dieven uyt de stal ghestolen.
Kl. v. d. Koe, bl. 16.

Miesteren. Genezen.

Mijn broertien! segt my, is dit die miester of de man,
Die so kunstich en kostelijck 't volck *miesteren* kan?
Kl. v. d. Hoogd. Quacks. bl. 6.

Ja al had jy noch iens so qua'en ding an jou lijf,
Hy weetet te *miesteren.*
Kl. v. een Huysm. bl. 2.

Mijt (Niet een). Zoo veel als niets, van *mijt*, vroeger een zeer klein muntje.

Ick wilje *niet ien mijt* vresen.
Roddr. bl. 11.

Zie ook Lucelle, bl. 30 en 59; Moortje, bl. 6 en 58; Jerol. bl. 47, enz.

Mick. Halve galg of opstaande paal met een dwarshout, in den vorm eener Γ.

Gy souwtet seker so met dese saack maken,
Dat gy wel licht'lyck mocht d'eerste op de Kaack raken,
Of an een galch of an een *mick* of op een Rat.
Moortje, bl. 72.

Men leze hierover na Dr. HALBERTSMA, Aant. op MAERL. Sp. Hist. IV. bl. 53.

Misdobbelen. De kans niet treffen, de kans ontgaan.

Kom heerschip! maacktme los, dats lustighe water-scheeps vis,
Datsen rootschilde-braesem en een Korper die inden Ysel gevan-
Die muen-vooren *dobbelt* die *mis?* [gen is,
Moortje, bl. 17.

De vraag beteekent letterlijk: Is dat niet om het spel te winnen, zijn dat geen bazen van vorens? In een meer eigenlijken zin gebruikt NOOSKMAN dit woord in:

E. Wat hebje veur compost?
V. Wat sou het wese? braen vleys.
Proef het vry. — Wat soo, sy peurt al mee aen 't eten;
Sterf ick'er nou of, soo sal sy oock niet *mis dobblen*,
Dat moetje weten.
Beroyde Student, 1679, bl. 24.

D. i. Zij zal de kans ook niet ontgaan of ontkomen.

Misgaan (Hem of sich). Zich misdragen, een' misstap begaan.

So Gryaan en de Prins in dees Keyserlijcke Stee
Haar oyt *misginghen* hier in eenigher manieren,
Vergheeft haar dat om myn.
Griane, bl. 57.

Miskien. Gering, slecht, armhartig, armzalig. Fr. *mesquin.*

— ick hees (d. i. heb des) ghenoegh van die muffe *miskienen* Retrosynen. Jerol. bl. 6.

Missaken. Ontkennen.

Missaeckt gy 't?
Kl. v. d. Koe, bl. 10.

Ook iemands t'huiszijn ontkennen.

Missaeckt my, Claertjen! 't eerst als Vechthart weder komt,
En stiert den droch van hier; houdt hem ten minste buyten.
Het daghet, bl. 11.

Misselijk. Wat missen kan, en dus onzeker, wisselvallig, onbestendig, voorbijgaande.

Komt moer 't sal wel vergaen, 't is maer een *misselijcke* wijnt.
St. Ridd. bl. 43.

Natuur is *misselijk*, den eenen geeft zy hert,
Daar d'ander door een wind terstont verslaagen werd.
D. Buysero, Amphitruo, 1679, bl. 18.

Zie verder Luc. Voorw. bl. II; Kl. v. Symen, bl. 1 en Dr. De Jager, Taalk. Magazijn, IV, bl. 350—355.

Misschieden. Ten kwade wedervaren; onpers. werkw. *Mij misschiet*, mij wedervaart iets kwaads.

Blijft altoos dicht by my, op dat u niet (d. i. niets) *misschiet.*
St. Ridd. bl. 7.

Zie ook Van Santen, Snapp. Sijtgen, 1620, bl. 24.

Misval. Ramp, ongeluk.

Ick arme ellendige! dits voor mijn een *misval.*
Schyn-Heyl. bl. 30.

Zie nog St. Ridd. bl. 41 en 43; Limborch, I, vs. 1974.

Misverstand. Dwaasheid, onverstand.

Die sotheydt heeft hy, dat hy om lueren en sueren,
Als een by-slapen, hem soo hevich gaat verstueren;
Myn dunckt 't is *mis-verstandt* dat men daar soo op siet.
Moortje, bl. 7.

Mits. Omdat, daar, wijl.

Doch siet, dit bid ick u, dat ghy maar wilt vertrouwen,
Dat 't gheen hier is ghebuert uyt quaat-doens luste niet,
Maar door myn sinlijckheyt en liefden is gheschiet,
Mits d'onbedachte jueght en rypheyt my andreven.
Moortje, bl. 59.

Moddetje. Waarschijnlijk doek, vaatdoek.

En mit so duwdesemen een pan met hoorense wort'len op men schoot,
Mit een blaau *moddetje* in mijn vuyst met twie oubacke korsjes.
Jerol. bl. 42.

Moedigen. Bemoedigen, geruststellen.

Wt dese oorsaack, Heer! so maticht wat u druck
Met lijdtsaamheyt en hoopt op 't aanstaande geluck,
En *moedicht* maar u hart.
Lucelle, bl. 42.

Moeyelijk. Lastig, vervelend.

Dus staackt dit loopen en u *moeyelijck* gheschrijf.
Roddr. bl. 9.

T'Is mijn van herten leet, dat dit Pappier of Brief
De naam van *moeyelijck* sal kryghen van mijn Lief.
Id. bl. 21.

Moeite. Ledige, vrije tijd, gelegenheid. Bij Kil. *moete* of *moette*. Hoogd. *Musze*.

Ick he de *moeyten* niet, ick moet te noenent raasen.
Jerol. bl. 18.

In de andere uitgaven staat *de noenent*, doch ten onrechte.

Moeiten. Bezwaren, verdriet, onaangenaamheden des levens.

Dies, met wanhoop en tooren,
Bestreed hy doen de Mooren,
En socht een eerlijck Graf,
Voor al sijn *moeyten* straf.
Roddr. bl. 46.

Zie ook Id. bl. 48; Griane, bl. 43.

Moerlycke-liennich. Moederziel alleen.

Ick sel seggen dat ick dit kindt al *moerlycke-liennich* uyt de Voolwyck gehaalt heb.

Griane, bl. 36.

Zie nog Kl. v. d. Molen. bl. 3.

Moeschaatje. Verbastering van het Sp. *muchacho*, d. i. eig. klein kind, hier, bij uitbreiding, jongen.

'T sa *moeschaatje* geeft may maijn gulde tande stoocker.

Jerol. bl. 41.

Moesjanken. Zijne hevige begeerte naar het voorwerp zijner liefde te kennen geven, zijne liefdeklachten uiten.

Hy *moes-janckt*, claaght en bidt, die eerst soo dapper swetste.

Boert. L-B. bl. 85.

Antoni, 't winnen is minder kunst als 't gewonnen te spaaren;
Je loopt te veel *moesjanken* en je dobbelt te garen.

De Gelijke Tweelingen, 1715, bl. 21.

Volgens Bilderdijk zou de eerste sylbe *moes* verbasterd zijn uit *muts*, d. i. *liefde*, doch volgens Kiliaan en Plantijn is *mose* de goot voor een huis; dewijl nu *janken* de beteekenis heeft van *vurig verlangen* (zie dit woord), zoo is *moos-* of *moesjanken* zijn verlangen uitdrukken door voor de goot, d. i. in de nabijheid van haar huis, zijne beminde toe te zingen of toe te neuriën, eene uitlegging die, als de natuurlijkste, zeker de voorkeur verdient. Zie ook Horufft, Bredaasch Taal-Eigen, bl. 391.

Moeskoppen. Dooden, verslaan, den kop tot moes pletten, enz.

Na dit *moeskoppen* fel, so lieper by de zoom
Een stroock en streeck van bloet, gelijck een waterstroom.

Lucelle, bl. 49.

In het Bremer-Nieders. Wörterb. vindt men *mosen* verklaard door *zu Muus machen, quetschen.*

Behalve deze beteekenis heeft *moeskoppen* bij uitbreiding ook die van *stroopen* (zie WEILAND) en van daar dat:

Moeskopper ook *strooper* beteekent, dat met *partijganger* gelijkstaat.

O die in de koken is, die is altoos wel bevrijdt
Voor de Malcontenten, voor de *moeskoppers*, voor oorloch en voor strijt. Luc. bl. 13.

Zie PITISCUS op het woord *concursator* en KIL. in voce; Moortje, bl. 51; Het daghet, bl. 37; Poëmata, bl. 17.

Men vindt ook *muiskopper* en *muiskoppen* in KOLM, Malle Jan Tot's boertige vryery, 1662, bl. 8 en 12.

Moet. 1°. Hart, gemoed.

Hoewel des Keysers *moet* met toren is ontsteken.
Griane, bl. 21.

Die Keyserinne, dit vernemende, ontboot Hartoech Willem met toornen *moede*.
Kort Chronykje achter den Clerck, bl. 229.

2°. Lust, zin. *Moet hebben*, belust zijn.

Het is en Volckje, dat op kleyne renten geweldige *moet het*.
Jerol. bl. 48.

Moet. Rust, gemak. Zie bij **Moeite**. *Moet maken*, zich rust of gemak verschaffen.

Ay laet ons binnen gaen en *maken* wat *moet*,
Ghy meuchd wel uyt jou klieren gaen, soo 't jou te heet is.
Kl. v. d. Koe, bl. 4.

Moet (Te). Te gemoet. *Te moet komen*, ontmoeten.

Op straet en mach haer niemant *komen te moet*,
Diese niet stil doet staen, of die sy niet en groet.
Schyn-Heyl. bl. 18.

Moeten. Ontmoeten. Eng. *to meet*.

— — — — — — — — maer int *moeten*
Sy snoffelen aen hem en vielen voor zijn voeten.
St. Ridd. bl. 13.

Zie ook Roddr. bl. 41.

Mocken. Waarschijnlijk vuile zweren, valsche pokken of etterbuilen.

Dat hy hem met een streeck wel lichtelijck sel genesen,
Van pocken, *mocken*, lempten en wat in hem mach wesen.
Lucelle, bl. 38.

Mom (Voor) loopen. Gemaskerd verkleed gaan.

Weetje wel 't is verboon, by klock-slach vande Heeren,
Dat niemant, wie hy sy, mach *loopen* meer *voor mom*,
By nacht nochte by daagh.
Moortje, bl. 26.

Dat backes datme hueren sou om te *gaen veur mom*.
Biestkens, Claes Kloet I, 7.

Zie nog Dr. De Vries, Warenar, bl. 198 en v.

Mommelen. Prevelen, prevelend of binnensmonds lezen of praten.

Doen teegh ick met een smaeck aen 't *mommelen*, aen 't lesen.
Poëmata, bl. 47.

Zie nog Roemer Visscher, Brabbel. 1669, bl. 182.

Mommen (Uyt) gaan. Gemaskerd gaan.

Se het ien aasingtie hier eseyt, de burgers die souwender mee *uyt momme gaen*.
Kl. van een Huysm. bl. 1.

Zie ook Schyn-Heyl. bl. 3; Anna Byns, Ref. 1548, II, 98; Van Santen, Snappende Sijtgen, 1620, bl. 22; Baron, Kl. v. Kees Louwen, 1667, bl. 1; Dr. De Vries, Warenar, bl. 198.

Mompen. Bedotten, bedriegen, voor den gek houden. Elders leest men: *de mompen geven*.

Hy meynt, hy *mompt* de luy.
Poëmata, bl. 47.

Mont-revier. Verbastering van *mondraveel*, d. i. *tong*, *langtong*, en bij uitbreiding *babbelaarster*, *kwaadspreekster*, enz.

Gy vel met een gat, gy overgheven kyve-kater,
Gy ydders vel, kom hier, segh ick, een reys,
Gy *mongt-revier*, gy lang-tong!
Symen, bl. 5.

Boosaerdig *montraveel* met onbeschaemde kaecken,
Dat gy my daer verwyt, sal ick u waer doen maecken.
DROSTE, Haagse Kermis, bl. 10.

Monkelen. Eten, kaauwen.

Laet hier u roockt-vleys sieden,
En *monckelt* hier doch wat.
Boert. L-B. bl. 40.

Zie ook bij OUDAAN, Poëzy, II, 127.

Moolik. Eigenlijk schrikbeeld, bij uitbr. beeld in 't algemeen, hier overdrachtelijk voor schijnbeeld.

Haar minne is bedroch en niet dan valsche kunsten,
En mommery geveynst, met *moolicken* van gunsten,
Of schimmen sonder zyn.
Moortje, bl. 11.

Moort. Plotselinge dood, vooral in de verwensching: *dat jou de moort steekt.*

By gord, gans velten swijght, swijght *dat jou de Moort steeckt.*
Roddr. bl. 49.

Zie ook Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 119.

Moosen. Brabantsche uitspraak voor *masen*, d. i. *meisje*, *dienstmeisje.*

Stuurt u *Moosen* of knoop (knaap) morghen vruigh.
Jerol. bl. 47.

Morch (Een man als). Een man als merg, d. i. *een puikje*, *een nobele baas.*

Ja wel gy bint *een man als morch.*
Lucelle, bl. 29.

Moris. Moorin. Zoo ook noemt JAN ZOET zijne Zabynaja.

Eergist'ren badje myn dat ick u eens souw koopen
Of kryghen een *Moris.*
Moortje, bl. 9.

Zie ook Id. bl. 11 en 25.

De volle vorm was *moriske* van het Sp. *morisca.*

— — — — — — misschien of het soo slaacht,
Dat ick mach an Moyaal dees mijn *Mooriske* schencken.
Moortje, bl. 27.

Morsen. Valsch spelen, door eene of meer kaarten weg te moffelen of te ruilen.

Ick hadt mijn leven niet e looft dat Floris so flensten en *morsten*
Met de kaart, en hy bot as de Droes.
Jerol. bl. 51.

— die met Steenen botten, of die de Kaart kreucken,
Of die met een greep fraeytjes *morst* en flenst.
Dat dunckt myn dat oock vry wat ande dievery grenst.
Kl. v. d. Koe, bl. 2.

Zie ook J. van Arp, Kl. v. Claes Klick, 1640, bl. 11; H. Verbiest, Kl. v. het Wijnvaatje, 1670, bl. 3; Dr. De Vries, Warenar, bl. 155.

Morspenning. Een duitje, dat men behendig afzondert en terughoudt, van *morsen*, d. i. *wegmoffelen*, *wegstoppen*.

Ick hebber ien moye *mors-penning* in mijn dief-sack of an een sy esteken. Kl. v. e. Huysm. bl. 1.

Mortelen. Vermorzelen, verbrijzelen.

Tis vreemt dat mijn gheduldt soo langh verdragh noch nemt,
Dat het den Lasteraars niet verdelght en verdempt,
Verplettert en vertreet, en niet in stucken *mortelt*.
Roddr. bl. 28.

Zie ook Molen. bl. 10.

Mortlen (Tot). Te morzel, tot gruis.

— — — — — — 'k sal hem dat kinnebacken
Tot *mortlen* of tot gruys met desen houwer hacken.
Luc. bl. 41.

Zie ook Dr. De Vries, Warenar, bl. 183.

Mouwe-spelt. Vrouwensieraad van dien tijd, waarschijnlijk om de mouwen op te houden of in de plooi te doen blijven.

En as ick dan wat op ehaalt was met een *mouwe-spelt*, dan quam ickje besoecken.
Moortje, bl. 62.

Ick kanmen so verweent op halen met een *mouwe spelt*.
Kl. v. Symen, bl. 2.

Muen-Vooren. Soort van voren, waarschijnlijk *middelslag*. Eng. *mean*.

Die *muen-vooren* dobbelt die mis?
Moortje, bl. 17.

Muieren. Beredderen, beschikken, in orde brengen.

Mach 't met Brechje niet geschien,
Of en keunjet soo niet *meuy'ren*,
'k Sou niet meer na heur om sien,
In ick sou na Stee gaen keuy'ren.
Boertigh L-B. bl. 8.

Zie over den oorsprong en afleiding dezes woords BILDERDIJK op HOOFT, bl. 153, maar vooral Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 129.

Munster. Toonbeeld. Zie KIL.

— — — — — — Sal ick om sijn verkiesen
Hier derven dan het hooft en 't *munster* van mijn Hof?
Roddr. bl. 47.

Munt. Geld.

— dese die het *munt* en hielle hoopen bricken.
Moortje, bl. 76.

Munt-slaan. Afschuiven, betalen.

Dat gat en boordje niet, seyd ick soo, jongman fijn,
Ick ken soo wel een boef als al de boeven mijn,
En met soo *sloech* hy *munt*.
Jerol. bl. 16.

Murwert. Melkmuil, vlasbaard.

Wel hoe kyct duese *Muruwert* so?
Griane, bl. 1.

Mutse (De) krijgen. Verliefd worden.

My wondert, dochter! wat u hebben mach beweecht,
Dat ghy *de mutse* dus op deze vreemde kreecht.
Griane, bl. 21.

De muts op iemand hebben is dus *verliefd zijn*.

Een hallef mallen bloet, een Roover, een Vrybuyter,
Die *had de Muts op myn*, en heeft mijn vaak besocht.
Moortje, bl. 4.

In de zwakkere beteekenis van *aanstaan*, *zin hebben in iets*, komt dit gezegde voor, wanneer het op zaken slaat.

Ik moet je waarschouwen: Uwe Joris en Godefroy hadden
't thans heel druk op straat,
Ik *had* 'er geen goede *muts op*.
J. VAN PAFFENRODE, Hopman Ulrich.

N.

Na. Weldra, welhaast.

— mijn rampsaligh lot heeft *na* sijn wil met my.
Schyn-Heyl. bl. 41.

Naam. Aâm, adem.

Gangs velten! sietmen hier een reys staan en swoegen en hijgen,
Wat icker om doe, 't is al niet, ick kan myn *naam* niet krijghen.
Griane, bl. 35.

Deze voorgeschovene klemming, welke GRIMM *ein merkwürdig vorgeschobner anlaut* noemt (Gramm. I, 487), ontmoeten wij ook in *noom*, *narm*, *naers*, enz., voor *oom*, *arm*, *aars*.

Naar. Na, nabij.

Wel Koentjen! ick wist noyt dat ons Moy-aal soo *naar*
Woonachtich, noch dat sy ons nae ghebuure waar.
Moortje, bl. 25.

Naars (Een kind zijn) vegen. Figuurlijke uitdrukking voor een glas tot op den bodem ledig drinken.

Stoot die Beker niet om vryer, wat so! *veeght dat kynt zyn naers*.
Moortje, bl. 47.

Zie Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Naauw. Adj. en adv. 1°. Naauwkeurig, scherp.

De bracke *nauw* van lucht met snoffelen en met ruycken.
St. Ridd. bl. 5.

Als adv. zie Roddr. bl. 63, Kl. v. d. Molen. bl. 16 en Luc. bl. 4.

2°. Vertrouwd.

Sulcks dat sy lieden hem, door sijn gheveynsde praet,
Ghebruycken en nemen tot haren *nausten* raet.
Schyn-Heyl. bl. 17.

3°. Adv. — **Naauwelijks.**

O wenschelycke Mie! die myn hert *nauw* ghelooft.
Griane, bl. 3.

Nabben aers. } Zie: **Abben naers.**
Nabben naers.

Nagel (Over de) werpen. Veel geld verdoen, gul zijn, afschuiven, weggeven.

Nou lestent sprack ick hier, hier Tuenis mit ien arm, de draaghvis,
Die seyde ooc datter sukken rustigen man noch niet inde hiele
So *wurp hy over de nagel.* [Haag is,
Moortje, bl. 62.

Narm. Arm. Zie **Naam** en Moortje, bl. 5.

Nastrijken. Nagaan.

De Nicht quam uyt haar hol, en heeft een kaars ontsteken,
En is mijn proper *na* van lieverlee *ghestreken.*
Jerol. bl. 20.

Navolk. Nabestaanden.

Ick heb hier veul *nae-volck.*
Kl. v. een Huysm. bl. 2.

Nebbelings-hooft. Aalskop.

Wel *Nebbelings-hooft!* hoe is't?
Griane, bl. 30.

Nebbeling is eene soort van aal, die om de spitsheid van bek of *nebbe* zoo genoemd wordt.

Nebben. Woord van onzekere beteekenis.

Maar weersoordighe Neeltje komt hier, en seght eens *Nebben;*
Heb ghy niet ghehadt moer, ghy selt oock niet hebben.
Griane, bl. 35.

Bouwen uitluimig zijnde, dat zijne vrouw van een dood kind bevallen was, noemt haar *weersoordig*, en laat daarop volgen *nebben.* Waarschijnlijk zal het dus, als scheldwoord *bitshoofd*, *snip* of zoo iets beteekenen.

Neder. Laag.

Soo sinneloos noch sot
En kan ick nimmermeer Carponys dochter achten,
Dat sy een vreemdeling van *nederen* geslachten,
Veracht en onbekent, souw plaatsen in haar sin.
Luc. bl. 34.

Neer. Nering, inkomsten.

Wilje wel doen kijndt, seyse, zoo zet iou teer nae jou *neer*.
Kl. v. Symen, bl. 1.

Neering. Bedrijf, handeling, voorval, toedracht eener zaak.

Ick wil de *Neering* sien hier in een hoeck of winckel.
Roddr. bl. 9.

Zie ook Lucelle, bl. 9; Jerol. bl. 2.

Neerlaag. Verkrachting.

Draaght hy hem wel, het Dief-leyer-schop dat sellense hem wel beschicken,
Maar hy moet eerst een *neerlaagh* of een maant vijf ses verklicken.
Jerol. bl. 33.

Neerleggen. 1°. Afmaken, vermoorden.

— daer isser te nacht by 't Hof een *neer eleyt*.
Het daghet, enz. bl. 45.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 8.

2°. Verkrachten, dat volgens de rechtsbegrippen van dien tijd, en zoo als het in Hugo de Groots Inl. tot de Holl. Rechtsgel., 1631, staat uitgedrukt, bijna met moorden werd gelijkgesteld.

En gister avondt laet isser een jonghe meyt
Op de Haerlemmer dijck van een knoet *neereleyt*.
Jerol. bl. 27.

In Het daghet, bl. 46, vindt men eene aardige woordspeling tusschen deze beide beteekenissen. Zie ook Molenaar, bl. 6.

Neffens (Hier). Daarenboven.

Hier neffens bruyckten hy myn lief, myn echte Vrouwe.
Griane, bl. 54.

Negel (Iemand de) in zijn klapmuts gunnen. Verwensching.

— — — — — — wat, ick *gun hem de negel*
In zijn klapmuts. Moortje, bl. 20.

In de uitg. van 1622 staat even zoo *negel*, doch in die van 1638 en 1644 leest men *den egel*, hetgeen wel de ware lezing zal zijn. *Egel* nu beteekent *prikkel* of *stekel*, van waar het ook de naam is van het *stekelvarken*.

Ik gun hem den egel in de klapmuts zal dus denkelijk eene spottende uitdrukking zijn voor *ik wensch hem de stekels op zijn hoofd*, als of er een egel in zijne muts zat, en bij uitbreiding beteekent het misschien nog iets ergers.

Negen-manneken. Muntje van negen mannekens, eigenlijk mijten. Van deze gingen er in Holland, even als in Vlaanderen, 48 in een' stuiver of 16 penningen. De Brabander verdeelde het groot in 12 penningen. De Vlaming noëmde het negen-manneke *seskin*, d. i. stuk van zes penningen. Een Vlaamsche en Hollandsche penning gold $1\frac{1}{2}$ penning in Brabant. Zie deze muntsoort afgebeeld bij Prof. Van der Chijs, de Munten van Brabant en Limburg, Pl. XXIII, n°. 15.

Men sal ou ou gelt tot een *negemanneken* hebben doen.
Jerol. bl. 47.

Nechtich. Met inspanning, oplettendheid, ijver; naauwkeurig.

Mits daar de kleene Godt al steels-gewijs bespiet,
En vangt de gene, die te *nechtich* haar besiet.
Lucelle, bl. 1.

Zie ook Id. Voorwerk, bl. II; Id. bl. 48; Moortje, bl. 37; Poëmata, bl. 66; Gr. Bron der Minne, bl. 63; Dr. De Vries, Warenar, bl. 113 en v.

Nelboog. Elboog. Zie **Naam** en **Narm**.

De *nelboogh* door de mouw, het hayr al door de hoet.
Schyn-Heyl. bl. 4.

Nes, nesk. Eig. *nesch*, d. i. vochtig, week. Bij toepassing gezegd, om iemand van weeke, teedere, zwakke hersenen aan te duiden, en dus: dwaas, gek, krankzinnig.

Binje dof, binje doof, binje blint, binje *nes*, binje bles.
Lucelle, bl. 10.

— — — — — — — hy is *nescq* of ick raas.
Lucelle, bl. 48.

Zie ook Moortje, bl. 36; Schyn-Heyl. bl. 10; St. Ridd. bl. 28, en Dr. De Vries, Warenar, bl. 233.

Neskebol. Domkop, dwaashoofd.

Siet dese *Neske-bollen* durven met myn dus gecken of jocken.
Griane, bl. 30.

Zie Moortje, bl. 28; Jerol. bl. 12; Bild. in de Aant. op Hoort, bl. 187 en 230.

Neskheyt. Dwaasheid.

U woorden en u doen, bedocht en wel verstaen,
Bethoonen dat ghy moet van *neskheyt* swangher gaen.
St. Ridd. bl. 50.

Nie. Nooit.

Ick soeck haar diets te maken
Dat hy noyt om mijn docht,
Noch *nie* en heeft versocht.
Griane, bl. 5.

Nie (Op een). Op nieuw.

Veel-waarde brave Vrouw ick sweert u *op een nie*,
Hoe ick u meerder hoor, hoe ick u liever sie.
Moortje, bl. 59.

Niest. Eest, droogplaats voor graan, beddeveren, tabak, enz., met de voorgevoegde klem-*n*. Zie: **Naam.**

— — — — — — heldere ghedachten,
Die gheroost en ghelucht sijn op des hemels *niest*.
St. Ridd. bl. 25.

Niet. Niet anders.

— — — — — och s'is so goet arms — — — — —
Datse selfs een Rogghenbroodt was, ick loof *niet* of sy souwer self wech gheven. Jerol. bl. 34.

Niet. Niets.

Haar neus is soo beknopt, geschikt en wel gemeten,
Dat *niet* daar op de Nijdt te schrollen soude weten.
Luc. bl. 1.

Zie nog Jerol. bl. 21 en op vele andere plaatsen.

Nietemit. Niet een mijt. Zie op **Mijt.**

Noch brandemooris, extract, noch borstwater, noch taback, noch *nietemit.* Luc. bl. 30.

De spelling *nietemijt* vindt men bij Coster, Tijsken van der Schilden, bl. 3, en *niette mijt* in 't Boert. L-B. bl. 18 a.

Nieuw. Zonderling, vreemd.

Maer wat binie ien *nieu* man!
Kl. v. d. Molen. bl 8.

Niehil. Niets, elders *niggel*, uit het Lat. *nihil* verbasterd.

Dits niet, niet, niet, niet, niet, niet, niet, *nichil* is hier meest.
Jerol. bl. 25.

Ik zie dat het hier kael en beroyt is, hier is *niggel* in de Mars.
J. van Breen, Kl. van 't kalf, bl. 11.

Nijdert. Benijder, naijverige, ijverzuchtige, jaloersche.

Doch can ter nauwer noot de *nijdert* hem bekijcken.
Angen. bl. 35.

Nijt. IJver, drift, vuur.

Den roof daar wy met *nijt* soo mannelijck om streden.
Roddr. bl. 27.

Van daar het oude *nijtspel* voor strijd, krijg, veldslag.

Nieker. Oud-noordsche watergeest: *Nikr.* Ten onrechte hebben velen dit woord uit *niger*, d. i. *zwart*, afgeleid en op den duivel toegepast.

Vuer Yser en vuer Staal en vuer alle *Nickers* ghebroedt.
Griane, bl. 35.

Zie ook Luc. bl. 41; Moortje, bl. 29; Schyn-Heyl. bl. 20; Dr. De Vries, Warenar, bl. 90, en Grimm, Mythologie, uitg. v. 1835, bl. 276 of uitg. v. 1844, bl. 456.

Ninne-nijptsche geloof. Dronkemans gild. Van *ninnen* voor drinken. Zie WEIL.

Ghy bint van 't *ninne-nijptsche geloof*, gy hoeftet niet te roepen kijnt,
Ghy gaat me wel inde Kerc daarmen de heyligen met hoepen bijnt.
Jerol. bl. 52.

Noenmaal. Middagmaal.

Ick weet niet wat hy eet, noch ick kan niet bedencken,
By wie dat hy mach gaen, die hem het *Noenmael* schencken.
Jerol. bl. 32.

Noest (Het) hebben. Het druk hebben, in de weer zijn.

Wel hoe *heb* jyt dus *noest?*
Schyn-Heyl. bl. 34.

Onse Ratelaers die *hebben 't* wel dapper *noest.*
COSTER, Tijsken van der Schilden, bl. 39.

Zie ook Jerolimo, bl. 51; Moortje, bl. 21.

Nochtend. Ochtend, met de voorgevoegde klem-*n.*

Ick leydender huye *nochtent* in een hachje van aarhalf ponckt.
Moortje, bl. 56.

Zie nog Griane, bl. 30.

Nochteren. Nuchter worden.

— — — — — — ick *nochterde* van vrees.
Moortje, bl. 48.

Nocken. Snikken.

Al bevend wert myn stem door 't *nocken* gants verstopt.
Griane, bl. 21.

Nollen. Bedotten, foppen, begoochelen.

O Toveraer van Joffers en Princessen,
Die mijn bekolt,
Jae *nolt* en solt,
Besweert en keunt beleesen.
Gr. Br. d. M. bl. 45.

BILD. heeft in zijne Gesl. Lijst, het subst. *nol* voor *sul*, waarmede ons woord ongetwijfeld in betrekking staat. In Het daghet, bl. 9, waar het zelfde lied voorkomt, staat *rolt* in plaats van *nolt*, waarschijnlijk foutief.

Noom. Oom.

U moeder die is doot; u *noom* heeft 't kint verwurven.
Moortje, bl. 8.

Noos (Voor-). Snuit.

Siet dats een Kruysschonckje, dats een Koocker-stickje, die *voor Noos* om vier en ein halven. Moortje, bl. 15.

Zie ook Moortje, bl. 44, waar *noos* voorkomt voor *neus*. Eng. *nose*.

Noot (Van). Van noode, noodig.

Fred. Ick ben een stouten droes.
Moyael. Dat is nu wel *van noot*.
Moortje, bl. 50.

Noot voor *noodig*, zie Clerk u. d. l. L. bl. 66.

Noot doen. Noodig zijn.

Ick sech, dat de Kapiteyn by nacht
Ons wel bystaan sal, soot *noot doet*.
Moortje, bl. 52.

Nootelyk. 1°. Noodig, noodzakelijk.

Ick sal de muyllen met de Ros-baar gaan beschicken,
Met *nootelyck* versorch om ons wat te verquicken,
Griane, bl. 46.

2°. Smartelijk.

T. Myn wel beminde Vrouw, wat doet u dan bedroeven?
Gr. Bekende swackheyt, Heer! door *'t noot'lijck* onderproeven.
Griane, bl. 39.

Nootlykheit. Benoodigdheid of noodige beschikking.

— — — — — — 'k Sal dese binnen leyden,
En bestellen met een eenige *nootlyckheyden*.
Moortje, bl. 31.

Nootsaken. Als een noodzakelijk gevolg van eenig antecedent veroorzaken.

Het vinnich staal, helaas! *nootsaackten* u de smarte.
Griane, bl. 4.

Nootschicking. Noodlot, lotsbeschikking.

En hierom ist, dat ick somwijlen, onverduldich,
De *nootschicking* wel trots en lasterlijck beschuldich.
Luc. bl. 40.

Zie ook Het daghet, bl. 41.

Nopen. Prikken, aanvuren.

Hij mendent paart dan slincx,
Dan rechts, dan syelincx,
Dan achterwaarts met schooren,
En *noopten* hy 't met spooren.
Luc. bl. 20.

Noselijk. 1°. Deerlijk, met deernis.

Dat is dat ghy beweeght mijn Aerdighes ghemoet,
Dat het toch buyghsaem zy, en dat zy met melyen
Eens *noosselijck* aensiet myn overdroevigh vryen.
St. Ridd. bl. 37.

2°. Deerlijk, jammerlijk.

De geene die sijn leven *nooslijck* endt.
Het daghet, bl. 41.

Nosen. Deren, verdrieten.

— — — waerdtste Sus!
Wat doet u so mees-muylen,
Noost u mijn kommers dus?
Boert. L-B. bl. 61 b.

Ach soo 't u *noost*,
Mijn Lief! mijn troost! enz.
Gr. Br. d. M. bl. 34.

De oude beteekenis was *schaden*, *hinderen*, Lat. *nocere;* de overgang van daar tot *jammeren*, *verdrieten*, was zeer natuurlijk. Ook ons *deren* vereenigt de beide opvattingen.

Nu. Eigenlijk nieuw, bij uitbreiding frisch, lustig, krachtig.

Jan die slacht mijn, hy is so drooch, so drooch as sagelis.
Byateris hy was te byster *nu* in zijn jonghe tijdt,
Maar nou is hy ouwt en doof.
Jerol. bl. 44.

Nu. Nieuw, vreemd, zonderling.

Wel roockje geen lont? dat dunckt mijn al te *nu*.
Symen, bl. 11.

Zie nog Moortje, bl. 34.

Nu doen, nu geven. Bevreemden, verwonderen.

Vraaght ghy: waerom sucht ghy so seer?
Dat *doet* my wel *nu*.
Boert. L-B. bl. 107 a.

Wel *gheef*je dat so *nuw* Jasper?
Jerol. bl. 51.

Zie ook Biestkens, Claes Kloet, I, 3; Jerol. bl. 51; Schyn-Heyl. bl. 10.

Nuwelijk. Vreemd, zonderling, wonderlijk.

O mijn! ick word so nuwelijck.
Kl. v. d. Molen. bl. 8.

Zie ook Griane, bl. 1; Swols Margrietje, 1639, bl. 23.

O.

Obly. Verkorting van Oblieverkooper.

Flucks quamen daer by hem guyghelaers en *Obly*,
En aessacx speelders vol van alle schelmery.
Moortje, 1638, bl. 65.

Deze naam spruit uit het geroep van *oblie! oblie!* voort; zie vooral Van Santen, Lichte Wigger, bl. 14.

Zoo spreekt men ook thans van een *scharensliep*.

Oevel. Adj. Euvel, kwaad.

Dat is een *oevelle* saak.
Moortje, bl. 14.

Als *ramp* en dus als subst. komt het voor in Meijers Oude Ned. Spr. bl. 6.

Of. Indien, in geval, als. Eng. *if*. Oudtijds de gewone beteekenis. Ons *of* luidde toen *ofte*, *oft*.

Of mijn Toon of mijn Duym was doodt of sonder vermeughen,
Souw daarom, dat vraagh ick, mijn hielle Lijf niet deughen?
Roddr. bl. 12.

Ofgaan. Mager worden, slinken.

Dat loof ick wel, souw een mensch niet *ofgaan*, die sulcken hertsier set? Jerol. bl. 44.

Ofpollen. Zie **Afpollen.**

Oftouwen. 1°. Afranselen.

— — — — ick selje byget soo onghenadich *oftouwen.*
Jerol. bl. 8.

2°. Afbrengen, ten einde brengen, klaren. Zie **Aftouwen.**

Oirkonden. Getuigen.

Ick salt u uyt haar mondt nu selven doen *oirkonden.*
Moortje, bl. 44.

Oyt. Altijd.

O Lobbetjen, dien ick *oyt* verhief,
Ick hebje so beseten lief.
Boert. L-B. bl. 14.

Wie zijn leste reyze doet,
Komt daer hy *oyt* blijven moet.
De Brune, Banck-Werck, 1657, I, 489.

Olykruys. Misschien eene kleine met een *kruis* geteekende munt, die bij het volk den naam droeg van *oliekruis,* omdat het daarmede, even als met het biechtoortje de biecht, het laatste oliesel kon betalen.

So vong ick — — — — — — — — —
Een knoppel-doeck met een snap-haan, met een vier-yser en met *oly-kruys.* Griane, bl. 30.

Olipodrigo. Verschillende soorten van vleesch met verscheidene groenten toebereid. Op eene figuurlijke wijze noemt men een mengelmoes van onderscheidene zaken, een *olipodrigo.* Dit woord is eene verbastering van het Sp. *olla podrida*, dat een gerecht van veelerhande vleesch, dooreengemengd, beteekent. In Chomels woordenb. vindt men van ons *olipodrigo* twee voorschriften.

Olipodrigo met grutten en Westphaelsche jocchen.
Luc. bl. 13.

Olipodrigo 't bloed kan zuiveren van gal.
Kl. van Fijtje of Een Witte met een Zwarte, bl. 14.

Omdat. Opdat.

Daar wert d'onnosel Prins bloetgierich wreedt vermoort,
Om dat hyt overspel souw wreecken nochte klappen.
Griane, bl. 48.

Omgekomen (Het is). Het is gedaan, het is beslist, alle hoop is verloren.

O watte duyvel baas! nou is het *ommekomen*;
Och! had'jer geen van bey het leven doch benomen.
Lucelle, bl. 57.

Fier Amsterdam! 'Tis *omgekoomen*,
Fortuin is uwer liefde zat.
Hooft, Uitg. v. Bild. II, 26.

Staeckt u pracht, 't is *omgekomen*,
Al uw luyster raeckje quijt.
Versch. Ged. I, 16.

Zie nog St. Ridd. bl. 33; Kolm, Malle Jan Tot's b. vr. 1662, bl. 2. Somtijds heeft *het is omgekomen* de beteekenis van *het is wat te zeggen*, als in:

Ik hem debaucheeren? Wel *'t is omgekomen!* hoe durfje die taal uitten?
H. Benjamin, Krispyn Baron en Afslager, 1694, bl. 40.

Meer voorbeelden vindt men in Moortje, bl. 45; A. Borlens, kl. v. d. Oneenige-trouw, 1648, bl. 15; Benjamin, De Minnaar van zyne Vrouw, 1692, bl. 11.

Omsnorren. Met een' ruk plotseling omdraaien.

Maar wat heb ick gedaan dat ghy u mijnder schaamt,
En *snorden om* de kop, als ghy mijn tegen quaamt?
Lucelle, bl. 34.

Onaartig. Versterkingswoord, dus: zeer, bijzonder.

— — — — wel trouwen jy bent wel *ongnaertich* eguert.
Kl. v. een Huysman, op het einde.

Men ontmoet ook de vormen *ongenaartig* en *oneertich*, als in:

En zy was t'*ongenaertigh* net.
Boert. L-B. bl. 10.

Ick weet mijn goetje *ongneertich* en wongder wel te bewaren.
Kl. v. Symen, bl. 3.

Zie ook Jerol. bl. 44; Kl. v. d. Molen. bl. 4 en 9; Claes Cloet, bl. 1. Een ander *onaardig*, voorkomende in SPIEGHELS Hartsp. II, vs. 270, in HOOFTS Tacitus Jaarb. 119,40 en in R. ANSLOO's Poezy, bl. 36, beteekent *ontaard*, en van daar is ook *onaardy* door HOOFT in zijn H. D. G. 112,44 voor *ontaardheid* gebezigd.

Onbekensaamheid. Ondankbaarheid, onerkentlijkheid.

Ick sal u wel doen heughen,
Wat *onbekensaemheyd* en vrouwe haet vermeughen.
St. Ridd. bl. 46.

Onbekentenisse. Ondankbaarheid, onerkentlijkheid.

Onder de ghebreken der Redelijcke Schepselen en bevind ick ter Werrelt geen onmenschelijcker dan de Ondanckbaarheydt; want dese Beestighe *onbekentenisse* vertoorent menichmaal God en de goede Persoonen.
Lucelle, Voorw. bl. 1.

Onbescholden. Onberispt, onaangerand.

die .... gheene dingen, hoe goedt oock .... *onbescholden* laten.
Jerol. Voorw. bl. 4.

Zie ook MELIS STOKE, B. IX, vs. 950.

Onbeveinst. Ongeveinsd, rondborstig.

Hy is heel *onbeveynst*, bysonder aenden dis,
Als hy wel ghestoffeert van leckernyen is.
Schyn-Heyl. bl. 7.

Onbevoelijk. 1°. Ongevoelig.

Ick ben vyandt van die *onbevoelijcke* steene Menschen.
Luc. Voorw. bl. II.

2°. Ruw, lomp, ongemanierd.

— — — — — — Of wil ick gaan te bier,
By *onbevoelijck* volck van onbevallijcke Boeren?
Moortje, bl. 41.

Onbewaant. Onverwachts, onvoorziens.

Wat snel of *onbewaant* voor 't ooghe komt op-dond'ren,
Dat baart stracks in het hert 't begrippeloos verwond'ren.
Roddr. bl. 35.

Meest als de mensch hoogh vlieght en mist u hulp, o heer!
Hy snuevelt *onbewaant* met Ikarus ter neer.
SPIEGHELS Hartsp. 1615, I, vs. 172.

In al de volgende uitgaven van dit werk staat ten onrechte *onbewaart*.

Zie verder St. Ridd. bl. 10; Angen. bl. 14; Boert. L-B. bl. 39 en 106.

Onbewegelijk. Ongevoelig.

Onbeweechelijcker als t'onredelijcke Vee.
Griane, bl. 56.

Onbyten. Eten in het algemeen; als subst., zoo als hier, maaltijd.

Ontslaet mijn groote tent daer achter in het groen,
Want ick ben daer van sin een *onbyten* te doen.
St. Ridd. bl. 7.

Als werkw. komt het voor in:

Waer soe men .i. beeste spit,
Ic ben dierste diere *onbit*.
Esop. fab. XL, vs. 5 en 6.

Deze beteekenis is echter van geene toepassing op dit werkw. in de volgende regels:

Asme wijf en ick wat eten,
So meete wy mekaar de toogjes toe, en so telle wy de beeten,
En so icker by gheval ien beetje iens *ontbeet*,
Dat snijtse op een kerf-stock, op datset toch niet vergeet,
Dat mis ick sanderdaags.
Jerol. bl. 43.

waar het den zin heeft: *van het deel zijner vrouw een beetje of hapje afnemen, afbijten, en haar daardoor iets te kort doen.*

Onbrekelijk. Onverbrekelijk.

Een *onbreeck'lyck* geset.
Aend. L-B. bl. 41.

Ondegen (Te). Niet goed gesteld, kwalijk.

Maer 't is met mijn *t'ondegen*,
Het staat nu so gelegen:
Of ick moet haast vergaan,
Of hy moet haast verstaan
De smarte van mijn sinnen.
Luc. bl. 22.

Zie nog Hooft's Br. 407,30.

Onderdaags. Kort geleden.

Miewes het *ongerdaeghs* een Kint t'huys ekreghen.
Kl. v. Symen, bl. 11.

Ondergaan. Onderkruipen, den voet lichten.

Dat yemant sijn aenslagen
Of voor-bedencken raat,
En loos'lijck *onder gaat*.
Angen. bl. 19.

Zie meer voorbeelden in het Woordenb. des Instit.

Ondergang. Het sneuvelen, hier in een tweegevecht.

Ick vrees voor d'*ondergang*,
Van Rodd'rick, Prins mijns herten.
Roddr. bl. 31.

Onderienich. Aanstonds, zoo straks, weldra, dadelijk.

In (d. i. en) heb icker ien reys van doen, sy helpt my *onder-ienich*.
Kl. v. d. Molen. bl. 3.

S. Wie klopt daer? wat gebons is daer weer an de deur?
J. Al vrient, Sybrichje! jou buurwyf Jannetjen Jans isser veur.
S. Sin jy 't Jannetje-buur? ick kom *onder ienigh*.
W. D. Hooft, Kl. v. Stijve Piet, 1682, bl. 27.

Met den neusklank uitgesproken wordt het *ongerienich*, hetwelk men aantreft in:

B. Wel an Burgers kijnt, ick sel soo wat voor uyt gaen treen;
Maer ay komt strax weer.
G. Ick ga, ick koom *ongerienich*.
Kl. v. de Koe, bl. 9.

Het komt ook somtijds voor in den zin van onlangs, even als ons *zoo straks* zoowel op 't verledene als op het toekomende ziet.

Hoe komt hy in de Stadt? ick had hem *onder iennich*
Aan boort gesonden 't scheep.
Moortje, bl. 70.

Onderkloeken. Door meerdere kloekheid of schranderheid afwinnen, verkrijgen.

't Souw my met minder pijn oock lichter zijn om draghen,
Als u te gunnen dat ghy nu op mijn versoeckt,
Na dien een ander heeft de Liefde *onderkloeckt*,
Die ghy voor u begeert.
Roddr. bl. 54.

Onderkruipen. Onderzoeken.

Maer of dit is een stadt, heb ick noyt *onderkropen*.
Schyn-Heyl. bl. 9.

Onderleggen. Beproeven, ondernemen.

Wy sullent *onderlegghen*.
Schyn-Heyl. bl. 8.

Sou ick wel durven t'huys komen? o neen, ick wilt niet *onderleggen*. J. H. Krul, Kl. v. Drooge Goosen, 1685, bl. 23.

Zie nog Hooft, N. H. 814,33.

Onderproeven. Ondervinden, ervaren.

F. Myn wel beminde Vrouw, wat doet u dan bedroeven?
G. Bekende swackheyt, Heer! door 't noot'lijck *onderproeven*.
Griane, bl. 39.

Door 't nootlijck onderproeven beteekent dus *door het smartelijk ondervinden* of *ervaren*.

Onderriem. Riem of gordel, dien de vrouwen en vooral de vrijsters in Bredero's tijd om het middel droegen en waaraan zij sleutelreeks, tasch, schaar, hangend mes en schede bevestigden.

Die creech binnen sjaers tot buytekangsie ien moye sulvere sleutelreecx,
Met ien rechtschapen sulvere *ongerriem* en ien paer sulvere messen.
Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Zie verder Dr. De Vries, Warenar, bl. 224.

Onderwarich. Onderhevig.

Int leste wiert myn Oom heel suynich en heel kaarich,
Doch d'oude lieden zyn hier meest van *onderwaarich.*
Moortje, bl. 5.

Onderwintveel. Bemoeial, beschikal.

Moeytmen sich met aer luy, soo krijchtmen oock sijn deel;
't Is: bemoey-al, beschick-al en een *onder-wint-veel.*
Schyn-Heyl. 2de Voorrede.

Het werkw. *hem* of *sich onderwinden* had vroeger de meer algemeene beteekenis van *zich bemoeien met*, als b. v.

En *onderwint di* nit dis gherechts menschen.
G. J. Meijer, Leven van Jezus, bl. 227.

Dus dinckt eer ghy *u* yemandts leven *onderwindt*,
Een yeghelijck sal sijns selfs pacxken draghen.
Anna Byns, Ref. 1548, II, 163.

Ondeucht. Versterkingswoord even als *onaartigh.*

Heer, seyde Nelletje, hoe verweent is onse Klaasjen boelen ekliet,
Hoe *ondeucht*, hoe ondieft.
Jerol. bl. 11.

Van daar ook *ondeuchdelijk* in de zelfde beteekenis, als:

— — — — — — heer, je vaar was sucken Man,
So *ongduechdelijcke* goet, dat icketje niet seggen en kan.
Moortje, bl. 61.

Zie ook Id. bl. 62; Jerol. bl. 44; Griane, bl. 2; Kl. v. de Koe, bl. 3.

Verder had men nog de uitdrukking *te ondeucht* voor *bij uitstek*, *te bijster*, als in:

So vriendelijc sachse mijn an op 't lest, 't was *te ondeucht.*
Claes Cloet, bl. 1.

Ondieft. Buitengewoon, buitengemeen aardig, fraai, schoon, lief, net, enz.

Ick kanmen so verweent op halen met een mouwe spelt,
En as ick mijn *ongdiefte* groote broeck an heb, dan bin ick ierst estelt.
Kl. v. Symen, bl. 2.

— — alle dingh is hier soo reyn, men sout met geen vuyl hang-
Wat hettet te beduyden, gy bint te dubbel *ondieft*. [tie antasten.
Kl. v. d. Molen. bl. 9.

Zie ook Moortje, bl. 62; Jerol. bl. 11; Oudaan, Poëzy, II, 130, en over de afleiding Dr. De Vries, in den Warenar, bl. 172.

Onduldig. Onduldbaar.

— — — — — — — — — lichtvaardighe Gryane! — — —
On-duldich en on-eel, on-waardich en on-trouw.
Griane, bl. 40.

Oneertich. Zie **Onaartich.**

Onecht. Valsch, ontrouw.

— — — — — — — — — lichtvaardighe Gryane! — — —
On-recht, *on-echt*, on-kuysch, on-duerich, on-ghestadich.
Griane, bl. 40.

Ongehart. Niet geharnast en dus onbestand tegen doordringende pijlen.

— — — — — — — een eungjer naackte Jonghen,
Die gulde Pijltjens an mijn blonde Juffrouw biedt,
Die sy uyt haar ghesicht in mijn weeck hertje schiet,
Daar sy my *onghehart* en sonder Pantsier siet.
Roddr. bl. 2.

Ongenaartig. Zie **Onaartich.**

Ongenadich (**Te**). Versterkingswoord, dus: zeer, bij uitstek, bij uitnemendheid.

— — — — — — — je bent *te ongenadighe* moy.
Kl. v. een Huysman, op het einde.

Onger. Toovenaar, geestenbezweerder.

Als ick wraackgierich eysch 't godloose bloedt der *Ong'ren*.
Griane, bl. 20.

Dit woord is het zelfde als *eunjer* en afkomstig van *Unger*, *Hunger*, nu *Hongaar*, in vorige tijden de benaming van een' goochelaar en geestenbezweerder.

Ongerdaags. Zie **Onderdaags.**

Ongerienich. Zie **Onderienich.**

Ongerriem. Zie **Onderriem.**

Ongeschent. Zuiver, ongerept.

Want siet myn Nimphelyn is suyver, *ongeschent.*
Luc. bl. 2.

Ongesien. Onverwacht.

't Verkeert ter werelt licht, hoe *onghesien* 't kan schieden.
Griane, bl. 59.

Van daar *op 't ongesienst* voor: op 't onverwachtst.

Helaas! mijn quaat gheluck armt my op 't *onghesienste.*
Roddr. bl. 54.

Eer 's hemels gunst het zwerk op 't *ongezienst* deê scheuren.
Oudaan, Poezy, I, 142.

Ongesienst. Het minst gezien en dus het minst opgemerkt, het minst bekend.

Na dat mijn Meester my kreegh gust'ren in zijn dienst,
Bruyckt hy voor Bode my, midts ick ben *onghesienst*
En onkundigh in 't Hof.
Roddr. bl. 18.

Ongesienst. Superlat. van het middel-Nederl. *onsiene* d. i. *leelijk*, dus: de minste in waarde, de geringste, de ergste of slechtste.

Al ben ick bekent, ick kent, van d'Ridders *d'onghesienste.*
Roddr. bl. 19.

Het grondwoord zelf vindt men in:

Ons Heren iaer dusent en tiene,
Ghevelt de van Utrecht *onsiene.*
Melis Stoke, I, bl. 105.

Zie Dr. De Vries, Mnl. Taalzuivering, bl. 54 en v., als ook het Glossarium op den Lekensp., en Velth. Sp. Hist. bl. 305 reg. 6 v. o.

Ongestaltich. Ongesteld, lijdende.

Dees arme Pellegrim slap, sieck en *onghestaltich*,
Verblickt, verlebt, enz.
Griane, bl. 42.

Ongevaarlijk. Ongeveer, ten naasten bij.

Onghevaarlijck vier Jaer soo waardy vry van druck.
Moortje, bl. 13.

Ongevalscht. Oprecht, rein, ongeveinsd.

Ick souw met meer gedult vergeten noch mijn leyt,
Indien dees schoone Vrouw so dreuts niet had ontseyt
Mijn *ongevalschte* jonst.
Luc. bl. 54.

Zie ook Jerol. Voorw. bl. 4.

Ongnaartich. Bits, scherp.

Al het men onse gierige peete-griet lest so *ongnaertich* verweten,
Heer, seyse, Leckerbeetje! gy souwt een mensch de ooren wel van 't hooft eten. Lucelle, bl. 65.

Ongneertich. Zie **Onaartig.**

Onkeerlijk. Niet af te weren of af te wenden.

Ick bidt u, vrouwelijn! dat ghy niet vreemt en vijnt,
Indien men totter doot sich uytmergelt en pijnt,
Door 't *onkeerlijck* gewelt der meer als sonderheden
Des Goddelijcken glans van u volmaackte leden.
Luc. bl. 31.

Onkun. Onbekendheid.

Onkun maeckt on-min.
Poëmata, bl. 48.

Onkundig. Onbekend. Zie het voorbeeld op **Ongesienst.**

Onlijdsaam. Onmeêdoogend, wreed.

On-voelijck en on-soet, *on-lijdtsaam*, on-ghenadich.
Griane, bl. 40.

Onlochbaar. Onloochenbaar, onbetwistbaar.

Bewegelijcke Vrouw! heeft u myn drange smart
Begoochelt soo 't ghesicht, betoovert soo het hart,
Dat gh'u *on-lochbaer* lief niet kennende en wart?
Griane, bl. 42.

Onrecht. Subst. Verkeerde, niet de rechte.

Gy hebt een *onrecht* voor, dat moest gy een ander vraghen.
Kl. v. Symen, bl. 6.

Onreynigert. Valsch speler.

Jy bent en *onreynigert*, ick moet opje hangden letten.
Jerol. bl. 12.

Onsegbaar. Onnoemelijk, onuitsprekelijk.

Onseg-baar is, myn vrient! u hooch-verdiende danck.
Griane, bl. 56.

Onseggelijk. Onnoemelijk, onuitsprekelijk.

Tot dat u goetheyt sal my(n) droefheyt eens wanhaghen,
En sachten eens mijn smart met een *onsegg'lijck* goedt.
St. Ridd. bl. 37.

Onschult. Verontschuldiging.

Sy sal — — — — — — — — — — — —
— met gheveynst ghebaar versieren een *onschult*,
Waar op dat ghy terstont u gramschap laten sult.
Moortje, bl. 2.

— — — — — — 't eerst gy myn komt ontmoeten
Hier of op de Bre-straat, ick sal u onsaft groeten,
Al maackten gy *onschult* van hier of daar te gaan.
Moortje, bl. 75.

Onsienlijk. Onzichtbaar.

Men moet het sienlijck dingh niet al te veel vertrouwen,
Noch d'*onsienlijcke* kans niet voor onmogh'lijck houwen.
Griane, bl. 49.

Onsichtich. Onzichtbaar.

Onsichtich wijt ghedacht, bedenckt de saack wat varder.
Griane, bl. 34.

Onsoet. Onzacht, hard. Zie het voorbeeld op **Onlijdsaam.**

Ontaken. Ontnemen. De juiste spelling is *ontaken*, want het is samengesteld uit *ont* en *taken*, d. i. *nemen*. Eng. *to take*. Zie **Taken.** De weglating der *t* van *ont*, bij werkwoorden met *t* aanvangende, was oudtijds zeer gewoon.

Maar ghy, die u op 't meest vermaackt,
Als ghy een ander 't zijn *ontaackt*.
Roddr. bl. 49.

Ontbeiden. Wachten, toeven.

Maer wien komt doch daar gints? 't is Kackerlack, *ontbeydt*.
Moortje, bl. 12.

Sitt hir en sprect uw ghebet, dat gi nin valt in koringhen ende *ontbeidt* mijns.

MEIJER, Lev. v. Jezus, bl. 216.

Zie ook Carel en Elegast, vs. 859; MELIS STOKE, B. VI, vs. 448, enz.

Ontbieden. De oorspronkelijke beteekenis is: laten weten, berichten.

Die eenvoudige lieden
Liet Godt voor eerst *ontbieden*,
Hoe dat zijn Zoon vernedert quam van boven.

Aend. L-B. bl. 33 b.

Waerom hebje my u voorneem' niet *ontboôn*,
Door iemant van u volck.

Nieuwe kl. v. d. Glasen Doctoor, 1663, bl. 9.

Dit *laten weten* kan ook beteekenen, *laten weten dat men iets doen, iets volbrengen moet*, en in dien zin komt *ontbieden* niet zelden voor als *gebieden*.

Zie nog VELTH, Sp. Hist. bl. 139 d, 228 f, 339 i; MELIS STOKE, III, 220.

Ontbijten. Zie **Onbyten.**

Ontdoen. Loslaten, losmaken.

De honden zyn *ontdaen*.

St. Ridd. bl. 5.

— — — — — — *Ontdoet* haer doch de schoenen.

St. Ridd. bl. 40.

Ontdragen. Op eene oneerlijke wijze wegvoeren, ontstelen.

— die 't door zijn Boec-houwers of Kassiers wert ontschreven en *ontdraghen*,
Die luyden zijn waerachtich rechtvaerdich te beclaghen.

Jerol. bl. 10.

Zie ook Roddr. bl. 27; Ferguut, vs. 2543.

Onterft. Verstoken, beroofd.

Aangaande 't Vangen-huys daer ick in ben gesloten,
Van alle vrueght *ont-erft*, ontbloot van lieve lust.

Griane, bl. 22.

Ontfonkeren. Freq. van *ontvonken.* Dezen vorm, bij ons gewoonlijk *vonkelen*, treft men nog aan in den Vlaerd. Red.-b. bl. 104, en bij BILDERD. Meng. IV, 133.

't *Ontfonckert* my myn hart alleen door het vermanen.
Griane, bl. 39.

Men zie verder Dr. DE JAGERS Proeve 1832, bl. 169.

Ontgaan (Hem). Zich vergeten, iets misdadigs verrichten.

Dat *hem* een Koopmans kint in sulcken stuck *ontgaet.*
Moortje, bl. 38.

Wat wil ick seggen hoe haer Biblis heeft *ontgaen*,
In 't lieven van haer broer?
Versch. Ged. II, bl. 14.

Zie nog ZUYLEN VAN NYEVELT, Souter Lied., Ps. 38.

Onthalen. Weghalen, ontrooven.

Ach schoone Sonne die, met u magneete stralen,
Mijn ziele kunt de ziel van al sijn kracht *onthalen.*
St. Ridd. bl. 25.

Wel dan o Bruydegom, die van so verre stranden
Comt, en *onthaelt* ons hier de Phoenix onser Landen.
STARTER, Bruyl.-Ged. op E. Brahe en L. v. Eysinga, 1616.

Onthelpen. Tegenwerken, in de wielen rijden.

Alphonsus had Rodderick, zijn' medeminnaar, in een gevecht het leven gered, waardoor zijne kans, om Elisabeth tot minnares te krijgen, hopeloos wordt. Hierop denkende, roept hij uit:

Alphonsus, dats een deughd', seer behulpsaam te zijn!
Met zijn gunstighe hulp, helaas! *onthelp* ick mijn:
Want waar Rodd'rick vergaan, my waar zijn Lief ghebleven.
Roddr. bl. 34.

Door *zijn gunstighe hulp*, dat in alle uitgaven voorkomt, moet men verstaan *de hulp aan hem betoond*, anders zou het *mijn gunstige hulp* moeten zijn.

Onthouden (Hem wel). Zich goed houden, niet verslijten.

Ick heb mijn pack al ehat van Lecesters tyen, dats nou wel 20 jaren,
En 't is noch kars ende vars, noch gnap en gunt, 't is niet vreemt
dat het *hem* noch soo *wel onthout.*
Kl. v. Symen, bl. 3.

In de uitg. van 1644 staat *gnut*, dat het goede woord is, het is ons *knuts*.

Onthouwen (Sijn natuur niet). Zich niet intoomen, niet weigeren wat men uit zijn' aard, zijne natuur, begeert.

Stoot die Beker niet om vryer, wat so! veeght dat kynt zyn naers;
Onthouwtje natuur niet, schiet inje rop, prop inje darmen.
Moortje, bl. 47.

Ontijdig. Ongepast, onbehoorlijk.

Vergroot de sonde niet met u *ontijdich* lieghen.
Moortje, bl. 43.

Maer wat kalling praet ghy luy by iou *ontydige* waerdinnen?
Kl. v. d. Molen. bl. 3.

Zie hierover Clarisse op Maerl. Heim. der Heim. bl. 363 en 364. Bij eene sterkere opvatting van beteekenis werd het, zoowel in een' physiken als morelen zin, op al wat *vuil*, *smerig*, *onhebbelijk* is, toegepast.

Anne Wane Wouters, se wringt de Kaes met Wangten,
Die maer vande *ontydighe* zijn, dat binnen haer beste Klangten.
S. Coster, Kl. v. Teeuwis, 1627, bl. 5.

Van daar:

Ontijg, Ontyg. Contractie van *ontijdig*, hebbende de zelfde beteekenis.

Dirck het Elsje sulcke *ontyghe* stucken verweten.
Jerol. bl. 28.

Gauwd. Daer bijtmen een vremde en mijn eyghen mach geen beurt krijghen.

Giertje. Ygut, eele geest! gy praet vanden *ontygen*.
Kl. v. d. Koe, bl. 13.

Anne singht, boenende een Melck-emmer:

Tanghdeloose bolle Trijn
Die wringt de Kaes met wangten,
Die wat van d'*ontyge* zijn,
Dat zijn haer beste klangten.
S. Coster, Kl. v. Teeuwis, 1633, bl. 1.

Ontjagen iets aan iemand. Iemand van iets berooven, iets ontnemen. **Forts ontjagen** is *met geweld ontnemen, ontweldigen.*

— — — — — — my schiedt kracht en gheweldt
Van haar, die my mijn winst verovert *forts ontjoeghen.*
Roddr. bl. 28.

Zie ook Roddr. bl. 27; OUDAAN, Poëzy, 1712, II, 38; A. PEYS, Reinout in het betoverde Hof, 1697, bl. 25; ISAAK VOS, Kl. v. Robbert Leverworst, 1725, bl. 22; COSTER, Isabella, 1627, bl. 16.

Ontlaten. Vermurwen, verzachten. KIL. *laxare.*

Ick sal des Keysers Hart en Kiezel-steen Gemoet,
Met wiecke tranen blanck en weemoedige klachten,
Door Vrouwelycke kunst *ontlaten* en versachten.
Griane, bl. 23.

Zie ook HOOFTS Ged. door BILD. I, 277.

Ontledigen. Verlossen.

Om my van dese Vloeck en Laster te *ontledighen* en te vrijen.
Luc. Voorwerk, bl. 1.

Ontleggen. Wat een ander grijpen wil, wegnemen en verleggen. Bij uitbreiding, iemand iets, waarop hij gerekend heeft, door list of uitvlucht onthouden of ontnemen.

Dat en believe Godt,
Dat — — ghy — —
U vorstelijck toesegghen
Souwt valschen of *ontlegghen.*
Griane, bl. 10.

Zie Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 216 en het Woordenb. op HOOFT.

Dit werkw. heeft ook de beteekenis van *wederleggen, tegengaan, weigeren, dwarsboomen.* Zie Versch. Ged. II, 180; De Wanhebbelijke Liefde, bl. 22; De Amsterdamsche Dragonnade, 1714, bl. 63; A. v. BOGAERT, 't Nieuwsg. Aegje, 1679, bl. 37.

Ontlorsen. Afhandig maken, ontstelen.

Wat hetme onse Aecht wel goed ofhandich gemaeckt en *ontlorst.*
Kl. v. d. Molen. bl. 6.

Zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 156.

Ontmaken. Sloopen, vernietigen.

Want ghy (God) hebt my gemaeckt en mooght my weer *ontmaken.*
Aend. L-B. bl. 63.

Ontmakt desen tempel en ic salne in drin daghen weder oprechten.
Meijer, Lev. v. Jez. bl. 143.

Cleine dierkijn selen eerst wtcomen,
Ende selen die grote diere begomen,
Ende so vreselike op hem gapen,
Als oft sise al souden *ontmaken.*
Velth. Sp. Hist. bl. 420.

Ontmannen. Het tegendeel van bemannen, en dus van manschap berooven.

Roemert, Roover en Ruyter, namaals Kapiteyn te Water, die sonder bestellingh de Zee door swierde en swerfde, ontmoet en *ontmant* wonderbaarlyck een van des Koninx Kraken.
Moortje, Inh. v. h. Spel.

Elders komt *ontmannen* ook voor in de beteekenis van *eene vrouw haren man ontnemen.* Zie Souter Liedekens, Ps. 108; Vander Veen, Zinneb. bl. 119.

Ontmant. Krachteloos, versuft.

Hoe dick sach ick u staan gelijck als uytgetogen,
Ontreddert en *ontmant* van menselijck vermogen,
Als ghy de schoone saacht, de vrouwe van u siel.
Luc. bl. 5.

Zie ook Angen. bl. 30; Vander Veen, Zinneb. 1642, bl. 41, 55 en 101 en Camph. Ps. 31, vs. 12.

Ontmenschen. Ophouden mensch te zijn, en dus 1°. sterven:

Helaes! ick sal *ontmenschen,*
Wildy 't wenschen.
Boert. L-B. bl. 105.

2°. Verdierlijken, zoo laag in zedelijke waarde zinken, dat men den naam van mensch niet langer verdient.

Dit Leven werdt van my een snelle windt geheeten,
Of recht des boosheyts kraem, daer yder door *ontmenscht.*
Aend. L-B. bl. 41.

Ontmommen. Wegmoffelen, ontfutselen, afhandig maken.

En iou goetie en werdie niet *ontmomt.*
Kl. v. d. Molen. bl. 6.

Want heb'cker niet *ontmomt* door mijn scharpsinnicheyt,
Dat meysjen, daer hy so syn sin op hadt gheleyt.
Moortje, bl. 64.

Het beteekent ook *ontmaskeren*, zoo als in:

De Schouwburgh plant en stampt de zeden in de jeught,
Ontmomt de weerelt, leert welspreeckentheit en deught.
Vondel, Poëzy, I, 242.

Ontmompelen. Aan iemands aandacht onttrekken.

Soo ick niet bet verstont waer in de eer bestaat,
Als ghy de minne doet, die reuckloos ghy aangaat,
Ick had u dadelijck met strafheyt doen aenhooren,
Dat my gantsch niet vernoegt, dat gy so licht dijn ooren
An de gheveynsde re'en van desen Eelman leent,
Hoe wel ghy veeltijts dat my te *ontmomp'len* meent.
Angeniet, bl. 15.

Ontmunten. Wegslijten, uitslijten, verdwijnen als de stempel van een geldstuk.

Want door het varsche nuw het oude gants *ontmunt.*
Griane, bl. 42.

Ten Hoof zal niemant u, die omzworft zoo veel jaeren,
En grijs zijt en *ontmunt*, meer kennen kunnen.
Vondel, Elektra, bl. 8.

Zie ook Spieghels Hartsp. 1615, bl. 16; elders B. I. vs. 562.

Ontpayen. Beleedigen, kwetsen, ontstellen. Zie KIL.

Ghy sult, hooch-waarde Vrouw! met u wemoedich schreyen,
Beswalcken u ghemoet en 't droevich hart *ontpayen.*
Griane, bl. 45.

Ontraden. Misschien het oude *ontraden* voor »vreezen" waarover zie Dr. DE VRIES in den Letterbode nº. 24 van 1845.

Wel Robbeknol! wilje niet oudt wesen, so laet je jong hanghen;
Wel hoe isset hier, durf gy den ouderdom versmaen?
Gy meucht je ouwer ontgaen (seyd me) maer niet *ontraen.*
Kl. v. Symen, bl. 8.

De zin zal dan zijn: Men kan den ouderdom ontgaan (nam. door zelfmoord), maar men mag er niet angstig voor vreezen.

Ontravelen. Ontrafelen, losrafelen.

Het gheen de trotsche eer voor goedt waan-wetend kavelt,
Wert van de soete Min overredt en *ontravelt.*
Griane, bl. 43.

D. i. de fijngesponnen redeneringen worden uiteengerafeld en uit elkander genomen, ontleed, uitgepluisd.

Ontrent. In het rond.

— — ick sach, ick liep vast hier en daer *ontrendt.*
Moortje, bl. 24.

Ontseg. Ontzegging van vriendschapsbetrekking, en bij uitbr., uitdaging, tarting, vijandelijke bedreiging.

Hun listicheden boos, hun schandelijck verraet,
Hun roepen, hun *ontseg*, hun schamperachtich lellen.
Angen. bl. 41.

Ontseggen. In het algemeen: weigeren, van de hand wijzen.

Ick waar wel onbeleeft waart dat ick ging *ontseggen*
't Geen, daar veel Edellien te kost om souden leggen
Haar eygen vleys en bloet.
Luc. bl. 36.

Zie ook Id. bl. 54; Moortje, bl. 9; Roddr. bl. 47.

In eene meer bepaalde beteekenis geldt het voor: den vrede van de hand wijzen, ontzeggen of opzeggen, d. i. met andere woorden, den oorlog aanzeggen of verklaren.

— — — — — — wie eenich Stadt of plaats,
Innemen wil met kracht van ruyters of soudaats,
Dat diese moet voor eerst opeysschen oft *ontseggen*
Ten viere of ten swaard, eer mense gaat beleggen.
Lucelle, bl. 2.

Ontschrijven. Door valschheid in geschrifte iemand te kort doen, bestelen. Zie een voorbeeld op **Ontdragen.**

Ontschuilen. Verduisteren, wegmoffelen, heimelijk wegstelen.

En die zijn eyghen Moer en Susters heeft *ontschooien*
Haer hemden.
Angeniet, bl. 42.

Ontschulden. Ontschuldigen, van schuld vrijpleiten.

Maer hoe sal ick mijn doch *ontschulden?*
St. Ridd. bl. 8.

Van daar:

Ontschulding. Verontschuldiging.

Kan mijn onnooselheydt en mijn onschatbaar leven,
Voor het gemeene volck dan geen *ontschulding* geven?
Het daghet, bl. 10.

Ontsich. 1°. Ontzag, vrees.

Een dubble Nues-dwang-straf betoomt myn jonghe sinnen,
d'*Ontsich* myns Vaders en de smartelycke Minnen.
Griane, bl. 16.

By meerder is *ontzich*, by zyns ghelijck vermaeck.
S. Coster, Ithys, 1643, bl. 20.

2°. Ontzagwekkende taal of houding.

Ick heb teghen mijn aart gesproocken fel en straf,
Om u door dit *ontsich* te leyden van 't quaat af.
Poëmata, bl. 4.

't Oproerich volck siet nood het glinsteren van mijn swaert,
Door wiens *ontsich* mijn rijck van Thracien is bewaert.
S. Coster, Ithys, 1643, bl. 37.

3°. Ontzagwekkend wezen.

De dood die is een slaep en moeder aller dromen,
De doodt die is een dief van alles wat hier leeft,
Sy is der boosen straf, en 't loon oock vande vromen,
De doodt is een *ontsich*, daer elck voor sucht en beeft.
Aend. L-B. bl. 41.

Ontsichlijk. Adj. en adv. Ontzaggelijk, ontzagwekkend.

Mijn Scepter met mijn Kroon, voorts dit *ontsichlijk* staal,
Dees dinghen wysen my juyst na de Waarheyts schaal.
Roddr. bl. 27.

Zie ook id. bl. 61. Als adv. komt het voor in Poëmata, bl. 2.

Ontslaan. Uitspannen, opslaan.

Ontslaet mijn groote tent daer achter in het groen.
St. Ridd. bl. 7.

Ontsmeeken. Afsmeeken, ook door vleien en fleemen aftroggelen, verkrijgen.

— — — ick docht hem 't meysje te *ontsmeken*.
Moortje, bl. 9.

Laat my nu wat verdraghs u hooghe deucht *ontsmeecken*.
Roddr. bl. 46.

Zie ook Angen. bl. 13; Griane, bl. 18.

Ontspreiden. Openstellen, aan het oog blootstellen.

Siet hier sijn wijdt *ontspreyt* de rijcke Konings Salen.
Roddr. uitg. 1638, bl. 18.

Ontspringen. Wakker worden, ontwaken.

Des morghens, Annetje! als ick uyt mijn droom *ontsprong*.
Jerol. bl. 20.

Als hi *ontspranc* wart hi gheware,
Dat het droom was ende loghene al.
Flor. ende Blanc., vs. 1929 en v.

Zie nog id. vs. 3203 en vs. 3233; Velthem, Sp. Hist. bl. 480 u; Van Vloten, Nederl. proza, bl. 36.

Ontsuiveren. Bevlekken, bezoedelen.

Want dese schendery en boose Vrouwe-kracht
Sal seer *ontsuyveren* de eer van u gheslacht.
Moortje, bl. 58.

Ontsuren. Te zuur vallen, tegenstaan.

O doen ick dus groot was, doe socht ick karsen en kriecke stienen,
Al warense somtijts wat misselijck, dat en was geen noot,
Ic lietet mijn niet *ontsuuren*, d'Apteecker gafmen een pinning
voor 't loot. Jerol. bl. 43.

Ontsweren. Onder eede loochenen.

Mijn Vrouw die streetmen an
Als dat ick my verliep met haar ghetrouwde Man,
Het welcke ick *ontswoer* by ziel, by sanct, by leven.
Jerol. bl. 19.

Ontvaren. Ontgaan, ontwijken.

Ick heb dat lieve Lam bewaart wel vyftien jaaren,
En 't is my, Gort betert! door ongheluck *ontvaren*.
Griane, bl. 61.

Ontvoochden. Van voogd of bestuurder berooven.

Soo haest als ick u sagh,
Ontvoochde ghy myn zinnen.
Boert. L-B. bl. 32.

Mijn schaamte is verheert, *ontvoochdet* is mijn sin.
Roddr. bl. 44.

d. i. gij hebt gemaakt dat ik mijn zinnen niet meer besturen kon, hen niet langer meester was.

Zoo heeft men ook *vervoochden* voor *besturen*.

Die'm zelf *vervoocht* is waert ghe-eert.
S. Coster, Ithys, 1643, bl. 20.

Ontwekken (Sich). Ontwaken, wakker worden, bij uitbreiding, de zinnen bijeenbrengen, de zaak beter en dieper inzien.

Komt by u selven eens, en stelt doch uyt u sinne
De sotte frenesy der breyneloose minne;
Ghebruyckt u goet verstant, *ontweckt u*, siet dit in.
Lucelle, bl. 33.

Het komt ook intrans. voor, in de eerstgenoemde beteekenis.

Ick schijn een levend' lijck,
Mijn opghetoghe sinne
Sluymerde door de Minne.
Ontweckt, vraagh ick mijn gheest:
Waar dat ick heb gheweest?
Griane, bl. 6.

Ontwispelen. Ontkomen, ontsnappen.

— — — — ick selt op jou verhalen, indien hy heur *ontwispelt.*
Jerol. bl. 49.

Onvals. Oprecht.

Maar siet, myn Vader! naar
T'verloop van twintich Jaar
Quam uyt heel verre hoecken
Florendus my versoecken,
Uyt vruntschap gants *on-vals.*
Griane, bl. 51.

Onverbeterlijk. Onherstelbaar.

Dus hy met een breyn-loose handt
Stort d'edel ziel in 't zoore zandt,
Dats door een *onverbeterlijck* dolen.
Roddr. bl. 61.

Onverbolgen. Zeer vergramd, zeer verbolgen.

Mijn onbeschaamde mongt liet onbedacht'lijck slippen
Den grooten tooren van mijn *onverbolghen* lippen.
Kl. v. Symen, bl. 6.

Men denke hier aan het versterkende voorzetsel *on*, waarvan Dr. De Vries o. a. spreekt in den Warenar, bl. 172.

Onverduldig. 1°. (Actief). Ongeduldig, driftig, overijlend.

Ach! God en wil gheen quaadt, ghy oordeelt *onverduldigh.*
Roddr. bl. 58.

Ick, die den vromen Prins doen sterven heb onschuldich,
Mijn Dochter van ghelijck, uyt eer-sucht *onverduldich.*
Lucelle, bl. 60.

Zie nog Id. bl. 40; Moortje, bl. 33; Griane, bl. 49.

2°. (Passief). Onduldbaar, onverdragelijk.

Doch mits dat hy u sach, hy raasden *onverduldich.*
Lucelle, bl. 62.

Onverhoort. Door niemand beluisterd.

Ick wil hier *onverhoort* mijn lief te sprake staen.
Het daghet, bl. 13.

Onverkeerlijk. Onveranderlijk, onwankelbaar.

Mijn *onverkeerlijck* hert en suldy nimmer winnen.
Roddr. bl. 9.

Onvermogen. Onvermogend.

— duysent wapens schoon en seventhien galleyen,
En vijf-en-veertigh kleen van de Chineesche kunst,
Neemt die tot tuyghen van mijn *onvermoghen* gunst.
St. Ridd. bl. 27.

Zie nog Angen. bl. 14.

Onverschult. Noodeloos, onnoodig.

Met welcke sal geschien, ist dat ghy wilt bevroeden
Mijn eenvoudich gemoet en u te slim vermoeden,
U achterdencken en u *onverschulde* vrees.
Angen. bl. 21.

Onvoorsicht. Onvoorzichtigheid.

Dan merckt het Lijf (maar doch te laat),
Sijn *onvoorsicht* en boose daadt.
Roddr. bl. 61.

Zie ook **Voorsicht.**

Onwenst. Slechte gewoonte.

Maer so haest dat ghedacht verswindelt, fluck gheswint
Loopt yder nae, dat hy wt aert of *onwenst* mint.
Angen. bl. 35.

Onwetend. Onbegrijpelijk, als versterkingswoord.

Jemeny ick heb jouw soo besuckt *onwetend'* lief.
Roddr. bl. 45.

Oogemerken (By). Zichtbaar. Fr. *à vue d'oeil.*

— u kints slappe jueghd, die quijnt by *oogemercken.*
Griane, bl. 29.

Oog-schijnlijk. Blijkbaar, zichtbaar.

— — het medelijen van u Even-naasten track *oog-schynnelijck* door Zinnen en Zenen. Luc. Voorw. bl. II.

— — — — — — want huyden morgen heeft
Oochschijnlijck my vertoont de schoonste die daar leeft.
Luc. bl. 1.

Zie ook Angen. bl. 63.

Oolijk. Van weinig of geene waarde, slecht.

O breyneloose mensch hoe sydy soo verwart,
Dat ghy dit *oolijck* wicht soo Hemels hebt verheven?
Het daghet, bl. 3.

Draeght ons dees naem niet na, dat's vrientlijck ons begheeren,
Want soumen ons onteeren, dat loon dat was te *olijck*.
Kl. v. Symen, bl. 14.

Zie nog Griane, bl. 35.

Over de juiste afleiding en vroegere beteekenis van dit woord zie Dr. De Vries, Proeve van Mnl. Taalzuivering, bl. 156 en v.

Oon. Zonder. Hoogd. *ohne*.

Doch is het oock al vreemt dat Juno met een slach,
Die sy vertoorent smeet op 's aardens harssebecken,
De Typhon straf en streng, *oon* mans hulp, gingh verwecken?
Apollo aen de Ned. Jonckh. bl. 4.

Doen vindende hem yskoud *oon* pols en roering.
Vondel, De heerlyckheyd van Salomon, 1620, bl. 14.

Zie ook id. bl. 35.

Oor. Oorsprong, afkomst, geslacht.

Hoewel myn Vader my Tarisi dwangh te nemen,
Dat kan u daarom niet van 't rechte *oor* vervremen.
Griane, bl. 57.

Men zie ook St. Ridd. bl. 53.

Oorden. Orde.

Ghy Overloopers, ghy Ballinghen, ghy Brand-stichters, ghy Beelt-stormers met men kaar,
Ghy Hopman schente-kueken, wilt in *oorden* eerst voor uyt treden. Moortje, bl. 51.

Zie ook id. bl. 53, en Kl. v. Symen, bl. 10.

Oorlof. 1°. Verlof, vergunning.

Wel heb gyer lust toe? ic geefje *oorlof*.
Kl. v. d. Molen. bl. 13.

2°. Verlof van heen te gaen, dus afscheid.

Oorlof op u versoeck wert u myn Neef ghejondt.
Griane, bl. 15.

Die een dienstbode binnens tijds *oorloff* geeft, sonder wettelicke reden.
Hugo de Groot, Inl. tot de Holl. Rechtsgel. 1632, bl. 142.

Zie ook id. bl. 148.

Oorloven. Veroorloven, toestaan, vergunnen.

Ghy, jonghe Lien! ick heb met u een medelyen,
Ick *oorlof* uwen wil.
Roddr. bl. 47.

Maar soo'ck onschuldich ben, *oorloft* my oock myn voordeel.
Griane, bl. 20.

Opbobberen. Opwellen, opstijgen.

Op bobbert uyt de grondt ghy gladde Meereminnen.
Griane, bl. 25.

Opbrengen. Het eerst in de wereld, in zwang brengen, verzinnen. Elliptische uitdrukking voor *op de baan brengen*, dat men ontmoet in Moortje, bl. 36.

Kackerl. Ist een spreeck-woort, of hebdijt uyt een boeck ghesocht?
Roem. Hebdijt meer gehoort? Kack. Dick. Roem. Ick hebbet *oppebrocht.*
Moortje, bl. 29.

Opdrijven. Aantijgen.

Dochter ghy hebt ghehoort wat u wert *opghedreven.*
St. Ridd. bl. 49.

Open. Uitweg, uitkomst.

Want Godt die siet een *open* voor den benauden mensch.
Griane, bl. 62.

Des smorghens alsoo haest als sy maer sach haer *open*
Dat hy vermoeyt wel sliep, is sijt safjens ontslopen.
Moortje, 1638, bl. 65.

Zie nog St. Ridd. bl. 11; S. Stijl, Opk. d. Ned. 1824, bl. 51.

Ophalen. Opsieren, opschikken, mooi maken.

En as ick dan wat *op ehaalt* was met een mouwe-spelt, dan quam ickje besoecken.
Moortje, bl. 62.

K' moet mijn hartje met een mouwe-spelt wat *ophalen.*
G. C. Van Santen, Snapp. Sijtgen, 1620, bl. 7.

Zie ook Kl. v. Symen, bl. 2.

Ophalen (By de naars). Minachtend of spottend iemand van het hoofd tot de voeten opnemen, bekijken.

— dese labbekacken *halen* ellick-ien *byde naars op.*
Roddr. bl. 10.

Al weer, denk ik, d'ien of d'aer *by de naers op ehaalt.*
De Geest van Tengnagel, 1642, bl. K 6.

Ophemelen. Opruimen, aan een' kant zetten, ter zijde stellen.

d'Inheymsche vrueghd moet ick wegh ruymen en *opheemlen.*
Griane, bl. 32.

Zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 122—125.

Opkomen. Overkomen.

Helaes! wat *komt* my *op*, de doot is al myn wenschen.
Moortje, bl. 14.

Zie nog id., bl. 74; Luc. bl. 15.

Opleggen. Ten laste leggen.

Dat de fortuyne haat de hoogh verheven lien,
Is aan u laatste krygh, myn Vader! wel te sien,
En aan de leughens, die myn haters my *oplegghen.*
Griane, bl. 50.

Opluiken. Zich openen.

O aarde *luyckt* doch *op*, barst open, neemt rechtvaardich
Wraack van onnoosel bloet.
Lucelle, bl. 51.

Opmerk. Opmerking, oplettendheid.

Op dat hy — — — — — — — — — —
Met wacker *opmerck* let op al haer boevery.
Moortje, bl. 64.

En so sy haar alsdan wil gaan tot lesen setten,
Soo moet ghy met *opmerck* wel op haar wesen letten.
Roddr. bl. 39.

Opmerk. Oogmerk.

Dat is voornamelijck met dit *opmerck* ghedaan,
Om, enz.
Angeniet, bl. 38.

Opmerkentheyt. Opmerkzaamheid.

O waardige *opmerckentheyt.*
Luc. Voorw. bl. 2.

Opmerklijkheyt. Opmerking, aandacht.

'k Heb met *op-mercklijckheyt* en andacht gaen besporen
De oorspronck van dit quaet.
Angen. bl. 41.

Oprecht. Juist, waar.

— — — — het spreeckwoort is *oprecht:*
Sulk Man sulck vis, sulck Meester sulck knecht.
Moortje, bl. 31 en 32.

Oprechten. Vergoeden.

Ick ben van sin het hooft te leggen inde schoot
En apoincteren op genaed' en onghenade,
En *rechten* haer weer *op* de achterstal en schade,
Die — — — — — — myn Juffrou is geschiet.
Moortje, bl. 72.

Oprusten. Toerusten, uitrusten.

't Is noodich dat ghy u *oprust* en toebereyt
Om nu met my te gaan.
Lucelle, bl. 63.

Opschieten. Zeker spel. Zie **Lechtseme daar.**

Opschillen. Oppeuzelen, van stukje tot beetje opeten.

En warachtich onse Stadt en is gien hoyschuur, s'is soo niet uyt esturven,
Of men vyntse noch wel die een hiele harst allien *opschillen* durven. Lucelle, bl. 65.

Opschorten (Het voorhooft). Het voorhoofd optrekken, rimpelen.

Alleen is het voor u, ô kloecke rijpe sinnen!
Maer gheensins voor de geen die Neus-wijs krom *opschort 't Voorhooft.* Klinck-Dicht achter het Moortje, 1638.

Opstel. Ontwerp, beraming.

Hay laster! schant! O wraeck! wat goddeloos *opstel!*
Angen. bl. 37.

Opstommelen. In haast opzoeken, bijeenroepen of gaan halen.

Ick sel iou *stommelen op* een sulcken dollen duyvel.
Lucelle, bl. 41.

Zie ook het Uitl. Woordenb. op Hooft en Wagenaar, Vaderl. Hist. VI, 351.

Optrekker. Zwierbol. Deze benaming wordt aan een der personen in de Kl. v. de Koe gegeven, om zijn karakter in de handeling aan te wijzen. Het komt in vele kluchten voor, o. a. in:

Jou *optrecker!* jou eerloose bullebak! waer hebje nou weer geweest? A. Boelens, Kl. v. de Oneenige-trouw, 1648, bl. 17.

Het werkw. *optrekken* voor *zwieren* vindt men in Soolmans, Gedwongen Doctoor, 1671, bl. 4; Noorman, Dronke-Mans Hel, 1679, bl. 3, en in de Boertige Kl. v. de Saus, bl. 10.

Opwijken. Uitwijken, uit den weg gaan.

Ay Ritsaart *wyckt* wat *op*, op dat ick hem besie.
Moortje, bl. 44.

Orienten (Uit den). Opperbest. Spreekwijze waarschijnlijk ontleend aan het voortreffelijke van vele waren die uit het Oosten kwamen.

— — — — en Writsert heeft syn sin oock geleyt
Op eener die de Luyt en and're Instrumenten
Kan handelen wel braaf, ja *uytten Orienten.*
Moortje, bl. 70.

Oude. Ouderdom, leeftijd.

Van onse kintsche dagen tot onse mannelijcke *oude.*
Poëmata, bl. 40.

Ouwe geloof. Spottende benaming voor *Delftsch bier* van de echte soort.

G. Nou Joosje wilje Bier of Wijn hebben?
O. Haeltmen eens van 't *ouwe geloof.*
G. Wat is dat?
O. *Delfs.*
Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Men leze hierover na Van Hasselt, Over de eerste vaderl. Klugtspelen, bl. 52.

Ouwelleuw. Oude leeuw. Muntsoort, en wel waarschijnlijk hier het Grafelijke groot van Willem VI en Jan *van Beijeren*, waarop de Hollandsche leeuw voorkomt. Zie de afbeelding in de munten der Graven

en Heeren van Holl. en Zeel. door Prof. VAN DER CHIJS, pl. VIII, n°. 4, 5 en 6, en pl. XII, n°. 1 en 2.

Een *ouwelieuw* het pijntje, dat is marck-gang tueg een braspenning. Griane, bl. 30.

Ouwer. Oude dag, ouderdom. Zie **Ontraem.** Den vorm *ouder* treft men o. a. aan in DE DECKER, Rym-Oeff. II, bl. 84 en 132. Hd. *alter*, en in MEIJERS Oude Ned. Spr. bl. 36 *older*.

Overbode. Zeer waarschijnlijk een overbrenger van tijdingen, hier een schildknaap.

So haast ick door de vlucht op dese grentze quam,
Nieuws-gierich uyt weet-lust ick d'*overbode* nam,
En vraaghden na myn Lief.
Griane, bl. 26.

Overdaad. Overmoedige daad, moedwil, geweld.

U blinden ijver sot my dwinght met *overdaadt*,
Dat ick beminnen sou Tarisi, die ick haat.
Griane, bl. 16.

Om u verbaesde volck een hart in 't lijf te spreken,
En u van d'*overdaed*, u aenghedaen, te wreken.
STARTER, Daraida, 1621, bl. 44.

Zie nog Moortje, bl. 66 en 72; JAN ZOET, Zabynaja, bl. 3; VELTH., Sp. H. bl. 59, 348 en 445.

Overdadig (Te). Versterkingswoord even als *te euvelijk*, *te ondieft*, enz.

— je Vaar was te *overdaedighen* geno(e)chelycken prater.
Moortje, bl. 61.

Ien Neus, die t'*overdadige* net is.
STARTER, Tafel-Spel van Melis Tyssen, 1646, bl. 2.

Zie nog Kl. v. d. Koe, bl. 5 en 15; Kl. v. d. Molen. bl. 14; NOOSEMAN, Lichte Klaertje, 1681, bl. 20.

Overdadigheyt. Overmoedigheid.

Wat komt van een moy wijf anders dan hovardy,
Druetsche stijf-koppicheyt en *overdadigheyt?*
St. Ridd. bl. 19.

Overdwaalsch. Hoogmoedig, trotsch, vermetel.

— de vermetelheyt van den hovaerdighen en *overdwaalschen* Kapiteyn. Moortje, Inh. v. 't spel, bl. 2.

Zie ook Luc. Voorwerk, bl. II; St. Ridd. bl. 49; Het daghet, bl. 36; Gr. Br. d. Minne, bl. 72, en verg., over de verklaring des woords, Dr. De Vries, Warenar, bl. 116 en v.

Overgeven. Eigentlijk die zich geheel aan iets heeft overgegeven, dus innig, door en door gemeend.

Ghy die afkeerich schout den offer van mijn sinnen,
Een *overgeven* siel, die blaackten in u minnen.
Luc. bl. 55.

Wel aan, gedenckt altijt, eer ghy komt t'overtreeden,
Aan u beloofde trouw met *overgeven* eeden.
Luc. bl. 37.

Vooral gewoon is *overgeven* bij schimp- en smaadwoorden, om den hoogsten trap eener ondeugd of onhebbelijkheid aan te duiden, zoo als in:

Hoe komt u Meester soo heel *overgheven* stout?
Roddr. bl. 22.

Zie nog Coster, Tijsken v. d. Schilden, 1613, bl. 19.

Overhalen. Over den hekel halen, over de tong laten rijden.

Daer is niemet die sy niet wardeynen en *halen over*.
Kl. v. d. Koe, bl. 8.

't Schijnt dat men, elk in 't zijn, hier zo wat *overhaalt*.
H. Angelkot, Senr., Misantrope, 1682, bl. 29.

Wat schort u, dat gy my zo lelijk *overhaalt*.
Id. id. bl. 48.

Overkomen. Overvallen.

Maar doch ick ben beducht met Maaghdelijcke schromen,
Dat yemant onverwacht my hier moght *overkomen*.
Roddr. bl. 5.

Overkomen, part. Door en door slecht, volleerd in het kwaad.

Wat inval quam sich strax verbeelden in myn sinnen,
So ernstachtich, om een sulcken vondt te vinnen,
Om van gelyck te doen dien *overkomen* guyt,
Die ons so dapper heeft met list gestreken uyt.
Moortje, bl. 60.

Overleggen. Begrijpen, in het oog houden.

Hy is een hovelingh, dit moet ghy *over-legghen*,
Wiens hooghste konst bestaat in wel te konnen segghen,
Apgen. bl. 15.

Overlijden. Voorbijgaan.

De werelt is by my soo langhen *overle'en*
Dat icker niemant ken.
Schyn-Heyl. bl. 4.

Overmids. Midden door.

O Robbeknol! dach gewaer dat is so excellent.....
'K wed' ick hou *overmidts* daar mee een sack met wol.
Jerol. bl. 14.

Overmogen. Te boven gaan in rang en stand.

En die den armen *over mach*,
Biedtse selden goeden dach.
Luc. bl. 10.

Dit spreekwoord is zeer oud; men vindt het reeds in Meijers Oude Nederl. Spr. bl. 1.

Overspruiten. Overgaan, overerven, besmettelijk zijn.

Ach, siet soo droevich niet, 't schijnt dat u 't harte sluyt;
En weet ghy niet myn lief! dat u druck *overspruyt?*
Moortje, bl. 8.

Soo weynich als in lijf en leen
De sucht of sieckten *overspruyt*,
Wanneer s'een Doctoor ons beduyt.
Jerol. Voorw. bl. 6.

Overstallig. Zeer, erg, bijzonder.

Hy was tot lange Jaap te bier
Daer quam zy oock aen proncken,
In hy was wat op zijn benier
Hiel *over-stalligh* droncken.
Boert. L-B. bl. 9 b.

Overwerpen. Gul, goed geefs zijn, met geld voor den dag komen, de beurs uithalen, afschuiven.

De luy *werpen* nou so niet *over*, sy bestellent nou met duytjes
Die wel veer guldens gaven; doe ginge de vaars grof,
Trouwen 't is nou een duere tijdt, 't macher nou so niet of.
Jerol. bl. 34.

Flucx *warp over* du overgheven Kinckel!
Souje met de luy d'er gelt deur gaen?
S. Coster, Tijsken v. d. Schilden, 1613, bl. 19.

Overwerpen is eigenlijk een elliptisch gezegde. De volle uitdrukking was: *over den nagel werpen*, zie **Nagel**.

Overwikken. Wikken en wegen, overwegen.

Ghy Prinschen groots verheven hoogh, dit vertoogh
Wilt met reden *over wicken*.
Griane, bl. 24.

Zie nog Angen. bl. 49; Vondel, Palamedes 1707, bl. 18.

P.

Paander. Mand, Fr. *panier*. Eigenlijk broodmand, Lat. *panarium*.

D'ien gaf de meydt een schop, die een koontje en d'ander een klaater,
En wurpen de maeten, de matten, de *paenders* int waater.
Moortje, bl. 17.

Paard (Op zijn) Komen. Driftig of boos worden, zich vertoornen.

— — — — — — — maar doen hy quam te weten
Dat ick met u op nuw soo kennis hadt ghemaackt,
Soo *quam* hy *op zyn Paart*.
Moortje, bl. 7.

Deze uitdrukking, aan de riddertijden ontleend, wordt opgehelderd en verklaard door Dr. Halbertsma, in zijn Naoogst, I, 88.

Paardenvoeten (Uit de). Gewone uitdrukking, later verkort tot: uit de voeten.

— — — set ghy dit volck in oorden, ick gae hier achter an
Wat *uyt de paerden voeten*, daer ick de battalie van veers sien kan.
Moortje, bl. 53.

Hy zit wel *uyt der peerden voeten*, die op den toren de klocken doet bayaerden.
De Brune, Banck-Werck, 1660, II, 169.

Komt laet ons gaen leggen onse hoofden *uyt de paerdevoeten*.
Van Paffenrode, Hopm. Ulrich, bl. 22.

Men leze hierover verder Dr. De Vries, Warenar, bl. 151.

Paartje. Zekere biermaat, de helft van een vaan, een mengel.

Ick wil aen dit spel een *paertje* wel verkijcken.
St. Ridd. bl. 34.

Laet sien eens, hoe veel staet 'er wel aen bier?
Niet meer als acht vanen, en dan een *paertjen* voor 't vier,
En reeckent hy dan noch een *paertjen* goet, soo ist 'er neghen.
S. Coster, Tijsken vander Schilden, 1613, bl. 14.

Zie nog Roddr. bl. 11; Griane, bl. 60; J. van Paffenrode, Hopman Ulrich, 1661, bl. 55; Id. Filibert of Oud mal, 1657, bl. 21; G. C. van Santen, Lichte Wigger, bl. 20; Focquenbroch, De Min in het Lazarushuis, 1766, bl. 38.

Paasen. Denken. Verbreede uitspraak van *peysen* of *paysen*.

En noch *paasen* dese Ollandtsche Moeyers van Amsterdam,
Dat ick kick om hoor schoon ensicht uyt Brabant quam.
Jerol. bl. 36.

Pay. Betaling, aflossing.

't Is inde huur-ceel expres bedongen een *pay* te geven alle maans.
Jerol. bl. 46.

Palen. Grenzen. Subst. plur.

Infante! als ick noch was in myns Vaders *palen*,
Daarmen my aldereerst van u quam te verhalen.
Griane, bl. 9.

Zie ook id. bl. 12.

Palm (Hier is spek tot). Een spreekwoordelijk gezegde, waarvan de beteekenis waarschijnlijk is: hier heeft men al wat men begeert, hier heeft men alles te kust en te keur.

Dat heeft zijn ouwe smaack; wel op mijn magre koonen,
Nou moetje eens jou kunst en jou vermoghen toonen,
Siet, *hier is speck tot palm*, hier hebdy 't al na wens,
Gaeve lever, goet broodt, ossen-muyl, schape-pens, enz., enz.
Jerol. bl. 22.

Het woord *palm* is mij duister. Zou het kunnen zijn: *spek zoo dik als een palm?*

Pand. Scheldwoord.

Siet dit onwetende *panckt.*
Roddr. bl. 10.

Komt uyt ghy lelyck *panckt!* hoe langh suldy vertoeven.
Moortje, bl. 43.

Het is eigenlijk eene elliptische uitdrukking. Den waren zin leert ons Coster, in de woorden:

Pant, daer de Lombert geen gelt op doet.
Tijsken v. d. Schilden, 1613, bl. 6.

Zie ook Symen, bl. 4; Kl. v. een Huysman, bl. 2; Schyn-Heyl. bl. 23; Geest van Tengnagel, 1642, bl. I 10.

Paragon. Toonbeeld, staal; bij uitbr., liefje, puikje. Sp. *paragon*, It. *paragone.*

Ay eenigh *Paragon!* schoonste van alle Vrouwen.
Roddr. bl. 4.

De Graef is wel ontsint, dat hy lijdt al 't ghequel,
Om dit *paragoentje.*
J. J. Colevelt, Droef-Eyndend' Spel tusschen Graef Floris en Gerrit van Velsen, 1628, bl. 6.

Zie ook Van Paffenrode, Hopman Ulrich, bl. 26.

Parlde-pop. Parelpop, een vleinaam voor pronkjuweel, juweel van eene meid, enz.

Daer quam onse buurwijfs meyt en haelden een emmer vol voor twee stuyvers,
Get hoe gluurden daer die snuyvers na een tas van een *parlde-pop.*
Moortje, bl. 17.

Parle-gaten. Verbloemde uitdrukking voor *coire.*

Mijn Man seyt dat hy blindt wort van al dat *parle-gaten.*
Kl. v. d. Molen. bl. 3.

Soeckt hy wat te *perlegaten.*
De Geest van Tengnagel, 1642, C 7. v°.

Parlementen. Spreken, praten, zijn' mond roeren.

O bloemerharten! gangs bloet! mach ick nou niet *parlementen?*
Griane, bl. 34.

Even als het subst. *parlement* vroeger niet zelden voor *redetwist* gebruikt werd, zoo beteekende *parlementen* ook *twisten, kijven.*

Ick durf waerachtig niet t'huys komen, so sal mijn wijf *parlementen.* Kl. v. d. Koe, bl. 12.

Ick stondt vast in mijn selfs verstuert en *parlementen,*
Om dat myn oudt Oom daar so langhe stont en drenten.
Moortje, bl. 21 en 22.

Zie ook Griane, bl. 34.

Parmafoys (Op zijn). Naar den Franschen zwier, van de uitdrukking *par ma foi* die Franschgezinde lieden veelal in den mond hadden.

Heb ick ien reys, gort wous! an mijn lijf iens wat moys,
Sy roepen 't over de buurt: kijck dat's *op zijn parmafoys.*
Roddr. bl. 9.

Om Gods wil ziet dit *Parmafoyse* volk eens staen kycken en gaapen. Hontghe bijt my niet, 1649, bl. 23.

Parmantig. Zwierig, statig, deftig, fier; van het Sp. *paramento,* opschik, statige dos.

— — — — — — ay siet eens hoe hy treet,
Hoe *parmantich,* hoe prat!
Moortje, bl. 63.

Rodrigo de Malta, die maackteme lest soo quaat,
Mits hy soo *permantich* en pruets gaat by de straat.
Id. bl. 29.

U Hoffelijcken Gheest, 't *parmantigh* schoon ghelaat.
Roddr. bl. 4.

Zie ook Jerol. bl. 6 en 50; F. Ryk, De Dobbelaar, 1736, bl. 16; J. de Ryk, Krispyn Jufvr. en Notaris, bl. 51, en vergelijk Dr. De Jagers N. Arch. I, 474.

Pas (Niet te). Ten onpas, ongelegen.

Neen, neen, sy het te doen, ten komter *niet te pas*,
's Is besich by haar Vaar.
Luc. bl. 48.

Zie ook Moortje, bl. 19; Jerol. bl. 13.

Pasdijsje. Zeker dobbelspel. Fr. *passe-dix.*

Ick weet men tijdt beter door te brengen
Met een *pasdijsje.*
Moortje, bl. 34.

Passen. Oppassen, zorgen.

— — — — — — — — — ghy Almijn!
En ghy, Heer Rodderick! sult *passen* hier te zijn.
Roddr. bl. 29.

Past ghy de Camenier maer om een hoeck te spreken.
Schyn-Heyl. bl. 7.

Van daar het gewone *niet passen op iets* voor *er niet bezorgd voor zijn, er niet om geven.*

Ick *pas* op gord noch mensch, op Duyvel noch op dood.
Moortje, bl. 49.

Zie ook id. bl. 48 en 57; Scheyn-Heyl. bl. 30; Kl. v. d. Molen. bl. 7; St. Ridd. bl. 20 en 24; Verscheidene Ged. II, 52.

Peene. Verbeurte, boete of straf.

Op *peene* van openbaarlick geschavotteert ende strenghelick ghegheesselt te werden.
Jerol. bl. 29.

En daeghden al 't gediert ten hove op groote *peen.*
Vondel, 4°. uitg. III, 3.

waarin Weiland (Gr. Taalk. Woordenb. *in voce*) eetbare wortelen ziet! Vergelijk nog St. Ridd. bl. 6. en Jerol. bl. 4.

Peysen (Trans.). Bedenken, zich voorstellen. Vlaamsch *paysen*, Fr. *penser*.

't Selschap dat nu met vreuchde reyst,
't Naackend' ongheluck niet en *peyst*,
Door diense in weelde swemmen.
Roddr. bl. 49.

Zie nog Luc. 35; Schyn-Heyl. bl. 29.

Pelletier. Bontwerker.

Ick wilde de leugenaers, die vol leugens zijn gheprop t,
Van eenen *Pelletier* wel soo hebben gheklopt,
Ghelijckse haer vellen doen.
Schyn-Heyl. Eerste Voor-reden.

Pelser. Bontwerker.

Daer kregen wy so veel Bonsiours en Baeselmanis van de rijcke monseurs,
En soo veel goen dach van *pelsers* en schruers.
Moortje, bl. 17.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 2.

Perfinier. Reukwerkmaker, reukwerkverkooper.

Gaet na de *Perfinier* en siet dat gyme brenght
Voor een pont vlaems Civet met Ambere vermenght,
Tot reuck werck vande brief.
Schyn-Heyl. bl. 8.

Perig. Kostelijk als eene peer?

O vijfmenten s'is van klinck, o s'is ien *perige* sack, neen byget s'is van sessen.
Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Petoor. Roerdomp. Bij Kil. *putoor* en *butoor*; Fr. *butor*.

Die Reygers en *Petoors* kon inde Lucht verschalcken.
Roddr. bl. 1.

Peuluwen. Ranselen, rossen.

Soo sal de Baron en ick hem lustich t'samen stroopen,
En *peuluwen* hem lustich of met wat ongebranden as.
Luc. bl. 38.

Peuren. Trekken, gaan, zich aan of tot iets begeven.

Dan siende dat de kans soo krap staat en so pal,
Soo bruycken sy de Bock en *peuren* nae de wal.
Roddr. bl. 21.

Terwijl de andere twee zijn kleedt en mantel scheuren,
Dwinghen zy hem benauwt gints in een hoeck te *peuren*.
St. Ridd. bl. 13.

Zie ook Moortje, bl. 50.

Phar-heer. Luthersch geestelijke, Luthersch predikant.

Het minste datse sproocken dat was een reffiereyn, en dat so exstravagant
Van uytspraack, trots een Oostersche *Phar-heer*, of Luytersche Predikant. Jerol. bl. 6.

Piek. Naijver, tegenzin, wrok, wangunst, haat. Fr. *pique*.

Dat ghy haer heymelijck haet, misschien dat om een *pieck*
Van weygeringh of toot, die ghy niet cont verdouwen.
Angeniet, bl. 43.

De Liefde van de kunst is sieck,
Of yver-loos door spijt of *pieck*.
Boert. L-B. bl. 109, a.

Zie ook Aendachtich L-B., bl. 27, a.

Piemgal. Waarschijnlijk eene ziekte in de gal, die fletschheid en flaauwheid ten gevolge heeft.

De Worstel-kunst, ja noch wel duysent dinghen meer,
Die wy naar eysch des tijts oock sonderling verdeelde,
Veraarden soo door dwangh de *Piemgal* geepse weelde.
Roddr. bl. 1.

Van daar het adj. *piemgallig*, voor fletsch of flaauw.

Job is een man as een braen-appel, arm en *piemgalligh*.
G. van Santen, van 't een op 't aer, bl. 3.

Doch de oorspronkelijke spelling was *peemgal*, *peemgallig*, blijkens:

Het een is maer een kleuter, een weerdeegh, en 't ander een ascat;
'T sijn sulcke *peem-galghen* asser noch uyt kennen kommen.
Id. Snapp. Sijtgen, bl. 2.

Pieperling. Beuling of worst.

Wilje gien warme buelling, leverling, bloeling, *pieperling?*
Moortje, bl. 15.

Welligt aan *piper* (peper) ontleend, en dus *gekruide worst.*

Pieraarsen. Aarzelen, weifelen, dralen, schoorvoeten.

Pieraarsdy, o mijn hant! nu dubb'le winst te wercken?
Roddr. bl. 33.

Als men die bruydt bidt, soo *piereerstse.*
MEIJER, Oude Nederl. spr. bl. 19.

Eigenlijk het heen en weder draaien als een *pier* of worm en dus, zoo als hier boven is aangeduid, *aarzelen*, *dralen*, *schoorvoeten*, welk laatste BREDERO, van eene bruid sprekende, met *pieraarsen* afwisselt, als:

Sy staat, sy gaat, sy staet, sy *schoor-voet*, sy staet stil.
Boert. L-B. bl. 87.

hetgeen elders heet:

Sy rijst, sy staet, sy coemt, sy *pieraarst*, ... neen ... sy gaet.
Id. bl. 25.

Volgens MEIJER, t. a. pl. is *pier-eerschen* »in Kleefsland een kinderspel, waarin men, op de hurken zittende, zich verschuilt." Zeer waarschijnlijk zal ook deze benaming in het heen en weder draaien en wenden haren oorsprong hebben.

Pijnen (Hem). Zich inspannen, zich moeite geven, zijn best doen.

Voor de Werelt goet te schijnen,
Doet hy licht, die *hem* wil *pijnen.*
St. Ridd. bl. 5.

Zie nog Luc. bl. 31.

Pijpen. Op den doedelzak spelen zoo als de beerenleiders, om de beeren te laten dansen. Van daar het spreekwoord:

So veur *ghepepen*, so na edangst.
Griane, bl. 60; Kl. v. d. Koe, bl. 14.

Ons spreekwoord *zoo als de ouden zongen, zoo piepen de jongen*, van de vogels ontleend, heeft bijna de zelfde beteekenis.

Pik olle graaf. Verbasterde uitspraak, volgens BILDERDIJK, van het Italiaansche kinderspel *Piccolo o grande*, eenigzins overeenkomende met ons: *bok, bok, sta vast, enz.* Zie N. T. en D. V. IV, 207.

— — — — ick wed by mijn Jan Oom, dat sy t'samen sullen spelen *Pick oli graef*. St. Ridd. bl. 34.

Pille-geld. Eigenlijk *pille-gift*, geschenk van doopheffers aan petekinderen, aldus genoemd naar de *pelle* (*doop-pelle* of *doop-kleed*), en dus eene gift voor de luurmand. Hier echter wordt er het doopkleed zelf mede bedoeld.

Moyaal ick sal na Giertruy de Minne-moer gaen kuyeren,
En halen het hemt, daerse inne Korstent is, met haer luyeren,
Met haer vierkante *pille-gelt*, met haar deken, slab en klet,
Met de luyer-manckt.
Moortje, bl. 55.

Zie nog De Bediedenisse van der Missen, vs. 221 en v.; VAN HASSELT, Arnh. Oudh. III, 164 en *pelle* in Floris ende Blancefl. vs. 616, 1503 en 3604.

Plancier. Plank, die voor het huis over de goot ligt, ook planken bevloering achter de huizen over het water.

Die een heele tijt voor de tralij sitten of op 't *plancier*.
Schyn-Heyl. bl. 20.

Wij zeggen *plankier;* oudtijds was het *planckijs*, als bij voorb. in den *Limborch*.

Plaren. Eigenlijk *pladeren*, d. i. *plaidieren*, pleiten, in twistgeding treden. KIL.

De juyste reden is de oordeelaar van 't recht,
Die *plaart* met d'uytspraack van 't g'lyckformich sin-ghevecht.
Griane, bl. 43.

Platbek. Eene muntsoort waarvan de waarde thans onbekend is.

Wat stacker een gelt in d'Appelen! een *plat-beck*, een stooter, een ryer. Moortje, bl. 62.

Zie ook id. bl. 19.

Platter. Plat, onbeschaafd, lomp mensch.

Ghy *Platters!* die dus wilt groothertigh snorckt en roemt.
Roddr. bl. 28.

Al syn 't maar plompe bloets en *platters*.
Luc. bl. 10.

Zie ook De Bekeerde Alchimist, 1714, bl. 11.

Pleyten. Bij zich zelven overleggen, wikken en wegen.

Wat doet mijn vreught so schielijck diep bedelven,
Dat ick, met groot beroeren,
Dus loop en *pleyt* met mijmmeren in mijn selven.
Roddr. bl. 29.

Plichteling. Volgens plicht.

Ick heb uyt vruntschap u tot uwen best gheraden,
En *plichtelingh* met een voldaen an mijn ghemoet.
Angen. bl. 30.

Ploeg (Iemand zijn) laten gaan. Spreekwoordelijk gezegde voor iemand werk verschaffen, iemand te doen geven.

Nou, wilje drincken, so drinckt, *laet* de Waerdin *haer ploech gaen*. Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Hier beteekent het meer bepaaldelijk: drink, opdat de nering der waardin zoo veel te beter ga; de schoorsteen moet er van rooken, zegt men nog thans.

Plok. Plokpenning, voordeel dat men trekt voor het hoogste bod op eene verkooping.

Dit is ghelt alliens oft een excecusijs *plockje* was.
Jerol. bl. 36.

Plomp. Bot, stomp.

Wat maact haar weerschijn dof, wat maact haar prickels *plomp?*
Luc. bl. 34.

Zie ook Meijer, Oude Nederl. Spr. bl. 70.

Plompverloren. Plotseling, zoo maar in eens, hol over bol.

En wurpen de maeten, de matten, de paenders int waater, *Plom verlooren* vande sluys.

Moortje, bl. 17.

Zie ook C. Biestkens, Claes Kloet, bl. 11; Woordenb. v. h. Instit.

Plotsen. Ploffen, neêrstorten.

Doch die in weelden is ghewent,
En *plotst* bedoven in ellent.

Angeniet, bl. 8.

Zie ook Moortje, bl. 73.

Pluiken. Plukken.

Soo 't nutte Bijtje Honigh *pluyckt*,
Daar Spinne quaat fenijn wt suyckt.

Roddr. bl. 62.

Zie nog St. Ridd. bl. 15 en Hoofts Ged. bl. 131.

Pluisteren. Plunderen.

— — — — — — verovert en gheplondert,
Gepluystert en geplockt van gelt en kostlyckheen.

Moortje, bl. 6.

Zie nog Id. bl. 51 en Dr. De Jagers Proeve, enz. *in voce.*

Podde. Kikker.

Die om *podden* te marrickt gaet is wel belust om vleys.

Kl. v. d. Koe, bl. 12.

Poesen. Kussen, zoenen. Zie Kil. Van daar: zich met de meisjes vermaken.

— — — — — — soo dat ick op het lest
Al de bocht verslempten — — — — —
Het was oock seker best, dat icker wat voor *poesten.*

Kl. v. d. Koe, bl. 1.

Pokken (De). De duivel.

Dat iou *de pocken* haal met iou liegen.

Lucelle, bl. 31.

Binje quaat, so blijft quaat, en loopt vry voor *de pocken.*
Moortje, bl. 48.

Nog heden is *pokker* in het Deensch voor *duivel* in gebruik. Ook het Eng. heeft *puck* voor booze geest. Zie verder Schyn-Heyl. bl. 14 en Dr. J. H. HALBERTSMA, Naoogst, I, 267.

Pokken (Over 't) en mazelen zijn. Te oud zijn om deze beide ziekten te krijgen.

Nu, gis ick, *ben* jy al *over 't Pocken en 't Maeslen,*
En wat souw jy doch by een jongh Venus dier doen?
Moortje, bl. 19.

Pollen. Trekken. Eng. *to pull,* en bij uitbreiding, om den tuin leiden.

Die troetel-siecke Snollen, die wisten my soo te *pollen.*
Kl. v. d. Koe, bl. 1.

Indien ick dat wou doen, zoo kan ick van een aêr
Wel geld verdienen, neen, je zelt me zoo niet *pollen.*
H. VERBIEST, Kl. v. 't Wijnvaatje, 1670, bl. 6.

In de Kl. v. Robbert Leverworst, door I. Vos, zegt Lijsbet tegen haar man:

Flux seg ikje laet los en bruyt heen na jou snollen,
Die jou om ziel en lyf en om je welvaert *pollen.*
Uitg. van 1725, bl. 29.

Pomp. Pracht, luister. Fr. *pompe.*

— — — — — — sijn bedeesde romp,
Die hy door 't semm'len ciert met een weerloose *pomp.*
Roddr. bl. 32.

Van daar nog *pomperye* in I. DE BRUNES Zinne-werck, 1624, bl. 215, en *pompigh* op bl. 303.
Zie nog Griane, bl. 46.

Pompeus. Prachtig, luisterrijk. Fr. *pompeux.*

Op dat ick u begift na u verdienst en staat,
En ick u Feest vereer met mijn *pompeus* cieraat
Van Vorsten, Princen eel en hooghe staat-Joffrouwen.
Roddr. bl. 46.

Pompeuselijk. Op eene luisterrijke, prachtvolle wijze. Fr. *pompeusement.*

Die 't nuwe houwelyck *pompeuselyck* vereeren.
Griane, bl. 37.

Ponsen. Toebakeren, toedekken, toestoppen.

'T is sulcken soete vaar, hy kan hum so dicht *pongsen.*
Moortje, bl. 68.

Soo leyt den Kalis, bar *ghepongst*,
En ronckt soo sorgh'loos dat het gonst.
Angeniet, bl. 6.

Zie ook Poëmata, bl. 16.

Poek. Ponjaard, kleine dag, welke in vorige tijden door deftige lieden aan een' fraaien band, hetzij op den rug of op zijde, gedragen werd, en daardoor tot de kleedij of hare sieraden behoorde.

Wech met deuse *poock*, wech met dese hoet, wech met dese sleur.
Symen, bl. 7.

Poesje (Zijn) te roer staan. Zich van zijn' plicht kwijten.

Wat duncktje, heb ick dan mijn *poosje* oock niet wel *te roer e staen.* Jerol. bl. 38.

Zie Tuinman, Nalezing v. d. Nederd. Spr. bl. 29.

Popelcy. Verbastering van *apoplexie*, d. i. beroerte.

De liefde is een eungier dingh het loopter een deur sijn bloet
Ghelijck als de *popelcy* of als quicksilver in een hoet.
St. Ridd. bl. 31.

Popelensy. Idem als voren. Zie Schyn-Heyl. bl. 18.

Popelsije. Drek, vuiligheid, nog heden in gebruik. De *o* in dit woord is uit *oe* ontstaan.

— — — — — — By een exempel, gaet....
Iens midden door het vyer, midden door de *popelsije*,
Soomen niet en seyt, datje een grooten Esel zijt,
Ghy sultet winnen.
Schyn-Heyl. Voor-reden.

Portelen. Pruttelen, binnen smonds prevelen.

Maar ghy, Almijn! wat staat ghy dus en knarst of *portelt*,
En preutelt binnens monts?
Roddr. bl. 28.

Potboeverij. Guiterij, schurkerij, schalksche handeling. Zie Kil. op *potboeve.*

— schalckheyt, achterclap en — — *pot-boevery.*
Moortje, bl. 19.

Pots honderd en twintig. Basterdvloek. *Pots hondert* verbasterd uit *Gods onde*, d. i. *Gods genade.* Toen het eens tot honderd was geworden, kon men er vrij een ander getal bijvoegen; zoo vindt men elders *pots honderd duizend*, enz.

O bloemer herten! sus; *pots hondert en twijntigh* luyster.
Roddr. bl. 49.

Pots longeren. Basterdvloek, voor *Gods jongeren*, d. i. de Apostelen.

Pots longeren! ick word so wildt.
Kl. v. d. Molen. bl. 13.

Longeren in gelijke verbastering leest men ook in het Belg. Mus. IX, bl. 73.

Pots-nickel. Basterdvloek voor God en de Nikker.

O *pots-nickel*, hoe souw so een lecker beetje smaken!
Kl. v. d. Koe, bl. 14.

Potterij. Boeverij, guitenstreek, pots.

En sulcke *potterijtjes* die metense melkaar met schepels toe.
Jerol. bl. 12.

Zie nog Id. bl. 55; Schyn-Heyl. bl. 46; S. Coster, Isabella, 1627, bl. 3.

Pottertje. Boefje, guitje. Cupido.

Nu 't *pottertje* my heeft ghewondt,
Nu biedt het my sijn lieve mondt.
Roddr. bl. 6.

Zie ook Cats, 1726, II, 179; Hooft, Ged. bl. 169; Versch. Ged. I, 12.

Pracken. Bedelen, afbedelen, smeekend afvragen.

Komt geeft myn noch een kus; hoe? laatje myn noch *pracchen?*
Moortje, bl. 8.

Loopt met jouw duyten in ien pomp, of gheeftse diese *pracchen.*
Roddr. bl. 10.

Zie ook id. bl. 38; Kl. v. d. Koe, bl. 16.

Pracher. Iemand die smeekend iets afbedelt.

Dats waar, dat weet ick wis, en hy 't om 't geld niet liet,
Hy leedt hem andersins met sulcken *pracher* niet.
Moortje, bl. 31.

Pramen. Drukken, prangen, bezwaren, kwellen.

Volcht als een eerbaar kint u ouders wijsen raadt,
Eer u 't leetwesen *praamt.*
Griane, bl. 16.

Zie nog Id. bl. 34 en 51; Angen. bl. 8.

Pratten. Pruilen.

Den Hopman begon stracx op myn pruylend' te *pratten.*
Moortje, bl. 48.

Dan zullen zy dat pruilen en *pratten* haast verleeren.
P. Bernagie, Het betaald Bedrog, 1684, bl. 32.

Prebelen. Prevelen, onverstaanbaar spreken.

Wat *prebelen* is dit?
Schyn-Heyl. bl. 35.

Preutelen. 1°. Klanknabootsend woord, dat het borrelen van kokend water of van te vuur staande spijzen uitdrukt.

Soo haast en hoor ick niet de Ketels en potten *preutelen,*
Of mijn darmen beginnen van honger te rasen en te reutelen.
Lucelle, bl. 12.

2°. Pruttelen, bij zich zelven knorrig prevelen.

Maar ghy, Almijn! wat staat ghy dus en knarst of portelt,
En *preutelt* binnens monts.
Roddr. bl. 28.

Zie nog Moortje, bl. 16 en 22; Roddr. 44; Jerol. bl. 10; St. Ridd. bl. 42.

Prijkeloos, prijkeleus. Gevaarlijk, hachelijk. Lat. *periculosus.*

Ick die heb uytgestaan soo veel hazaards en lijden,
In tochten *prijckeloos*, in slachten en in strijden.
Lucelle, bl. 54.

Zie ook Roddr. bl. 31; Schyn-Heyl. bl. 28.

Prick. 1°. Prikkel, aansporing.

Die Ridderlijck ten Hoof brocht de gesprengde vanen,
U Vaderlandt tot eer, u vyanden tot tranen,
U vrunden tot een *prick*.
Lucelle, bl. 33.

2°. Prikkel, prikkeling.

— voelende de *prick* der floncker-vlam van minnen.
Angen. bl. 38.

Pricken. Prikkelen.

Syn boerigh leven warsch, *gheprickt* van 't edel bloet,
Volcht Prinschelyck den aart van 't adel vroom ghemoet.
Griane, bl. 41.

Proeven. 1°. Beproeven.

Ghy hebt mijn trouw *gheproeft* in veel verscheyen lasten.
Roddr. bl. 13.

Men *proeftet* goudt int vier, de mensche inde noodt.
Griane, bl. 44.

Zie ook Roddr. bl. 35.

2°. Ondervinden, dat naauw aan beproeven verwant is.

Niemant weet vande noot, dan diese treurich *proeft*.
Jerol. bl. 32.

Pronken. (Trans.) Oppronken, versieren.

Natuur heeft met voordacht ghelijck u willen *proncken*
Met gheest, met schoonheydt, met haar alderhooghste kunst.
Roddr. bl. 46.

— d'eelste Jonghelingh, in schoonheyt uytghelesen,
Die de Nature *pronckt* met een braaf Prinslijck wesen.
Id. bl. 5.

Pronc-pint. Iemand die door netheid en sierlijkheid uitmunt.

Wel *pronc-pint!* wannier selt wezen?
Jerol. bl. 47.

Elders leest men *pronkepink.*

Hy is geen *pronkepink.*
BERNAGIE, De Belachchelyke Jonker, 1648, bl. 8.

Bij JAN SOET vindt men *proncke-pintje*, in Clorinde en Dambise, 1640, bl. 29, en het werkwoord *proncke-princken* bij CORN' VAN GHISTELE, Conste der Minnen, Antw. 1581, bl. 84.

Provande. Kost.

Een moye Appel-sop, o seecker, die smaackt oock niet bues,
Ick mochtet so wel, en 't is oock hiel goe *provangde*
Vuer myn en myns ghelijcke, ouwe luy, songder tangde.
Moortje, bl. 61.

Eenmaels binnen t' heele jaer,
Vercke vellen, reyn en claer,
Zijn een goen tijt ons *provande*
Met haer voersel veelderande.
HONDIUS, Moufe-Schans, 1621, bl. 220.

Pueren. Zie **Peuren.**

Puf. Subst. Zin.

'k Heb in myn Man geen *puf.*
Griane, bl. 37.

Puf. Adv. Trots.

Maar hy kon 't soo afrechten,
Puf pyckeurs en stalknechten.
Lucelle, bl. 20.

Puffen. Tarten, trotseren.

Al *puften* ick de storm.
Lucelle, bl. 8.

Ick trots u guychel-spel, ick *puff* u grootste kracht.
Id. bl. 51.

Zie nog Moortje, bl. 50; St. Ridd. bl. 6, 12 en 32; STARTER, Daraide, bl. 52; Boert. L-B. bl. 85.

Pul. Kan, kruik.

Al schijnen 't slechte sullen sneech,
Sy drincken groote *pullen* leech.
Boert. L-B. bl. 57, b.

Van daar het werkwoord:

Pullen. Drinken.

Wy sulle me kaar ter wijlen een reys toe-*pullen*.
Kl. v. d. Koe, bl. 15.

Een reizend man moet *pullen*.
A. Alewijn, De Puiterveensche Helleveeg, 1720, bl. 39.

Zie ook Kl. v. d. Uyterse Juffers, bl. 5.

Puren. Zuiveren, louteren.

En *puuren* door het vier myn suyverheyt, waer duer
Dat dan de stroncke sal andoen zyn eerste fluer.
Griane, bl. 50.

Puren. Putten, trekken.

Tot bystant sal ick u mijn soete ooghjes stuuren,
Op hoop of ghy daar uyt wat varsche kracht moght *puuren*.
Roddr. bl. 32.

Zie ook Kl. v. d. Molen. bl. 4; Het daghet, bl. 3; Boert. L-B. bl. 62, a. en op **Uitpuren.**

Puts. Een minder kiesch toevoegsel aan de pantalons onzer voorouders. De beste verklaring geeft de plaat in Bredero's Boert. L-B. bl. 4.

O wat een speldekoker, gants oortjes, datsen *puts!*
Moortje, bl. 63.

Mick een reys, 'k wed hy steeckt de beurs weer by de *puts*.
S. Coster, Tijsken v. d. Schilden, 1613, bl. 17.

Tot in de 17de eeuw droegen de boeren nog broeken met *putsen*, welke in het Hoogd. volgens Le Francq van Berkhey *Doedelein* of *Hoorntje* genoemd werden. Tot nadere verklaring van het citaat uit Costers T. v. d. S. dient nog, dat de gemeene man toen noch zijzakken in de broeken, noch geldbeurzen droeg; men bewaarde het geld

in een zakje, vlak boven de putse. Men zie de beschrijving, welke Le Francq van Berkhey daarvan geeft in zijne Natuurlijke Historie van Holland, D. III, bl. 508 en 509.

Putten uit. Verdrijven.

Wie soeckt anders als hy my *uyt* u hart te *putten*.
Angen. bl. 24.

R.

Raad (Te) houden. Verzorgen, bewaren; het tegendeel van verwaarloozen. Kil.

Ick heb hier een sack daar kan ick mijn oudtyser in dreumelen;
Wat yet wat is, dat *houw* ick *te raadt*, ast maar wat doogt.
Jerol. bl. 43.

O salege knecht! een oudt wijfie is te prysen,
Sy schaft het ten orber, se *hout* het goetjen *te raet*.
Kl. v. Symen, bl. 1.

Zie ook Jerol. bl. 20.

Raak. Kunstwerk, sieraad; van raken, treffen. Eig. wat wel getroffen, wel geslaagd is.

Ontdect, mijn Lief! ontdect t'Meester stuc der natuiren,
Dit sonderlinge werck, dit uytnemende *raeck*.
De Gr. Br. der Minn. bl. 6.

Raam. Geraamte, lijk.

Vermits men 't lijck, of het stinckende *raem*,
Met balsem sprenght wel kost'lijck en behendich.
Het daghet, bl. 44.

Raatsalig. Welberaden, wijs, verstandig.

Kroon-waarde-wyse vrou, bevallich en *raatsaligh*.
Griane, bl. 25.

Zie nog Poëmata, bl. 2.

Raatslaan. Beraadslagen, overwegen.

— — — — — — en komt my t'avont spreken,
Ontrent de klocke tien, als vader is te bedt;
Wy sullen dan *raatslaan*, wat 't beste aansien het.
Lucelle, bl. 38.

Rabat. Eigenlijk een net geplooide strook aan het boveneinde over een gordijn gespannen, om roede, inhaking of samenvoeging te bedekken, bij uitbreiding toegepast op het bovenste gedeelte van het lichaam, dus op het hoofd.

Ic sweer't soo waar as gout,
Dat dese selfde man wat met de kop equelt is,
Of met de lepelsucht; ick denck 't *rabbat* ontstelt is.
Luc. bl. 57.

De beteekenis is dus: ik geloof dat het van boven niet in orde, in zijn hoofd niet pluis is.

Rabbauw, rabauw. Schurk, boef, slechte kerel.

Dringht tot den Vyandt aan op dat wy hun benauwen;
Volght my u Heere na, doorstoot dees twee *rabbauwen*.
Roddr. bl. 55.

Zie nog Schyn-Heyl. bl. 20 en 23.

Rabbauw. Soort van appel.

— — — — — — dan 't kosten hem wel een half vierde vat *Rabbauwen*, met een beniste Koeck en dardalfpont karstengen.
Moortje, bl. 34.

Rabbauwery. Boeverij, guiterij, guitenstreek.

Hoe schuddebolde die ouwe kluyvers om de *rabbauwery*.
Jerol. bl. 11.

Tschijnt tis al schriftuere dat dees serpenten quelen,
En daer me decken sy haer *rabauwerijen*.
Anna Byns, Ref. 1602, III, 94 r°.

Rabelen. Zwetsen, pochen, snoeven.

Den roof daar wy met nijt soo mannelijck om streden,
In het bebloede Velt of glibber-gladde Landt,
In d'hitte van 't ghevecht met een weer-bare handt,
Souwt ghy die, wat is dit, met *rab'len* kryghen heden?
Roddr. bl. 27.

Hy verschoont out noch jong, noch armen noch rijcken,
En *rabelt* sonder slot.
Moortje, bl. 76.

Elders vindt men *ravelen* en *revelen*, beide verwant aan het Fr. *rêver*, Eng. *to rave*. Verg. ook Lat. *rabula*.

Rade (Van) zijn. Van oordeel zijn.

— — — — — — voor my, ick *ben van rade*
Dat wy voorsichtelijck ontwijcken onse schade.
Moortje, bl. 50.

Radelijk. Wijs, schrander, voorzichtig.

Want overlecht dit wel met sinnen rijp en *radelijck*.
St. Ridd. bl. 17.

Zie ook Boert. L-B. bl. 51.

Raduis. Tooneel, tooneeltent, stellaadje, plaats van samenkomst om zich te vermaken.

Door dit middel stond het *raduis* noit ledigh.
Bericht van der aelouden Tooneelspelen,
5de Hoofdst. uitg. van 1638.

Want de mis-slagh uytgenomen
Van het onbequaem *raduys*,
All' de dwaese zijn gekomen,
En de wijse blijven thuys.
Huygens, Kor. bl. door Bild. II, 95.

Zie nog Westerbaan, Ged. D. II, Voorr. bl. 2; Jkr. de Decker, Lof der Geldzucht, bl. 161. Oud-Fr. *rados*.

Lacombe verklaart het door *tout ce qui garantit du vent, paravent;* Roquefort door *ce qui pare du vent et d'autres injures du temps, ce qui met à l'abri*. Het is het Fr. *réduit*, waarvan Richelet zegt: *il signifie aussi un lieu où s'assemblent plusieurs personnes pour s'entretenir et pour se divertir*. Het zelfde heet ook *redoute*, zie Diez, Etymol. Wörterb. der Rom. Spr. bl. 289.

Raf. Zekere deelen van een tarbot die voor sommigen eene lekkernij zijn. Kil. *ligulae cubitales vel bicubitales ex ventre rhombi piscis*. Het wordt gewoonlijk met *rekeling* samen genoemd, dat iets dergelijks moet geweest zijn.

So ben ick verlieft op *raf*, op rekeling, op kavyaer, op oesters.
St. Ridd. bl. 32.

Zie ook Het daghet, bl. 46.

Raffelaar. Rabbelaar, snapper.

Pastmen niet op de voechlijckheyt, so ist altoosjes:
Siet hem daer comen aen, 't puyck vande slodderhoosjes;
Spreecktmen veel, ist strack een *raffelaer*, een wryter.
Schyn-Heyl. 2de Voor-rede.

Raffelen. Rammelen, ratelen, snappen.

Wat *raffelje* toch al?
Schyn-Heyl. bl. 56.

Raffeltuit. IJdele snapper.

Ghy *raffeltuydt!* ghy spreeckt een onghebonden reden.
Griane, bl. 53.

Rachelaar. Rochelaar.

Veel beter had ick my met u in echt ghegheven,
Als by den *rachelaar* al wars en sat van leven.
Ang. bl. 27.

Men zie nog Ten Kate, II, 545.

Ragot. Zeer waarschijnlijk de naam van een beruchten schurk of dief, of van het hoofd eener bende.

't Is moog'lijck dat u Vaar hier voortijts is geweest
De Luytenant generaal van *Ragot* onbevreest.
Luc. bl. 48.

Rakker. Gerechtsdienaar.

— — — — — — en ick sal daat'lijck pueren
Na 't Stadt-huys of de marckt, na Pieter Pietersz. Schouwt,
Met al zyn *Rackers*, daar hy meest hem op vertrouwt.
Moortje, bl. 50.

Dit woord is ontleend van *racken*, *rekken*, d. i. op de pijnbank uitrekken, waartoe de gerechtsdienaars vroeger gebruikt werden.

Zie nog Het daghet, bl. 35.

Ramen. 1°. Bedoelen, beoogen.

— — — — — — — de Liefd' die ghy *raamt*,
Die wert van yeder een Cupido meest ghenaamt.
Luc. bl. 3.

Zie nog Boert. L-B. bl. 63, a.

2°. Begrijpen, bevatten.

O wonderlijcke Goon! wat aertsch vernuft sal *ramen*
U onbegrijp'lijckheyt?
St. Ridd. bl. 36.

Rammelt (Hoe) jou het hooft. Elliptische uitdrukking voor: hoe rammelt jou de kei in 't hoofd, d. i. wat zijt gij gek, mal of dwaas. Zie bl. 166.

Gy murrewert, wat deed ie soo nae an de meulen?
Hoe rammelt iou dat hooft, nou sot laat mijn met vreen.
Kl. v. Symen, bl. 4.

De uitg. van 1638 heeft *rommelt*.

Rampuit. Iets tot de kleeding of opsiering behoorende.

Mijn fluwiele hoedt met mijn schoone Kramerijcksche kraegh,
En deuse blancke *rampuyt* die draegh ick alle daegh.
Kl. v. Symen, bl. 3.

Ick heb myn paeske-pronck an etrocken, met ien *rampuyt* an myn Sleuijer. STARTER, Daraide, 1621, bl. 27.

Dit laatste voorbeeld komt voor in een tusschenspel, dat in 1646, onder den naam van *Kl. van Jan Soetekauw*, afzonderlijk is uitgegeven, en waarin *rampuyt* in *rampuyck* veranderd is. Het epitheet *blank* in het eerste voorbeeld doet aan eene kleine dagge of ponjaard denken, welke mannen van goeden stand aan een lint droegen, welk lint misschien in het tweede voorbeeld door *sluier* is uitgedrukt. Men weet, dat een draagband over den schouder hangende, tot ondersteuning van een' gewonden arm, ook *sluier* heet. Zie WEIL.

Rang. Rank.

Niet *rang* noch vet, maer wel gheset.
Het daghet, bl. 8.

Zie ook Lucelle, bl. 24 en Moortje, bl. 24.

Rank. Bedriegelijk, vol streken.

Het wissel-waalbaar lot des *rancken* avontuurs.
Luc. bl. 50.

Zie hierover Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 89.

Ranket. Raket.

En kuyf'len met de beck de reen so wilt en hoogh,
Al waert met een *rancket.*
St. Ridd. bl. 30.

Rankolen. Straatrumoer maken en tevens baldadigheden plegen.

Isser niemant ghequetst, gevangen of verkracht,
Geroesmoest, *geranckoolt*, noch glasen uytgesmeten?
Jerol. bl. 27.

Alsme slechs niet *ranckoolt* noch rinckinckt,
Of, waer men komen, de glasen niet uyt en klinckt.
W. D. Hooft, Kl. v. Stijve Piet, 1682, bl. 21.

Rapsch. Rap, vlug, frisch.

Ghesont van vleysch en flucks van *rapsche* krachten.
Het daghet, bl. 43.

U Ridderlijck ghemoet en flucxse *rapsche* krachten,
Beweechden sich wel eer door vrouwelijcke klachten.
St. Ridd. bl. 11 en 12.

Rasen. Zich haasten, voortgang maken. Kil.

Ick he de moeyten niet, ick moet te noenent *raasen.*
Jerol. bl. 18.

Hoort, hoe *rasen* de way-lien;
'k Acht sy hebben 't Wilt ghesien.
St. Ridd. bl. 5.

Daar doch ons dochter wel kan wesen aan onschuldich,
Daaromme so dunckt my dat ghy so onverduldich,
Noch onbehoorlijck niet moet *rasen* in dees staat,
Maar rechten met verdrach en vaste rijpen Raadt.
Griane, bl. 49.

Rasen. 1°. IJlhoofdig zijn, van vreugde.

Maar so een windt van voorspoedt blaast,
Kitteligh hy van vreughden *raast.*
Roddr. bl. 48.

Vergelijk hiermede Kl. v. d. Molen. bl. 4; Griane, bl. 61.

2°. Uitzinnig zijn, van droefheid of smart.

Ick heb myn eyghen kint soo liefdeloos versonden,
Ha, meyneedighe vrouw! ay myn, ick *raas;* wat raadt?
Griane, bl. 38.

De Keyser scheen van smart te *rasen* en te beven.
Id. bl. 62.

Raserij. 1°. Razernij, Furie. (Mythologisch wezen).

Waar met ghy my an u alsoo verbinden sult,
Dat de Tijdt noch de Doodt noch Helsche *Raseryen*,
Dees bandt tot gheenen stont in stucken soude snyen.
Roddr. bl. 14.

Zie ook Angen. bl. 34.

2°. Razernij, dwaasheid.

Wildy dees *rasery* in 't eerste niet weerstaan
Soo sal 't met u in 't ent heel iammerlijck vergaan.
Luc. bl. 33.

Zie ook Roddr. bl. 29; Moortje, bl. 36; St. Ridd. bl. 45.

Reaalsch, ryaalsch. Koninklijk, vorstelijk, Fr. *royal*, en bij toepassing mild.

Hoochwaardighe Princes! erbarmelijck en milt,
U woecker-loose handt *reaalsch* ontsluyten wilt.
Griane, bl. 42.

In jou vaar die was so milt en so *ryaals.*
Moortje, bl. 62.

Ree, contr. van **Reede.** Rust- of verblijfplaats, van waar *geen ree vinden*, d. i. *geen rust vinden, onrustig, ongestadig zijn.*

Ghy vindt noch rust noch *ree*, maer eyndeloose smart.
Moortje, bl. 1.

Reeks. Sleutelreeks, gewoonlijk ingehaakt aan een onderriem, die meestal van leder en fraai gestikt, somtijds echter van zilver was. Zie **Onderriem.**

Ick sal hem met die *reekx* so wieck kloppen en cleunen.
Moortje, bl. 48.

Reep. Stijgbeugel of stijgreep.

Syn toonen nauw de reepen
Gemaackten.
Lucelle, bl. 19.

Rechtschapen. Fraai bewerkt, net gemaakt.

Die creech binnen sjaers tot buytekangsie ien moye sulvere
Met ien *rechtschapen* sulvere ongerriem. [sleutelreecx,
Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Zie nog J. Baron, Kl. v. Kees Louwen, 1667, bl. 1.

Scheppen is *maken*, *vormen*, *gedaante geven*; van daar was *schepper* vroeger een *kleer-* of *schoenmaker*, (zie Lekensp. III, 586 en 587 en Huydec. op Stoke II, 587) en is *shape* in het Eng. *gedaante*, *vorm*.

Rechtvaardig. Met recht.

— die 't door zijn Boec-houwers of Kassiers wert ontschreven en ontdraghen,
Die luyden zijn waerachtich *rechtvaerdich* te beclaghen.
Jerol. bl. 10.

Reyn. 1°. Aardig, lief, mooi, net.

Ja wy hebben so reynen Huys-raatje, trots ymet inde buurt.
Griane, bl. 60.

2°. In orde.

Ick heb tot jouwent wel wil ehad, jou huys was myn uythof;
Heer het was so *reyn*, 't is jammer, alle goe benieren raken of.
Moortje, bl. 63.

3°. Uitgezocht, keurig.

Schortje nou een exellenten Haes? of geerje nou gien *reyne* Kappoenen? Moortje, bl. 15.

Reyns (Dat's gien). Dat is niet eerlijk, niet zuiver.

Ick hadt mijn leven niet e looft dat Floris so flensten en morsten
Met de kaart, en hy bot as de Droes, *dat's* immers *gien reyns*.
Jerol. bl. 51.

Reyns wordt hier adverbialiter gebezigd, even als in Hoofts Warenar.

Ick heb 't *rains* evongen.
Uitg. v. Dr. De Vries, bl. 221.

Reyser. Reiziger.

— — — — — — bewaert iou Vrouwen wel
Voor ionghens, voor boeren, voor vreemdelinghen en *reysers.*
Kl. v. d. Molen. bl. 13.

Wilt, *Reizer*, 't graf van Phlips eerbiedelyk genaken.
De Decker, Rym-Oeff. II, 173.

Zie nog Meijer, Oude Nederl. Spr. bl. 72 en 73.

Rekeling. Zie **Raf.**

Rementen. Leven, geweld, opschudding maken, razen, opspelen, den baas spelen.

Men doet nou niet voor niet, of sy wat *rement* en baert,
Daar geef ick niet om.
Jerol. bl. 42.

Dit woord is verkort uit *regimenten. Het regiment* of *regement stellen* was in Bredero's tijd een spreekwoordelijk gezegde, dat de beteekenis had van *den baas spelen*, enz., waarover men naleze Dr. De Vries, Warenar, bl. 147 en 148. Het werd op verschillende wijzen verbasterd, als *redjementen, riddementen* en *rimenten*, welk laatste ook Bredero gebruikt:

Maer doe het spul op zijn best was, doe hoorde ick ierst dat ick
So beseten as iou wijf *rimenten*, tierden en riep. [verdwaelt was,
Kl. v. d. Molen. bl. 14.

Men zie nog J. de Rijk, De Besteedster, 1692, bl. 19; Langendijk, De Zwetser, 1733, bl. 32; De gelijke Tweelingen, 1715, bl. 111.

Rendelijk. Rein, schoon, zindelijk. Hd. *reinlich.*

O menschen ick kan so schueren,
Ick wil wel uyt tarten de *rendelijckste* van onse bueren.
Kl. v. Symen, bl. 2.

— — — — een Maacht
Becnopt van dracht,
En *rendelijcken.*
Gr. Bron der Minnen, bl. 49.

Reppen. Bewegen.

Help God! wat nacht-ghesicht of droom is my verschenen!
Noch jaacht en klopt myn hart, noch trillen my de zenen,
Myn ancxstich hip'lend bloet dat wagghelt in myn borst,
Myn hiel, 'k en weet niet wat, dat ick niet *reppen* dorst.
Griane, bl. 31.

Zie nog Luc. bl. 51; Coster, Kl. v. Teeuwis de Boer, 1627, bl. 7.

Respen. Spuwen.

Wy sinnen niet verkuyst met jou *respen* noch met jou stincken.
Griane, bl. 1.

Retrosyn. Rederijker. Fr. *rhétoricien.*

Ick hees (d. i. heb des) ghenoegh van die muffe miskienen *Retrosynen.* Jerol. bl. 6.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 15.

Reveldultsch. Van *revelen*, d. i. slecht of dwaas spreken, dus als subst. een vreemdeling, die de taal niet verstaat.

Wat comter vrydaachs en gherit ter poort indringhen,
Van *reveldutytsche* en van vreemde hommelinghen.
Jerol. bl. 30.

O vremde Hoverdy! die ons eyghen Lants-ingheboren een *Revel-duytsch*, een krom-tongh en een Koeter-waal maeckt.
Poëmata, bl. 63.

Revelich. Gek, onbezonnen, adv.

— — — — — — Jae watten *reveligh* kallen.
Schyn-Heyl. bl. 34.

Revelstoel. Praatstoel.

Als ick op mijn *revel-stoel* com, ick verdwael schier in *copuum verborum et reum.*
Schyn-Heyl. bl. 25.

Ryaalsch. Mild. Zie **Reaals.**

Ribsacken. Kwellen, plagen, zoowel in een goeden als kwaden zin.

Hoe *ribsakten* en hoe stoeyde wy mekaar inde schuyl-hoeckjes.
Moortje, bl. 62.

En die Westphalingen en Knoeten *ribsacken* ons noch veel meer.
Kl. v. d. Molen. bl. 6.

Zie nog Jerol. bl. 8; Kl. v. een Huysman, op het einde; COSTER, Kl. v. Teeuwis de Boer, bl. 20 en 40.

Riet. Reed, gereed.

Man, as ghy wilt, het eten is *riet*.
Kl. v. d. Molen. bl. 9.

Rietschip. Gereedschap, spottender wijze op de *genitalia* toegepast. Zie Kl. v. Symen, bl. 7 en Griane, bl. 35. J. DE Vos bezigt het woord in zijne natuurlijke beteekenis in de Kl. v. d. Mof, 1676, bl. 10.

Rijden. Intr. Schudden, schokken, beven.

Heer, hoe staat myn lijf en *rijdt*, myn dunckt ick swiet het meyn.
Griane, bl. 35.

Zeldzaam komt *rijden* in deze beteekenis als intransitief voor. Zie het volgende.

Rijden. Trans. Plagen, kwellen.

Wat *rydt* myn dat gladde speck.
Moortje, bl. 47.

Nu Frederijck staat stil, het! gy bint wel goet soens;
Heer, hoe *rydt* myn ien knecht!
Moortje, bl. 48.

Ryd juilui de nagtmerrie?
Kl. v. h. Zuiglam, bl. 14.

Zie nog Roddr. bl. 45; Jerol. bl. 8 en 13; Moortje, bl. 51; 't Spoockend Weeuwtje, 1677, bl. 69; Kees de Windbuil, bl. 1; NOOSEMAN, Beroyde Student, 1679, bl. 16.

Het is ontleend aan het oude bijgeloof omtrent de tooverheksen en kolrijdsters; zie GRIMM, Deutsche Mythologie 1ste Ausg. bl. 261 en 670, of 2te Ausg. bl. 433 en 1106, en vergelijk CLARISSE op Broeder Gheraert en Lekensp. Gloss.

Rijden en omzien (Hij of zij kan). Spreekwoordelijke uitdrukking, eigenlijk van een bekwaam koetsier, maar bij uitbreiding van een knap, vlug of handig persoon gezegd.

Ick was een Meyt als een paert, ick *kon ryen en omsien*,
Ick hadt hangden an men lyf, in ick konse uyt de mou steken.
Moortje, bl. 60.

Zie nog ALEWIJN, De Bedrooge Woekeraar, 1702, bl. 51; LUDOLPH SMIDS, De Geschaakte Cinthia, 1688, bl. 35; KRUL, Kl. v. Drooge Goosen, 1685, bl. 3, en Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 107.

Rijer. Waarschijnlijk noemde men aldus de halve schellingen met de afbeelding van een *ruiter*, *rijder*, of wel andere kleine muntjes met de zelfde type. Men heeft ook *peerdekens* of paardjes, d. i. kleine muntjes met een ruiterbeeld. Zie Prof. VAN DER CHIJS, de Munten der Heeren en Steden van Gelderland, pl. VI n°. 9, en plaat VII.

Wat stacker een gelt in d'Appelen! een plat-beck, een stooter,
Een klimmer, vyf staate stuyvers, enz. [een *ryer*,
Moortje, bl. 62.

Rijk. Machtig.

Maar *rijcker* Heere Godt, waar is de Liefste myn?
Griane, bl. 25.

Rijken. Rijk maken, verrijken. Verg. **Armen.**

Onrechtveerdich goet waerachtich dat en *rijckt* niet.
Jerol. bl. 44.

Rijmelen. IJlen, zotteklap spreken, raaskallen.

Ghy *rijmelt*, ghy raas-kalt, hoe ist hier eelen baas?
Lucelle, bl. 48.

Al 't ghene dat u doet soo *rymelen* en dolen.
Angeniet, bl. 30.

Rimenten. Zie **Rementen.**

Ring. Gering.

Myn Heer de Keyser, ick ben een te *ringhen* mensch.
Griane, bl. 29.

Wy hebben met ons *ringhe* kracht,
Ons swack vermoghen voort ghebracht.
Roddr. bl. 62.

Zie nog Id. bl. 44 en Angeniet, bl. 29.

Rinkel. Klopper aan de deur. Eng. *ring*. Zie EBERS, New Hand-Dict. of the Engl. Lang., Halle 1819.

Daar stoot ick onverhoets an die bellende *Rinckel*.
Roddr. bl. 9.

Klopt nu vry aen de *rinckel*, of gheeft een loose knip.
Apollo of Ghesang der Musen, 1615, bl. 88.

Rypen. Rupsen.

Wat binnen hier *Rypen* inde boom.
Kl. v. Symen, bl. 2.

Ritsen. Spoedig vertrekken, aftrekken, verhuizen.

Don Alphons wierp sich inden drangh,
Daar hem 'k en weet niet wat toe dwangh
Dat hy verschuylt en steel-wijs *ritste*,
Nu zijn lief Vrund in eeren rust.
Roddr. bl. 35.

's Nachts als ick lach en sliep zoo stal hy al mijn ghelt,
Mijn sulver en mijn tas, die zoo wel was ghestelt,
En ging stilswyghend' deur, en maackten mijn niet wacker,
En *ritsten* ande wijnt, over veldt over acker.
Jerol. bl. 20.

Zie nog Moortje, Inh. v. 't spel, bl. 2, reg. 1, v. b. en Woordenb. op HOOFT.

Ritsevelen. Beven, bibberen, de koorts krijgen in figuurlijke opvatting.

Ick *rits-evelde* van angst as ick hem komen sagh.
Jerol. bl. 3.

Het woord is gevormd van *evel*, euvel, ziekte, en *ritsen*, ritselen, beven, dat verwant is aan *rede* voor koorts. MHD. *rite*, zie GRIMM, Deutsche Myth. 2de uitg. bl. 1107. *Ritsevelen* is dus *beven alsof men de koorts had.*

Ritsch. Vurig, wellustig.

Wat mach ick sulcken *ritsen* hongt toch beminnen?
Kl. v. d. Molen. bl. 14.

Den *ritschen* sneuckelaer en heeft dan gheen ghevoel.
Angen. bl. 35.

Zie ook St. Ridd. bl. 46; Het daghet, bl. 14.

Roemen. Zich beroemen, pochen. Van daar *Roemert*, een der personen in het Moortje en in Het daghet.

— — — — — — — ick ben versekert nouw,
Dat sy in Boelschap leeft met *Roemer* vol van *Roemen*.
Het daghet, bl. 29.

Legdy hier verslagen, versmoort al in u bloet?
Dat heeft ghedaen u *roemen* en u hooghe moet.
Id. bl. 34.

Roemsteken. Zeker kaartspel.

Hy leyde soo garen een blatje, een geftempje en *roemsteeckje*.
Kl. v. d. Koe, bl. 9.

Zie nog Schyn-Heyl. bl. 58; Kl. v. een Huysm. bl. 5; J. van Breen, Kl. v. 't Kalf, bl. 6.

Roeren. Raken, aangaan.

Wat *roertet* yemant van wat veruw dat mijn kliedt is?
Roddr. bl. 10.

Zie nog Id. bl. 11; Jerol. bl. 49; Soolmans, Gedwongen Doctor, 1671, bl. 6.

Roesen. Woelen, razen, verg. het Eng. *to rouse*.

Want siet een Rasery vol dolheyt quaat en woest,
Als een buldrende wint door myne leden *roest*.
Griane, bl. 20.

In zwakkere beteekenis, die van *gaande zijn*, *aan de hand zijn*, komt het voor in:

Bon'sjours, wat *roester?* wat nieuws Andries?
Jerol. bl. 25.

Roffen. Koppelen, op eene onwaardige wijze bijeenbrengen. Van daar ons *roffiaan*.

En is hier een hylick te *roffen* in de Stadt,
Daar heb ghy, Andries! het makelgelt of gehadt.
Jerol. bl. 27.

Van daar verder:

Rofster. Kniphoudster, waardin van een licht huis, verleidster, zoowel eigenlijk als figuurlijk.

Want hy het de besteetsters en *rofsters* en koppelsters op sijn hant. Moortje, bl. 35.

Rijkdoom met weelde en maklijkheidt verlaaden,
Een' *rofster* is, die 's menschen hart tot min
Des leevens lokt.
Hooft, Ged. 244, 25.

Roy (Geen) Niet in den regel, en dus onbehoorlijk.

Dat ick dat mannetje so liet leggen, dat waar immers *gien roy*.
Griane, bl. 36.

Zie nog St. Ridd. bl. 18; Het daghet, bl. 22. — Van daar verder *sonder roy*, beteekenende zonder regel, en dus buiten het spoor der welvoeglijkheid.

Giert. Wil gy niet drincken so gaet oock stracx weer het gat uyt.

Optr. Wel hey, mient gyt? hoe nou, ick loof niet dat gy *sonder roy* bint.
Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Flux quam daer an rumoeren
En raesden *sonder roy*,
Heele waghens met Hoeren.
Boert. L-B. bl. 40.

Men zeide ook *buiten roy*, zie J. van Breen, Kl. v. Jean de la Roy 1665, bl. 2. Het een en ander heeft zijn grond in het werkw. *rooien*, d. i. *regelen*, *schikken*.

Roke. Reuk, geur.

Daer den Voghel Phoenix was besigh om te stoken
Een hoogh en costlijck vier van uytgenomer *roken*.
Schyn-Heyl. bl. 22.

Rocken. Rukken, ontrukken, afrukken.

Om met gheweldt de Maacht te *rocken* nu van myn.
Moortje, bl. 48.

Rollen (Op) raken. Figuurlijke uitdrukking voor wat wij anders noemen: op den hol raken, aan den zwier gaan, aan het mallen raken. Bij COSTER heet het *op de rul*, zie Rijcke-Man, 1615, bl. C 4, en in Boert. L-B. *op rullen*, zie bl. 14, b.

Maar daarom *raackt* myn oom kool oock altemets *op rollen*,
En treckt altemets op met lichte koyen of mit snollen.
Griane, bl. 60.

Zie ook Moortje, bl. 1.

Rommelen. Zie **Rammelen.**

Rommelen. Rammelen, in de beide beteekenissen van *kletteren* en *snappen.*

Die doodt die *rommelt* ande poort.
Griane, bl. 46.

Sy *rommelt* van het bedt, hy mymert van het graf.
Angeniet, bl. 55.

Rondeeltje. Rondgaande beker bij feestelijke maaltijden.

Dan wast met een beniste boortje en dan met een *Rondeeltje*,
Dan de Santé vande Matres, dan een klaverblaatje met een steeltje. Moortje, bl. 47.

Men leze over de drinkfeesten, het rondeeltje en het klaverblaadje met een steeltje, LE FRANCQ VAN BERKHEY, Oud Hollands Vriendschap, bl. 186 en vv.

Rooken. In den eigenlijken zin zooveel als door brand verteren.

Ick sal haar levendigh doen setten in het vier,
En *roocken* so duer kracht al d'onkuysheyt van hier.
Griane, bl. 50.

In figuurlijken zin, van de gemoedsgesteldheid gezegd, zooveel als *blaken* van angst, drift, enz.

Gheen Nachtemerrij wast, die my uyt ancxst de *rooken.*
Griane, bl. 31.

Fors en *rookende* van overmoedt.
HOOFT, H. d. Gr. 143, 35.

Roor. Spijskas, spinde, schapraai, aanrechttafel.

Maar hy ginck an 't *Roor* en sneet een stuck.
Kl. v. d. Koe. bl. 8.

Het grondwoord is het Fr. *dressoir*, dat, in onze taal verbasterd, menigmaal in den vorm van *tresoor* voorkomt. In den mond des volks werd het woord verkort tot *troor* (zie o. a. HUYGENS, Kl. v. Tryntje Cornelis, in de Korenbl. van 1672, bl. 576 en 601), dat door het bepalend lidw. voorafgegaan, weldra tot *roor* inkromp.

Rop. Maag.

Harmen die schiet noch altemets wat in zijn *rop*.
Luc. bl. 65.

Schiet inje *rop*, prop inje darmen.
Moortje, bl. 47.

Rosvolk. Paardevolk.

— met bedinghe dat twee hoopen *Ros-volck* u gheleyden.
Roddr. bl. 46.

Ruych. Adj. Ruw, grof.

Alchmenas Sone grof en groot
Heeft Monster-Dieren fel ghedoodt,
Oock Reusen *ruych* en snoo Tirannen.
Poëmata, bl. 17.

Ze zijn te *ruig* en te ongebonden in 'er praaten.
T. ASSELIJN, Kraamb. v. Zaartje Jans, 1684, bl. 19.

Zie nog Roddr. bl. 40.

Ruyg. Adv. Op eene ruwe, grove, woeste wijze.

't Het niet een vygh om 't lyf daar gy dus *ruygh* om blaackert.
Roddr. bl. 45.

Ruych. Dicht bewassen.

Verberght u alhier achter dees *ruyghen* Haagh.
Roddr. bl. 49.

Helas! de Bosschen groen, de Bergen, Wouden, Beemden,
Doorgroeyt met wilt ghewas, seer duyster-dicht en *ruych*.
Griane, bl. 25.

Zie ook Boert. L-B. bl. 98, a.

Ruigte. Kreupelhout.

Mijn snuyvende Jaght
— jaaght het schichtich Hart verbaast uyt wilde *ruyght.*
Roddr. bl. 1.

Ick magh my wat ter schuyl hier inde *ruycht* versteken.
Id. bl. 5.

Ruymen. Intr. Zich verwijderen, heengaan, verdwijnen.

Ach! of de Sonne quam, die mijn droefheyt doet *ruymen.*
Roddr. bl. 36.

Hy *ruymt* mit een stanck, hy slachtet die duyvel.
MEIJER, Oude Nederl. Spr. bl. 25.

Het is eene verkorting van de uitdrukking: *de stat rumen*, de plaats ruimen, als bij STOKE, X, 543.

Ruymschotelt. Adj. Ruimschotig, mild. Eigenlijk *ruimschotel*, een adj. op *el*, als *vergetel*, *versuymel*, *wantrouwel*, *betamel*, *mijdel*, enz.

't Sou meer als wonder zyn, datmen alsulcken Man,
Die so *ruym-schotelt* is, niet souden haelen an.
Moortje, bl. 76.

Als adv. komt het voor in:

Neen seker ick prijs niet datmen 't geld *ruymschottelt* verslempt.
Kl. v. d. Koe, bl. 8.

De vorm *ruym-schuttel* komt voor in COSTERS Rijcke-Man, 1615, bl. C, v°., hetwelk in de uitg. van 1621 in *ruymschottel* veranderd is. Men vindt ook *ruim geschotteld* in:

Dat komt 'er al hiel wel, dat het hier zo *ruim geschotteld* is.
T. ASSELIJN, Gusman de Alfarache, 1693, bl. 34.

Men zie vooral Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 84 en v.

Ruimt (De) geven. Ruim betalen.

Nu tast vry diepjes toe en *geeft* my voort *de ruymt*,
Want ick heb om uwent wil een grooter saack versuymt.
Jerol. bl. 55.

Ruysen. Vrolijk zijn, tieren.

Ick b'nijd en haet met spijd en smaat,
Dat ghy soo bent verkuyst
Met die gesel, ghy kent hem wel,
Die t'uwent dikwils *ruyst.*

Boert. L-B. bl. 78, b.

Ruysen is het zelfde als *roezen*, van waar nog ons *roes*. Men zeide ook *ruysmuysen* (zie dit woord), thans *roezemoezen*. Het freq. *ruiselen* vermeldt Dr. De Jager, Proeve, bl. 65.

Ruyschen. Met snelle vaart voortgaan. Eng. *to rush.*

Op een gheoeffent Paart, met snelle Hase-winden,
Te *ruyschen* door het Bosch.

Roddr. bl. 1.

Ruysmuysen. Roezemoezen, tieren, krioelen, een vrolijk leven leiden.

Hy vertrock ien hielle Story hoe dat hy iou Moertje het evryt,
In hoe wildt dat hy plech te loopen *ruysmuysen* in sen tyt.

Moortje, bl. 61.

Ruyten. Rooverij plegen, vrijbuiten, plunderen, stroopen.

Al hadden schoon zijn ouwers
Een weynig gevrybuyt,
Ter Zee gerooft, *geruyt.*

Lucelle, bl. 21.

Dat sal hy hebben voor zijn rooven en voor zijn *ruyten.*

S. Coster, Tijsken van der Schilden, bl. 39.

Zie nog Van Santen, Snappende Sijtgen, bl. 23; Woordenb. op Hooft; Coster, T. v. Sch. bl. 3 en 43, en Fortman, Dichtl. Mengel. bl. 54.

Ruyter. Strooper, vrijbuiter.

Naderhandt werdt dese suyverlijcke Weduwe gevolcht en gevrijt van den verwaande Roemert, Roover en *Ruyter*, namaals Kapiteyn te Water.

Moortje, Inh. van 't Spel.

Zie ook Id. bl. 4.

Ruyteren. Onrustig, woelig of in drukte zijn.

De mensch is sonderlingh
Vaeck anders als hy uytert,
Na dat hy rust of *ruytert.*
St. Ridd. bl. 4.

Rullen (Op). Zie **Rollen (Op).**

Runne. Loop.

Want ghy souwt als vyant
Mijn seer hinderlijck zijn, so ghy my ginght beletten
De *runne* van mijn Min.
Roddr. bl. 14.

Runnen. Rennen, voortsnellen.

Doen *runden* wy om 't snelst om dit te comen voor.
Roddr. bl. 26.

Zie nog Angen. bl. 29.

Rust. Steun.

Ick heb een eenich Kint, die al de weerelt seyt
Te wesen een Thresoor van ware suyverheyt,
Sy is alleen de stock van mijn verloopen dagen,
s'Is al mijn raat en *rust.*
Luc. bl. 9.

Rusten. Toerusten, eene rusting aandoen.

Dat men het Spaansche paart
Souw *rusten* met den Sadel.
Lucelle, bl. 18.

Rusten. Trans. Doen rusten.

Versterckt u swacke Geest en *rust* u flauwe leen.
Luc. bl. 36.

Nu *rust* u, wilt niet schricken.
Roddr. bl. 45.

Zie nog Versch. Ged. II, 8; Cupidoos Lusthof, bl. 33.

Rustich. Adj. 1°. Schoon, fraai, net.

Mijn bonte mantel is *rustich*, wijt en onbekrompen.
Kl. v. Symen, bl. 3.

Een *rustich* schoon Man en can niet eerlijck blyven.
St. Ridd. bl. 18.

2°. Flink, ferm, knap.

Wat dunckje gemannen, dattet gheen *rustighe* baasen zyn?
Moortje, bl. 46.

Het zelfde als adv.

Ach! ick laat onbeloont soo veel ghetrouwe dienste,
Bezonder desen daadt, daar u kloeck teghen-weer
Soo *rustigh* heeft beschut mijn hoogh gheachte eer.
Roddr. bl. 54.

Wat, nou hou ic noch veul van jou, datie so *rustich* hout ie woort.
Kl. v. d. Molen. bl. 12.

3°. Goedhartig, mild.

Jou moer die was so *rustich* van gemoed,
Wanckt ast kermis was, dan koft sy ongs Schoon-hoofsche Koeck en Poppe-goed. Moortje, bl. 61.

Het zelfde als adv.

Och s'is so goet arms! — — —
Stuurdese daar gistren niet so veel laken
Datter Lobberich, Dibberich en Gerberich een roc of souwen maken;
Sy haalden eensdaags een groot Linneweb uyt het middelste bom;
Wat gingse doen? maar sy dieldent, daart noot was, *rustich* om.
Jerol. bl. 34.

Zie nog, voor al deze wijzigingen van beteekenis, Moortje, bl. 36, 46 en 62; Schyn-Heyl. bl. 15; Roddr. bl. 54; Kl. v. d. Molen. bl. 12; Jerol. bl. 32 en Kl. v. d. Koe, bl. 11.

Rustichlijk. Fraaitjes, netjes, op eene behendige wijze.

Dit is de Vrou die 't so *rustichlijck* kan winnen.
Kl. v. Symen, bl. 8.

Ruwen. Rusten, Hd. *ruhen.*

Want *ruwen* sy een ooghen-blick,
Het minste dingh dat steurt haar slapen.
Angeniet, bl. 6.

Terwijl mijn Lief wat *ruwt*,
Soeck ick hier inde luwt
Wat koelte of vervarsens.
Roddr. bl. 50.

De vruchtbaar Aarde *ruwt*, 't schynt dat de Winden slapen.
Griane, bl. 7.

S.

Saachachtich. Vreesachtig. Hd. *zaghaft.*

De dolligheid des mins doet al te greetich woeden,
Sy maakt oock dickwils dat de zielen en gemoeden
Der mannen zijn ontmant en werden ingelijft
Met vrouwelijcker angst, *saachachtich* en verwijft.
Angen. uitg. 1629, bl. 30.

De andere uitgaven hebben het minder passende *sachtachtich.*

Saak. Oorzaak.

Men most dan nemen wech de *saak* waar door sy schien.
Angen. bl. 21.

Versochtheyt doet mijn suchten,
En is de *saack* voorwaar van mijn mistroostig vluchten.
Roddr. bl. 41.

Saart. Adj. en adv. Zacht, lief, teeder. Hd. *zart.*

Den ander in syn stroyen huys — —
Woont by syn Vroutje *saart* en kuys.
Poëmata, bl. 17.

Zie ook Apollo aan de Ned. Jonckh. bl. 3.

Van daar *saartelijk* voor *zacht, lieflijk, teederlijk.*

Haar hayr, soo ick haar sach lach *saartelijck* gevlochten.
Luc. bl. 1.

Sabben. Zoenen en likken.

Giertje die pleech myn selfs te *sabben.*
Moortje, bl. 77.

Ick wouwer flusjes wat snobbelen, wat soenen, wat *sabben.*
Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Elders heeft het de beteekenis van *zeveren, kwijlen.* Zie Dr. De Jager, Proeve enz., bl. 149; Bernagie, De Ontrouwe Kantoorknecht, 1682, bl. 32; J. van Breen, De Swarte Minnaers, bl. 17; Alewijn, De Bedrooge Woekeraar, 1702, bl. 55.

Sabberen. Zeveren. Freq. van *sabben.* Elders ook voor zoenen en likken gebruikt.

De Schaapjes *sabb'rend* knabb'len
Het groene Grasjen of.
Roddr. bl. 50.

Van daar *sabbery* voor *gezoen*, dat voorkomt in de Kl. v. d. Uyterse Juffers, bl. 10.

Saft. Adv. Zacht.

Gaat nou en reys op iou *safst*.
Luc. bl. 66.

Sagelis. Zaagsel. Letteromzetting even als in *stremmeles* en *hengeles* voor *stremsel* en *hengsel*.

Jan die slacht mijn, hy is so drooch, so drooch as *sagelis*.
Jerol. bl. 44.

Zie ook J. van Arp, Kl. v. Claes Klick, 1640, bl. 3; Dr. De Vries, Warenar, bl. 125.

Saggelaar. Sukkelaar, treuzelaar, stumper, droomert, Jan Hen.

Foey, dat dien *saggelaar* my daar juyst most ghemoeten.
Moortje, bl. 21.

Een rijcken *sagghelaar*, al is hy slim van leden.
Angen. bl. 55.

Zie nog Jer. bl. 46; J. van Arp, Kl. v. Klaes Klick, bl. 3 en 6; F. Ryk, Krispyn Dragonder, 1714, bl. 22; H. v. d. Gaete, De Metselaar door Liefde, 1716, bl. 56.

Sachtachtig. Zie **Saachachtich.**

Sachten. Verzachten.

Tot dat u goetheyt sal *sachten* eens mijn smart.
St. Ridd. bl. 36 en 37.

Zie ook Maerl. Sp. Hist. I, 193, vs. 73.

Sayen. Voor Zeilen.

Dat is een Kapoen so hy rijt en *sayt*, ghelaerst en ghespoort.
St. Ridd. bl. 32.

Rijt en sayt is verbasterd uit het gewone *reilt en zeilt*, dat waarschijnlijk *treilt en zeilt* moest luiden, zie Van Lennep, Zeem. Woord. op *reilen* en *treil*, vergelijk ook Sprenger van Eyk, Nalezing op de Spreekw. bl. 48.

Sack. Woord van dubbele opvatting. 1°. Op eene vriendelijke wijze uitgesproken, geeft het eene benaming van minzaamheid te kennen, als:

Je bint seker al te goelijcken *sackie* datme iou sou in de kou iagen.
Kl. v. d. Molen. bl. 2.

O vijfmenten s'is van klinck, o s'is ien perige *sack*, neen byget s'is van sessen. Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Zie ook Luc. bl. 11.

2°. Met boosheid of minachting uitgesproken, is het een scheldwoord, vooral voor vrouwen. Men denke aan *bedelzak* voor een' persoon. Zie Jerol. bl. 49.

Ghy varcken, ghy *sack*, ghy panckt, ghy blay, ghy flaers.
Schyn-Heyl. bl. 23.

Zie ook St. Ridd. bl. 31, en Kl. v. Symen, bl. 9.

Sake (Is 't). Indien.

Isset saacke dattet u behaaght, 't sal my van herten lief zijn.
Roddr. Voorwerk, bl. 4.

Zie ook Jerol. bl. 1; Lantsloot, vs. 673; Renout, vs. 189.

Sacken. Den zak geven, wegjagen.

Dan nou hy heeftmen *gesackt* en gaetmen over al schennen.
Schyn-Heyl. bl. 44.

Indien ik het niet en vind, zo als ik het wil hebben gedaan,
Dat ik ze zonder omzien, zo dryvende zal laaten gaan,
En hoofd veur hoofd, alle drie te gelyk, zal *zakken*.
T. Asselyn, De Spilpenning, bl. 5.

Sackereel. Adj. Basterdvloek, zoo veel als vervloekt.

Die *sackereele* Gaffel, die loochendet.
Kl. v. d. Koe, bl. 10.

Van daar:

Sackereels. Adv. Basterdvloekwoord voor verdoemd, vervloekt.

Ick selje de bullepees so *sackereels* elements legghen inje sy,
Dattet jou heugen sel.
Jerol. bl. 8.

Sackerloosjes. Basterdvloek.

O *sackerloosjes*, dat's de giest, die sukken stouten hart het.
Moortje, bl. 61.

Men zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 127.

Salen. Samentrekking van zadelen.

De paarden zyn *ghesaalt.*
Griane, bl. 19.

Hier staat hy al gelaarst en doet zijn paart vast *salen.*
Luc. bl. 60.

Salig. 1°. Goed, lief.

Krijghje ien droncken-snuyt of ien quaat-hoofdigh Man,
Mijn *salighe* schaap! wat raadt ging jou dan an?
Roddr. bl. 12.

Zie ook Schyn-Heyl. bl. 3; Kl. v. Symen, bl. 11 en Kl. v. d. Molenaar, bl. 2.

2°. Beschonken, vol van zoeten wijn.

— — — — — — wil ick je wat seggen, Balich!
Ghy bint een fyne Priester, seecker jy bint wel half *salich*,
Ghy bint van 't ninne-nijptsche geloof.
Jerol. bl. 52.

Zie ook Griane, bl. 1.

Saligen. Vervullen, vol maken.

Ghy, die 't gemoet
Soo vrolijck voet,
En *zalicht* steets met vreuchden.
Luc. bl. 24.

— — — — — — — Den Hemel wil u beyden,
Steedts *salighen* met vruecht.
Griane, bl. 59.

Salmen. Psalmen.

Robbeknol — — — — komt by dese onwetende Wijven de Seven-*salmen* lesen.
Jerol. Inh. v. 't Spel, bl. 2.

Zie ook Maerl. Sp. Hist. II, 241; III, 57; Lev. v. Jezus, 241.

Samelen. Sammelen, talmen.

Wat houwt my dat ick hier dus *samelende* blijf?
Luc. bl. 54.

Sampt. Te samen met.

Edele jonghe Maaght! ick wensch u goeden dagh,
Met *sampt* soo veel vreughd als m'yemant wenschen magh.
Roddr. bl. 18.

Zie ook Jerol. Voorwerk, bl. 2; VONDEL, Helden Godes, bl. 8.

Sant. Beschermheilige, en in den mond van een verliefde of verloofde zooveel als lief, beminde, minnaar, minnares. Even zoo zeide men: *mijn heilig.*

Gysjen is nae Stee gevaren
Met Trijn Luls, syn lieve *Sangt.*
Boert. L-B. bl. 6.

Hoe wel ick hoor ghy hem verheven hebt tot *Sant*
Van uwe wulpsche Min.
Het daghet, bl. 24.

Zie ook J. NOOSEMAN, Lichte Klaartje, bl. 2; J. VAN ARP, Kl. v. Claes Klick, bl. 7.

Santert. Spottende of schertsende benaming voor knikker.

Yget schiet ickje op jou *santert.*
Jerol. bl. 13.

De bedoeling is: *als ik u raak.*

Sapig. Sappig, smakelijk.

De(e)s *sapigh* lustigh nat, dat m'uyt de Druyven treet.
Roddr. bl. 7.

Van daar *soetsapich* in Lucelle, bl. 12.

Sarp. Wrang, zuur.

Dies sy steets buys en dorstigh zijn,
Van *sarpe* en van geyle wijn.
Angeniet, bl. 6.

Zie ook VANDER VEEN, Zinneb. bl. 118.

Satich. Bezadigd, bedaard, zedig.

Endimyon, t'is waar,
Die is wel ouwt van jaren,
Maar *satich* en ervaren.
Angeniet, bl. 11.

Weest vlitich in den arbeide, weest *satich* in den woerden.
Dr. Van Vloten, Nederl. proza, I, 194.

Saves. Verstand, kennis. Fr. *savoir.*

Barbiers? schyt Barbiers, sy hebben geen *saves* van een klisteri te setten.
St. Ridd. bl. 42.

Zeegbaarheyd. Eig. zeeghaftigheid, dus hier de zeeghaftige krachtige toon als van een triomflied.

't Is met een *zeeghbaerheyd*
Ghesonghen en gheseyd.
St. Ridd. bl. 4.

Zeeltich geel. Zoo geel als een zeelt onder aan den buik is.

Haar ooghen die zyn groot en 't wit is *Zeeltich gheel.*
Moortje, bl. 44.

Vergelijk ook Vander Veen, Zinneb. bl. 413.

Zeen. Zenuw.

Noch jaacht en klopt myn hart, noch trillen my de *zenen.*
Griane, bl. 31.

Zie ook Id. bl. 49; Luc. Voorwerk; Kl. v. d. Koe, bl. 16.

Seerich. Ziekelijk, ongesteld, en, van dieren sprekende, ook schurftig.

Hy die een schoon Paert stal en liet een *seerich* beest.
Angen. bl. 42.

Seerst. Het meest.

Want alsmen 't volckjen siet,
Dat *seerst* van deughden raast, dat doense selven niet.
Angen. bl. 35.

Zeet (Sich te) nedervlijen. Gaan zitten.

Hy *vlijt hem neder tzeet* en haalt dan voort zyn boeckje Vande Nigromancye.
Moortje, bl. 19.

Sech. Gastmaal, maaltijd. KIL.

Die dees mijn Heerschip sach soo kloeck en wacker gaen,
En sou hy niet vermoen hy had' een *tsech* gedaen,
Die hups en lustich was? maer wie soudt connen weten,
Dat gist'ren noch van daech hy niet en heeft ghegheten?
Jerol. bl. 14.

De *t* voor *sech* is de zelfde versterkende *t* als in *tsichtens*, *tsop*, *tsint*, enz.

Zie verder Taalk. Mag. II, 425.

Zekerlijk. In verzekerde hoede, in veiligheid.

Verknochte hertjes hoort, de bede van u beyden
Zy u bewillight, doch met den bedinghe, dat
Twee hoopen Ros-volck u tot d'eerste Slot of Stadt,
Of soo veer 't u ghelust, u *zeeckerlijck* gheleyden.
Roddr. bl. 46.

Selde-sat. Onverzaad.

Uw' eygen dienaar schockt en vreet haar vleys in 't lijf,
En doet de grootste moort slechts om een tijt-verdrijf,
Blijft even *selde-sat* en wert vernoecht noch dicker.
Luc. bl. 33.

Selschap, seltschip. Gezelschap.

't *Selschap* dat nu met vreuchde reyst.
Roddr. bl. 49.

Want sy riep int volle *seltschip*, dit is myn eyghen sint-jan.
Griane, bl. 31.

Zie nog Jerol. bl. 45; Symen, bl. 5.

Semers. Verbastering van »zeker", gewone Brabantsche vorm.

Semers ghelieverkens, ick beeld my woorlijck in
Dat ick by menschen niet, maar da 'k by Nymphen bin.
Jerol. bl. 17.

Zie nog Id. bl. 6, 7, 18, 21 en 42; Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 225.

Semmelen. Teuten, dralen, malen, teemen. Elders vindt men *semelen*.

Waar blijft den Pochert nu, of macht hem noch niet beuren,
Door het verbaast besorgh van sijn bedeesde romp,
Die hy door 't *semm'len* ciert met een weerloose pomp,
Of Vrouwe pronckery?

Roddr. bl. 32.

Zie ook A. PELS, Julfus, 1668, bl. 24; LINGELBACH, De Ontdekte Schyndeugd, 1690, bl. 32.

Zengeren. Freq. v. zengen, thans buiten gebruik.

Sy *zengert* mijn verstandt met nuw vlammende pynen.

Roddr. bl. 8.

Sengkat. Scheldwoord, zeer waarschijnlijk voor krolsche kat.

Een sletvinck en een *sengh-kat*, ien weer-maecksler en een kol.

Schyn-Heyl. bl. 39.

Seper. Verbastering van zeker.

Seeper Maatje 't is my hiel lang eseyt van te vooren.

Griane, bl. 62.

Zie ook Moortje, bl. 15; Kl. v. Symen, bl. 1; Kl. v. d. Koe, bl. 10; Kl. v. d. Molen. bl. 10; BILDERD. Geslachtl. bl. 372.

Ses bier. Zie **Bier.**

Ick leydender huye nochtent in een hachje van aarhalf ponckt,
Met moye *ses Bier*.

Moortje, bl. 56.

Sessen (Van). Waaraan niets hapert of te kort schiet, dus uiterst goed, naar behooren.

— — — — — — 't goetje was *van sessen*.

Jerol. bl. 19.

Deze uitdrukking, alsmede *een van sessen* in de volgende plaats:

s'Is van klinck tot de Neering, neen byget s'is, seg ick, *een van sessen*.

J. Z. BARON, Kl. v. Kees Louwen, bl. 1.

is elliptisch. De volle uitdrukking *van sessen klaar* is ontleend aan het keuren van paarden, aan wier vier pooten en twee oogen niets haperen mag.

Setten. Plaatsen.

Ick souw u altesaam hartgrondich noon te feest,
Maar mits mijn groot geslacht van vrienden my beletten
Dus neemt dit dan voor lief, want ick mach u niet *setten.*
Lucelle, bl. 64.

Zeuning. Varkenstrog. KIL. *seunie.*

Se wroeten in mijn goet as Verckens inde *zeuningh.*
Kl. v. Symen, bl. 10.

Seur. Lor, prul. *Niet een seur* beteekent dus niets of zeer weinig.

Een Marquissaatschap of Graafschap dat acht ick *niet een seur.*
Jerol. bl. 6.

Seven (O) sacken met krenten. Basterdvloek, gevormd uit: zeven sacramenten.

O *seuven sacken mit krenten*, hoe ysselijck baerden dat wijf.
Kl. v. d. Molen. bl. 14.

Zie ook Griane, bl. 34.

Scha. Jammer. Hd. *Schade.*

't Waar jammer en 't waar *scha*, dat dese jongelingen
So vroech en voor haar tijdt de snelle doot ontfingen.
Lucelle, bl. 61.

Zie nog VELTH. Sp. Hist. bl. 138 a, 367 p; Fl. ende Blancefl. vs. 585.

Schakelen. Met schakels visschen.

Ick sal daar Visschen en gaan *Schaak'len* met lusten.
Moortje, bl. 11.

Schalie. Lei.

Tafels vol chijffers en *schalien* vol schrift.
Moortje, bl. 12.

Schalkhaftich. Loos, listig.

U Aapklacht is versiert, *schalck-haftich*, loghenachtich.
Griane, bl. 55.

Schamel. Ongelukkig.

Wilje t'huys komen, mijn *schaam'le* moer krijdt soo!
Kl. v. d. Koe, bl. 16.

Ick segget niet om my, sey de wolf, maar om mijn *schamele* moer.
Jerol. bl. 7.

Schampeljoentje. Exemplaar. KIL.

— heb g'er lust in ghy sult hier of daer noch wel een *schampeljoentje* kryghen.
Moortje, Reden aan de Lat. Geleerden.

Schandeleus. Schandelijk, eerloos. Fr. *scandaleux.*

O *schandelues* ghemoet! dat noch om eere steyghert.
Griane, bl. 38.

Scharp. 1°. Schrap, krap, bekrompen.

Maar 't quaatsten is, ghy hebt niet veel om by te setten,
Door dien u Vader u so *scharp* houdt en so kort.
Moortje, bl. 76.

2°. Naauwlettend.

En gingh int vulles-vat en roerdent met een stockje,
Oock somtijdts met zyn hant, en sochtet *scharep* duer.
Moortje, bl. 5.

Schars. Scherts.

Ick heb u sonder *schars* de volle sin verklaart.
Griane, bl. 58.

Schartelen. Scharrelen.

— dese schrale Leen, vermaghert door de wijlen,
Die *schartelen* so snel, als d'allervluchste pijlen.
Griane, bl. 40.

Zie nog Dr. DE JAGER, Proeve over de werkw. enz., bl. 67 en 68.

Scheemrich. Flaauwelijk ziende, de beelden door gebrek aan licht verwarrende.

Den Vak'rigen Loer heeft *scheemrich* mis-gekeken.
Griane, bl. 22.

Scheetsch. Smalend, honend, beleedigend.

Een yder sal my daar *scheets* lacchend op aansien.
Luc. bl. 46.

Zie ook Roddr. bl. 38; Griane, bl. 30; Jerol. bl. 11; Boert. L-B. bl. 29 en 35.

Scheyel-maal. Afscheidsmaal.

Daer is gheen slemp, daer hy gheen vette muyl van het
By lijck en *scheyel-mael* van vrienden.
Schyn-Heyl. bl. 7.

Schelden. 1°. De schuld werpen op, beschuldigen, berispen.

— — — — — — Maar ach mijn Vrouw, ick sal
Niet meer beschulden u, maar *schelden* 't wreet gheval
En mijn verachten dienst.
Roddr. bl. 38.

Zie nog Poëmata, bl. 49 en 59.

2°. Lasteren, beleedigen.

Ick sie 't met klaar ghesicht, ick hoort met open ooren,
Dat men alleen niet my maar ook den Coningh *schelt.*
Rodd. bl. 28.

Schenden. 1°. Vernietigen, sloopen.

Maar als den Hemel sal al het gheschapen *schenden*,
So sal des tijdts beloop gants onweerkeerlijck enden.
Griane, bl. 42.

2°. Benadeelen, verderven.

Alst ongheluck ons dreycht op 't alderswaarst te *schenden*,
Dan is God meest geneycht om trouwe troost te zenden.
Griane, bl. 62.

Zie nog Luc. bl. 9 en 61; Roddr. bl. 15.

Schennen. Schenden. Luc. bl. 8 en 38; Moortje, bl. 57.

Schenning (Waar leidt de)? Wat scheelt, wat hapert er aan? wat is de oorzaak?

Hoe vaarje Nieuwen-Haan? wil jy niet ande Vrouw?
Of hebje te veel keurs? *Waar leydt de schenningh?*
Roddr. bl. 12.

Schennis. Schande.

N H. Maar hoor hier, laat ons sien half uurtje uyt ongs klieren gaan,
Wy sellen met me kaar dan wat beter kennis maacken.
G r. Daar houw ick mijn geck me, ick souw in de *schennis* raacken.
Roddr. bl. 45.

Terwijl ick op de straat dus guwende bleef staan,
So sach ick d'eene vrient en andre van myn kennis
Verby myn snuyven heen, ick vreesde voor een *schennis.*
Moortje, bl. 57.

In de uitg. v. 1638 staat *d'andre van sijn kennis.*

Scheren. Bespotten, voor den gek houden, uitjouwen, plagen; doch hier met kennelijke zinspeling op de beteekenis in het volgende art.

Ick sel myn hooft niet hiel houwen, so sellense myn *scheeren.*
Griane, bl. 35.

Zie ook VANDER VEEN, Zinneb. bl. 422; Goudtsch Kron. 1663, bl. 45.

Scheren. Haarsnijden.

Nou het hooft is *eschooren*, laet ons nu aen de baert beginnen.
Kl. v. een Huysm. bl. 5.

Scheren (Den Raad). De vierschaar spannen, hier echter: met elkander overleggen.

Sy *scheeren* daar *een raat*,
Waar door de bommel most eens endeling uytbreken.
Jerol. bl. 20.

Scherluyn. Schobbejak, schurk. KIL.

Ay gy oolicken *scherluyn!*
Griane, bl. 35.

Zie ook Moortje, bl. 53 en 65 en Jerol. bl. 8.

Schermen. Beschermen.

Ay domme Jaght vol spoedt! Waar door tochtigh verhaasten
Mijn grondeloos verderf, deur 't *schermen* van mijn naasten?
Roddr. bl. 34.

Schermutsen. Schermutselen.

Hoe *schermutst* my(n) vernuft! mijn sinnen zyn niet stil.
Griane, bl. 8.

Zie ook Het daghet, bl. 4; Boert. L-B. bl. 91.

Scheuk. Lichtekooi. KIL.

Heeren, *scheucken* en prijen.
Schyn-Heyl. bl. 51.

Zie ook Id. bl. 19; Moortje, bl. 11; Y. VINCENT, Pefroen, 1741, bl. 23; BILD. Geslachtl. *in voce.*

Schieden. Geschieden, overkomen, gebeuren.

— — — — — — my *schiedt* kracht en gheweldt.
Roddr. bl. 28.

Zie nog Roddr. bl. 37; St. Ridd. bl. 51; HOOFT door BILD. III, 47.

Van daar *schiedenis* voor *geschiedenis*, *loop*, *toedracht*.

Voorts om zyn Majesteyt dit grondich te verklaren,
De *schiedenis* van 't spel, enz.
Griane, bl. 58.

Schieden werd ook samengetrokken tot *schien*, als:

't Is my van harten leedt dat het aldus moet *schien*.
Griane, bl. 53.

Zie ook Lucelle, bl. 27; Moortje, bl. 59; Jerol. bl. 29; Angen. bl. 21.

Schielen. Schoonmaken, afschrapen, van ingewanden gesproken.

Men sousen dicke darmen om het smier wel *schielen*.
Luc. bl. 65.

Schierlings. Zoo even. Van het adv. *schier*.

Ick koom daar so *schierlinghs* van mijn besonjes en affaeren.
Jerol. bl. 47.

Schieten. 1°. Doen, zetten, plaatsen.

Of stelts' een slechte siel in 't lichaam schoon en moy,
Recht als de Vogelaar *schiet* in een fraye koy
De aldersnootste Vinck.
Luc. bl. 55.

— — — — — — komt hier me vaer, koopt een sootje,
Leest iou ga'ing uyt dit tobbetje en *schiet*se in dit Vlootje.
Moortje, bl. 16.

2°. Werpen, gooien, smijten.

Wil ick hem met een stien om zyn hals gaan werpen inde sluys,
Of wil ick hem in de back of in het kackhuys *schieten*.
Lucelle, bl. 50.

— Harmen ladje-koken die *schiet* noch altemets wat in zijn rop.
Lucelle, bl. 65.

Wij zeggen nog de netten *uitschieten* voor *uitwerpen.*

Schieten. Smalen, schelden. Verg. ons schimp-*scheut.*

Wat schort iou op myn bult? ick draachse op mijn schouwers,
S'is iou niet in de weech, of gy'er wat op *schiet;*
Daar ickse heb gekoft, daar krijchtmense wel om niet.
Lucelle, bl. 28.

Schijnvader. Vader in schijn of in naam van een aangenomen kind.

Doch ick verwisselde van d'eene plaats op d'aar,
Tot myn *schijn-vader* my, uyt boose schelmerije,
Vervoerden over Zee naa't diefsche Barberije.
Moortje, bl. 13.

Zie ook Id. bl. 14.

Schijtbeen, schijtjager, schijtvalk. Een nietswaardige, door de fortuin begunstigde; een groote hans.

Want elck groet bloots-hooft een machtige Ryckert,
En selfs staat sijn hoet vast op zyn kopp' espyckert;
Hy laatet soo met een verwaande grandissimo deur staan;
Maar koomter dan een *schytbien* of sulcken leur gaan,
So nycht hy met de hoet en knye schier aan de aardt.
Luc. bl. 10.

O dese *schyt-jaghers* hebbent in huer gadt as duyts bier.
Griane, bl. 1.

Maar zynder sulcke guyts oock onder de *schyt-valcken?*
Moortje, bl. 41.

'k Mach liever een *schijt-valck* dan een smeerich broeckjen sien.
Jerol. bl. 21.

Zie ook Griane, bl. 34 en Krul, Kl. v. Drooge Goosen, 1685, bl. 10.

Schik. Vorm, gedaante, houding.

O schoonheyt, net besneden
Van leest, van *schic*, van swier, van stal, van standen.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 45.

Zie ook Luc. bl. 24; Het daghet, bl. 8.

Schicken. Maken, zorgen.

— — — — — — hy sal inde kerck *schicken* te zijn.
Schyn-Heyl. bl. 61.

Elders heeft het de beteekenis van *voornemens zijn*, *denken* en *meenen*.

Ick *schick* je staet en lieght.
Huyg. Korenbl. I, 565.

Zie ook Weiland, Gr. T. W. op *loof*.

Schilde (Op zijn) hebben. Vleesch aan het lijf hebben.

O seker 't is een moye gladde Koe, hy is al wel ghemiest,
Hy *het* vry wat *op zijn schilde*, 't is wel een deuchdelijck biest.
Kl. v. d. Koe, bl. 11.

Schilderij. Portret.

Och seyse, as ick sen schrift sie, so dunckt me sou ick wel swijmen;
Ja, sprackse teugen sijn vaer, so jy sen *schildery* niet en vermomt,
Ick segje dat ick sel sterven eerme rechte sterf-dach comt.
Kl. v. een Huysm. bl. 4.

En doen de *schildery* des edelen Diaen
By ons t'Athenen quam smolt ick bekans in traen,
Soo seer was ick verlieft.
Starter, Daraide, 1640, bl. 27.

Zie nog St. Ridd. bl. 24 en 37.

Schimel-korn. Scheldwoord.

En duese *Schimel-korn* komt met zo veel gheluyts hier.
Griane, bl. 1.

Schimmer. Glans, schittering.

Mijn oogen syn verstaart, met *schimmer* blint geslagen.
Gr. Br. d. Minn. bl. 6.

Schimmeren. Schemeren, door al te hellen glans verblind worden.

Als hy eerbiedich u eerwaerdicheyt aenschout,
Hy *schimmert* en hy staart.
Gr. Br. d. M. bl. 82, a.

Schinkel. Een water bij Amsterdam, dat, als eene verlenging van de *Kostverloren vaart*, in de *Nieuwe Meer* uitkwam.

Tot dat ick wel besweet by 't Overtoompje kom;
Dat over, en ick sla de Leydsche *schinckel* om,
Voort tel ick al myn schreen tot dat ick coom te Sloten.
Moortje, bl. 41.

Schoemink. Schoenlapper.

Den *schoe-minck* glat en vet besmeert,
Wel louter singht en quinckeleert;
Als hy het kosje maar mach winnen.
Ang. bl. 7.

Schoyen. Loopen, gaan.

— — — — — — 'k wouw dat ghy een slinger had,
Om so van veers te goyen met steenen na haar gat,
O bloedt hoe souwen sy *schoyen!*
Moortje, bl. 54.

Schok. Somtijds een twintig-, dan weder een zestigtal, hier echter eene onbepaalde menigte.

Ick ging in myn gemoedt en stapelde met kracht
Veelderleye *schocken* van gedachten op gedacht.
Moortje, bl. 40.

ROEMER VISSCHER verdeelde zijne Zinnepoppen in *schokken.*

Schocken. Schrokken, gulzig eten, verslinden.

— ghy Mensch-eter! — die met heel groote beten
Uw' eygen dienaar *schockt* en vreet haar vleys in 't lijf.
Luc. bl. 33.

O vernielende doot! sult ghy dan vetter zijn
Wanneer ghy hebt *geschockt* dit lichaam, laas! van myn?
Id. bl. 49.

Zie nog Moortje, bl. 62 en 65; A. PEYS, Reinout in het betoverde Hof, 1691, bl. 21.

Schockieren. Schakeren, bont kleuren, veelkleurig maken.

Maer doen hy my in dat geckelijck *gheschockiert* Antwerps verscheen, ick stondt in beraadt of ick huylen wouw of lachen.
Moortje, Reden aan de Lat. Gel. bl. 1.

Scholver. Lompert, moedwillige knaap. Zie WEIL. op **Scholfert.**

In anmen rechterhanght daer kreegh een goet-mans Vrouw,
Een kolf-bal voor huer hooft van een deel groote *scholvers*.
Moortje, bl. 68.

Schoont, schoonte. Schoonheid.

So haast u dueghd en *schoont* my eens ver-reeckent wart.
Griane, bl. 2.

Zie ook Het daghet, bl. 13, 28 en 43.

Schoorloos. Zonder stut of steun bij het gaan, bij uitbreiding, glad.

Dees water-beecken soo van lauwe tranen springen,
Die nu soo swierend langs mijn roose wangen dringen,
En banen daer een wech van *schoorloos* slibrigh spoor.
Het daghet, bl. 7.

Schootje. Een scheutje, een beetje.

Ick hebse noch wel een *schootje* grooter.
Moortje, bl. 17.

Schoppen. Jagen, driftig kloppen, bonzen.

Mijn sinnen borlen tsaam, mijn harte *schopt* van vresen.
Luc. bl. 51.

Schoren. Zich schrap zetten om zich voor vallen te behoeden, zich te verdedigen, enz.

Hy mendent paart dan slincx,
Dan rechts, dan syelincx,
Dan achterwaarts met *schooren*.
Luc. bl. 20.

Neen Bruyt en wilt niet *schooren*,
Al u moeyten is verlooren,
Neen Jans kint ghy moetter an.
Vander Veen, Zinneb. 1642, bl. 323.

Schort. De schuld of oorzaak van iets, elders *schorting*. Zie dit woord.

Ick seyde mijn huur op; mijn Vrouw' die sach bril toe,
Zy vraaghde mijn de *schort*.
Jerol. bl. 20.

Zie ook Spieghel, Hertsp. VI, vs. 272.

Schorten. Oppakken, opnemen, dragen, wegdragen.

Andre *schortent* onder haer arem en brochtent moytjes 't huys.
Moortje, bl. 17.

— *schort* u leet met lijdsaemheydt.
Het daghet, bl. 50.

Zie nog J. VAN BREEN, De ziende Blindeman, bl. 18; COSTER, Kl. v. T. de Boer, 1633, bl. 2; Id. Isabella, 1627, bl. 18; NOOSEMAN, Lichte Klaartje, 1681, bl. 14; Swols Margrietje, 1639, bl. 34.

Schorten. Noodig zijn, ontbreken. **Mij schort**, mij ontbreekt, ik heb noodig.

Ick liep uyt de Hal, vangt geraes,
Op de Vuegel-marckt; daer kreten de wyven: hoort hier wat elenbaes!
Schortje nou een exellente Haes? of geerje nou gien reyne Kappoenen? Moortje, bl. 15.
— — — — — hem *schorten* maar een praatjen.
Jerol. bl. 19.

Zie nog Luc. bl. 36; Roddr. bl. 10.

Van daar de uitdrukking *wat schortje?* voor: *wat deert u (daar aan)?* d. i. *wat hebt gij daar op te zeggen?*

Wat schort iou op myn bult?
Luc. bl. 28.
Hoe leghje dus en pruylt en mort,
Wat schortje op de man?
Apollo, of Ghesangh der Musen, bl. 88.

Schorting. Gebrek.

Die *schorting* isser, laes! dat hy niet is bespraeckt.
St. Ridd. bl. 8,
Hoor Mainsje! jy word oud, jou oogen zien zo klaar
Niet als voorheene, dat is al de *schorting*, maar
Jy slacht al de ouwe lui, zy willen het niet weeten.
A. PELS, De Verwaande Holl. Franschm. 1684, bl. 67.

Schosschen. Brassen, slempen. KIL.

Sy *schossche*, sy brosse, sy slempen, dempen vry;
Sy slocken en slinden de soetste leckerny.
Moortje, bl. 65.

In de uitg. van 1638 staat *schosse*.

Schotich. 1°. Adj. en adv. Welig, tierig, vol.

— — — — — — s'is van aansicht wat *schotich.*

Moortje, bl. 63.

Palmerijn 't klene kindt wascht *schotich* op en stouwt.

Griane, bl. 41.

Schots. Ruw, plomp, brutaal.

Och docht ick, hoe mennich hoort men met een *schotseren* long
Een ander lasterlijck schelden en schennen.

Jerol. bl. 4.

Zie ook St. Ridd. bl. 19, 28 en 46; Angen. bl. 43; Roddr. bl. 33 en 62; Griane, bl. 63; Moortje, bl. 20, 28 en 29.

Schots (Op) rijden. De volle laag geven, met gelijke munt betalen.

Korts geschach mijn een trots
Vanden Hertochs koetsier; ick *reedt* hem weer *op schots.*

Moortje, bl. 29.

Schouwen. Schuwen.

Ghy die afkeerich *schout* den offer van mijn sinnen.

Luc. bl. 55.

Schraap. Bitse, graauwende berisping.

Ick straften haar verraat met een grauwende *schraap.*

Roddr. bl. 6.

Schrabbelaar. Krabbelaar, slecht schrijver.

Daar verwijt hy de *schrabbelaers* en de penlickers dat
Het sondt en schandt is, dat sy nemen een grootje voor 't bladt.

Jerol. bl. 45.

— — — — de schrijvers, *schrabbelaers* vol onbescheyt,
Die dick meer willen weten als haar hooge Overigheyt.

Schyn-Heyl. Eerste Voorr.

In de uitg. van 1638 ontbreekt hier het woord *schrabbelaar.*

Schrabben. Krabbelen, slecht schrijven.

Die soo met *schrabbe* kon een deel papiers bekladden.

Schyn-Heyl. bl. 6.

Schrandel. Schrander.

Het *schrandel* Schepsel met verdriet voelt en siet,
Al sijn nietigh onvermoghen.
Griane, uitg. 1638, bl. 24.

Schranderen. Schrander maken, verlichten, opklaren.

Schrandert mijn doffe gheest.
Poëmata, bl. 46.

Schrandert en spitst mijn sinnen.
Boert. L-B. bl. 96.

Schrandriseren. Vernuftig zijn, schranderheid betoonen. Ook philosopheren.

De Armen vinden kunst en raat,
Sy *schrandriseren* vroegh en laat.
Poëmata, bl. 15 (Angen. bl. 6).

Margriete! wat is dit? wildy nu *schrandriseeren*
Van wat stof dat de ziel hier boven werd ghemaeckt?
Het daghet, bl. 4.

Schrankel. Onzeker, wankelbaar.

Het *schranckel* wanckel avontuur.
St. Ridd. bl. 11.

Schrankelen. Wankelend, strompelend voortgaan.

Sy ree harder dan hy, hy liet hum moytjes slepen,
En *schranckelde* so voort. Moortje, bl. 68.

Schrapen. Schrappen.

Ick wilde d'onbeschaemde, die hooch zijn in haer wapen,
Als varckens inde troch wel schoontjens reyn sien *schrapen*.
Scheyn-Heyl. Eerste Voorr.

Schrapen (De tong) met iemand. Iemand over de tong halen; bedillen, kwaad spreken.

Wat Duyvel! gaanse dan *met my haar tong schrapen?*
Roddr. bl. 10.

Thans is *iemand de tong schrapen*, zooveel als hem uithooren.

Schrappra. Spinde, etenskas, schapraai.

— vouwt het ammeloocken met meynen Servyet
En legget op 't *schrappra*. Jerol. bl. 24.

Zie nog Versch. Ged. II, bl. 174.

Schreur. Snijder, kleermaker. Hoogd. *Schrader*, zie SCHMITTHENNER.

Daer kregen wy so veel Bonsiours en Baeselmanis van de rijcke
En soo veel goen dach van pelsers en *schruers*. [monseurs,
Moortje, bl. 17.

Het MHD. heeft *schröten* voor *Schneider-arbeit-machen*, en *Schroeter* voor *Schneider* (ZIEMANN). Men vergelijke het Angels. *screade*, *screadian*, Hoogd. *schroten*, Eng. *to shred*, ons *schrooden* bij KIL. en *schroot*. Zie ook Kl. v. Oene, bl. 12; Kl. v. d. Koe, bl. 2; VANDER VEEN, Zinneb. bl. 507; LAURMAN, bl. 116 en 136.

Schriftuur. De boeken der Geleerden.

Maar ghy treckt niet ter hant als een deel muffe boecken,
En wilt iuyst op een prick der dingen gront opsoecken;
Laat voor de suffers grys het kibblen in *schriftuur*.
Luc. bl. 27.

Zie CLARISSE, Br. Gher., Aant. op vs. 18.

Schricken. Trans. Ontroeren, ontzetten, treffen.

De Rederijcke kunst sy alsoo deftich pleecht,
Dat sy de grooten *schrickt* en innerlijck beweecht.
Luc. bl. 9.

Zie ook Het daghet, bl. 2.

Schrobber. Deugniet, schavuit, boef.

O gy *schrobber*! kon gy niet sien wie gy veur hadt?
Kl. v. d. Molen. bl. 14.

Zie ook St. Ridd. bl. 52.

Van daar ook *schrobbery* voor gemeene handelingen, dieverij, enz.

Gierigheyd en *schrobberye* zijn de voornaemste zonde-streken.
DE BRUNE, Banck.-Werck, 1657, bl. 12.

Zie ook Id. bl. 219.

Schroken. Schroeien, zengen.

Waer dat de heete Son de geele Moren *schroockt*,
Of waer 't bekleurde volck, de hooghe Reusen, roockt.
Het daghet, bl. 35.

Zie ook HOOFT, N. H. bl. 185, 34.

Schrupeleus. Angstvallig, schroomvallig. Fr. *scrupuleux.*

Ick ben te *schrupeleus*, mijn hert voor 't weyg'ren ijst.
Roddr. bl. 40.

Hy weygerdent wel sterck met *schrueppeloose* grillen.
Moortje, bl. 40.

Schudde. Deugniet, schoelje, schobbejak. Kil.

— — een deel ghespuys van fielen, *schudden*, wespen.
Jerol. bl. 30.

't Is sulcken argen *schud*, by trock om zijn deugd uyt den Haech.
Coster, Tijsken v. d. Schilden, 1613, bl. 34.

Zie ook St. Ridd. bl. 46; Schyn-Heyl. bl. 1 en vergelijk Tuinman, Spr. W. II, 86.

Schuyfje. Overschot, brok, hetgeen van de tafel geschoven wordt.

Want ick acht datmen u, met een taart of een struyfje,
Sou kryghen waarmen wouw, 't Ouwerkerck om een *schuyfje*,
Want met een tooghje Wijns of met een beker Bier,
So soumen iagen u door Water en door Vier.
Moortje, bl. 31.

— — — maer pracht met trogglent gnocken
Nu om een *schuyfjen*, en, van 't geen sy gulsich slocken,
Een weynighjen ter sluyck.
Ged. van Anna Visscher, Utr. 1851, bl. 98, b.

Schuylen onder. Ondergeschikt zijn.

By al de Goden, Prins! daer wy lien *onder schuylen*,
Gheloof ick nimmermeer, enz.
St. Ridd. bl. 48.

Al *schuylt* sy *onder* my,
Het kiesen staat haar vry.
Angen. bl. 12.

Schuymen. Schoonmaken, schoonvegen, ontruimen.

Als ick 't maar moght verhind'ren,
En *schuymen* de Werelt van dat schadelijcke drift.
Roddr. bl. 19.

Dat den Prevoost de straat gaat *schuymen* met zyn mannen.
Griane, bl. 15.

Schuldich (Het) zijn. Spottend gezegd van eene ongerepte maagd.

Datset noch *schuldich was*, farrilahey! ick wouse wel een reysjen.
St. Ridd. bl. 8.

Schuren (Open). Openwrijven.

O ghy Nederlanders! waact op, *schuurt* u betooverde oogen *open*.
Poëmata, bl. 63.

Schurken. Afgrijzen hebben, vreezen.

Ick selve sie mijn self met schricken en met schreumen,
Mijn siel is soo bebloet, dat icker selfs of *schurck*.
Aend. L-B. bl. 24, b. (Het daghet, bl. 38.)

Gants Parsen, Meden suft; ick sweeten doe en *schurcken*
De Sarasijnen fel, oock die halstarcke Turcken.
Griane, bl. 13.

Schut. Bescherming, afwering.

De lelijckheyt is als een *schut* voor de kuyscheyt ghestelt.
St. Ridd. bl. 18.

Schut. Schiettuig, schietgeweer, geschut.

Ghy schiet de *schutten* los,
Ghy rijdt, ghy rotst, ghy rundt op dijn pick-swarte Ros.
Het daghet, bl. 4.

Schutten. 1°. Afweren, te keer gaan.

O hoogh-vermogen Min!
Die Goden schrickt en *schut*.
Het daghet, bl. 2.

2°. Afweren, loochenen, ontkennen.

Holla, dat *schut* ick, speciael!
Schyn-Heyl. bl. 19.

Zie ook Coster, Kl. v. T. de Boer, bl. 10; Gramsberg, Hart. v. Pierlepon, 1679, bl. 30; enz.

3°. Beschutten, beschermen.

Nu is de hope doodt, door 't *schutten* van zijn leven.
Roddr. bl. 34.

Sy (**By mijn**). Uitroep tot bevestiging.

Waerachtich 't was een geest, *by men sy*.
Jerol. bl. 15.

Wellicht is hiermede niets anders bedoeld dan de *zijde* des lichaams; of wel misschien de Imper. *zie!*, en ging alsdan de uitroep van een aanwijzend gebaar vergezeld, even als in het gewone zeggen *by men sieternae!* waarover zie BILD. op HUYGENS, VI, 160.

Sydelvenster. Zijvenster.

Want siet twee dieven zijn in u kantoor geklommen,
By 't *sydelvenster* in.
Luc. bl. 44.

Sieken (**By myn**). Uitroep, misschien verbasterd uit: bij mijn ziel.

't Is die versoorde pap-eters al goet enoech, *by myn siecken*.
Griane, bl. 31.

Ziel. Levenskracht.?

— — neef! niemant wort vet of grof, of hy weet waar of,
Gaat heen gy goet slocker, gaat heen gy buyckje vol *zielen*.
Luc. bl. 65.

Zielen (**Ouwe**).

— — — — — — komt, laten wy gaan soecken *ouwe zielen*,
Wy sellense die wraggel-gat, die lampoot werpen op zijn sack.
Jerol. bl. 13.

Kennelijk eene straatjongens aardigheid; wat er mede bedoeld wordt, laat zich onmogelijk met zekerheid bepalen.

Zielen (**Ter**) **varen.** Sterven.

Wie eens *ter zielen vaart*, en komter niet weer uyt.
Luc. bl. 63.

Zie ook St. Ridd. bl. 44.

Syeloos. Onzijdig, onpartijdig.

De *sye-loose* en verstandige en kreunen sich niet aan onbescheyden vonnissen.
Jerol. Voorw. bl. 4.

Weest in u Reen beraad (wilt ghy u niet verghissen),
Heel lang-zaam, *zyeloos*, bedacht, de zaak wel kund.
SPIEGHEL, Hart-Sp. 1615, bl. 16. (I, vs. 560).

Ziel-spouwer. Een zieltogende of stervende op een slagveld. KILIAAN heeft ook *siel-braecken.*

U moedich herte leeft in bloedighe slach-oorden,
Ghy hoort met soete lust der *ziel-spouwers* klaegh-woorden.
Het daghet, bl. 4.

Sienlijk. Zichtbaar.

Men moet het *sienlijck* dingh niet al te veel vertrouwen.
Griane, bl. 49.

Zie nog Het daghet, bl. 9.

Siepsier. Zeepzieder.

Tieuwis de *Siepsier* dat's heur Oom.
Kl. v. d. Koe, bl. 6.

Sier (By mijn). Verbastering van: bij mijn ziel.

— — — — — — ick sweer 't hem *by men sier.*
Luc. bl. 35.

Zie ook Moortje, bl. 48; Griane, bl. 34.

Sych-soomer. Vleinaam, waarvan de beteekenis mij duister is.

Jy *sych-soomer!* gy roseboom! gy soete-boter!
Griane, bl. 1.

Sichteloos. Blind.

De min is *sichteloos.*
Luc. bl. 2.

Sichtens ('t), Sichtent ('t). Sedert.

't Sichtens dat ick ou sach.
Jerol. bl. 17.

't Sichtent ick hier quam woonen.
Jerol. bl. 23.

Zie ook Belg. Mus. 1839, bl. 103.

Zyjel-straat. De Zijlstraat te Haarlem.

Daar ging ik troostloos heen beschreyen mijn fortuyn,
Dat door de *Zyjel-straat* na over-Veen, in 't duyn.
Jerol. bl. 20.

Sijpen. Primitief van zijpelen, druipen.

't Bloedt uyt de wonden *sijpt.*
Het daghet, bl. 36.

Sijp-oog. Druipoog.

Daer sitten de druyp-neusen, die *sijp-oogen* by menkaar.
Jerol. bl. 11.

Sick. Zich.

Hy roemt *sick* nimmer van zijn stoute vechtery.
Moortje, bl. 31.

Zoo ook Angen. bl. 22, enz.

Sin. Gedachte, denkvermogen.

Myn seer strijdighe *sin* twijffelde langhe tijdt.
Griane, bl. 58.

Sin. De inhoud, de toedracht der zaken.

Ick heb u sonder schars de volle *sin* verklaart.
Griane, bl. 58.

Sinken. Zeker kaartspel, waarvan de naam aan het Fr. *cinq* ontleend is.

Ick wont weer met het bort, astme met *sincken* aersling liep.
Kl. v. een Huysm. bl. 5.

Ed. 1638 heeft *stucken.*

Sinnelijk. Zindelijk, rein, net.

Sinnelijcke Neeltje dat is myn wittelijcke waarlijcke wijf.
Griane, bl. 30.

Sinnelijk. Verstandig.

Sinnelijcke Lesers! — — — het spelletje, dat ghy hier siet, enz.
Moortje, Inh. v. h. Spel. bl. 1.

Sinnelijkheyt, Sinlijkheyt. 1°. Zin, begeerte, genegenheid, lust.

Myn *sinlijckheyd* heb ick geleyd op een, die ick moet derven.
Boert. L-B. bl. 101.

U trouwe *sinlijckheyt*
Die ghy hadt doen gheleyt
Op my.
Gr. Br. d. M. bl. 48.

Zie nog Roddr. bl. 5; Luc. bl. 55; Moortje, bl. 2; Griane, bl. 16 en 32.

2°. Neiging of verstand, begrip.

Ick ben vyandt van die onbevoelijcke steene Menschen, en van dat houte-volck, die de uytnementheden der Schry-

veren niet en verstaan, en 't uytbeelden der frayicheden dickwils lasteren, om dattet iuyst met haar murruwe en misselijcke *sinlijckheyt* niet over een en stemt.
Luc. Voórw. bl. 2.

Zie nog HOOFT, Rampz. bl. 28.

3°. Hersenschim of gril. Van Cupido sprekende zegt Margriet:

't Is ydel, ongegrond, al dat men van u seyd,
Wat sydy anders dan een malle *sinnelijckheyd.*
Het daghet, bl. 3.

Sinnen. Zijne zinnen op iets zetten, beminnen.

— — — ick die haar soo heb *ghesint.*
Roddr. bl. 14.

Sinnen. Verzinnen, uitdenken.

De Droes souwt niet *sinnen*, dat hy versieren kan.
Moortje, bl. 29.

Sint Jan. Zoetelief, minnaar, beminde.

Want sy riep int volle seltschip, dit is myn eyghen *sint-jan.*
Griane, bl. 31.

't Is Jan Soetekau, jou eygen *Sint-Jan.*
STARTER, Kl. v. Jan Soetekauw, 1646, bl. 6.

De uitdrukking is elliptisch met verzwijging van *ridder*, Fr. *cavalier*; elders leest men vollediger:

Nou *mijn Ridder van 't sint Jooris*, nou mijn vryer.
Jerol. bl. 35.

Sipsa. Wat —! Uitroep.

Griet. Hoor hier *wat sipsa!* Nieuwen Haen. Slief!
Roddr. bl. 45.

Siserandt. Halssieraad.

Heb ick u niet vereert met Par'len en Kourael,
Dan met een goude Ringh, dan met een silv're Schaal,
Dan met een *Siserandt?*
Moortje, bl. 9.

Dit subst. komt ook eenige malen voor in JOANNES STALPAERT VAN DER WIELEN, Het Vrouwelick Cieraet van Sint Agnes versmaedt. 's Bosch, 1622, als:

Waerom zoo slecht gehuldt?
De borst zoo ongedopt? waer siin de *Siseranten?*
De bagen vande pruick?
bl. 80.

Men zie ook bl. 95 en 120.

Sitten. Zitting, samenkomst.

Wat dunckje gemannen, dattet gheen rustighe baasen zyn,
Die onder hun drien, op een *sitten*, droncken twintich kannen wijn?
Moortje, bl. 46.

Sitten, gevolgd door **en.** Zitten te.

Dat witte meysje, dat daar ginder *sit en* schreyt.
Moortje, bl. 7.

Zie ook Id. bl. 19; Luc. bl. 45, enz.

Sitten op. Eene bijeenkomst hebben om zaken te bespreken en te regelen.

Nu tavont sullen wy *op* 't huwlijck *sitten* gaen.
Schyn-Heyl. bl. 3.

Want 't avond, tegens jou ezeyt, zal men *zitten op* het accordeeren.
Hontghe bijt my niet, bl. 37.

Zie verder Schyn-Heyl. bl. 9 en 57, en Dr. De Vries, Warenar, bl. 23. Nog kent men de uitdrukking *op den doop zitten.*

Sjases. Verbastering van den naam Jezus.

Maar *s'jasus*, wa gheluck!
Jerol. bl. 16.

Nog hoort men *jasses*, *ajasses*, *ajakkes*, allen evenzeer verdraaide vormen.

Zie ook Jerol. bl. 6.

Slaaf. Slavin.

Wy ginghen dese *Slaaf* ontblooten en ontkleeden.
Moortje, bl. 37.

Dit woord behoorde vroeger tot de gemeenslachtige. Zie o. a. Huydecoper, Proeve, III, 307 en vv.

Slaan (Ter hand). Aannemen.

Ick denck, dies ben ick droef, dat ghy 't sult *slaan ter handt.*
Luc. bl. 23.

Het tegenovergestelde *van de hand slaan* is nog heden in gebruik.

Slaan (De trompet). De trompet steken.

Waar op hy heeft terstondt *de trompet* flucx doen *slaan.*
Luc. bl. 59.

Slabbermenten. Verbastering van *Sakrementen.*

Ben gy vervaart voor wat *slabbermenten* en vloecken.
Griane, bl. 35.

Slach (Een) hebben. Elliptische uitdrukking voor: een' slag van den molen (malle-molen) weg hebben, d. i. half dwaas of mal zijn.

Roemer, seydse lest, wil gy my vuer jou wijf trouwen?
Neen, seyd ick, ghy hebt een bueck, ick *en slach:* dat'kje nam,
Het sou al sot en mal worden, wat van ons beye quam.
Moortje, bl. 77.

Zie vooral op **Bueck.**

Slagen (Hy weet van de). Hij weet van zaken, het is een doorslepen, gewiktste knaap, het is een oude gediende.

Byateris! Byateris! — — *gy weet van de* ouwe *slaghen,*
Jerol. bl. 38.

Mijn Heer de Officier!
Komt toch, soo 't u ghelieft, eens met u dienaars hier,
En vangt dees jonge guyt; want *hy weet vande slagen.*
Id. bl. 54.

Slagen. Onpers. werkw. Gelukken.

— — — — — — ick wet ick u een treck
Sal spelen, die hans hiet, wilt my maar eens *slagen.*
Moortje, bl. 63.

Slacht. Veldslag.

Ick die heb uytgestaan soo veel hazaards en lijden,
In tochten prijckeloos, in *slachten* en in strijden.
Luc. bl. 54.

Slaloos. Achteloos.

Slaa-loose traghe mensch! ist so verre ghekomen,
Dat u de wan-hoop heeft oock alle hoop benomen?
Moortje, bl. 14.

Zie ook SPIEGHELS Hert-sp. 1723, bl. 163, en Dr. DE JAGERS Archief, II, 337.

Slanken. Doen slinken, verminderen, stillen.

Want sonder u en waer mijn pyne niet te *slancken.*
St. Ridd. bl. 27.

Slap. Zwak.

De *slappe* moeder sprack bewegelijck van aart.
Griane, bl. 34.

Zie ook Id. bl. 29, 41 en 42; Moortje, bl. 47; Boert. L-B. bl. 83.

Van daar *slapheid* voor zwakheid.

'k Heb met u *slapheyt* en mijn dwaesheyd medelyen.
St. Ridd. bl. 47.

Zie ook Jerol. Voorw. bl. 4.

Slavonie. Vrouwelijk schimpwoord.

De fortuyn, die ooleke *slavonie.*
Schyn-Heyl. bl. 35.

Misschien aan den Slavonischen volksstam ontleend, waartoe wellicht de Zigeuners of Heidens, die men als Slavoniërs beschouwde, aanleiding konden geven. Elders vindt men *slavoen* voor *slaaf,* in Apollo, of Ghesangh der Musen.

Troost eens u trou *slavoen,* die g'lijc als Aetna gloeyt.
Uitg. 1615, bl. 116.

Slecht. Eenvoudig, onnoozel.

hoe *slechtjes* sydy noch,
En siedy niet hoe sy steets om gaan met bedroch?
Moortje, bl. 26.

Slechten. Vereffenen, ontwarren. KIL.

Vertoeft een weynichjen, 'k heb wat met u te *slechten.*
Luc. bl. 60.

Slechtheyt, Slechticheyt. Eenvoudigheid, onnoozelheid.

't Sal in u macht wel zijn mijn *slechtheyt* te bedrieghen.
Angen. bl. 22.

Ick kantje niet seggen, so lachen wy daer binnen,
Siet om u *slechticheyt* en om myn kloecke sinnen.
Moortje, bl. 71.

Zie ook VANDER VEEN, Zinneb. bl. 352.

Slempje. Buitenkansje.

Wat dofjes, wat *slempjes* willender dan oploopen
Voor myn! 'kwedt dat hy mijn voorseker sal koopen
Een nieuwe Mantel of een kleet van 'tbeste stof.
Moortje, bl. 64.

Slenken. Slinken, verminderen.

Het welck mijn opset niet int minste dede *slencken.*
Moortje, bl. 38.

Slenter. Morsebel, onreine vrouw.

Van boven zynse schoon, en 'tschijnt al vry wat jenters,
Alst inder waarheyt is, want onder zyn't maer *slenters.*
Moortje, bl. 64.

Sleteren. Scheuren.

Maar wat! hy heeft daar toe de Magets kleedt geschonden,
Ghesletert en geschuert.
Moortje, bl. 42.

Sleurip. Zie **Sluerip.**

Sleutelreeks. Ring of beugel met sleutels, sleutelbos. Deze behoorde tot den opschik, vooral der dienstmeisjes, en werd met de tasch, het mes in de schede, enz., aan den onderriem gedragen.

Hy koftme alle ding: een sulv're vingher-hoet,
Een *sleutelreecx*, een tas, een paar Engelse Messen.
Jerol. bl. 19.

Zie ook Kl. v. Symen, bl. 5; Kl. v. een Huysm. bl. 1; Jerol. bl. 11, enz.

Slief! Uitroep van bespotting. Wij zeggen *sliep uit!*

Gr. Hoor hier wat sipsa! N.H. *Slief!*
Roddr. bl. 45.

Slijm. 1°. Slijk.

— — — — — — — — gedenckt altyt
Als dat ghy zyt maar stof en *slym* der Aarden.
Griane, bl. 46.

2°. Heffe, moer, grondsap.

Wat schaet het dat wy t'saem in eerbaerheydt verkeeren?
Moet my daerom het *slijm* van 't volck dus onteeren?
Het daghet, bl. 10.

Slijten. Uitputten, verteren, vernielen, te gronde richten

Want ick sie te ghemoet der mannen ondergangh,
Die ghy lien vol van trots wel spijtich hebt *ghesleten*,
Nae de lief-kooserij van heele jaren langh.
Angen. bl. 38.

Zeer *sleet* dit de burghery en 't luttel soldaaten dat'er in was.
Hooft, N. H. bl. 239.

Zie gloss. Lekensp.

Slickermik. Lekkere brok, lekkerbeetje. Elders: *Smicker-lickjes.*

As wy tot jouwent te gast waren, je vaar sneet gien stiefvaars sticken;
Seker hy slacht myn, ick houw niet van de kleyne *slickermicken*.
Moortje, bl. 63.

Slim. Adj. en adv. Dat niet richtig, niet in orde is, waaraan iets gebreekt, dus:

1°. Gebrekkig, adj.

— — — — — — maar komter aan-ghetreden,
Een rijcken sagghelaar, al is hy *slim* van leden, — —
Die nau een lit aan 't lijf heeft, daar niet wat op schort.
Angen. bl. 55.

2°. Scheef, krom, adj. en adv.

Jannetje het een schoon aenschijn, maer sy het een *slimme* hals.
St. Ridd. bl. 17.

Al willens zit hy *slim*.
Luc. bl. 19.

Zie nog Boert. L-B. bl. 20; Versch. Ged. II, 66.

3°. Kwaad, erg, adj.

— — — — — — — — op zijn *slim* vermoen,
Heeft hy den jongen Heer door al 't hof soecken doen.
Luc. bl. 59.

Mijn eenvoudich gemoet en u te *slim* vermoeden.
Angen. bl. 21.

Slinden. Opzwelgen, opslokken.

Sy slocken en *slinden* de soetste leckerny.
Moortje, bl. 65.

Zie ook Roddr. bl. 14.

Slingen. Slinken, verminderen.

Maar als die door den tydt *geslinght* is en besaat.
Griane, bl. 23.

Slingerliefd. Adj. Wispelturig in de liefde.

Ick ben niet *slingerliefd* noch licht.
Noch van weyffelbare sinnen.
Gr. Br. d. M. bl. 84.

Slip krijgen. Slib vangen.

Maar *kreech* hy soo koel *slip?*
Moortje, bl. 29.

Zie ook Moortje, bl. 77.

Slissen. Trans. Een einde maken aan.

Sal ick zyn Majesteyt de Tydingh laten weten,
Van 't vreed'lyck *slissen* van myn seer beroerde staat.
Griane, bl. 23.

Slist dit moetwillich spel myn Heeren! bruyckt verstant.
Griane, bl. 45.

Slissen. Intrans. Eindigen.

Haar wranghe kild' *slist* int ende.
Gr. Br. d. M. bl. 83, a.

Slodder. Slordig mensch, die onachtzaam op lijf en kleeding is, hier als bijnaam gebezigd. In het Hd. heeft men het adj. *schludrig* voor *slordig*.

— — — — — — — hoe bijster vrijden haar lodder,
En onse Dirck dierten en blaeuwe Jaap en jonge Jan *slodder*.
Griane, bl. 30.

Wij gebruiken dit woord nog in samenstelling, als *sloddervos*, *slodderbroek*, *slodderkous*, enz. Zoo ook:

Slodderhoosje. Schimpnaam voor iemand die slordig en onachtzaam op zijne kleeding is. Zie KIL.

Pastmen niet op de voechlijckheyt, so ist altoosjes:
Siet hem daer comen aen, 't puyck vande *slodderhoosjes.*
Schyn-Heyl. Voorr. bl. 2.

Eig. *slodderkous* of *sleurkous:* want *hoos* is *kous;* zie Versch. Ged. II, 64. *Slodder vet-schoen* vindt men in Moortje, bl. 53.

Sloeren. Gaan, passen, welstaan.

— — — — — — — 't souw niet mogen *sloeren*,
Dat een Hopman by daagh sou sling'ren gaan met hoeren.
Moortje, bl. 31.

Een jeder lacht hem uyt en seyt ten con niet *sloeren*,
Soo over-grooten Seyl op sulken Schuyt te voeren.
VANDER VEEN, Zinneb. bl. 135.

Zie ook JAN ZOET, Zabynaja, bl. 63; NOOSEMAN, Beroyde Stud. bl. 22.

Sloeren (Laten). Laten sleuren, laten loopen, in het vergeetboek stellen.

— — mijn Heere sal my — — — verwittighen of ick sal aenhouden ende comen met hem over, dan of ick het stilletjes wil *laten sloeren.* Poëmata, bl. 60.

Zie ook Angen. bl. 3.

Sloy. Sloof, sukkelaarster.

Maer Miewes en Trijntje, die soete slechte *sloy*,
Die liepen met menkander uytten huys in 't Hoy.
Boert. L-B. bl. 5.

Slocker. Vraat, gulzigaart, schuimlooper.

Gaat heen gy goet *slocker*, gaat heen gy buyckje vol zielen.
Luc. bl. 65.

Zie ook Moortje, bl. 56.

Slokspek. Gulzige veeleter, smulpaap, pannelikker.

En gy *slockspeck* bint wel te vreen, denck ick, as gy een kabeljau het. Luc. bl. 65.

Het is ook de naam van een der personen in Schyn-Heyl.

Zie ook de Gelijke Tweelingen, 1715, bl. 59.

Sloosje. Naam eener bloem.

Nu vlecht een Cranselijn van wit en roode roosjens
Van Venckel en van Tijm, van bruyn en blancke *sloosjes.*
Het daghet, bl. 7.

Slooven. Kwellen.

Mijn Heere ick en kan in 't minste niet gelooven,
Dat ick yets heb in mijn dat u persoon sou *slooven*,
Of dus wanhopen doen.
Luc. bl. 39.

Slort. Todde, vodde, vuile lap.

Ey siet iens watten *slort* heb ick hier veur mijn buyck.
Jerol. bl. 16.

Sluerip. Verlengde uitspraak voor *sluryp*, d. i. teug, of zooveel als men op eenmaal slurpen kan.

Dat sy de Oostersche kop met geen Pomersche *sluerip* souwen kunnen uytswelghen.
Moortje, bl. 46.

In de uitg. van 1638 staat *sleurip.*

Sluyken. In het geheim bejagen.

— — — vermits dat ghy de liefd' misbruyckt,
En met een ander vaeck 't ghenot uws lusten *sluyckt.*
Het daghet, bl. 27.

Sluymen. Primitief van sluimeren.

Barst wt den dooden slaap, daar ghy vaack-ooght in *sluymt.*
Roddr. bl. 13.

Si brassen, si *sluymen*
Op saechte pluymen.
Anna Byns, 1548, 11de Ref.

Sluymer. Smuller, lekkerbek.

Trouwen men sietet veel tijts 't gheen dat een gierich mensch
Dat daer een *sluymer* en slemper dickwils wel of vaert. [bespaert,
Kl. v. d. Koe, bl. 10.

Sluymer. Smulpartij, gasterij, slemperij.

Wy willender byget een lustige *sluymer* af houwen; — —
Waerdinnetje! schaf op, 't is evellins vleys of vis.
Kl. v. d. Koe, bl. 14.

Sluytelyk. Ten slotte, eindelijk.

Sluytelyck men wert wijs dat de Dochter noch een levend' en seer welvarende Broeder hadde.
Moortje, Inh. v. h. Spel, bl. 2.

Zie ook Jerol. bl. 24.

Slurf. Sloof, dauwel, onnoozel lam.

Se wil wel besien wesen, se gaet daerse gaet, al gaetser as een *slurf* heen.
Kl. v. een Huysm. bl. 2.

Siet mijn vry an veur so soeten slechten *slurf*.
Kl. v. Symen, bl. 10.

Zie ook Coster, Kl. v. Teeuwis de Boer, 1627, bl. 3; J. Z. Baron, Kl. v. Kees Louwen, 1667, bl. 1.

Smaakt (Het) so soet. Benaming eener lekkere spijs, vermoedelijk een mengsel van gekapt vleesch.

Gien nieren, gien Lever, gien middel-rift, gien hooftvleys, noch *het smaackt so soet*.
Moortje, bl. 15.

Smaken. Ondervinden, lijden, ondergaan,

Ick soud' op heden nu niet *smaken* dese pijn.
Lucelle, bl. 39.

Soo ick de doodt moet *smaacken*.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 91.

Dit werkw. werd vroeger zoowel van slechte en treurige als van goede zaken gezegd.

Zie ook Griane, bl. 20 en Gloss. Lekensp.

Smalbient goet. Spillebeenen.

Hoe staat dit *smal-biendt goet* en siet.
Griane, bl. 30.

Vander Veen heeft *smal-gebient*, zie Zinneb. bl. 508.

Smalherberge. Kroeg, kuf.

Ga ick in een *smalherberge* om een Tryn.
Griane, bl. 60.

Smalig, smalijk. Versmadend, smadelijk.

— dees *smaelige* Vrouw, die mijn twee jaren lang,
Helaas, doen singen heeft den droeven jammer-sang.
Luc. bl. 55.

Maer dese *smalijcke* meer deed niet dan byten, smyten en krabben.
Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Smaljonker. Een schraalhans, een jonker zonder geld.

Ic sou hier iens gaan tot en *smal-joncker*, 't is ien (ien-)loopende knecht,
Ick heb hem een huys verhuurt en hy deynckt om gien betalen.
Jerol. bl. 46.

Smeeken. Vleien. Hd. *schmeicheln.*

Welcke woortjes! maer hoe connen de Vryers *smeken!*
Schyn-Heyl. bl. 11.

Loopt haer weder *smeecken*
Met lieffelijck gheplaar.
Moortje, bl. 1.

Zie ook St. Ridd. bl. 23 en Gloss. Lekensp.

Smeerig. Lieflijk, vleiend, fleemend.

Hoe ist hier Griet smeers? jy hoeft soo *smeerigh* niet te lacchen.
Roddr. bl. 10.

Men zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 110.

Smetsen. Opeten, opsmullen, gretig verslinden.

De felle pynen, die dit krancke lichaam quetsen
En slinden als 't ghewormt, die een koude Romp *smetsen.*
Roddr. bl. 14.

Zie ook Moortje, bl. 56; Angen. bl. 6. Van daar *smetser*, dat men vindt in Spieghels Hertsp. VI, vs. 281.

Vondel bezigt dit werkw. voor het gewone eten der zeelieden.

Men *smetst* 'er viermael daeghs; zes ledigen een' back,
Elck nuttight zijn ranssoen, zijn koi en ongemack.
Poëzy I, bl. 153.

Smijten. Slaan.

Met een slach,
Die sy vertoorent *smeet* op 's aardens harssebecken.
Apollo aen de Ned. Jonckh. bl. 4.

Zie nog Griane, bl. 57; Luc. bl. 45; Moortje, bl. 72 en 75; Jerol. bl. 26.

Smicker-lickje. Lekker beetje, elders *slickermick.* Zie dit woord.

So ben ick verlieft op raf, op rekeling, op kavyaer, op oesters,
Op *smicker-lickjes.*
St. Ridd. bl. 32.

Het Bremer-Nieders. Wörterb. verklaart *likker-smikken* door: *bey kleinen Stücken essen*; zie op *smikken.* Het zal wel eigenlijk zijn: zich *lekker smaken* laten.

Smockelbier. Soort van bier, ook *smockeul* of *smockuel* genoemd.

Secht nou enreys Balich, waar is het beste *smockelbier* inde stadt? Jerol. bl. 52.

En as daar een paar vaans kan is,
Met Dantsicker *smockuel* of met dat mannelijck Rosticker bier.
Jerol. bl. 7.

Smockuel. Zie het vorige art.

Smuyl. Muil, thans smoel.

Die de vreeslijcke *smuyl* Charybdis willen schuwen,
En vallen Schilla wreet bedoven inde kuwen.
Luc. bl. 59.

Snaar. Bits, vinnig. Zie **Snar.**

Hoochdragent van ghelaet, opsichtich *snaer* en schots
Van ommegangh en tael.
St. Ridd. bl. 19.

Snaar. Schoondochter.

En Mieuwes mal-monckt die reet met sen jonghste *snaar.*
Moortje, bl. 68.

Zie nog Jerol. bl. 32 en 44, en Dr De Vries, Warenar, bl. 165.

Het werd ook voor *schoonmoeder* en *schoonzuster* genomen.

Die bruyt sprac tot haer *snaer* ofte moeder.
Gesta Rom. Cap. XV.

Zwaghers en *snaren* schijnen dickwils aen malkander gheschakelt en als een kleed zonder naed.
De Brune, Banck.-Werck. I, 131.

Somtijds ook wel voor *meid, meisje,* in het algemeen, en niet altijd in eerbare opvatting:

U vrijster dat is oock een deughdelijcke *snaer*.
OGIER, Zeven Hooftsonden, bl. 190.

O bloet, hier ontrent wonen sulcke overdadige moye *snaren*.
Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Daar was ter selver tijdt bij ons een lichte *snaer*,
Die ons vertelden, enz.
OGIER, Zeven Hooftsonden, bl. 152.

Snaars (Met een). In eens weg, in ééne teug.

Wat dunckt u, Roosje! klaerden ick dat niet *met een snaers?*
Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Zie ook Moortje, bl. 47; St. Ridd. bl. 31.

Snak. Snik.

Siet u bedroefde Bruyt is moedeloos en swack;
Mijn troost! secht my Adieu met d'alderleste *snack*.
Luc. bl. 53.

Snaksiek. Snakkend, ziek van verlangen.

Indien my van u mach alsoo veel jonst gheschieden,
Als daar myn eerlijck hart so *snack-sieck* na verlanght.
Griane, bl. 54.

Snacken. Praten, snappen, babbelen. Hoogd. *schnacken*.

De luy verwond'ren heur, dat ick soo op rym *snacken* kan.
St. Ridd. bl. 31.

Zie ook Luc. bl. 12; Schyn-H. bl. 32; Swols Margr. 1639, bl. 3.

Snakje. Praatje.

Of schoon een groot ghetal
Van Jonghmans over al
U volgen en u dienen,
Met *snackjes* sonder mienen.
Angen. bl. 19.

Snaphaan. Geldstuk van vijf of zes stuivers waarde. Zie de afbeelding in *de Munten der Graven en Hertogen van Gelderland* door Prof. v. d. CHIJS, pl. XVIII, n°. 38, 39, enz.

Een knoppel-doeck, met een *snap-haan* met een vier-yser en met oly-kruys. Griane, bl. 30.

Snapperkaken. Meesmuilen.

Wat stode en *snapperkoockt*, he?

Jerol. bl. 7.

Snar. Adj. en adv. Norsch, bits.

Sy sal met wil of niet u door myn toedoen trouwe,
Al weygert sy dus *snar*, hartneckigh en eenrints.

Griane, bl. 23.

Zie ook Luc. bl. 51; Boert. L-B. bl. 9 en 44.

Snarricheyt. Norschheid, bitsheid.

Gy sout mijn wel mal, sot en half dol maken,
Met dit versoorde goed, oock eensdeels door iou *snarricheyt*.

Kl. v. Symen, bl. 9.

Snaren (Sich op die) verstaan. Kennis van die zaken hebben, er in bedreven zijn.

Al ree man (seyd hy) moer, ic selje dat wel opsen elvendartichst klaeren,
Ick verstaeme op die snaeren, also wel als onse buurman Klaes Os.

Moortje, bl. 17.

Snaversnel. Babbelaarster, snapster.

— — — — — — Nu, *Snaversnel!* gaat deur.

Moortje, bl. 59.

Sneech sijn. Bij zijn verstand, bij zijne zinnen zijn.

Sinje met de kop equelt? loopese wat spuellen?
Hoe siedy my dus an? wat isser? ist geen deech?
Wel hy! hoe swyghdy dus? maer toch ben gy al *sneech?*

Moortje, bl. 37.

Thans in de volkstaal tot *snik* verhard, in de gewone uitdrukking: *ben je wel snik? hij is niet regt snik.*

Sneering. Stier.

Se het lang met de vaering loopen, deur 't hiele langt
En waert niet wel locken wou, daer hulpse hem te rechten mit heur hangt.
Je meucht seggen tis ien panckt, hetse loopen met de *sneering*,
Ick moeter na geve datter na comt, sy verstater op de neering.

Kl. v. een Huysm. bl. 2.

Men bedenke, dat *vaar*, *vaars*, eene jonge koe, en

var, *varing* een stier beteekent. Daar nu *snaar*, *snarre* mede eene jonge koe is (zie Brem. Nieders. Wörterb.), is ook *sneering* analogisch een stier.

Sneersen. Razen, tieren, twisten.

O menschen! 't gincker al te met op ien *sneersen*.
Kl. v. d. Molen. bl. 4.

Sneetje (Een) leggen. Met messen vechten en elkander sneden in het aangezicht toebrengen.

Hy wodt gisteren al weer *een sneetge* int hondert *leggen*.
Griane, bl. 31.

Sneukelaar. Liefhebber der vrouwen, najager van onkuische vermaken.

— — — — — — dan is den grammen koel,
Den ritschen *sneuckelaer* en heeft dan gheen ghevoel.
Angen. bl. 35.

Och 't was sulcken vrouwe man! och 't was sulcken *sneuckelaar*.
Luc. bl. 50.

Zie nog Y. Vincent, De Belachchelyke Serenade, bl. 20; H. van Loghem, Krispyn Testateur, 1725, bl. 25; S. van der Cruysen, Ezopus, 1697, bl. 49.

Sneuvel, snevel. Val, misslag, ongeluk, ramp.

De *sneuvel* is te groot, die ick te laat beken.
Roddr. bl. 56.

En of de *snevels* snoot, vol grouwels en afgrijs,
Door haer of Cupido, of hoe dat sy, gheschieden.
Angen. bl. 39.

Zie nog Hooft door Bild. III, 16 en het Uitlegk. Woordenb.

Sneuvelen. Vallen.

En so ongse Koeyen heur verworghen of sieck zijn, sterven heur eyghen doodt,
Of heur self verdreyncken of *sneuvelen* en smooren inde sloot.
Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Sneuwen. Zoo dicht als sneeuw opeenvallen.

Mijn liefde is of ick de seyl steen was vande menschen,
Soo *sneuwen* sy mijn op mijn lijf, ick krijch het al na wenschen.
Schyn-Heyl. bl. 60.

Snevel. Zie **Sneuvel.**

Sneven. 1°. Vallen, in zonde vallen.

Die suyver leeft, en niet en *sneeft.*
Aend. L-B. bl. 16.

2°. Als subst. voor misslag.

Laes, in een oogenblick begaen wy so veel *snevens*,
Dat niet te bet'ren is met hondert duysent levens.
St. Ridd. bl. 37.

Snobbelen. Kussen, zoenen.

Ick wouwer flusjes wat *snobbelen*, wat soenen, wat sabben.
Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Zie ook Kl. v. d. Molen. bl. 13; Boert. L-B. bl. 86; Vander Veen, Zinneb. bl. 303.

Snobbelig. Geschikt om geliefkoosd, gezoend te worden.

Waerachtich, Giertje! gy bint so *snobbelighen* Waerdin.
Kl. v. d. Koe, bl. 15.

Snoer. Lichtekooi.

Daer komt dan een gerit — — — —
— — — — — van hoeren en van *snoeren.*
Moortje, bl. 64.

Snoeren. Windsels, doeken.

Ick lach bewindelt in schoon Sye rijcke *snoeren.*
Griane, bl. 58.

Snoffelen aan. Aan iets snuffelen of ruiken.

De Leeuwen rijsen en zy grimmen, maer int moeten,
Sy *snoffelen aen* hem en vielen voor zijn voeten.
St. Ridd. bl. 13.

Snofje (**Nuw**). Iets nieuws, hier doelende op een nieuw aangekomen meisje.

So datter niet een *nuw snofje* komt van oosten of van Brabant,
Of hy heefter sijn Kouranct of.
Moortje, bl. 35.

Het was vooral in gebruik voor nieuwe mode.

Snocker. Snugger, in den zin van *rank*, *slank*, *vlug*. Bij Kil. *snogger*.

Een lief, een levendich wicht,
Soo tengher, *snocker* en spicht.
Boert. L-B. bl. 75.

Snollen. Jacht maken op snollen.

— ic wod liever mijn leven niet uyt *snollen* gaen.
Kl. v. d. Molen. bl. 8.

De uitg. van 1638 heeft verkeerdelijk *snolen*.

Snollich. Aanlokkend, lustwekkend, begeerte prikkelend, van *snol*.

De koken, lieve baas! die is so uytgelesen,
Dat elck die bemint om heur soetsapich *snollich* wesen.
Luc. bl. 12.

Snood. Gering, slecht, van weinig waarde.

Recht als de Vogelaar schiet in een fraye koy
De alder*snootste* Vinck.
Luc. bl. 55.

Zie nog Boert. L-B. bl. 33, b, en Dr. De Vries, Warenar, bl. 196.

Snorrepijpen. Nietigheden, wisjewasjes, grillen. Hd. *Schnurrpfeife*.

Ick kan geen van al die toerientayen noch *snorrepypen*.
Luc. bl. 29.

Snorrepijpen en *snorrepijperijen* is in dien zin in het Groningsch nog heden gebruikelijk. In het Neder-Duitsch is *Snurrpipen* onnut tuig, oude verlegene, nietswaardige zaken, vodden, lompen. Zie Brem. Nieders. Wörterb.

Zie ook Moortje, bl. 55; E. van der Hoeven, Het viervoudig Huwelijk, bl. 2.

Snossen. Snorken, snoeven.

Die gist'ren soo vermeetel *snoste*
Op sijn sware rijckdom groot.
Het daghet, bl. 49.

Van daar ons *snos-* of *snoeshaan*, dat dus niet, zoo als Tuinman wil, van *snoeven* (snoefshaan) behoeft

te worden afgeleid. De uitgave van 1638 heeft, even als die van 1644, *snoste* en niet *snofte*.

Snuistering. 1°. Snuisterij, kleinigheid.

Ick heb nou lestent wat goets, wat *snuysterings* verset;
Daer is mijn Lommertceel.
Jerol. bl. 15.

2°. Snoeperij, versnapering.

— — — — maar doen hy ons brocht broot en suyvel
En andere *snuystering*, so van eten en van wijn,
Doen docht hy mijn gheen mensch maar een Enghel te zijn.
Jerol. bl. 3.

Snuyven. 1°. Snuffelen.

Sy *snuyft* het al deur, het sy kamers, in keucken, in kelder.
Schyn-Heyl. bl. 18.

2°. Snuivend of snuffelend voortsluipen.

Wel, wat wil dit toch zijn, dit sta ick vast en peys,
Dat ick Ascagnes sie van d'eene reys op reys
Soo *snuyven* heen ter sluyp op onse Juffers kamer?
Luc. bl. 35.

Van waar overdragtelijk:

Wel wat belet my nu een vrolijck Liedt te singhen?
Op dat de treuricheyt, die door mijn sinnen *snuyft*,
Sich menghet in de Wint en inde Lucht verstuyft.
Roddr. bl. 6.

Zie ook Moortje, bl. 57; Roddr. bl. 1; en vergelijk Diefenbach, Vergl. Wörterb. der Goth. Spr. 1851, II, 285.

3°. Ronken, snurken. (Zie Plantijn).

Neen, Miester! se slapen niet al die der *snuyven*.
Kl. v. d. Molen. bl. 12.

Snuyver. Snuffelaar, die begeerig uit is op alle nieuwtjes.

Get, hoe gluurden daer die *snuyvers* na een tas van een parldepop. Moortje, bl. 17.

So. Op het oogenblik dat, toen, als.

— — — de Broeder van Ritsart ghemoet onvoorsiens het aanminnich Maachdeken, *so*se van Kackerlack wert geleyt naar Moy-aalen. Moortje, Inh. v. h. Spel, bl. 2.

En *so* hy eens met kracht het vatten en wickten
Hoe veel der noch mocht zyn, enz.
Moortje, bl. 22.

Zie nog Id. bl. 4, enz.

Soenen. Vereffenen, klaar maken.

Is yemant so voldoent
Dat hy het huw'lijck *soent*,
So wert het hem verweten.
Luc. bl. 7.

Soet adj. en adv. 1°. Aardig, lief, aangenaam.

Niet dat ick op hem soo tochtich ben verslinghert,
Die niet *soets* aan hem heeft.
Moortje, bl. 7.

Daar leydt geen *soeter* naam en spartelt in myn hartje,
En hippelt op myn tong, als Ghy, o myn Ritsartje!
Moortje, bl. 10.

Zie nog Id. bl. 5, 31, 44 en 63; Jerol. bl. 38; Luc. bl. 15; Esopet, bl. 299.

2°. Aardig, snaaksch, geestig.

Maar, Writsert! watje seght? ick kanme niet bedwinghen
Van lacchen; dats een klucht! o Menschen! watte dinghen!
Het is te wonder *soet*.
Moortje, bl. 22.

3°. Lekker.

Wat hede Lackerdings? ba jemy wats dit, een kiecken?
Of ist hamele vlees? jasus, hoe *soet* dase riecken!
Jerol. bl. 40.

Zie ook Id. bl. 24; Luc. bl. 13 en 39.

4°. Fraai, mooi, schoon.

Daar na myn Moeder hiel dit jonghe wicht in eeren
En lietet Kunsten en veel schoone wercken leeren,
Van Naayen met de naalt, van teeck'nen uyter handt,
Van 't spelen op de Luydt, na de manier van 't Landt;
Van lustigh dansen, oock van meesterlyck te singhen,
Int kort, sy brochtse op in alle *soete* dinghen.
Moortje, bl. 4.

Soet (In 't) aannemen. Voor lief aannemen, goed opnemen.

— — — — — — dus wertet u vergeven
Met een goetwillich hart, en *neemt* oock *an in 't soet.*
Moortje, bl. 59.

Soete-boter. Versche boter. Vleinaam.

Jy sych-soomer, gy roseboom. jy *soete-boter!*
Griane, bl. 1.

Zie Esopet, bl. 369 en VAN HASSELT, Arnh. Oudh. III, 150; Malle Jan Tot's boertige vryery, 1662, bl. 12.

Soetsape, soetsapich. Lekker, welsmakend.

Mijn hartje woeldt in lusjes,
En snackt vast in zyn grondt
Na die *soet-sape* Kusjes
Van u beminde mondt.
Boert. L-B. bl. 104.

De koken, lieve baas! die is so uytgelesen
Dat elck die bemint om heur *soetsapich* snollich wesen.
Luc. bl. 12.

Soch (Soete). Lieve meid.

Gaat heen, ghy *soete soch!* hoe langh suldy noch praaten?
Moortje, bl. 49.

Sock. Zog.

Nou Giertje, seyd hy, drinckt en reys, dan krijghie weer wat *sock.*
Moortje, bl. 61.

Sock (In iemands) volgen. In iemands zog varen. Gezegde aan de scheepvaart ontleend.

Siet, Broertje! dat is gang, *volgt* gy so wat stijfjes *in mijn sock.*
Kl. v. d. Koe, bl. 7.

Socklam. Zuiglam.

Siet dats een Wieringer *sock-lam.*
Moortje, bl. 15.

Zie ook MOLENHOFF, De Krollende Ritzaart, 1659, bl. 9.

Sollefus. Schimpnaam, zooveel als *slodderfus.*

Siet hem daer comen aen, 't puyck vande slodderhoosjes,
Ja dats een *sollefus.*
Schyn-Heyl. 2de Voorr.

Sonderen. Uitzonderen, boven anderen doen uitmunten.

Want recht als de natuur u schoonheyt heeft *gesondert*
Tot die volkomentheyt, dat yder is verwondert.
Luc. bl. 40.

Sonderheyt. Zeldzaamheid, uitstekendheid.

Door 't onkeerlijck gewelt der meer als *sonderheden*
Des Goddelijcken glans van u volmaackte leden.
Luc. bl. 31.

Sonderling. In het bijzonder, afzonderlijk.

De Worstel-kunst, ja noch wel duysent dinghen meer,
Die wy, naar eysch des tijts, oock *sonderling* verdeelde.
Roddr. bl. 1.

Sonderlingen. In het bijzonder, inzonderheid, boven al.

— — — — — — 'k beveel u *sonderlinghen*,
Dat ghy de jonghe Maacht bewaart voor alle dinghen.
Moortje, bl. 32.

Zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 113 en 119.

Sonders (Iets). Iets bijzonders.

Ick weet niet dat ick nu *yet sonders* meer begeer.
Moortje, bl. 10.

Zie ook Id. bl. 32. 38 en 40, en Dr. De Vries, Warenar, bl. 112.

Songt. Sedert. Amsterdamsche volksuitspraak voor *sint*.

Songt die tijt heb ick noyt etwijffelt.
Kl. v. d. Molen. bl. 3.

Sonnen. Koesteren en verkwikken, als in het zonlicht.

Hier op de galdery moet ick my wat verluchten,
En *sonnen* 't hartje van de dampen van mijn suchten.
St. Ridd. bl. 30.

En deze mierkens rijk haar winterkoren *zonnen*.
Spiegh. Hertsp. III, 389.

d. i. leggen het in de zon te droogen.

Sonts (Om). Om niet. Elders *om sonst*. Hoogd. *umsonst*.

Hoe listigh hy versoeckt, zijn kunst is al *om sonts*.
Aend. L-B. bl. 23.

Soo. Dewijl, omdat.

Maar *soo* de ghemeene Speelen van ouwts af niet anders en verhandelden als het gene by de ghemeene man ommegingh, so hebben wy, enz.
Jerol. Voorw. bl. 4.

Zoor. Dor, droog.

Dus hy met een breyn-loose handt
Stort d'edel ziel in 't *zoore* zandt.
Rodd. bl. 61.

Sorgelijck. Zorgwekkend, gevaarlijk, hachelijk.

— — — een dolle Zee,
Wiens *sorghelijcke* baren
Syn ancxstich te bevaren.
St. Ridd. bl. 33.

't is *sorghelijck* te gaen alleen.
Boert. L-B. bl. 36.

Zie nog Griane, bl. 54; Roddr. bl. 57; Luc. bl. 16.

Sorgen. Vreezen.

Ick *sorgh* dat my mijn ziel van blijdtschap sal ontvaaren.
Roddr. bl. 7.

Zie ook Griane, bl. 8; Moortje, bl. 11 en 26; Schyn-Heyl. bl. 3; Angen. bl. 13.

Sorgvoud. Zorgvuldig.

Het kleene vonckje viers is lichter in 't begin
Te dooven in de pot met *sorrichvoude* handen.
Luc. bl. 33.

Sorgvuldig. Hachelijk.

De *sorghvuldighe* strijdt, die ick uyt Liefden streedt.
Roddr. bl. 34.

Souwtjes en **Smoutjes.** Meerv. van *zoutje* en *smoutje*.

Duysent kopjes, duysent sopjes, duysent *souwtjes*, duysent *smoutjes*.
St. Ridd. bl. 18.

Sout en *smout* worden ook samen genoemd in Luc. bl. 14.

Spaansjes. Figuren in een doek hetzij gestikt of genaaid, waarschijnlijk aan Spaansche modes ontleend.

Om dat myn wijf huir Nues-doecken maackt met lommerstickjes,
Mit schuyntjis, mit *spaansjis* van drie bientjis.
Griane, bl. 60.

Noch kreegh ick drie oorkussens, die waren estickt en enaeyt
Met *spaensjes*, met soomtjes, vol strickjes deur malkaer edraeyt.
STARTER, Kl. Taf.-Sp. v. Melis Tyssen, bl. 2.

Van daar ook een werkw. *Spaansen* bij LE FRANCQ VAN BERKHEY, Nat. Hist. v. Holl. III, 586, waarbij hij het volgende uit Jan Saly aanhaalt:

Tryn Brantjes die sey dat haer Hempjes rondom *espaenst* waren en om de hals mit kanckjes.

Spanen (Hem of sich). Zich spenen, zich onthouden.

Maar ick heb, Lief! om u van tranen *my ghespaant.*
Roddr. bl. 59.

Zie ook Griane, bl. 60; Angen. bl. 35. Over *spanen*, *verspanen*, *ontspanen*, zie Prof. DE VRIES in het Archief van Dr. DE JAGER, IV, 223 en vv.

Spannen. Binden, boeien, vastbinden.

Twas wonder om te sien hoe dat die fraye Mannen
En al dat Krijghs-volck haar so klackeloos liet *spannen*
Van sulck gorle goy.
Moortje, bl. 13.

De Moeders zyn wel sot die hare kleene kind'ren
So rijghen, dat sy haar het wassen gants vermind'ren,
En dringhen 't teere wicht in een ghebootste lyf,
Van blick of loodt benaydt; in harde steecksel stijf
Daar gaan de wichters in benepen en *ghespannen.*
Id. bl. 23.

Zie ook Gr. Br. d. M. bl. 34; De gelijke Tweelingen, 1715, bl. 2.

Speciaal. Goede vriend! beste man! kameraad!

Ja wel *speciaal*, gy hebt de kunst geweldich innenomen.
Luc. bl. 29.

Zie ook Moortje, bl. 19 en 55; Schyn-Heyl. bl. 19; Jerol. bl. 50; W. D. Hoofr, Kl. v. Stijve Piet, 1682, bl. 17.

Specioen. Geld, specie.

Of had ick maer iou *specioen*, ick sou datelijck strack
Gaan hylicken metter vaart.
Luc. bl. 11.

Speest. Gewaagde en onjuiste vorm van het Imperf. van *spijzen*, hier in den zin van *voeden*, *verkwikken*.

Ic prijs u Edel bloedt,
Dat God'lijc is ghevoedt
Met Hemelsche ghedachten,
Daar ghy myn vaack met *speest*
Als ic hier quam verkeeren.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 81.

Specht. Scheldnaam.

— — — — — — want de *Spechten* de'en hier
So veel quaats niet, als wel de Bloedt-raadt en het vier.
Moortje, bl. 10.

Waarschijnlijk het zelfde als:

Spek. Gewone schimpnaam der Spanjaarden.

De *Specken*, die haar lyf met gelt niet konden boeten,
Die nam het Grauw gheswindt en spoeldese de voeten.
Moortje, bl. 6.

Siet den Getaanden *Spek*, Jan dwarsvoet den Seinjoor,
Don pok mok den Maraan, den half gewasschen Moor.
Vander Veen, Zinneb. 1642, bl. 411.

Zie nog Id. bl. 516; De Malle Wedding, 1727, bl. 23 en 47; Scheltema, Letterk. Mengelw. I, iii, bl. 151.

Spelen (Uit den aassak). Goochelen, waarbij de *aes-* of *eetsack* voor goocheltasch gebruikt werd.

Ick ken behendich en fray *spelen uyt den aes-sack*.
Kl. v. Symen, bl. 13.

Spie. Spion, verspieder.

Ghy Helden hoogh van moedt! Ick heb van daagh vernomen
Van mijn ghetrouwe *Spien* een onverwachte Maar.
Roddr. bl. 23.

Zie ook Griane, bl. 8.

Spicht. Spichtig.

Een lief, een levendich wicht,
Soo tengher, snocker en *spicht.*
Boert. L-B. bl. 75.

Spillevoeten. Stuiptrekken, trekbeenen.

Een stoot hy in de borst den deghen, dat hy viel
En *spille-voetende* verliet hem voort de ziel.
St. Ridd. bl. 13.

Spilpenning. Verkwister, verspiller (zoowel m. als vr.).

Een vleys-dief, een quist-goed, een *spil-penning*, een doorslach, een snap op, een gild. Kl. v. d. Koe, bl. 4.

Ick ben *spil-penning* noch quist-goet, ick hou het al suynigjes bij malkaer. STARTER, Kl. v. Melis Tyssen, 1661, bl. 3.

Als bijnaam ook in Griane, bl. 31 en Moortje, bl. 53.

Spinjoen. Spaansche jacht- of patrijshond. Verbastering van *spanjool.* Eng. *spaniel*, Fr. *épagneul.*

De snelle Hasewindt, de *Spinjoens* en de Bracx.
Het daghet, bl. 2.

Mr. VAN LENNEP heeft *spilgioen*, zie Elizab. Musch, II, bl. 11 en 12.

Spits. Schrander, scherpzinnig, geestig.

Ghy die in 't heyligh' Choor der *spitse* Negelingen
U vaersen op de maet so sinnelijck kunt singen.
Poëmata, bl. 47.

Sijn vader de Pals-graaf, *spits* van beleyt en raat.
Luc. bl. 58.

Zie ook Griane, bl. 48.

Splytemijt. Denkbeeldige munt van de geringste waarde, het onderdeel van eene mijt.

Men sal ou ou gelt tot een negemanneken, tot een mijtken hebben doen,
Ja tot een *splytemijt.*
Jerol. bl. 47.

Splijten. Verdeelen.

Om te bedrieghen myn simple onnooselheydt,
Met het gheleent ghelaat van u *ghesplete* minne.
Moortje, bl. 8.

Splitruiter. Lichtekooi.

— ick raakten daer me op 't hollen
By de soete *Split-ruyters*, die troetel-siecke Snollen.
Kl. v. d. Koe, bl. 1.

Splits en smeerhoorn. Wij zouden schrijven *splits- en smeerhoorn.*

En sloech met een slach door last, door mast, door sack, — —
Door sout, door smout, door teer, door smeer, door 't *splits en smeerhoorn.* Luc. bl. 41.

Mr. Van Lennep stelt in zijn Zeemans-Woordeb., den splitshoorn gelijk met den marlpriem.

Spoet. 1°. Lot, lotgeval, het onzijdige midden tusschen voorspoed en tegenspoed.

Wy moeten vleesch en bloedt oock mannelijck bevechten,
En dragen met gedult de stormen van de *spoet.*
Het daghet, bl. 40.

Draeght gelijckmoedigh al u *spoeden*,
Want van den Hemel komt ons af
De bedel-nap, de Conincx staf.
Aend. L-B. bl. 21.

Zie ook Id. bl. 50; Moortje, bl. 14; St. Ridd. bl. 40.

2°. Voorspoed, geluk.

Aldus soo sal mijn *spoet*, of mijn ghemoetje rustich,
Een yder, die het weet, te recht oock maken lustich.
Angen. bl. 32.

Men zeide ook, ter nadere bepaling, *goede spoet.*

d'Almachtighe Godt en loon-heer van het goetdoen,
Wil u, door myn ghebedt, alsulcken *goeden spoet* doen.
Griane, bl. 54.

Sporreling. Beweging, lastige moeite, gehaspel.

— sonder *sporrelingh* van schande noch van schaden,
Alleen door het beleyt van mijn voorsichtich raden.
Moortje, bl. 64.

Zie Uitl. Woordenb. op Hooft, en Dr. De Jager, Proeve, bl. 79.

Spotten. Bespotten.

Oft schoon u Vrund'lijck groet,
Het *spot* u in 't ghemoedt.
Angen. bl. 10.

Spraak (Ter) komen. Spreken, te spreken komen.

— — — van avont spaa dan sal sy gaan ter kercken
Laat hyse nemen waar, niemant sal daar op mercken,
Hy kanse dan, na wensch, daar *komen* wel *ter spraack*.
Luc. bl. 31.

Spreden. Spreiden.

Mijn Maeghden zydy daer? gaet wilt mijn bedde *spreden*.
St. Ridd. bl. 38.

Spreken. Uitspreken, zeggen.

Dat niet te *spreken* is.
St. Ridd. bl. 42.

Sprenkeld. Bont, gespikkeld.

Nu vlecht een Cranselijn van wit en roode roosjens,
Van Venckel en van Tijm, van bruyn en blancke sloosjes,
Van paersche Vyolet, van *sprenckeld* Angelier.
Het daghet, bl. 7.

Sprenkvleys. Gezouten vleesch, van *sprenghen*, d. i. inzouten.

Ick eet so garen ouwe kost, *sprenck-vleys* met worst.
Moortje, bl. 61.

Springreys. Uitval.

Eer wy 't Rijck van de Swart, met *spring-reysen* en tochten,
Onder de Kroone tot zijn wijt-ghebieden brochten.
Roddr. bl. 1.

Zie VAERNEWIJCK, Hist. v. Belg. 1574, bl. 20 c, 66 b, en 69 c.

Springtocht. Uitval.

Den woesten *springh-tocht* van den wereloosen swart.
Roddr. bl. 23.

Sprotich. Sproetig, met sproeten.

— — — — — — s'is van aansicht wat schotich,
En tusschen 't blancken en 't bruyn, maar s'is een weynich *sprotich*.
Moortje, bl. 63.

Staach (Over) liggen. Van zijn stuk gebracht of in verlegenheid zijn.

Nu *lech ick over staach* en dapper inde ly.
Moortje, bl. 12.

Nog zeggen wij *over stag werpen*, waarvoor VONDEL *over staegh smijten* bezigt. Zie Mr. J. VAN LENNEP, Zeemans-Woordeboek, bl. 212.

Staal. Voorbeeld, toonbeeld.

Het *Staal*, de Bloem, het Puyck van alle Ridderschappen.
Roddr. bl. 36.

Zie ook Jerol. bl. 1; St. Ridd. bl. 44.

Staan... en. Staan te, gevolgd van een infinitief.

Hoe *staje* so *en* kyckt?
Moortje, bl. 18.

d. i. Hoe staje zoo te kijken?

Staand-Tresoor. Zie **Tresoor.**

Staart-Juffer. Gevolg-dame, die *à la queue* komt.

De dorre doodt die is *staart-Juffer* van de tyd.
Griane, bl. 41.

— droefheid en verdriet, beclach en moedeloosheid,
Staertjuffers, vadzen, beuls van misverstand en boosheid.
SPIEGH. Hertsp. VI, 470.

Staart-sleep. Nasleep, gevolg.

Voorsinnigh is de man die op haer *staert-sleep* let.
Poëmata, bl. 47.

Staat doen. Te stade komen, nut of voordeel doen.

De Rijckdom is een wensch'lijck dingh,
Noodich en nut den Jonghelingh;
Den wel bejaerden *doet* sy *staat.*
Poëmata, bl. 10.

Dongheual *doet* somtyts *stade.*
MEIJER, Oude Nederl. Spr. bl. 99.

Zie ook Id. bl. 102; Limborch, B. X, vs. 548.

Stadich. Gestadig, voortdurend.

Den Hemel is soo *stadich* niet behanghen met sware bekommeringen en droevighe wolcken.
Jerol. Voorw. bl. 1.

Stal. Gestalte.

O schoonheyt net besneden
Van leest, van schick, van swier, van *stal*, van standen.
Luc. bl. 24.

Haar lichaams *stal* is fray.
Moortje, bl. 24.

Zie ook Id. bl. 44.

Stal houden. Stand houden, stilstaan.

Siet de stock-stille windt van 't laeuw en luwe zuyen
En *houd* niet langer *stal*, maer raest en blaest by buyen.
Het daghet, bl. 2.

Zie nog Moortje, bl. 50 en 76; Boert. L-B. bl. 12; Dr. De Vries, Warenar, bl. 146.

Stang. Spottende benaming voor standaard.

Recht nu u *stangen* op en ontwynt u slaaplakens.
Moortje, bl. 52.

Stant. Oude Imper. van *staen* (*standen*), thans *sta*.

Stant op en houwt u woort.
Roddr. bl. 33.

Zie nog Id. bl. 38 en 58.

Stantiens (Sijn) wenden. Van stand of toestand veranderen.

— — — — — — hoe *wendy* soo u *stantiens?*
St. Ridd. bl. 37.

Tot opheldering diene dat de schoone, tot wie deze woorden gericht zijn, zoo even vergeleken was bij de »silver schoone Maen", maar die thans »dampigh en bedompt van droefheyt" was.

Start. Staart.

— — — — — u slaap sal zyn met smart,
De droomen sullen u daar wringen by de *start*,
Gelyck men d'Ossen doet.
Moortje, bl. 11.

Zie nog Id. bl. 22; Poëmata, bl. 67; STARTER, Daraide, bl. 14.

Stedes. Steeds, aanhoudend.

Ghy daaght ons *stedes* uyt met sware laster-spreucken.
Roddr. bl. 28.

Steekat. Vrouw uit de stad, met minachting gezegd. Verg. het citaat bij **Sticken.**

Dese besuckte *Stec-katten* schempen altijdt met de Boeren.
Griane, bl. 30.

Zie ook Kl. v. d. Molen. bl. 11; Kl. v. d. Koe, bl. 17.

Steeklick. Stedeling, stadbewoner, met minachting gezegd.

Ick wil myn bloed drincken om die weersoordighe *Steklicken.*
Griane, bl. 31.

Zie ook Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Steeksel. Stiksel, borduursel.

— — — — in harde *steecksel* stijf
Daar gaan de wichters in, benepen en ghespannen.
Moortje, bl. 23.

Het werkw. *steken* voor *stikken* en *borduren* komt voor in S. VAN DER HEYDEN, d'Adellykke Juffer, 1688, bl. 20.

Steen. Gevangenis.

Ick kick vreesde voor den Schout,
Want ick docht, ist sake dat zijt hem ansigghen,
So sal hy mijn op *Steen* of inde Stock doen ligghen.
Jerol. bl. 1.

Oorspronkelijk een steenen slot of kasteel, ook *stein* of *stins* geheeten. Van daar nog in Leiden *'s Graven-Stein*, enz.

Zie nog Renout, vs. 1662; Wapen Martijn, Coupl. 49; Camph. Ps. 61, 62 en 71.

Stekade. Degen, sabel. Aan het Spaansche *estocada* (degenstoot) ontleend.

— krijcht my mijn bonnet met den royen plumagie,
En mayn *stekade*.
Jerol. bl. 13.

Dat hier een sabel of houwer bedoeld is, blijkt weinige regels later, waar die stekade *ghewaer* (*geweer*) genoemd wordt, en Jerolimo verzekert, dat hij daarmede wel eene baal wol midden door zou kunnen houwen.

Zie nog Rombout of de getemde Snorker, 1732, bl. 33; Kl. v. de Schoester, 1660, bl. 13.

Stempen. Stelpen, doen ophouden, stillen.

Dies *stempt* sy t' weenend' klagen.
Griane, bl. 47.

Om bloedt te *stempen*.
Hooft, Tac. bl. 280.

— — — wie kan helpen,
Wie *stempen* onze wond, en dees ellende *stelpen*?
Oudaan, Toneel-Poëzy, bl. 247.

Zie nog Uitlegk. Woordenb.

Sterren. Staren, staroogen.

Ghy zijt certeyn het Wit daar mijn ghedacht op *stert*.
Roddr. bl. 20.

Zie nog Griane, bl. 6.

Sterven. Doen sterven, dooden.

Want Rod'rick die besit
Het gheen daar ghy om bidt,
Sterft daarom u begheeren.
Roddr. bl. 37.

Stijf. Adj. en adv. 1°. Vast, gestadig.

't Onvernuftich Vee, helaes!
Is veel nyver en veel *styver*
In den yver tot Gods lof,
Als de mensch van 't beste stof.
St. Ridd. bl. 2.

2°. Fiksch, ferm, flink.

Die gaf hem om den deun een *styve* stracke slach.
St. Ridd. bl. 7.

Zie nog Id. bl. 26; Het daghet, bl. 43; Roddr. bl. 40.

Stichtig. Stichtelijk, deftig.

Een' hooch en groot gemoet dat sal sich matich breken,
En *stichtich*, met bescheyt, van alle saken spreken.
Angen. bl. 44.

Stik, stuk. Versterkend bijvoegsel bij scheldnamen.

Wat schortje, seck, *sticke* vleys?
Roddr. bl. 10.

O neen ghy *stucke* Boefs, ghy sult hier beyde kleven.
Roddr. bl. 33.

Evenzoo wordt ook *brok* gebezigd, als in *fieltebrok*, *galgebrok*, enz.

Zie nog Luc. bl. 57; Moortje, bl. 43, 51 en 56 en PLANT. op *Scheucke*.

Stik. Boterham.

Als wy tot jouwent te gast waren, je vaar sneet gien stiefvaars *sticken*. Moortje, bl. 63.

Sneed' ick ien *stick*, en smierdet dick,
Wy beten beet aen beten,
Dan hy en dan weer ick.
Boert. L-B. bl. 18, a.

Sticken. Stukken, zaken, dingen.

Dat hy allien al de Haantjes en Katjes van de stat wttetart het
Met duysent sucke *sticken*.
Moortje, bl. 61.

Sticken. In zwijm, in onmacht vallen.

En dese Maeght die schijnt door groote rouw *ghestickt*.
Het daghet, bl. 39.

Mijn ziel jaeght in mijn lijf, helaes! ick *stick* van dorst.
Id. ib.

Stille veger. Nachtwerker. Bij KIL. *Stille-vaegher*.

Om dat hy nu as kacx konstapel int leegher is,
Weet hy wel (sey'ck), datsen vaar een *stille vegher* is?
Moortje, bl. 29.

Stilstand. Stilte, stilzwijgen.

Ghebiedt een *stil-stant* nu, op dat door tusschen praten
My niet verbystert wert 't besluyt van mijn ghedacht.
Roddr. bl. 26.

Zie ook Poëmata, bl. 1.

Stirredom. — ?

Waer ick as ghy, Princes! ick souwer niet uytscheyen
In een maent vijf ses, en mijn *stirredom* tusschen beyen.
St. Ridd. bl. 35.

In de Schyn-Heyl. bl. 25, vindt men *stirredomstantien*, blijkbaar opzettelijk verknoeid uit *circumstantiën*. Wel denkelijk zal dit hiermede in verband staan, doch hoe, is mij niet duidelijk.

Stoeyen (Trans.). Dartelend liefkozen.

Hoe ribsakten en hoe *stoeyde* wy mekaar inde schuyl-hoeckjes.
Moortje, bl. 62.

Stoep. Stadssoldaat, van *stuipen* d. i. buigen, bukken, gebukt gaan. Zie BILD. Geslachtl.

— — — — — — siet hier de Gouverneur
Met al zijn lijf-wacht in de *stoepjes* noch by heur.
Luc. bl. 63.

Ick sech dat de Kapiteyn by nacht
Ons wel bystaan sal, soot noot doet, met zyn *stoepjes* en met zyn ratelwacht. Moortje, bl. 52.

Zie nog Kl. v. d. Koe, bl. 6; E. VAN DER HOEVEN, De Waarzegster, 1712, bl. 17.

Stok. Steun.

Sy is alleen de *stock* van mijn verloopen dagen.
Luc. bl. 9.

De uitdrukking is elliptisch voor *steunstok*, als in:

Mijn kint, mijn *steunstock* van mijn kromme ouderdom.
Id. bl. 46.

Stoknar. Houten, stijve klaas; plomp, bot mensch.

Is 't aers niet as sucken hooghmoedigen *stock-nar*.
Symen, bl. 10.

Stokstil, Stoktstil. Versterking van *stil*.

Siet de *stock-stille* windt van 't laeuw en luwe zuyen,
En houd niet langer stal, maer raest en blaest by buyen.
Het daghet, bl. 2.

— — — — — — Mijn kleyn hartje, waerom
Sydy soo sprakeloos, soo *stockt-stil* en so stom?
St. Ridd. bl. 44.

Stommelen. Opstommelen, opschommelen, voor den dag brengen.

Bedenckter u eens op, hoe ghyse sult bepraaten,
En *stommelt* u bedroch nu wacker wt de gaaten.
Moortje, bl. 24.

Waar ick wt de gaten *e stommelt* heb sucken moyen meyt.
C. Biestkens, Claes Kloet, 111, bl. 1.

Stommelen. Met horten en stooten voortbewegen.

O soete straffe strijt! o stribblighe gedachten!
Hoe stoot en *stommel* dy Garbrande inde vreucht.
Gr. Br. der Minnen, bl. 87.

Stommeling. Adv. Stom, stilzwijgend.

Hier door ist sproockje eerst van Iö oock versiert,
Die in een witte Koe al *stommeling* bequeelde
Het ongeoorloft werck, dat sy met Jupijn speelde.
Luc. bl. 4.

Zie nog St. Ridd. bl. 6; Gr. Br. d. Minnen, bl. 70; J. Zammers, De Moetwillige Bootsgezel, bl. 5.

Stootdagen. Kort zijdgeweer.

En u gheweldighe Provoost met u *stootdaghens* en Duytsche Dolck.
Moortje, bl. 51.

De uitg. van 1638 heeft *stootdagge.*

Stootwerkje (Een) leggen. Eene vechtpartij aangaan, hier echter met verbloemde beteekenis.

Ackermenten hier zijn sulcke maets, 't is ie niet te segghen,
Se durven, als de kaers uyt is, wel *een stoot-werkie* in 't hongdert *leggen.* Kl. v. d. Koe, bl. 8.

Stormen. Woelen, dartelen, stoeien.

Ghy sult dan vryelijck daar moghen met haar spelen,
En *stormen* en kussen en stoeyen, stroocken, streelen.
Moortje, bl. 26.

Daar stoeyden ick altijts met de knechjens, met de sonen;
Ghy weet hoe 't dan gaat daarmen zoo *stormt* en malt.
Jerol. bl. 19.

Zie nog Boert. L-B. bl. 7, a.

Storting. Miskraam.

— — — mocht het ghebeuren, al sech ick het selfs,
Dat haer wijf, die swangher is, of haer
Man, die met kint gaet, of haer, die groot gaet, — — — een
Stortingh of misdracht creghen.
Schyn-Heyl. bl. 52.

Dat Heimetjen een *stortingh* gehat heeft, en Dibberigh zwaer is.
Warenar, bl. 37.

Zie Dr. De Vries aldaar, bl. 168.

Straat-maar. Adj. Wel bekend, overal bekend.

De — — *straat-maare* mishandelinghen van de gemeene man.
Jerol. Voorw. bl. 3.

Straffen. Berispen, wraken, afkeuren.

Ick en *straft* niet, daer zijnder veel,
Maer mijn hart is te vroom en eel,
Om t' hebben die ghedachten.
Het daghet, bl. 15.

Strak. 1°. Sterk, zoowel in kracht als in smaak.

Die gaf hem om den deun een styve *stracke* slach.
St. Ridd. bl. 7.

Schimmel-brood en kijmich drincken,
Stracke boter.
G. van Santen, Epigr. N°. 32.

2°. Streng, onverbreekbaar.

Op dat gheen wilt gheraas my dommelt in mijn oor,
Wil ick een swyghen *strack*, mijn woorden zijn mijn Wetten.
Roddr. bl. 46.

Strang. Strand.

Ghelijck de Zee-luy en de Visschers aen der *strangen*,
Op hoop van goede vangst, gaan waghen lijf en goet.
Poëmata, bl. 34.

Streumelen. Bedisselen, beredderen.

— — — — — — o ick wetet so te *streumelen*.
Jerol. bl. 43.

Zie Dr. De Jager, Proeve, bl. 82.

Streven. Snel voortgaan, spoeden.

Hoe kostelijck, hoe druets reet Melis mit sen vrijster,
Al ist een bolle-meyt, 't is al een fraeye ryster,
Sy *streeftje* assen vos. Moortje, bl. 68.

— — — — — — maer waer mach Koenraet wesen?
Ick sprack hem garen eens, ick wil na hem gaen *streven.*
Id. bl. 71.

Zie nog Griane, bl. 26; Luc. bl. 42 en 52; Schyn-Heyl. bl. 31; Jerol. bl. 19; Moortje, bl. 38.

Strije. — ?

By een exempel gaat
Iens midden door het slijck, iens midden door de straet,
Midden door de regen en midden door het *strije.*
Schyn-Heyl. 2de Voorr.

Strijken (Gaan). Heengaan, weggaan.

Mijn bed dat is ghemaeckt, nu mach ick eens *gaen strijcken*
Nae 't Raempoortjens-steyger.
Jerol. bl. 17.

Daarom beloof ick ou, zoo haest de moont gaat *strijcken,*
Mijn ongeluck en 't huys ghelijck'lijck te ontwijcken.
Id. bl. 23.

Stricx-stracx. Straks, aanstonds, dadelijk.

De speelluy zijn om laegh, se komen *strickx strack* weer.
Kl. v. Symen, bl. 4.

Zie nog Griane, bl. 61; Jerol. bl. 49; Kl. v. d. Koe, bl. 7; De Vryer in de Kist, 1704, bl. 19; Joost van Breen, De Swarte Minnaers, bl. 13.

Strippelecoorden. Waarschijnlijk een verdraaid, misschien Lat. woord.

— sy souden moeten bekennen ende belijden, niet anders
— — al gaefjer oock *strippelecoorde,* — — als dat, enz.
Schyn-Heyl. bl. 25.

In de proza-bewerking van Hooft leest men *stroppelecorde.* Zie Dietsche Warande, II, 238.

Stroken. Koesteren, streelen.

Het is mijn lief, hy ist, och mocht ick hem wat *stroken.*
St. Ridd. bl. 13.

Stronkelen. Struikelen.

Hy *stronckelt* endtlijck en hy valt.
Roddr. bl. 61.

Stroopen. Los maken, ontbinden, ontblooten.

Ick moet zyn Buyl eens *stroopen*,
En snoff'len die eens deur.
Jerol. bl. 25.

Stroopen. Afranselen, afrossen, enz. KIL.

Komje weer, ick segtje, so sel ick je noch aers *stroopen*.
Het daghet, bl. 35.

Zie nog Luc. bl. 38.

Struyf-mond. Vleinaam, van *struif* d. i. *eier-gebak*.

— — — *struyf-monckt!* wel wildy dan gheen peys?
Roddr. bl. 45.

Struylen. Zijn water lozen. KIL.

Doch so u lichaam god'lijck is,
Struylt Rooswater in plaats van pis.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 54.

Zie ook JAN ZOET, Zabynaja, bl. 56.

Stuypen. Buigen, neigen, bukken. Eng. *to stoop*.

En zijnde daer geleyt,
Sal ick een reden van u broers gheneghentheyt
Vertoonen aan Moy-aal met *stuypen* en met nijghen.
Moortje, bl. 25.

Wat blijven wy dan zoo hou-vast en *ghestopen* aen de aerde?
DE BRUNE, Banck-Werck, I, 415.

Zie nog Jerolimo, Inh. v. 't Spel, bl. 1; P. DE LA CROIX, De geadelde Boer, 1721, bl. 36.

Stuiven (Aan stukken). Met geweldige vaart uitcenspatten en verstuiven.

Daar komt een Oorlochs-boodt, ghevloghen door de Zee,
En set een styve kours en komt so fel ansnuyven,
Dat de baren met kracht op 't schip *anstucken stuyven*.
Moortje, bl. 13.

Stuk. Zie **Stik**.

Stuurlooze sinnen. Bedwelmde zinnen, ongeregeld, onvatbaar om door de rede geleid of bestuurd te worden.

Wat dwarlingh voel ick daar in mijn *stuurloose sinnen!*
Roddr. bl. 34.

Suffen. Bevreesd, bang zijn; bij uitbreiding somtijds: de vlag strijken, onderdoen.

Al ben ick maar een slecht Burgher, ick souw noch voor geen Haarlemer *suffen.* Moortje, bl. 46.

Ick vraach na niemant niet; ick *suffen?* dat waar wonder. Id. bl. 50.

Zie nog Moortje, bl. 53; Roddr. bl. 2; Griane, bl. 13; St. Ridd. bl. 52.

Sufflet. Oorveeg, klap. Fr. *soufflet.*

— — — o myn met wat *suffletten*
Sal hem Moy-Aeltje noch dat malle hooft versetten.
Moortje, bl. 73.

— — die voor stokslagen, *suffletten* en oorvygen vreest.
L. Smids, De Geschaakte Cinthia, 1688, bl. 38.

Sufflet. Halssieraad; elders *sijfflet.*

Ick moetje laten uytschild'ren frays ghewijs op ien kopertje,
En dragen jou as de Wees-mannetjes op myn verweende borst,
In plaats van een *sufflet.*
St. Ridd. bl. 56.

— — haer Wijven ende *sijffletten* om den hals.
Comoedia Vetus, 1732, bl. 101.

Sucht. Ziekte. Zie **Besucht.**

Daar 't lichaam licht'lijck van ontfanckt
Veel vuyle *sucht*, ja leempt of kranckt.
Angen. bl. 6.

Suiken. Zuigen.

Soo 't nutte Bijtje Honigh pluyckt,
Daar Spinne quaat fenijn wt *suyckt.*
Roddr. bl. 62.

Zie nog Kl. v. een Huysm. bl. 5.

Suyker-erreten. Basterdvloek voor *Sakrementen!*

Hoe duysent *Suycker-erretten* weet jijt dan?
Roddr. bl. 12.

Suypen. Drinken, zonder de ongunstige beteekenis, die thans aan het woord eigen is.

Wel desen heeft al mee van 't selfste sop *ghesopen.*
Moortje, bl. 21.

Zie nog Id. bl. 56.

Suytsch. Zuidelijk, ten zuiden gelegen.

Voordeel in 't gulde jaer van 't *suytsche* Cipres quam.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 58.

Sullen. Glijden.

Het was soo frey gheluekert van passen nae myn monckt,
Het *sulde* duer myn gorregel, al haddet van een laydack geloopen.
Moortje, bl. 56.

Sum (Dat) recht. Dat is wel te recht. In het Hoogd. heet het *zum rechte.*

B. Ick segh noch dat hy mijn Koe aansicht wel ghelijckt,
Dan ick ontgeefme, want gistre laat gaf ick hem noch t'eten.
G. *Dat sum recht* Huysman, ghy moetet oock vergheten.
Kl. v. d. Koe, bl. 11.

Surgyn. Wondheeler, chirurgijn. Eng. *surgeon.*

En 't maackt den mensch soo kranck,
Dat de *Surgynen* vreesen
De sulcke te geneesen. Luc. bl. 16.

Sus (Om). Om niet, voor de leus, uit spel.

Ick koom hier niet *om sus*, maer om een groote waerom.
Kl. v. Symen, bl. 3.

Kardin! hebt ghy de last *om 't sus* dan anghenomen?
Griane, bl. 34.

Om sus is denkelijk het zelfde als *om sonst* (Hoogd. *umsonst*), dat o. a. voorkomt in het Aend. L-B. bl. 23, als ook bij Vondel, Hieruzalem Verwoest, bl. 5 en 24 en Hooft, N. H. bl. 733.

Susterling. Zusters kind.

Ick gaa besichten voort myn *Susterlingh* zyn noot.
Griane, bl. 20.

Men zie nog Kl. v. een Huysm. bl. 4; Kl. v. d. Koe, bl. 9; Hugo de Groot, Inl. tot de Holl. Rechtsg. 1631, bl. 70.

Swaan, Swaantje. Lichtekooi.

— — — — ay siet de *Swanen* sien
Nae yemant van heur volck.
Jerol. bl. 18.

Zie ook **Haartje**, en Moortje, bl. 35.

Swaar. Droevig.

Wilt haar mijn *swaar* vertreck mistroostigh gaan verhalen.
Roddr. bl. 38.

Swadderich. Golvend.

Sijn minnelijck ghesicht, sijn wel ghedane wangen,
Daer locken, dicht gekruyſt, soo *swad'rich* over hangen.
Het daghet, bl. 3.

Swager. Schoonzoon.

— — — — — — ick heb wel ghelesen
In Marck Aurelius hoe de *swaghers* moesten wesen.
Schyn-Heyl. bl. 4.

Swacken. Verzwakken.

Hy *swackt* de kracht des lyſs.
Luc. bl. 3.

Swalpen. Gulpen, opgeven, overgeven.

Daar hier den brassaart of den vraat
Sijn holle maagh tot *swalpens* laat.
Angen. bl. 5. (Poëmata, bl. 14).

Sweeler-Swoel. Broeiend heet.

Ick voel myn siele broeyen
Door *sweeler swoele* brandt.
Gr. Br. der Minne, bl. 59.

Na 't daaghlix Zonnestralens hoy-gras-*zweligh zwoelen*.
Spiegh. Hertsp. VI, vs. 5.

Angelsax. *swaelen*, *swelan*, branden, in brand steken; Eng. *to sweal*. Zie Bosworth *in voce*. Van daar ook het *zweelen* van het hooi.

Swemen (Malkander). Op elkander gelijken.

— — — en dat sy *malkander* so wel *swemen*.
Moortje, bl. 10.

Swengen. Draaien, wenden, keeren, ons *zwenken*.

— — — — de blinden, wilde Fortuyn,
Die dryſt so kuyn, sy *swenght* met alle winden.
Griane, bl. 46.

Swenkje. Oogwenk, oogblik.

Sy komt, o Goon! sy komt; de Princen staen als stom,
De verslagen gemeent stort van een *swenckjen* om.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 57, b.

— — een *swenkje* van haer vriendelijcheyt.
Id. bl. 36, a.

Swermen. Zwerven.

Segt, wast om scha of schande
Dat hy moest balling slants soo *swermen* achter lande?
Luc. bl. 58.

Swermer. Dwaalgeest. Zie MEYER.

Wat wil de *swermer* doch?
Het daghet, bl. 39.

Weinige verzen vroeger was de zelfde persoon *dwaalgeest* genoemd.

Swerrech. Zwerk.

Het driftigh *swerrech* en de dunne lichte winden.
Griane, bl. 25.

Swichten. Zich inhouden, zich intoomen, stil zijn.

Wan mijn Wijnbraauwen straf haar stellen wreet en fel,
Soo trilt de gulde Saal; mijn Ghesin *swichten* snel
Door 't fronslen van mijn vel, of door een simpel knicken.
Roddr. bl. 26.

Zie nog Gr. Br. d. Minnen, bl. 87; Versch. Ged. II, 34.

Swijgen (Een). Eene stilte.

Op dat gheen wilt gheraas my dommelt in mijn oor,
Wil ick *een swyghen* strack.
Roddr. bl. 46.

Swijmen. Zweemen, gelijken.

Die gene die het is, *swijmt* hem, of ghy hem siet wandele.
Schyn-Heyl. bl. 30.

Ick *swijm* de gene niet, die 'k voormaals ben geweest.
Gr. Br. der Minn. bl. 63, a.

Zie nog Schyn-Heyl. bl. 59; Jerol. Inh. van 't Spel, bl. 1; M. GRAMSBERGEN, Hartoog van Pierlepon, bl. 29; VONDEL, Poëzy, II, 225.

Swijmen. In zwijm vallen, neerzijgen.

Ick *sweem* door 't hooren, en ick seech ter aarden voort.
Griane, bl. 26.

Zie nog Kl. v. een Huysm. bl. 4; Gr. Br. der Minnen, bl. 69.

Swijns-veren. Schuier, borstel van varkenshaar.

Kom hier — — — gay moetmen voorts wat keeren;
En hedy geen borstel? R. En hebdy gien *swijns-veeren?*
Jerol. bl. 13.

Swindelen. Draaien.

Hoe *swindelt* my myn hooft! myn ooghen sien al groen.
Griane, bl. 19.

Swing, swink, swenk. 1°. Oogwenk, oogblik, lonk.

— — de liefde komt als twee op d'ander staaren,
En dat het *swinckje* recht elkander wel gemoet,
En springt van oog in oog.
Luc. bl. 4.

— — — — — — die *swinck* die gaf my tevens
In een blick tijts meer vreuchts als al de lust mijns levens.
Luc. bl. 1.

Zie ook Gr. Br. d. M. bl. 57, b.

2°. Oogenblik, moment.

Ick jaeghje in een *swingh* de ziel ten lichaem uyt.
Het daghet, bl. 18.

Zie ook Moortje, bl. 48.

Swongden. Wonden. Zie **Gans swongden.**

Swoort. Zwoord, huid, bij uitbreiding ook van de aardkorst gezegd.

Mijn kruijfde krulde kop
Die brenght mijn, voor de jaren,
In mijn tijds Lenten voort,
Op 't swart en 't swetigh *swoort*
Veel gryse graeuwe hayren.
Aend. L-B. bl. 6, b.

Der boomen kruynen en het *swoort* der bergen hooch,
Dat kruyf ick schoon met blaan.
Apollo aan de Ned. Jonckh. bl. 1.

Dat de aarde, met ys oovertrokken, geen' plaats aan de tenten gaf, 't en waar men 't *zwoordt* (Tac. *humus*) eerst opgroef. Hooft, Tac. bl. 221, reg. 25, v. o.

De vroegere vorm was ook *swarde.*

Enen crone, van dornen lanc,
Die hem dor die *swarde* dranc.
Die Bediedenisse v. d. Missen, vs. 226.

T.

Taalman. Redenaar, voorspraak.

Treckt *tael-man* opter tril en soeckt u sotte ooren.
Angen. bl. 42.

Taarling (Weten wat op den) loopt. Spreekwoordelijke uitdrukking, zooveel als: van zaken weten, weten wat er te koop is, enz.

Hy *wist wat op de taerlingh liep*, o myn! 't was sulcken geest.
Moortje, bl. 62.

'K *wist* om mijn vijfthien jaer al *wat op den taerling liep.*
Kl. v. een Huysm. bl. 5.

Tabak drinken. Rooken.

Loopt inde Taback-huysen, wil jy *taback* leggen en *drincken.*
Griane, bl. 1.

Zie ook Kl. v. d. Molen. bl. 3.

Tabacken. Tabak rooken.

Schaamt jou, dat jy hier lecht en *Tabackt* en quylt en roockt.
Griane, bl. 1.

Tablatuur. Lat. *tabulatura*, de zichtbare voorstelling der toonen door middel van nooten, enz. op het muziekblad.

Die men niet toe spreken mach anders als uyt *tablatuur*,
Want soo men een toontje te hoogh of te laegh laet slippen,
Soo sellense een heele tijt knorren en lippen.
St. Ridd. bl. 20.

D. i. »niet anders dan stipt naar het muziekblad op den bepaalden toon", hier echter figuurlijk gebezigd.

Tafelet, taflet. Zak- of opschrijfboekje of leitje; eigenl. schrijftafeltje. Fr. *tablettes.*

— — — — — — geeft mijn u *tafellet*,
Daer komt my wat in 't sin, want ick soud garen schrijven
Een tuytertje of twee.
Angen. bl. 14.

— — — — — so een *Taflet* is bequaam.
Jerol. bl. 52.

Zie ook Dr. De Vries, Warenar, bl. 217.

Tafereelen. Afschetsen, afbeelden.

Ach minne, die in my soo aerdigh *tafereelt*,
En schildert in den droom dat frissche gladde beeldt.
Het daghet, bl. 3.

Taken. Wegnemen, stelen. Eng. *to take.*

Sy leyden op hem toe met wachten en met waken,
Soo lang tot dat sy hem sien rooven, steelen, *taken.*
Jerol. bl. 4.

Zie ook Poëmata, bl. 16; Kl. v. d. Koe, bl. 2; Roddr. bl. 24; Dr. De Vries, Warenar, bl. 95.

Tansjen. Subst. Tegenwoordig oogenblik, het tegenwoordige.

Dat *tansjen* deed met lust de grootste vrouwe branden;
Die flusjens in 't ghevecht was alder Ridders schrick,
Och die wert nu vermaelt in eenen ooghenblick,
Dat *tansjen* was mijn vreucht.
St. Ridd. bl. 10.

Tansjens, tansens. Adv. Zoo even, straks, fluks.

Gy bint nou wel hellifte goelicker as gy *tangsjens* was.
Moortje, bl. 47.

Neemt *tansens* de kladder, den borstel, den kleerbessem.
Jerol. bl. 6.

Zie nog Griane, bl. 35, waar de ed. van 1638 verkeerdelijk *tangjes* heeft.

Tarnen, tornen. Aanvallen, aangrijpen, grijpen, vatten.

O bloet! comtet iens slaachs, ick wil daer iens na haer gat *tarnen.*
Kl. v. een Huysm. bl. 2.

'k Wil een schelm wesen, soo ick hem niet na zijn gat *torren.*
St. Ridd. bl. 8.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 10, en Woordenb. op Hoofr.

Tas. Meisje, somtijds een licht meisje. Deensch *tøs.*

Angnietje! maar wat sin gy een *tas.*
Moortje, bl. 47.

Get hoe gluurden daer die snuyvers na een *tas* van een parlde-pop.
Id. bl. 17.

Zie ook Angen. bl. 53; Gr. Br. d. M. bl. 54, a; J. van Breen, De swarte Minnaars, bl. 12; A. Alewijn, De Puiterveensche Helleveeg, 1720, bl. 22 en Cats op onderscheidene plaatsen.

Tavaren. Herberg, drinkhuis, kroeg. Fr. *taverne*, Eng. *tavern.*

Heb ick niet in de kroegen en *tavarens* mijn leven miest versleten?
Jerol. bl. 52.

En mit so snapten ick uyten huys, eens-klaps inde *Tavaeren.*
Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Zie nog De oude Holl. dronk S. Geerden Minne, vs. 434 en Vanden Levene ons Heren, vs. 341 en 1594; Horae Belg. VI, 127.

Tavernier. Herbergier, huisvester, kroeghouder, tapper.

Hy loedt hem op sijn Ezel-dier,
En paeyt voor hem den *Tavernier.*
Poëmata, bl. 7.

Zie nog Esopet, bl. 20, enz.

Teem. Stelling, gevoelen, van het Lat. *thema.* Niet van zijn teem gaan, is dus: bij zijne stelling blijven, niet van handelwijze veranderen.

O 't is sukken wijsheyt, hy gaet nummermeer van zijn *teem.*
Kl. v. d. Koe, bl. 8.

De Paus van Roemen met al zijn Cardinalen en brengter niet van haar *teem.*
Jerol. bl. 5.

Zie nog Meijer, Oude Nederl. Spr. bl. 51; De Brune, Banck.-Werck, II, 7; J. De Decker, Rym-Oeff. I, 209.

Teem. Praat, praatje, langwijlig gesnap; een geheel ander woord dan het vorige, eigenlijk *geteem* van *temen*, d. i. talmachtig spreken.

Mijn tijdt die is hiel kort, daerom maack ick gheen langhe *teem*.
Jerol. bl. 11.

Zie nog VAN SANTEN, Lichte Wigger, bl. 23.

Teems. Zeef. Fr. *tamis*.

Waar dat den Droomert is daar sit hy stracx en suft,
En kleynst de dinghen met de *Teems* van sijn vernuft.
Angen. bl. 25.

Teer. Tering, vertering.

Wilje wel doen kijndt, seyse, zoo zet iou *teer* nae iou neer.
Kl. v. Symen, bl. 1.

Teetig. Eigenl. *tettig*, d. i. onhandig, talmachtig, sukkelend. Zie **Tet.**

Ten lesten quam 'er een weetighe, *teetighe*, versoorde blindeman. Jerol. bl. 5.

Tel. Wortel van *tellen*, dus: *taal*, *spraak*.

Ick mijmer waer ick gae, want in dit eensaem leven
Soo moet ick mijn, helaes! nu *tel* en antwoort geven.
St. Ridd. 1644, bl. 1.

Tellenaar. Telganger.

— heur mongt die gater aers noch aers as'en *tellenaers* zijn aersgat. Jerol. bl. 10.

Temen. Talmachtig spreken, babbelen.

Ick word schier aers, dat ghy hier dus loosselijck staet en *teemt*. Schyn-Heyl. bl. 45.

Bij uitbreiding: talmen, dralen.

Nu Joncker ick sal gaan, al blijf ick wat staan *temen*.
Jerol. bl. 38.

Lang te *teemen* kan jou lui tot geen nut verstrekken.
De Vryer Kamenier, 1733, bl. 36.

Teneetje. Soort van lekkernij.

Mijn dunckt ick proef alries de propre *teneetjes*,
De Lambsboutjes, de kieckskens en de leckerbeetjes.
Luc. bl. 39.

Tenger. Teeder.

Ach, dat myn *tengher* kindt, soo teeder opghevoedt,
In een so strenghen plaats besloten wesen moet!
Griane, bl. 21.

Tentig. Netjes, keurig, opgeschikt, thans *mal-tentig.*

Hoe komt den Droes dus moy, dus reyn, dus net, dus *tentigh?*
Roddr. bl. 10.

In as me wyf huer vaten en huer Tinnewerck schuurt,
Je gruwt dat gyt siet, so besucht *tentich* en klaar isse.
Griane, bl. 60.

Zie nog Kl. v. Symen, bl. 2; Kl. v. d. Pasquilmaecker voor den Duivel, bl. 13.

Terech-lust. Terglust.

O swacke Vrouwen aart! wech dolle *terech-lusten.*
Griane, bl. 43.

De uitg. van 1638 heeft *terrech-lusten.*

Tergen. In de zwakke beteekenis van kwellen, plagen.

Spreeckt uyt u hert en wilt my doch niet langher *terghen.*
Roddr. bl. 13.

Hoe? moeghdy met u sweep u jacht noch langher *terghen?*
Griane, bl. 3.

Tesen. Plukken, pluizen, uitpluizen, bij uitbreiding ook in zijn gesprek alles uitpluizen, en daarmede een ander vervelen of kwellen.

Hoe besucht leyt mijn dit malle volck en tobt en *teest.*
Claes Cloet, bl. 1.

Testaments (Op sijn oude). Schertsende spreekwijze voor *ouderwets;* want *wet* en *testament* zijn synoniem.

Meester Gorus vraagt aan een' boer, wien hij het haar snijdt:

Sel icket op de kam ofsnyen of houje liever je locken
Wat lang byje aasengt, *op sen ouwe Testaments*, dat staet fraey?
Kl. v. een Huysm. bl. 3.

Tet. Onhandig, talmachtig meisje, sukkeltje.

Wat mienen deuse hangdeloose *tetten*, dat ic me niet wat doen en can? Kl. v. Symen, bl. 2.

Daer is Pied Quist-goed, die vrijdt zijn dochter Magre Grietje,
Dat is sulcken handeloose *tedt*, sulcken wieck-ebacken, sulcken
weet nietje. Kl. v. d. Koe, bl. 9.

Zie ook A. ALEWIJN, Philippijn, Mr. Koppelaer, 1707, bl. 50.

Teunis (St.) verckens. Deze benaming heeft haren oorsprong daarin, dat de varkens vroeger aan den Heiligen Antonius gewijd waren. Sommige kloosters hadden het recht, deze dieren langs de openbare wegen en stads straten hun voedsel te doen zoeken.

Dat hy *Sint Teunis verckens* op had, hy mocht niet meer knorren.
Luc. bl. 45.

Vergelijk WAGENAAR, Gesch. v. Amst. I, 30.

Teuterquaat. Kwaadstoker. KIL. *toter-quaed.*

O *teuter quaatje* stout wat durfdy niet beginnen,
Die 't helsche hof gesin met u vyer pijlen schiet?
Angen. bl. 38.

Als naam van den Duivel vermeldt het NIERMEYER in: Het Booze Wezen, bl. 37.

Tier. Welige groei.

De weelderige jeucht van bloemen en van kruyt,
Wiens geylle dart'le *tier* de velden en Revieren
Met lovers en met loof van groene franje cieren.
Apollo tot de Nederl. Jonckh. bl. 1.

Tieren. Gaan, gelukken.

Hoe? ist heerschip alle wech? wel hoe sel dat *tieren?*
Luc. bl. 65.

Het sou niet *tieren;* daer geen straf is, is geen eer.
COLEVELT, Droef-Eyndend-spel tusschen Graef Floris en G. van Velsen, 1628, bl. 50.

Ticht. Betichting of aantijging, van *tien*, ons *tijgen.*

Die ghy korts vanghen wouwt door den Maarschalck of Schouwt,
Om schandelijcke *Ticht*, den selfden ghy nu trouwt.
Roddr. bl. 40.

Zie nog St. Ridd. bl. 50; Angen. bl. 43.

Tijd. Leven, levenstijd.

— wie hem in zijn *tijdt* een weynich doet te goet,
Die het dien lust voor uyt, als hy toch sterven moet.
Luc. bl. 60.

De Bloem van u *tijdt* bruyckt in vette ruyme weelde.
Roddr. bl. 40.

Zie nog Luc. bl. 4; Griane, bl. 11 en 35.

Tijd (De lieve) hebben. Den brui hebben, ongezind, ongenegen zijn. Zie **Lieve (De) tijd hebben.**

Tijdboek. Geschiedboek, geschiedrol.

De Gheschicht-schryvers laat dit melden int *Tijdt-boeck.*
Roddr. bl. 26.

Tijdeloos. Kortstondig, kort van duur.

De *tydeloose* mensch speelt met zijn aertsche sinnen.
Het daghet, bl. 2.

Tijen. Trekken.

Gaat en doet wel, en ick sal met myn speel-genooten
Gaan *tijen* op ons Landt en Hof-ste, buyten Sloten.
Moortje, bl. 10.

Zie nog Id. bl. 48, 55, 64 en 77; Roddr. bl. 3 en 48; Angen. bl. 29.

Tijgen op de been. Weggaan.

Daer na is Jaquemyn *gheteghen op de bien*,
En men weet niet waer heen, of men weet niet met wien.
Schyn-Heyl. bl. 34.

Tijng, tijngjes. Tijding, nieuwtjes.

Ghy bent des morgens vroech voor dach al op de brugh,
Daar neem jy de *tijngjes* uyt de nest eer sy zijn vlugh.
Jerol. bl. 27.

Zie nog Id. bl. 21; Schyn-Heyl. bl. 3 en 30; Coster, Ithys, bl. 7.

Tilpen. Tieren, schreeuwen.

so ick niet stracx en loop,
En krijt en tier en *tilp*, en roep al de buuren over hoop.
Jerol. bl. 47.

Den vorm *tgilpen* of *tjilpen* vindt men Jerol. bl. 18.

Tip. Top, kruin.

Ick til tot 's Hemels *tip* van daach een machtigh ryck
En stortet morghen laagh.

Griane, bl. 41.

Zie nog VANDER VEEN, Zinneb. bl. 41.

Tjan (Ba). Bij St. Jan!

Ick sood versoecken de Haarlemmermeer drooch te moken
Op myne kosten, ic sood doen, och joock, och Jesus joock,
ba 't Jan.

Jerol. bl. 35.

Tian dat ickt selve niet wel en weet.

d Boeck der Amoureusheyt, Antw. 1580, F VIII.

In het zelfde werk bl. H VII, r°. vindt men ook *Tiacob* voor *St. Jacob.*

Tjats. Kittig, vurig, prikkelbaar.

As my die lieden quellen
Of praten van wat soets,
Mijn aderen die swellen,
Ick wordt schier *tjats* en broets.

Boert. L-B. bl. 27.

Adieu moy meysgen quicx en *tjats.*

Id. bl. 44.

Zie nog Moortje, bl. 21 en Claes Cloet, bl. 1.

Tobben. Woelen, woeden, razen. KIL. Hd. *toben.*

Wat *tobbende* ghedrangh verschuyven al myn krachten,
Ach! hoe vervoeren my myn woelende ghedachten!

Griane, bl. 30.

Toegemaakt. Nagemaakt, geveinsd, valsch.

Dat ghy u selfs bedrieght, soo wel door eyghen wanen,
Als door sijn vleyery met *toeghemaeckte* tranen.

Angen. bl. 15.

Toekomen. Veroorzaakt worden.

Ten *quam* by my niet *toe.*

Griane, bl. 37.

En *quamt* by u niet *toe?* onsalichste der wijven!

Id. bl. 38.

Toemaken. Opsieren, opschikken.

Hy swoerme by de groote Klocken,
Dat hy mijn *toe-maken* souw
Voor ien Prins.
Boert. L-B. bl. 19.

Toens. Ten onzent, naar huis.

Ick beyde, ghy en quaamt, ick ging toe *toens* en at.
Jerol. bl. 23.

Toepraten. Voorpraten, wijsmaken.

Wat hebje hem al diets ghemaeckt! ghy *praaten* hem *toe*, Dat ghy een Konijn had als een Olifant en dat het jongden als een Koe. Jerol. bl. 11.

Toepullen. Toedrinken.

Wy sulle me kaar ter wijlen een reys *toe-pullen*.
Kl. v. d. Koe, bl. 15.

Toerientayen. Tierelantijntjes, gekheden, kwasterij. Elders *tierentayen*.

Ick kan geen van al die *toerientayen*.
Luc. bl. 29.

Gort segen ons en de moeder gorts veur sucken hope *tieren-tayen*, As dat volck an heur klieren nayen van boven tot beneen.
Biestkens, Claes Kloet, II, bl. 9.

Toesach. Eig. *toezeg*, dus toezegging, belofte.

Waer blijft u *toesach* nu? waer 't cracht van uwe eden?
Angen. bl. 47.

Toeschik. Toebeschikt lot.

Of my *toe-schick* of nood-lod raackt,
Myn trouheydt blyft even volmaackt.
Gr. Br. der Minn. bl. 84, b.

Toestoken. Stoken, bestoken, opruien.

Op dat ghy niet en waant dat dit door myn *toestoken* Gheschiet is.
Griane, bl. 30.

Toeten in. Inblazen.

Het is een fray ghesel die elck *toet in*de ooren,
Niet dat hem leet is maar dat hem lief is te hooren.
Moortje, bl. 21.

Toevertrouwen. Toeschrijven, toedichten, toerekenen.

Ghy weet immers wel bet, *vertrouwdy* myn dat *toe?*
Moortje, bl. 8.

Vergelijk **Vertrouwen.**

Tochten. Door hartstocht of begeerte getrokken worden.

Van daer soo komtet haer dat wy, uyt eyghen aert
En neyging des natuurs, soo *tochten* derrewaert.
St. Ridd. bl. 17.

Tockelen. Aanstooten, aanporren en dus aanhalen, lokken.

Want siet hy hadme lief en ick was oock zoo groen,
Dat ick hem *tockelde* as hy mijn niet anraackten.
Jerol. bl. 19.

Prijst m'hem diet met zoetigheden
En bevalligheydt sijn reeden
Cieret, dat d'aanhoorder lockt,
En den Leser gretigh *tockt.*
VANDER VEEN, Zinneb. bl. X.

Zie ook HOOFT, Nederl. Hist. bl. 113 en Ged., Uitg. v. BILD. II, 87,

Tommelen. Tuimelen, omkeeren, wisselen.

Hoe *tommelt* het gheluck van 's menschen staat en leven!
Moortje, bl. 7.

Zie ook Angen. bl. 52; STARTER, Daraide, bl. 41.

Tooch (Ten) stellen. Ten toon stellen.

En *stelle* u *ten tooch*, ten schrick van alle and'ren.
Griane, bl. 20.

Toogen. Toonen.

Dat niet dan Guyllen zijn en Blaffers en Wint-breeckers,
Die brommen met haar schandt en *toogen* borst en hooft,
Waar sy gheteeckent zijn.
Moortje, bl. 31.

Toot (Een) setten. De oorspronkelijke beteekenis was, volgens KILIAAN, een leelijk gezicht zetten, de-

wijl *toot* gezicht beteekende, nog over in ons *zuurtoot*. Bij uitbreiding werd het in ruimer zin opgevat, als:

1°. Een langen neus trekken.

Noot weêr gasten, Vrindje! en *zetze een toot*.
Gelyke Twélingen, bl. 97.

2°. Misleiden, voor den gek houden.

Dan sluytse myn voor deur, dan roeptse myn weerom,
En *set* my *toot* op *toot*.
Moortje, bl. 1.

Gy jokt 'er meê; gy *zet* me *een toot*.
L. Smids, De Debousjant, bl. 57.

3°. Een blaauwe scheen geven, afschepen.

Wel, heb ghy Kloridon soo schand'lijck dan *een toot eset?*
Angen. bl. 49.

Om zich van deze verschillende opvattingen te overtuigen, moet men de aangehaalde plaatsen in haar geheel lezen. Van daar ook *toot* alleen, voor *afscheping*.

Dat ghy haer heymelijck haet, misschien dat om een pieck
Van weygeringh of *toot*, die ghy niet cont verdouwen.
Angen. bl. 43.

Toren. Verdriet, de gewone beteekenis in het Mnl.

Dies met wanhoop en *tooren*
Bestreed hy doen de Mooren.
Roddr. bl. 46.

Torenen. Zich vertoornen, boos worden.

Ghy *torent* al te licht.
Angen. bl. 44.

Tornen. Zie **Tarnen**.

Torts. Toorts.

Mijn gheest buycht ond'r u stamme
Torts en vlamme.
Gr. Br. der M. bl. 60, a.

Tot. Bij, ten huize van. Jerol. bl. 36, 50 en 51, enz.

Touwen. Slaan, ranselen.

Ick sech niet meer, ick sal hem flux opt vleys *touwen.*
Moortje, bl. 75; Uitg. 1638, bl. 76.

Traartje. Trararetje.

Ick hebber so menichmaal ebakert en *traertje* me espuelt by de kaars. Moortje, bl. 63.

Trampvoetend. Stampvoetend.

Ick spuw myn galle schier; ick moet *tramp-voetend'* trappen.
Griane, bl. 48.

Trantelen. Talmen, dralen.

Spoeyt u met u besluyt
En voertet vaerdich uyt,
En wilt niet langer *trantelen.*
Schyn-Heyl. bl. 47.

Trararen. Verbloemd gezegde voor: zijn gevoeg doen.

Alsoo mijn vaar, mien jy dat hagjen noch op te klaren?
Soo selje, dat beloof ick je, op mijn schoenen niet *trararen.*
Jerol. bl. 40.

Travaren. Eig. *tavaren* met ingeschoven *r*, voor drinkhuis, kroeg, herberg. Zie **Tavaren.**

Hier in ien *Travaeren.*
Griane, bl. 36.

Treffelyk. Dringend.

'k Moet noodigh op de reys, myn Vader ten believe,
Die ylens my ontbied met *treffelycke* brieven.
Griane, bl. 15.

Treftig. Treffelijk.

Van Kloridon was vry wat *treftighs* te vermoen.
Angen. bl. 54.

Men siet dickmaels dat de *treftichste* konstenaars de aldersnootste potboeven zijn.
G. Nieuwenhuysen, Oratio of vertooch, enz. 1614, bl. 18.

Zie nog Id. bl. 3 en 6.

Treil. Treklijn. Ook het gezamenlijk touwwerk.

Met de schuyt, mit seyl, mit *treyl*, mit riemen, mit bootshaken, enz. Griane, bl. 35.

Zie Weiland en Mr. J. van Lennep, Zeem. Woordeb. *in voce.*

Trek (Met een). Behendig, ongemerkt.

Doch eer dat ick verliep heeft my Moy-aal dit gouwdt
Van acht'ren, *met een treck*, heym'lyck in d'handt gedouwt.
Moortje, bl. 40.

Trecken (Ter hand). Ter hand nemen, beginnen.

Al wat hy *treckt ter handt*,
Gheschiet in sulcker wijsen,
Dat yeder dat moet prijsen.
Luc. bl. 18.

Trentelen. Talmen, dralen, en dus het zelfde als *trantelen.*

O bloedt! ick had sulcke moeyte eer ickse kon verkoopen;
De Vleyshouwers die *trentelde* en dongen, daer was geen raet toe.
Kl. v. d. Koe, bl. 14.

Tresoor. Spijs-, etenskas, spinde, van het Fr. *dressoir.*

Och, hoe dikwils het sy wel in mijn spynt en *tresoor* e keken.
Jerol. bl. 34.

Gaet, veghet stof
Van 't staend-*tresoor* en voort soo wascht u Vaten of.
Moortje, 1638, bl. 46.

De uitg. van 1617 heeft ten onrechte *staat*-tresoor.

Zie nog Jerol. bl. 14; Jan Klaasz of de gewaande Dienstmaagd, 1709, bl. 16; Y. Vincent, Pefroen, 1741, bl. 15.

Elders vindt men *treroor*, als in:

Hy verdiende dickwils veel silver en gouwe duyten,
Die hy op een stapeltjen in sijn *treroor* gingh opsluyten.
Colevelt, Droef-Eyndend-Spel tusschen Graef Floris en van Velsen, 1628, bl. 55.

en daarvan maakte men weder, bij contractie, *troor*, of wel, als het voorgaande woord op *t* uitging, zelfs *roor*. Zie dit woord.

Treusneus. Kleinigheid, wisjewasje, beuzeling.

Die 't achten vuer een *truesnues* datmen duysent kroonen opset.
Moortje, bl. 35.

Zie nog Jerol. bl. 1; Alewijn, Latona, 1703, bl. 13;

PAFFENRODE, Hopm. Ulrich, 1661, bl. 21; De Malle Wedding, bl. 89; F. RYK, Krispyn Dragonder, 1714, bl. 34.

Het woord was gevormd uit *treuzelen* en *nusselen* (waarvan ons *k-nusselen*), welk laatste ook in het Brem. Nieders. Wörterb. als *nöselen* en *nüsselen* voorkomt. Men zie Dr. DE JAGERS Nieuw Archief voor Ned. Taalk. I, 437—439.

Trijn. Meisje.

Ga ick in een smalherberge om een *Tryn*, ick drink maar ien paertje. Griane, bl. 60.

Trijp. Loos, slim wijf, listige bedriegster.

Ick sech fortuyn dat ghy een *trijp* zijt, heel loos en schrander. Schyn-Heyl. bl. 45.

De beteekenis van dit scheldwoord was niet altijd de zelfde. Zie Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 107.

Tril. Trillend.

Wat staet ghy dus en suft? waar toe dit *tril* gecidder? Aend. L-B. bl. 23.

Tril (Op ten) sijn. Heen en weder loopen, en wel in dubbele opvatting; 1°. in die van uitgaan om zich te vermaken.

I. Fytje Floris! mijn Speulmeysje!
Wilje me na buyten gaen? — — —
F. Sus Jaep Jans, ay swijcht stil,
Hoe gaeren *sinje op ten tril.*
Boert. L-B. bl. 18, a en b.

2°. in die van op den loop gaan.

Treckt tael-man *opter tril* en soeckt u sotte ooren. Angen. bl. 42.

Zie Dr. DE VRIES, Warenar, bl, 189.

Trynoren. Getrynoerd. Geslepen, slim.

Dat is een gauwe dief, die isser gheweldich op *ghetrynoert.* Kl. v. d. Koe, bl. 16.

Trisseltje (Een). Een weinigje, een beetje, een ziertje, eigenlijk *een treuzeltje.*

Die van syn selven nau een *trisseltje* en heucht.
Gr. Br. d. M. bl. 87, b.

Trocentje. Naam van een spel, denkelijk een kaartspel, naar het schijnt uit *trois-cent* verbasterd.

— een pasdijsje, een *trocentje*, een ticktackje, en een verkeertje.
Moortje, bl. 34.

Zie ook Kl. v. d. Koe, bl. 9.

Troefje (Een) leggen. Een kaartje spelen.

Hoe garen *leyden* hy inde Hout-tuynen een gelders *troefjen.*
Jerol. bl. 45.

Troeven. Kaart spelen.

S. Speelje wel met de kaert?
W. Daer ben ick op eslepen,
S. Dat *troeven* issen geneucht.
Schyn-Heyl. bl. 58.

'k Pleeg fray volck te krijgen, versintje wel? nou krijg ic schuyte-boeven,
Met waeg-dragers of snijers, die een hiele weeck om duyte *troeven.* Kl. v. d. Koe, bl. 4.

Zie ook Moortje, bl. 34.

Troggelsak. Bedelaar.

Dat nu voortaan gene Bedelaars, Landtloopers, Bayert-boeven, *Troggelsacken*, Huykevaken, 't sy oudt ofte jong — en sullen moghen ommegaan.
Jerol. bl. 29.

Troglent. Prachend, bedelend, smeekend.

Wan mijn *trog'lent* ghegnock u jonst socht af te prachen.
Roddr. bl. 38.

Trompe. Leugens, bedrog. Van 't Fr. *tromper.*

Maackt de Waardin veel *trompe* diets.
Boert. L-B. bl. 58, b.

Troost-ijl. IJdel of ledig van troost, troosteloos.

Ghy suyght u soetste vreught int uytghemerghelt quynen,
Van my *troost-yle* Mensch. Roddr. bl. 38.

Tros. Treinbediende.

Wert hier een Dochter nu wat poeslich, vet en blos,
Die dunckt haar te zijn nut in 't Leger voor een *Tros.*
Moortje, bl. 23.

Zie nog VONDEL, Palamedes, bl. 70.

Trots. Beleediging.

— — — Korts geschach mijn een *trots*
Vanden Hertochs koetsier.
Id. bl. 29.

Zie nog Roddr. bl. 15; Griane, bl. 16; Lucelle, bl. 54; Angen. bl. 52.

Trotsen. Tergen.

Hoe langhe sal Haalna sijn verwaande dwaasheyt lyen,
En *trotsen* van sijn mondt vol bitt're woorden fel?
Roddr. bl. 28.

Tsaart. Adj. en adv. Zacht, teeder, zachtzinnig. Hd. *zart.*

Ach lief Elisabeth! van Koninglijcker aart,
Doorluchtigh, edel, wijs, reyn-hertigh, net en *tzaart.*
Id. bl. 4.

Zie nog Luc. bl. 48 en 53; Moortje, bl. 31; Apollo aen de Ned. Jonckh. bl. 3.

Tsech. Zie **Sech.**

Tsichtent. Sedert.

— — — — — — *t' sichtent* ick hier quam woonen.
Jerol. bl. 23.

Tsonckt. Volksuitspraak voor *sint*, d. i. sedert.

Ick heb dat waarde kynt *tsonckt* niet iens weer esien.
Griane, bl. 61.

Tuchtich. Streng, eerbaar.

Haar wesen statich
Sy heel *tuchtich* set.
Gr. Br. d. M. bl. 51, b.

Tuych. Getuige.

Den Hemel sy mijn *tuych.*
Luc. bl. 27.

Die valsche *tuuch* moet vergaen.
Twijspr. d. Creat. Dyal. 22.

Zie ook Jerol. bl. 53; St. Ridd. bl. 27; Angen. bl. 20 en 53.

Tuygen. Betuigen, verzekeren.

De wan-hoop *tuycht* myn hart u nimmermeer te sien.
Griane, bl. 20.

Tuychje. Al het tuig bij den gordel of onderriem behoorende, als sleutelreeks, schaar, mesje, zilveren haak en keten, enz.

De Meysjes vande Vecht en vande Vinckebuurt
Die hadden heur *tuychje* te wongderlijck eschuurt.
Boert. L-B. bl. 5, a.

Zie nog Kl. v. d. Molen. bl. 9.

Tuil (Opter) houden. Ophouden, aan het lijntje houden.

Neen denckt niet, dat ick hem sal houwen *opter tuyl.*
Angen. bl. 26.

Tuyldery, tuylery. 1°. Beuzelarij, dwaasheid.

Als 't volck hem verdriet
Door al haar *tuyldery.*
Moortje, bl. 27.

2°. Scherts, jokkernij, dartel spel.

Wanneer ghy over-wickt de suycker-soete kusjens,
De *tuylerijtjes* en de vrye vryigheydt
Meer tusschen u ghepleecht als 't oorbaar is gheseyt.
Angen. bl. 49.

Zie verder Dr. De Vries, Warenar, bl. 228—230.

Tuysent. D. i. *te uysent* voor *ten onzent.* Zie **Uysent.**

Tuyschen. Dobbelen.

Hy *tuysten*, hy wedde, hy ruylde, hy sammelde hiel fray.
Kl. v. d. Koe, bl. 9.

Zie ook Schyn-Heyl. bl. 4.

Tuyscher. Dobbelaar.

Ast al eseyt is, wat doet sulcken *Tuysscher* anders dan hy 't steelt?
Id. bl. 2.

Tuyt. Haarvlecht.

Stoutse voort of vatse by de *tuyten.*
Roddr. bl. 52.

Zie ook Moortje, bl. 42; VAN SANTEN, Snappende Sijtgen, bl. 16; MOLENHOFF, De Krollende Ritzaart, 1659, bl. 3.

Tuytertje. Couplet van vier regels of quatrain.

— — — — — ick soud garen schrijven
Een *tuytertje* of twee.
Angen. bl. 14.

Zie BILD. Geslachtl. op *tuit.*

Tuytmeyt. Waarschijnlijk genoemd naar de *tuitmuts*, eene dracht van vroegere dagen.

Get hoe pronckte droncke Keesje vande Slochter
Mit zyn moye *tuyt-meyt*, hier ouwe Japen Dochter.
Moortje, bl. 68.

En Broer Karnelis is getrout an een Waterlantse *Tuytmeyt.*
Jerol. bl. 28.

Tukt. Tuk, begeerig.

De loose Luypart, *tuckt* op Moorden en vernielen.
Het daghet, bl. 2.

Tureluren. Tierelieren, neuriën, zingen.

Men deuninckten, men sprong met vroolijck *tureluuren.*
Moortje, 1638, bl. 64.

Zie ook VONDEL, Leeuwendalers, bl. 70.

Turf (Sijn) is te licht. Spreekwoord, zooveel als: hij heeft weinig in te brengen.

Syn turf is hier *te licht*, ick moet met dese guyt
Wat alven, wat boerten en haelen hem wat uyt.
Moortje, bl. 18.

Tweeling, adj., **tweelingde.** Tweeledig, dubbel.

Soo 'k de *tweelinghde* lust of een van beyd' moet derven.
Roddr. bl. 42.

Tweespaltich. Tweeledig.

Gunt u gunstighe-gunst, om redenen *twee-spaltich*,
Dees arme Pellegrim.
Griane, bl. 42.

Twijfel. Onzekerheid.

Wel Freed'rijck hebdy nu 't recht bescheyt ghehoort?
Kundy nu uyt 't hooft den *twijffel* al wat sluyten?
Moortje, bl. 63.

Twijfelachtig. Onzeker wat te doen, radeloos.

— — — — — — so *twijffelachtich*,
Dat ick noch sin noch wit noch reden heb noch raat.
Id. bl. 58.

Twijfelen. In het onzekere zijn, niet weten hoe of wat.

Ach armen wat verdriet! 't hart *twyffelt* wat het wilt.
Griane, bl. 21.

Ick *twijffel* wat u daer toe drongh
Dat ghy so met u guychellery
Mijn vrijheyt brocht in slaverny.
Boert. L-B. bl. 55.

U.

Uys, Uysent (Te). Ons, en ten onzent, bij ons. Friesch *uus;* Melis Stoke, B. IX, vs. 679, *use.*

So vong ick *tuysent*, een stickeweechs van *uys* huys,
Een knoppel-doeck.
Griane, bl. 30.

Uytbeelden. Vertoonen, voortbrengen, schetsen.

Ick ben vyandt van die onbevoelijcke steene Menschen en van dat houte-volck, die de uytnementheden der Schryveren niet en verstaan en 't *uytbeelden* der frayicheden dickwils lasteren.
Luc. Voorwerk, bl. 2.

Doen vantmer Geesten veel, schrijf-rijck en wel bespraeckt,
In 't *uytbeelden* geswind, aertich en ongemaackt.
Poëmata, bl. 2.

Zie nog Gr. Br. d. M. bl. 35, b.

Van daar *uitbeelder* voor *vertooner op een tooneel*, dat Krul in zijn Pampiere Wereld hier en daar gebruikt, en *uitbeelding* voor *afbeeldsel* in De Brunes Banck.-Werck, I, bl. 310.

Uytbortelen. Opborrelen, uitbarsten.

— 's Conincx strack ontsagh 't ghemoet alsoo betemt,
Dat nu mijn gramschap heet niet na sijn lust *uytbortelt.*
Roddr. bl. 28.

Uytbrabbelen. Uitspreken, uiten.

Om dat ghy wilt dat ick *uyt brabbel* nu mijn grillen,
Soo hoort dan eensjes toe, wat dat ick wel sou willen.
Schyn-Heyl. 1ste Voor-reden.

Uytdroogen. Inpeperen, betaald zetten.

Krijgh ick de Banckrotier, ick selt hem so *uytdrogen!*
Jerol. bl. 55.

Och had ick hem hier, ick souwt hem so *uytdrooghen*,
En krabben hem zyn licht met naghels uyt zyn ooghen.
Moortje, bl. 42.

Uytdrukkelijk. Met de juiste uitdrukking.

Onmogelijck is het my *uytdrucklijck* met bescheyt
Te schilderen het beelt van haar uytnementheyt.
Luc. bl. 1.

Uyteren. Freq. van *uiten*, zich uitspreken, zich voordoen.

De mensch is sonderlingh
Vaeck anders als hy *uytert.*
St. Ridd. bl. 4.

Zie ook Id. bl. 31 en Angen. bl. 33.

Uytgasten. Bij anderen te gast gaan.

En wy hebben van ons leven, seyse, niet eensjes in noch *uy e gast.* Kl. v. Symen, bl. 1.

Uitgemercht. Van merg of levenskracht beroofd, van *uitmergen*, waarvan misschien het freq. *uitmergelen*, tenzij dit laatste van *mergel*, vette aarde afstamme. Zie WEILAND.

Ach! sal ick, jonge maecht, verslijten al mijn jeucht
By een *wtgemercht* man, gantsch doot en kout van vreucht?
Angen. bl. 28.

Uytgenomen. Uitnemend, uitmuntend.

In alles waart ghy, Lief! seer heerlijck *uytghenomen.*
Roddr. bl. 2.

Zie ook Griane, bl. 45; Moortje, bl. 21 en 29; Angen. bl. 43; Schyn-Heyl. bl. 22; St. Ridd. bl. 8 en 48; Gr. Br. d. Minnen, bl. 39.

Uytgesondert. Uitstekend, uitmuntend.

De ghene die u sien in u Heer Vaders hof,
Met dusken waerdicheyd en schoonheyt *uytghesondert.*
St. Ridd. bl. 49.

Uytgetogen. Opgetogen en als buiten zich zelven.

Hoe dick sach ick u staan gelijck als *uytgetogen,*
Ontreddert en ontmant van menselijck vermogen,
Als ghy de schoone saacht, de vrouwe van u siel.
Luc. bl. 5.

Uytgeven. Voordeel opleveren.

Ick heb ter Beurs gehoort dat 't schip, de swarte vis,
Dat na Peru toe was, oock aangekomen is,
Wel rijckelijck gelaan, het sal seer veel *uytgeven.*
Id. bl. 14.

Uytgeven. Uithuwelijken.

Doch k'minse suyverlijck die Parel aller Vrouwen,
En hoopse tot mijn Bruyt oock wettelijck te trouwen;
Of schoon de Vader haar rijcklijck *uytgeven* sal,
Wat is zijn macht by 't mijn? och lacy! niemendal.
Id. bl. 6.

Uytgeven. Toonen, aan den dag leggen, doen blijken.

En voort heeft hy met springen,
Met knielen en met ringen
En brillen in het sant
Te maken, zijn verstant
Volkomen *uytgegeven.*
Id. bl. 19.

O vriendelijcke tongh! van wien de redens vloeyen
Vol honichs en vol krachts, hoe *geefdy* nu niet *uyt*
U hemels-klaar verstant, met goddelijck gheluyt?
Angen. bl. 13.

Zie nog Griane, bl. 44.

Uytglissen. Uitglijden.

Soo dat sijn treden misten
En slibberigh *uytglisten.*
Roddr. bl. 47.

Uythalen. Plagen, voor den gek houden. Verg. ons *doorhalen.*

— — — — — — ick moet met dese guyt
Wat alven, wat boerten en *haelen* hem wat *uyt.*
Moortje, bl. 18.

Zie nog Id. bl. 35.

Uythof. Lustplaats.

Ick heb tot jouwent wel wil ehad, jou huys was myn *uythof.*
Id. bl. 63.

Uytjuighen. Uitjouwen, juichend naschreeuwen.

Met quam daar een krioel van Jongen en van Ouwen,
En *juighden uyt* den Nar met hondert duysent jouwen.
Boert. L-B. bl. 112.

Uytkippen. Uitbroeden.

Dit komt ons nerghens van, als van dit snoot ghespuys,
Het welck is *uytghekipt* te Hooren en 't Enckhuys.
Jerol. bl. 51.

Zie nog VONDEL, Poëzy, I, 327.

Uytquelen. Verkwijnen.

Aenschouwt me-lyelijck my droeve en neer-slachtigh
En *uytgequeelde* man, van soberen gestalt.
Aend. L-B. bl. 63.

Uytquijlen. Uitzweeten, uitdampen.

Die 't met veel sweets we'er *uyt* moet *quijlen.*
Angen. bl. 6.

Uytmortelen. Aan fijn gruis of stof uitvallen.

A. Daer hangt botter in jou baert, veeght of eerter in gaet verwortelen.

P. Neen, laet hangen, alst drooch is dan selter wel *uyt mortelen.*
Kl. v. d. Molen. bl. 10.

Uytpuren. Uitputten.

Ick sal de kracht van 't kruyt
Door Doctors kunst *uytpuuren.*
Luc. bl. 16.

Uytrallen. Uitrammelen, uitflappen.

Hy mompeld inder harten
't Gheen ander *rallen uyt* soo broot-droncken als darten.
St. Ridd. bl. 30.

Uytsetten. Uithuwelijken. Vandaar nog ons *uitzet.*

Sy sal u niet *uyt setten,*
Als ghy 't maar wilt beletten.
Griane, bl. 11.

Uytsetten. Uitspreken, voorstellen.

Kijck, hoe kanse dat *uyt setten* met styve wanghen.
Kl. v. Symen, bl. 9.

Uytsetten. Uitstellen.

Ach, Heere! wilt so langh *uytsetten* maar den dagh,
Dat ick myn oude kracht yet wat verhalen magh.
Griane, bl. 53.

Uytstrengen (Ien hiele) dach. Den ganschen dag door.

In hielle uytstrengen dach in doet zy niet dan kraken.
Id. bl. 1.

Zie ook Moortje, bl. 34.

Uytstrijken. 1°. Foppen, bedriegen, misleiden.

En dan sal ick daer nae in allerley mannieren,
Om hem te *strijcken uyt*, een schalckheyt versieren.
Moortje, bl. 63.

Zie ook Id. bl. 26, 60, 63, 64 en 76; Angen. bl. 15 en 58; Kl. v. een Huysm. bl. 1; Van Santen, Lichte Wigger, bl. 37; Plantijn, op *Bedodden.*

2°. Te kort doen, bestelen.

Maar ist geen schelmen werck de armen *uyt* te *strijcken?*
Jerol. bl. 55.

Uytstrijken. Den mantel uitvegen, doorhalen.

Krijgh ick u op den Dam, ick salje so *uytstrycken*,
Dattet u huegen sal, hoor ghy dat wel, rabbauwt!
Moortje, bl. 58.

Zie nog Molen. bl. 11.

Uytstrijken. Oppronken, opsieren.

Gants lyden! watte quasten heeft die joncker ansen bienen;
Hoe is hy *uyte streken!*
Jerol. bl. 2.

Zie ook De misleide Kooplieden, 1763, bl. 11.

Uytstulpen. Uitstorten.

Soo sal ick Kunst-Goddin Rethorica Lofbaar
Besprengen u vernuft met mijn spring-ader claar,
Hoe wel 't spytich verdriet ick dus langh heb gheleden,
En my deed' *stulpen uyt* een stroom van moey'lijckheden.
Poëmata, bl. 4.

Uytvegen. Ledigen, ledigdrinken.

Met nam den Hopman drie roemers in zyn handen en twee in zyn armen;
Avous duytsch bloet, seydy, op 'twelvaren vanden Prins van [Parmen,
Hy *veeghdese* louter *uyt.*
Moortje, bl. 47.

Zie ook Van Santen, Lichte Wigger, bl. 16.

Uytverkoren. Bestemd.

Ghelijck een Voghel is tot vlieghen *uytverkoren*,
Soo schijnt den armen mensch tot ongheluck gheboren.
St. Ridd. bl. 1.

Uytverkoren hebben. Liefhebben.

Myn ienighe ouwste Suen, die *had* hum so *uytverkoren*,
Die is hum nageloopen, dus heb ickse alle bey verloren.
Griane, bl. 61.

Ofmen 't al fraeytjes praet,
Datmen zijn selven haet,
En God *heeft uytvercoren.*
St. Ridd. bl. 4.

Uytwendigh. Opzigtig, weelderig, prachtig. Kil.

Een mensch magh met vreen hier niet iens gaan byde straat,
Besonder as men dus wat *uytwendigh* ghekliedt gaat.
Roddr. bl. 9.

V.

Vaan. Maat voor drank, meestal voor bier, waarschijnlijk gelijk staande aan twee pint.

Al sou ick bygort noch geven seven *vaan* int ghelach.
Griane, bl. 35.

— — drie *Vaan* en een pijntje.
FOCKENS, Kl. v. dronke Hansje, bl. 1.

Zie ook Luc. bl. 30 en 64; Moortje, bl. 16, 30, 46 en 56; Jerol. bl. 16.

Vaar. Eigenlijk vader, doch veelal voor man in het algemeen gebezigd, even als knecht voor jongeling, enz.

Tis sulcken soete *vaar*, hy kan hum so dicht pongsen.
Moortje, bl. 68.

En by de Diemer-meer daer reden ien'ghe paertjes
Mit noch ien hiele streeck van ouwe drooghe *vaartjes*.
Id. bl. 69.

Zie nog Jerol. bl. 34; Kl. v. Symen, bl. 1; Boert. L-B. bl. 74, b.

Vaarden (Sijner). Zijns weegs.

— — — — — soo stiert hem *syner vaerden*.
St. Ridd. bl. 53.

Laatme gaan *mijner vaerden*.
Kl. v. Symen, bl. 4.

Vaart het (Hoe)? Hoe gaat het? *Varen* stond vroeger in beteekenis met *gaan* gelijk.

Hoe vaartet Joffrouw Trijntje?
Roddr. bl. 39.

Zie ook Jerol. bl. 49; Luc. bl. 65; Kl. v. d. Koe, bl. 7; Kl. v. een Huysm. bl. 3.

Vadt. Onstuimig?

O Venus! waarde Vrou! doet doch de Winden swichten,
Diens bulderent gewelt verschricken mynen gheest,
En maacken 't water *vadt* end' mynen vaart bevreest,
Want haer spuwend' gewelt myn verderf schijnt te dichten.
Gr. Br. d. M. bl. 87.

Val. Harmonie, sierlijkheid van taal. Vergel. hemelval, enz.

Sy wackert het vernuft; sy ciert met *val* de spraken.
Roddr. bl. 8.

Och wat volmaackte reden
De wyse mont met *val* en vlot ontslippen.
Luc. bl. 24.

Valk. Scheldwoord voor laatdunkend, hoovaardig mensch. Zie **Schijt-valck.**

Valschen. (Eene belofte) verbreken, schenden, niet gestand doen.

Dat en believe Godt — — (dat ghy) — —
U Vorstelijck toesegghen
Souwt *valschen* of ontlegghen.
Griane, bl. 10.

Zie ook St. Ridd. bl. 25.

Vanden. Bezoeken.

— haar te *vanghden* heeft hy traachlyck my vergost.
Id. bl. 21.

Zie ook Poëmata, bl. 6; Rein. vs. 6577; Esopet, bl. 137.

Vang. Vaag, bloei.

En seecker sy sijn dwaes die, om neuswijse grillen,
De varsche *vangh* haers jeughts soo reuckeloos verspillen.
St. Ridd. bl. 15.

Ofschoon dit woord, zoo ver mij bekend is, alleen bij Br. wordt gevonden, kan men toch kwalijk aan eene drukfout denken, daar het zoowel in de Rotterd. Uitg. v. 1622, als in de beide Amsterd. van 1638 en 1644 eveneens luidt. Zie Fortman, bl. 22 en Huydec. Pr. I, 468—474.

Voor *vang*, dat men vindt in de Gr. Br. d. M. bl. 45, moet *rang* worden gelezen, blijkens Het daghet, bl. 8, waar het zelfde lied voorkomt.

Var. Stier. Oud Hd. *Pfarre* en *var*. Ziemann.

Gy buffel, gy esel, gy stier, gy bock, gy bul, gy *var*.
Kl. v. Symen, bl. 5.

R. Visscher, Brabb. bl. 91 en 212 heeft *ver*.

Var. Ver, verre. Moortje, bl. 51 en Jerol. bl. 26.

Varing. Stier.

Onze roo-bonte-Koe is nou al weer met jonghen,
En de blaeuwe blaarde grijs het inde angere weeck met de *varingh* gesprongen. Griane, bl. 31.
Se het lang met de *vaering* loopen deur 't hiele langt.
Kl. v. een Huysm. bl. 2.

Zie ook J. Vos, Pekelharing in de kist, 1708, bl. 4.

Varre. Verre, ver.

Al u weten is niet, soo *varre* ghy 't maer u selven weet.
Moortje, Reden aan de Lat. Gel. bl. 2.

Varre-jagher. Eigenlijk zwijnspriet of korte piek; want *varre* is zoowel een mannelijk zwijn als een stier. Bij uitbreiding, elke stok van een ijzeren punt voorzien. Bij Kil. *Venabulum longius.*

Die soo menighen Spangert hier op een kamp en daer op een kant van een sloot
Geduwt hebt en gedrenckt en sloecht en stacktse doot
Met u *varre-jaghers*, met u kloeten, met u polssen.
Moortje, bl. 51.

Waar binje hier, jy kinckels! mitje polsen, mitje *varrejaghers*, mitje vurcken. Coster, Isabella, 1627, bl. 20.

Het beteekent ook een langen boom of haak, om schuiten of schepen voort te duwen.

Vars (Van). Van verre, in de verte; elders *van veers.*

— — — se had ooghen die glommen as ien kool *van vars.*
Kl. v. d. Molen. bl. 12.

Vart. Ver, verre.

Ja 'twribbelt sich soo *vart*
Tot midden in mijn hart.
Luc. bl. 15.

Zie ook St. Ridd. bl. 14; Jerol. bl. 35; Boert. L-B. bl. 75; Aend. L-B. bl. 28.

Vast. Stevig, sterk.

— — — — — — inde stadt was geen ghesongder
Noch *vaster* man.
Jorol. bl. 8.

Vat. Lichaam.

De vroutjes zijn swacke *vaetjes.*
St. Ridd. bl. 43.

Vederhans. Groote hans, met vederen of pluimen op den hoed.

Duske *Vederhancksz* bin ick hier onghewoon t'anschouwen.
Griane, bl. 61.

Veem. Gezelschap, gilde, bent.

Onder het uurwerck in de nieuwe Kerck, daer sit sulcken *veem*
Van ouwe praaters, van Koddenaers en van ouwe Klouwers.
Jerol. bl. 11.

Hy komt by gien giesten, hy had al een andere *veem*,
By maats die in een hiel Jaer geen stuyver verteren.
Kl. v. d. Koe, bl. 8.

Veenpuyt. Schimpnaam voor veenboer of boer.

Maer Kloens die stack en hil
Soo dapper uyt, dat een *Veen-puyt*
Daer doot ter aerden vil.
Boert. L-B. bl. 5.

Veenvos. Het zelfde als **Veenpuyt.**

Hier *Veen-vos!* seyd ick, geeft geld, of ick selt daer uytsnijen.
Kl. v. d. Koe, bl. 10.

Veering. Stier. Zie **Varing.**

Men Vaar was een meullenaar en mijn Moer liep met de *Veering.*
Jerol. bl. 2.

Veers (Van). Van verre, in de verte; elders *van vars.*

— — — — — — wie staat daar soo *van veers?*
Roddr. bl. 44.

Zie ook Id. bl. 52; Het daghet, bl. 18; Moortje, bl. 50, 53 en 54.

Vegen. Drinken.

De Capiteyn een stouter Man
Die oock gheweldich *veeght.*
Boert. L-B. bl. 57.

Zie ook De Gewaande Droes, 1711, bl. 12; De Gelyke Twélingen, 1715, bl. 3 en 8; P. Malfait, De Juffer Kapitein, 1720, bl. 73.

Veger. Vlugge, flinke, lustige kwant.

Isset een soldaet of een snoes-haen. of een *vegher,*
Die vraegtse na wat nuws vande krijgh of van 't legher.
Schyn-Heyl. bl. 18.

Zie nog Moortje, bl. 51 en Dr. De Vries, Warenar, bl. 96 vlg.

Veylich. Onbelemmerd.

Al schijnt de vryigheyt al wat te vry en *veylich*,
De wil van Kloridon die is oprecht en heylich.
Ang. bl. 17.

Velten (Sint). In den uitroep *gans velten*, d. i. bij God en St. Valentijn.

By gord, *gans velten* swijght.
Roddr. bl. 49.

Elders ook als spottende benaming, bij wijze van alliteratie, voor *vallende ziekte.*

Ick wouw liever dat sy de fransoysen of *sintvelten* hadt.
Moortje, bl. 34.

Zie verder Dr. De Vries, Warenar, bl. 212.

Veltvluchtig. Langs veld en akker vluchtend, voortvluchtig.

— — — — — — wy zijn van daer verdreven,
En hebben ballingh slants *veldt vluchtigh* moeten sweven.
Poëmata, bl. 55.

Wat mach myn oude schaamt *velt-vluchtich* so veriagen?
Griane, bl. 3.

Zie ook Id. bl. 57 en Angen. bl. 30.

Veltweyfel. Onderofficier. KIL. *Velt-weyvel.*

So komt de *Veltweyffel* met zyn soetelaers.
Moortje, bl. 53.

De uitg. van 1638 heeft *Veltwyffel.*

Venesoen-pastey. Pastei van wild of gevogelte.

Ick mach gaan halen tot Pauwels een moye *venesoen Pastey.*
Jerol. bl. 36.

Venesoenen (In de) setten. Vet mesten. Fr. *être en venaison*, vet zijn.

Wel vennitje! wilie gien Knynen, gien Duyven, gien Hoenders noch Kalkoenen,
Om inde *Venesoenen te setten*, te larderen of te bra'en?
Moortje, bl. 15.

Vennitje. Ventje. Zie het voorgaande art.

Ventje ('t) alleen sijn. Spreekwoordelijk gezegde, voor: »de eenige zijn, op wien het aankomt, de baas zijn."

Al mienen de droogers dat sy *allienich tventje bennen*,
Wy hebben hier oock noch volck die lustich drincken kennen.
Id. bl. 47.

Zie ook Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 133.

Venus-jankery. Hevige begeerte naar het voorwerp zijner liefde.

Al 't ghene dat u doet soo rymelen en dolen,
En dat u aldermeest de sinnetjes beweeght
Tot *Venus-janckery* dus langh by u ghepleeght.
Angen. bl. 30.

Zie nog **Janken** en **Moesjanken.**

Ver (So). Indien, in geval.

Ick trouw een ander vrouw *so verr'* ghy 't hebben wilt.
Griane, bl. 44.

Veraarden. Van aard of natuur veranderen.

De Worstel-kunst, ja noch wel duysent dinghen meer,
Veraarden soo door dwangh de Piemgal geepse weelde.
Roddr. bl. 1.

Den dronk berooft des wijsheyts Geest,
Veraart den mensche tot een beest.
VANDER VEEN, Zinneb. bl. 246.

Zie nog Id. bl. 224.

Verargeren. Zich ergeren, spijt en nijd gevoelen.

Lief ick deed(et) om best, uyt vreese der omsitt'ren,
Die met afgunste groot *verarg'ren* in u vreught.
Roddr. bl. 20.

Verarmt. Beroofd, ontdaan.

Hoewel ick u staagh voor een wonder-werck moet houwen,
Sie'ck u *verarmt* van 't beroemste in een Vrouw.
Id. bl. 38.

Verbakeren. Bederven, verknoeien, in de war brengen.

— — — — — soo koom ick u waerschouwen
— — — — — — voor quade fynanciers,
Want siet behalven dat de key haar leyt en leutert,
So wert de kas veeltijts *verbakert* en verpeutert.
Schyn-Heyl. bl. 6.

Dewijle ons doch de Ketters, aengaende dit stuck, het spel met hare schriften heel *verbakert* hebben, ende de spit met alle het gebraden in dasschen gewendt.
MARNIX, De Biënkorf, 1569, bl. 139 r°.

Verbarrenen. Verbranden.

Dit vier, daer ick in *verbarren.*
Boert. L-B. bl. 45.

Verbeelden. Afbeelden, vertoonen.

Wat inval quam sich strax *verbeelden* in myn sinnen!
Moortje, bl. 60.

Verbeten. Gretig, begeerig.

— — — — — — die (als een graege Mus,
Verbeten op het saet) verlust is — — —
Gr. Br. d. M. bl. 73.

Verbeten. Part. Zie **Verbijten.**

Verbeteren. Herstellen, vergoeden.

Mijn eer! mijn eer! mijn eer! mijn eer! die sal hy my *verbeteren.*
Jerol. bl. 33.

Verbijnen. Verbinden, van een wondheeler gezegd.

— — — mijn wijf is van huys, me knecht uyt *verbijnen*.
Kl. v. een Huysm. op het einde.

Even zoo *vijnen* voor *vinden*, enz.

Verbijsteren. Verwarren, in de war brengen.

Ghebiedt een stil-stant nu op dat, door tusschen praten,
My niet *verbystert* wert 't besluyt van mijn ghedacht.
Roddr. bl. 26.

Verbijten. Dooden.

Maer Roemer leyt eylaes van 't nootloot ach! *verbeeten*, — —
Om u soo is hy doodt.
Het daghet, bl. 35.

Om die arme schaepkens te verleyden, verstroyen en *verbijten*.
Anna Bijns, Ref. 1602, Voorrede, bl. 3 r°.

Zie ook Het daghet, bl. 24; Velth. Sp. H. bl. 420 t; Bijenkorf, bl. 218 en 233 v°.

Verbijten (Sich). Eigenlijk zich bedwingen, door zich op de tong te bijten, dus bedaren, kalmer worden.

Dus Dochter *verbijtje* wat en steltje wat ter neer.
Kl. v. Symen, bl. 4.

Verblasen (Sich). Uitblazen, stil staan, zich ophouden.

Gebiet de Volcken, dat sich niemant drijft en por
Te naken aen haer kleyt, te stooren haren gangh,
Op dats haer niet *verblaes* noch quade lucht bevang.
Gr. Br. d. M., bl. 57 b.

Ende als zy opter harde geeste waeren ende hem wat *verblasen* hadden, doe worden zy hem scamende, datse afterwaerts getreden waren, ende worpen hem cloeckelycken weder ter weere.
Clerk uit de l. L., bl. 151.

Verblikt. Verwelkt.

Dees arme Pellegrim, slap, sieck en onghestaltich,
Verblickt, verlebt, verweert.
Griane, bl. 42.

Verbluffen. Trotseren.

Daer is gheen zoo rampsalich lot
Dat hy niet kan *verbluffen.*
St. Ridd. bl. 11.

Syn geestich snel vernuft
De grootste Prins *verbluft.*
Luc. bl. 17.

Verbonden. Verplicht, als in 't Hoogd.

Ach, ick bevind' my nu an dit pappier *verbonden*,
Mits dat het mijn vermaant te houden naarstigh wacht.
Roddr. bl. 18.

Verboogen. Roemen, verheffen.

Nu hy dus breedt haar deuchd *verbooght.*
Id. bl. 17.

Van daar *sich verboogen* voor zich beroemen, hoog van iets opgeven:

Die *sich* gist'ren dorst *verboogen*, — — —
Dat hy 't streng'lyck souw uytdrooghen,
Die hem in het minst misdeedt.
Het daghet, bl. 49.

of wel zich verstouten, zich vermeten:

Of soudt ghy wel soo snoot *u* selven dit *verbooghen.*
Id. bl. 11.

Ick ben de klaarheyds merch, dat derf ick *my verboogen.*
Apollo aan de Ned. Jonckh. bl. 2.

Zie voor al deze wijzigingen nog Roddr. bl. 28; Hooft, Ged. bl. 176; Boert. L.-B. bl. 77; Van der Schueren op *baigen* en Dr. De Jagers Archief, I, bl. 359.

Verboort sijn. Verbeurd, verloren zijn.

Hoe seer *is* hy *verboort*, die op een sant-gront bout.
St. Ridd., bl. 51.

Verbranselt, verbrantst, verbrancxst. Gewoon versterkingswoord in de oude kluchten, van gelijke kracht als ons *verbruid* of *vervloekt.*

Dat *verbrangselde* bengeltje! het sach so garen een Vrou.
Jerol. bl. 45.

Zie nog Id. bl. 4 en 8; Roddr. bl. 39 en 45; Kl. v. d. Molen. bl. 1.

De vorm *verbrand* komt voor in NOOSEMAN, Beroyde Stud.

Het sal je rouwe, jou *verbrangde* stucke vleys.
Uitg. 1679, bl. 9.

Zie Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 175 vlg.

Verbuyst. Beschonken.

Dies sy *verbuyst* en dorstigh zyn
Na sarpe of na geyle Wijn.
Poëmata, bl. 15.

Zie Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 145; TIDEMAN op Beaumont, bl. 148, en verg. Der Minnen Loep, B. IV, vs. 943.

Verd. Ver, verre. Mnl. *verde.*

Ick ben alleen *verd* van de geen
En tegen danck gebannen,
Helaes! van die ick t'liefste sie.
Gr. Br. d. M. bl. 97, b.

Zie ook Aend. L.-B. bl. 45.

Verdaagster. Van *verdagen*, opluisteren, verhelderen, vervrolijken.

Ay schoone Dagheraat! *verdaaghster* van mijn daghen!
Roddr. bl. 44.

Verdagvaarden. Bescheiden, een *rendez-vous* geven.

Waerom hebb' ick mijn lief doch met soo luttel raedts
Verdachvaert buyten 't Hof, op een onvrye plaets.
Het daghet, bl. 37.

Droncke Joortje comt ter ghesette plaetse, daer Lichte Wigger hem *verdagvaert* hadde.
VAN SANTE, Lichte Wigger, 1617, Inh. bl. 1.

Zie nog Moortje, bl. 32.

Verdeden. Verdedigen.

Om te *verdeden* myn so seer beklieckte eer.
Griane, bl. 50.

Zie ook Id. bl. 53.

Verdeengen. Samentrekking van verdedigen of eigenlijk verdedingen.

Het Vollick twistigh praat
In 't Hof en op de straat,
Verdeengt elck die sy kunnen,
Of diese 't beste gunnen.
Roddr. bl. 31.

Verdempen. Vernietigen, te niet doen.

Tis vreemt dat mijn gheduldt soo langh verdragh noch nemt
Dat het den Lasteraars niet verdelght en *verdempt.*
Id. bl. 28.

Verdenken (quaat). Achterdocht hebben, kwaad denken.

De Liefde is niet licht, sy hoopt, *verdenckt* gheen *quaat.*
Id. bl. 3.

Verdoen. Eigenlijk wegdoen, wegmaken en dus:

1°. Opmaken, verspillen, doorbrengen.

Maar souwen wy daarom onse goetjen soo overdadich *verdoen.*
Kl. v. Symen, bl. 1.

Zie nog Moortje, 1638, bl. 65; Van den Levene ons Heren, vs. 335; Der Minnen Loep, I, vs. 2371.

2°. Van kant maken, ombrengen, te niet doen gaan.

— — — — — ick souw voor wis vermoen, —
Dat hy daar yemant me gesocht had te *verdoen.*
Luc. bl. 60.

Zie nog Griane, bl. 28; Angen. bl. 30; Karel de Gr. II, vs. 3240; Fl. ende Bl. vs. 870, 1333 en 3578.

Verdomt. Bedompt, dompig, vochtig.

Die eenige drooge Waren of lichte Saffraen
In een *verdomte* vochtige Kelder laten staen.
Kl. v. d. Koe, bl. 2.

Verdoren. Verdwazen, misleiden.

Ach, ick vergeckte Maeght! hoe laet ick my *verdooren*
Van eyghen liefde en van het pluymstrijcken vals.
Het daghet, bl. 7.

Zie nog Roddr. bl. 28 en 40; St. Ridd. bl. 24; Gr. Br. de M. bl. 93; Anna Byns, Ref. 1548, II, 154; Gloss. Lekensp.

Verdossen. Verkleeden.

Al ben ick schoon *verdost* met dese Turcxsche kleeren,
Soo ken ick toch mijn selfs in gheener wys verkeeren.
St. Ridd. bl. 14.

Verdoven. Verdwazen, verbijsteren, misleiden.

— — — — — — ick kanse niet *verdooven*,
Ick weet nau hoe ick wil.
Moortje, bl. 45.

Zie De Decker, Rym-Oeff., II, 434; Gloss. Lekensp., Ferguut, vs. 2157; Der Yst. Bl. vs. 3702.

Verdrag. 1°. Verdraagzaamheid, toegefelijkheid, lijdzaamheid, geduld.

Op dat ghy met *verdragh* draaght d'een des anders kruys.
Aend. L.-B. bl. 14.

Wijt het mijn last of spoet soo 'k u niet waardigh eer,
Laat my nu wat *verdraghs* u hooghe deucht ontsmeecken.
Roddr. bl. 46.

Zie nog Angen. bl. 36; Huygens, Korenbl. I, bl. 24; Gloss. Lekensp.

2°. Uitstel.

Tis vreemt dat mijn gheduldt soo langh *verdragh* noch nemt.
Roddr. bl. 28.

Zie nog Aend. L.-B. bl. 36; Griane, bl. 49; Gloss. Lekensp.

Verduysseld. Verslagen, verlegen, in ongelegenheid gebracht.

Dies ick door yvers drangh wierd krachtigh overstemt
Inde hachelijcke last, met p'rijckel te behouwen
Mijn *verduysselde* Vriendt.
Roddr. bl. 33.

De zorg die s'Konincx hooft met heuren swerm *verduyselt*.
Vondel, Pascha, 1612, bl. 24.

Zie nog Lancelot B. III. vs. 11617, 11675, 13899, enz.

Tis v.
Dat l.

Ve
denk·
De

V
1
Maa

Zie
Her·
2

Zie
II, :
V

Ve.

Verenkelen. Verdeelen, splitsen, wat *dubbel* was in zijne *enkele* of afzonderlijke deelen scheiden.

Ick heb gedacht en sal, doch met u wel-gelieven,
Den drijsten dubb'len Mensch *verenckelen* en klieven.
Boert. L.-B., bl. 67.

Verevenhouten. Aan zeker spel, *evenhouten* genoemd, zijn geld verkwisten.

— — — — — — Is het niet van't mal
Dat men lieden gheeft, die 't verkaetsen met de bal —
Of *ver-evenhoutent?*
Jerol. bl. 31.

Verfroyen (Sich). Zich verheugen, blijde zijn, van *vro*, blijde, Hoogd. *froh.*

Dies ick door mijn geluck *my* meerder mach *verfroyen*,
Dan om de Grieckscho vrouw de Konings soon van Troyen.
Luc. bl. 2.

Mijn ziel verneuckelt haar met innerlijck *verfroyen.*
Roddr. bl. 7.

Zie nog Huyg., Korenbl. I, 572. De vorm *verfraaien* komt voor in Gramsbergen, Hartoog van Pierlepon, 1679, bl. 16; P. de la Croix, Krispyn Medicyn, 1738, bl. 8; Hooft's Ged. 177.

Vergaan. 1°. Overgaan, ophouden.

Ick heb wel e docht sal dit van sijn leven wel *vergaen.*
Jerol. bl. 38.

My dunckt dat ick sulcken steeckt voel
In mijn rechter zy; o myn buyck! Mod. Dat's niemendallen kijnt,
Komt moer 't sal wel *vergaen.*
St. Ridd. bl. 43.

Zie nog De Decker, Rym-Oeff., I, bl. 319; Horae Belg. V, 49, vs. 154; Der Yst. Bl. vs. 906.

2°. Afloopen, ten einde komen.

Voorwaar Writsert ghy hebt hier angerecht een daat,
Die oevel souw *vergaan*, wistet de Magistraat.
Moortje, bl. 58.

Zie nog Id. bl. 53; Roddr. bl. 25; VELTH. Sp. H. bl. 113 t. en bl. 233 g.

3°. Omkomen, sneuvelen.

— waar Roddr'ick *vergaan*, my waar zijn Lief ghebleven.
Roddr. bl. 34.

Zie Gloss. Lekensp.

Vergang ('s Werelds). 's Werelds loop.

De menschen, lieve man! sijn langher niet te betrouwen,
Tis hedensdaags een wet-spul, 't is *werelts vergang*. —
Jerol. bl. 49.

Vergaren. In huwelijk vereenigen, samenparen.

Wat sien ick, laes! al ramp, door ongelijck *vergaren*.
Angen. bl. 37.

Want eer u sinnen vielen,
Besloot de Heer u beyden te *vergaren*.
Aend. L.-B. bl. 16, a.

Zie nog Luc. bl. 51; Angen. bl. 24. en vergel. HUYDEC. Pr. II, 185, Gloss. Lekensp. en Lancelot, III, vs. 8376.

Vergekt. Verdwaasd, zinneloos.

Ach, ick *vergeckte* Maeght! hoe laet ick my verdooren!
Het daghet, bl. 7.

Zie nog St. Ridd., bl. 12; Roddr. bl. 40.

Vergetel. Vergeetachtig.

De kleyne Kintsheyt is onwetend' en *verghetel*.
Roddr. bl. 3.

Zie nog MAERL. Sp. Hist. II, 332, vs. 11.

Vergetel-beek. De Lethe der oude mythologie.

— — — — — — u bid ick nu met knielen
Dat ick hem volgen mach by d'uytgelesen zielen
Aan de *vergetel-beeck*, daar hy de mijn bedroeft
Met groot verlangen sit weemoedelijck en toeft.
Luc., bl. 61.

Toespeling op het geloof der Ouden, dat de zielen der afgestorvenen, na eene tijdruimte van duizend jaren, in nieuwe lichamen terugkeerden, na uit de *Lethe* gedronken en daardoor hun vorig leven vergeten te hebben.

Vergost. Verl. dw. van *vergunnen* in de volkstaal.

— — haar te vanghden heeft hy traachlyck my *vergost.*
Griane, bl. 21.

Even zoo vindt men *begost* voor *begonnen*, HUYG. K.-bl. I, 24.

Verguysen. Uitlachen, bespotten.

Wat ick houw noch vuel van en man die hem op den dronck verstaat,
En stadich daar by blijft en hem niet en laat *verguysen* noch verbluffen. Moortje, bl. 46.

Zie FORTMAN, bl. 73 en KIL. op *guyze*, dat ook voorkomt bij KOLM, Malle Jan Tot's Boert. Vr. bl. 1.

Vergult. Sierlijk opgekleed, uitgedost, opgepronkt.

Jemy jy bint nouw wel *vergult.*
Roddr., bl. 10.

Gants lyden! watte quasten heeft die joncker ansen bienen,
Hoe is hy uyte streken! hy is wel *verguldt* met dat gheweer.
Jerol. bl. 2.

Vergunnen. Vereeren, afstaan.

Weet ghy wel dat die Maaght, die Roemert ons *vergunden*,
Een Haaghsche dochter is van treffelijcke vrunden?
Moortje, bl. 66.

Vergunnen. Misgunnen.

Zijt ghy edel en rijck, 't wert u benijt, *vergunt.*
Schyn-Heyl., Tweede Voorr.

Ende dattu — — yement *vergonste* sijns ghelucs.
HUYDEC. op Stoke, III, 311.

Verhaasten (Sich). Zich haasten, zich spoeden.

Komt Susteren Fatual, komt wilt *u* doch *verhaasten*,
En maackt dat desen dach mijns levens sy de laasten.
Luc. bl. 32.

Verhayt. Eigenlijk *verhijt*, een intensivum, zooveel als *vervloekt*, enz.

Wat ist oock een treffelijck dingh, so *verhayt* wijs te wesen!
Moortje, bl. 54.

Een heelen dagh leydse mijn so *verhayd* an 't hooft en lelt.
Kl. v. d. Koe, bl. 4.

Over den oorsprong des woords zie men Dr. De Vries in Dr. De Jagers Archief, IV, bl. 237 vlg.

Verhalen. Herstellen, herwinnen, terugbekomen.

So haast ick varsch *verhaal* myn bly-verwigh gestalt.
Griane, bl. 32.

Hier is bequaamheyt nu, dat ick mijn scha *verhaal.*
Roddr. bl. 19.

U aessem wat *verhaelt*, ghy zijt ons wellekom.
Vondel, Inl. Warande.

Zie nog Griane, bl. 53; Het daghet, bl. 32; Coster, Tijsken v. d. Schilden, 1613, bl. 7. Van daar *sich verhalen* voor: zich herstellen, verkwikken, te goed doen.

— — — — nou assen man, noch iens *verhaaltje* ien reys.
Jerol. bl. 48.

Verhandelen. Behandelen, voorstellen.

Maar soo de ghemeene Speelen van ouwts af niet anders en *verhandelden*, als het gene by de ghemeene man ommegingh, so hebben wy, enz.
Jerol. Voorwerk, bl. 4.

Verhanselen. Veranderen, vervormen, versnijden.

Soo wildtweyich is 't Avontuur,
't Vervormt sich dickmaals in een uur,
't *Verhanselt* haast ons wenschen.
Roddr. bl. 16.

Daar leggen noch wel acht Samaren en twintig Rokken in de kas;
Elk weet hoe kostelyk en quistig zy by haar leven was.
Men ken ze wel wat *verhanzelen* na de hedendaagze modens.
F. Ryk, Krispyn Dragonder, 1714, bl. 39.

Vergelijk het Uitleg. Woordenb. op Hooft.

Verheeren. Overheeren, beheerschen.

Den wreeden dwingeland die t'ryck te hert *verheert*
Door een te strenge straf, doet hem van yeder haten.
Griane, bl. 14.

Je zult haar rug als stokvis beuken,
Dan zal zy, ziende haar *verheerd*,
Al doen wat jy van haar begeert.
Pefroen met het Schaapshoofd, 1741, bl. 20.

Zie ook Gloss. van der Minnen Loep.

Verhetst. Zie **Verhitst.**

Verheugen. Intr. Zich verheugen.

Sout ghy, o wreede! wel in mynen doodt *verheugen?*
Gr. Br. d. M. bl. 63, b.

Verhitst, verhetst. Verhit.

Doen is hy als *verhitst* den lesten toeghevloghen
Tot dat hy met zijn bloedt de gheest heeft uytghespoghen.
St. Ridd. bl. 13.

Het was my daar te heet, jae dat ick door de vlam
Beangst en wel *verhetst* weer tot my selven quam.
Boert. L.-B. bl. 86.

Verhopen. Hopen. Nog over in *onverhoopt.*

Ick *verhope* nu de peys te maacken van u Tween.
Griane, bl. 57.

— ick *verhoop* door haar u bystandt te verwerven.
Roddr. bl. 13.

Zie nog Griane, bl. 62; Poëmata, bl. 42, 43 en 61.

Verhouden (Hem). Zich onthouden, zich bevinden.

Onder wat soet Sieroops *verhouwt hem* 't eggich suur.
Griane, bl. 45.

Verhuysmorsen. Verwaarloozen.

En iou goetie en werdie niet ontmomt noch *verhuys-morst.*
Kl. v. een Meulen. bl. 6.

Verkeeren. Van gedachte doen veranderen.

Ick had heur graeg *verkeerd*, maer, vaer! 't was my niet mooglijck.
Angen. bl. 53.

Zie ook Aend. L.-B. bl. 61.

Verkeerlijk. Veranderlijk, ongestadig.

— *Verkerelijck* en licht zijn der Vrouwen ghedachten.
Roddr. bl. 40.

Zie nog Luc. bl. 42; St. Ridd. bl. 5; Aend. L.-B. bl. 57.

Verkeert. Veranderlijk, ongestadig.

De barre doodt en vlugghe Tijdt
Hem maackten sijn Elijsbeth quijt,
O licht-*verkeerde* aartsche dinghen!
Roddr. bl. 62.

Zoo ook *verkeerdelijk*, het zelfde als *verkeerlijk*. Zie ald.

Het leven vande Mensch is een *verkeerd'lijck* dingh.
Id. bl. 3.

Verkeert. Dwarsch, stuursch.

Sy loddrigh, hy *verkeert;* sy soet, hy stuur en straf.
Angen. bl. 55.

Verkies. Keus.

Florendus, den Prins, het hooft van mijn *verkies.*
Griane, bl. 5.

Ick wissel van *verkies* met eenen dolle sin.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 63, a.

Verkiesen. Genomen besluit.

Hoe raasdy dus myn Heer? Volbrenght ghy 't sot *verkiesen*,
Ghy sult Gryane, en u selven oock, verliesen.
Griane, bl. 20.

Verkiesen. Beminnen, liefhebben.

Ghy die so heylighlijck uyt reyne Liefd' *verkiest.*
St. Ridd. bl. 25.

Want my verleyt en vleyt het vleyschelijck *verkiesen*,
Als ick na wensch en wil my lodder inde lust.
Aend. L.-B. bl. 24, b. (Het daghet, bl. 38.)

Verklagen (Sich). Zich beklagen.

Roderick na 't eynd' vande strijt,
Met haat beswanghert door de spijt,
Verklaaght sich staach over d'Edellieden.
Roddr. bl. 25.

Verklaren. Afkondigen, bekend maken.

Datmen de Bruylofts-feest doort gantsche Ryck *verklaart.*
Griane, bl. 59.

Verkleumt. Verstijfd, huiverend, als door eene koude rilling.

Dat ghy *verkleumt* van vrees meught lillen, beven, schricken.
Roddr. bl. 56.

Verklippen. Listig overvallen, verschalken.

Dewijl het Lijf met lusten slaapt,
Soo werdt sijn Lief (d. i. de ziel) ter sluyck betraapt,
Verklipt van d'arghe schalicke zonden.
Id. bl. 61.

Verkonkelt. Verdraaid, verward, verstopt. WEILAND.

Hy sterreft schier van kouw, hy schijnt wel seer verkluemt,
Verkonckelt in zyn blaas.
Moortje, bl. 18.

Hy is vervrozen en *verkonckelt* in de Godts-dienst.
DE BRUNE, Banck.-Werck, II, 134.

Verkoren. Uitverkoren, geliefd.

Myn alderliefste beelt, *verkoren* Koningin,
Princesje van myn ziel, Bevoochster van myn sin.
Boert. L.-B. bl. 78.

Verkooren Charle! soo — — ick my niet hebbe gequeeten.
Poëmata, bl. 41.

Bij verkorting ook *koren* (zie dit woord), en *korentje* op Moortje, bl. 17.

Verkoren hebben. Liefhebben, beminnen.

Al heeft hy myn *verkoren*.
Luc. bl. 17.

Dies heb ick hem *verkooren*.
Id. bl. 21.

— — — — — — 'k ben so geluckich niet
Dat yemant my bemint; oock *heb* ik niet *verkooren*,
Want ick denck dat mijn lief noch niet en is gebooren.
Id. bl. 26.

Verknoopt. Verknocht, verbonden.

Verknoopte hartjes! ghy sult knaphandich weer vereenen.
Griane, bl. 59.

Vergelijk CAMPHUYSEN, Ps. 119, vs. 19; HOOFTS Ged., uitg. v. BILD. I, 85.

Verkouwen. Verkoelen, zijn gloed of warmte verliezen.

Eer dat myn Liefde sal verkoelen of *verkouwen.*
Griane, bl. 32.

Hoe mach devocie aldus *vercouwen?*
Anna Byns, Ref. 1548, 10e R.

Zie nog Id. bl. 99; J. de Brune, Nieuwe Wijn, bl. 97.

Verkrankt. Vervloekt, beroerd. Eigenlijk *gekrenkt, bezucht.*

O dit *verkranckt* ghespuys!
Roddr. bl. 10.

Verkronkelen. Door gloed of hitte verschroeien, krinkelen en omkrullen.

Mijn Liefde die drooghd' uyt de seer visch-rijcke stroomen,
En zijn *verkronckelt* haast de dicht-beblade boomen.
Id. bl. 50.

Verkuist (Niet) zijn met iets. Er niet van gediend believen. Zie Luc. bl. 9; Griane, bl. 1; St. Ridd. bl. 9; Boert. L.-B. bl. 78, b.

Verquelen. Beklagen, betreuren.

Ick sal int hoogh gheberght mijn Tijdt slyten in rust,
Verquelen eeuwelijck met innerlijcke rouwe,
't Verkeert-spel van u hert en over-vals ontrouwe.
Roddr. bl. 40.

Verquissen. Verkwisten.

De aartsche sotten my (d. i. den tijd) door kortswyl licht *verquissen.* Griane, bl. 41.

Ick acht geen Turcksche Tulp noch Keysers Kroone dier,
Daer de bloem-gecken dwaes soo veel gelts aen *verquissen.*
Het daghet, bl. 8.

Verladen. Beladen, bezwaard.

Dat groote Back-beest dat *verlaan* was met ses hondert
Spaenjaarden, was terstont verovert en gheplondert.
Moortje, bl. 6.

Verlacken. Verstrikken, verschalken.

Ick plach de bloode Haas in 't Legher te *verlacken.*
Roddr. bl. 1.

Och! hy (de Nikker) komt me nader en wil me *verlacken.*
BIESTKENS, Claes Kloet, 1619, I. bl. 10.

Soeckt u mee-Vrijer in geen stricken te *verlacken.*
Versch. Ged. II. bl. 51.

van *lak*, d. i. strik, snoer, net. Lat. *laqueus*, Ital. *laccio*, Fr. *lacs*. Zie BILD., Vergel. gesl. op *lak* en op HUYGENS, VI, bl. 69. — Ook *lak* in HOOFTS Ged., bl. 53, is volgens BILD. het zelfde woord; doch vergel. Dr. DE VRIES in Dr. DE JAGERS Archief, II, bl. 126.

Verlang. Belang.

Seggende dat hy t'huys yets te verrichten hadt,
Daer groot *verlang* aen was.
St. Ridd. bl. 22.

Zie nog Uitlegk. Woordenb. op HOOFT.

Verleemen. Verlammen, krachteloos maken.

Want Pluto bits heeft Cupido *verleemt.*
Het daghet, bl. 12.

Verlegen. Door verkeerde ligging pijnlijk aangedaan.

Dan is mijn hals *verlegen*,
Of 't schort my hier of daar.
Luc. bl. 16.

Verletten. Beletten.

O Hemel! wat de mensch voor vast hem gaet voorsetten,
Dat kunt ghy met een winck en ooghenblick *verletten.*
St. Ridd. bl. 47.

Verleven. Overleven.

— — — — — — aan vrienden en bekende
Die by ons zijn *verleeft*, 't ghetal is sonder ende;
Sy zijn nu in haar rust.
Angen. bl. 3.

Bedie ic weet dat al bloet,
In sal *verleven* niet die noene.
Lancelot, IV, vs. 11371.

Ten onrechte verklaart HINLÓPEN dit woord door *sterven* (Verh. d. M. v. N. L. II, 1, bl. 243.), misleid door de onjuiste opvatting van *bij ons*, dat hij voor *onder ons*, in plaats van *door ons* nam. Men zie nog het Gloss. van Der Minnen Loep.

Verlienen. Verschaffen, bezorgen, toebrengen.

Ick bid u, doet u best dat ghyse my *verliendt*.
Moortje, bl. 25.
En koom u onverhoets een harde doodt *verlienen*.
Roddr., bl. 56.

Zie ook Moortje, bl. 49; Poëmata, bl. 56; Boert. L.-B., bl. 102, a.

Verlies. Schaarschte, gebrek.

Haar armoed' maackt haar gauw,
Niet droomigh, slecht of vies;
Sy leeren door 't *verlies*
Niet lecker zijn, noch kies.
Roddr. bl. 51.

Verliesen. Verderven, in 't verderf storten. Lat. *perdere*.

Hoe raasdy dus myn Heer? Volbrenght ghy 't sot verkiesen,
Ghy sult Gryane, en u selven oock, *verliesen*.
Griane, bl. 20.

Die ons ghescint heeft dat wyse (nam. de stad) *verliesen* souden. Bijbel van 1477, Genes. XIX.

Verlichtenis. Verlichting.

Nu hoop ick door mijn doodt *verlichtenis* te maken,
Voor mijn seer banghe herts onlydelijck verdriet.
Roddr., bl. 53.

Verloeyd. Verslagen, zwaar getroffen.

Het peesje snapten los en 't pijltje dat vloogh iuysjes
Recht in de slincker borst, daer hy het hartje sach.
Den Jonghman voelende de ongewone krachten
In zyn *verloeyde* borst, veranderde van hoot.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 73.

Voor *verloeyd* vindt men elders *verstormd* in gelijke beteekenis.

Verlof. Oorlof, afscheid.

Ick sal *verlof* myn siel door 't laatste snackie gheven.
Griane, bl. 39.

Verloop. De loop of gang van zaken, het gebeurde.

Wy sullen senden (soot u haacht) een knecht, die al 't *Verloop* na ons vertreck ons overbrieven sal.
Griane, bl. 20.

Verloopen voor *gebeuren*, *voorvallen*, vindt men o. a. bij VELIUS.

Wy sullen eenighe dingen, die in dese commerlijcke tijt binnen onse Stadt *verliepen*, een weynich breder gaen verhalen. Chroniick van Hoorn, 1617, bl. 153.

Verloopen. Vertrekken, heengaan.

— — — — — 't is wel een uyr gheleen
Dat sy van daar *verliep*.
Moortje, bl. 48.

Doch eer dat ick *verliep*, heeft my Moyaal dit gouwdt
Van acht'ren, met een treck, heym'lyck in d'handt gedouwt.
Id. bl. 40.

Men zie nog Z. HEYNS, de Dry Hoofdeuchden, 1625, bl. 22.

Verloopen (Sich). Onwettigen omgang hebben.

Mijn Vrouw die streetmen an,
Als dat ick *my verliep* met haar ghetrouwde Man.
Jerol. bl. 19.

Verloren. Zonder te raken, mis, te vergeefs.

— — dees flucxse handt, die noyt zijn kracht ghebrack,
Die noyt *verloren* sloegh, noch noyt vergeefs en stack.
Roddr., bl. 1.

Vermaalt. 1°. Afgeschilderd, afgebeeld.

Maer soo minn'loos en is dit jeughdlijck aenschijn niet,
Daer men de minne-kunst soo lief *vermaelt* in siet.
Het daghet, bl. 5.

2°. Beschilderd en van daar versierd, sierlijk, glansrijk, helder.

In dees *vermaalde* troon so sit ick in myn kracht.
Apollo, aen de Ned. Jonckh., bl. 3.

In haer *vermaelde* wangen blieck
En in heur moye kin,
Daer sietmen 't leger vande Grieck,
En trotsche Troyen in.
Boert. L.-B. bl. 16, b.

PLANTIJN heeft *vermaelde wanden* voor *parois peinctes ou blanchies.*

Vermaelt, ironisch gezegd, voor *beklad*, *bemorst*, zie St. Ridd., bl. 31; doch *vermaelt* in St. Ridd. bl. 10, is van *vermalen*, *verbrijzelen.*

Vermaan. Vermaning, toespraak.

Stoort u, Alphonsus! niet an dit klachtigh *vermaan.*
Roddr. bl. 2.

Och Vader! u *vermaen* die word ick oock indachtich,
Ghy raden my tot Godt, die goedigh is en machtich.
Het daghet, bl. 32.

Vermaart voor. Gehouden, geacht voor.

Lucelle en Ascagnes, *vermaart voor* doodt, verkomen.
Luc., Inh. van 't spel.

Vermaledyden. Vervloeken. Lat. *maledicere.*

— — — — — ick moet *vermaledyden*
De rampsalige uur en oorspronck van mijn smert.
Luc. bl. 42.

Vermanen. Vermelden, verhalen.

't Verdubbelt my mijn smart, als ick het noch *vermane.*
Griane, bl. 4.

— — — — — Hoe wel ick hadt ghewaant
Dit te bestellen juyst, so ick u heb *vermaent.*
Moortje, bl. 9.

Zie nog Griane, bl. 3 en 39; Luc. bl. 5; Boert. L.-B. bl. 82 a; Gr. Br. d. Minnen, bl. 84.

Vermangelen. Verwisselen, verruilen.

Den Hemel sal zyn ste *vermang'len* buyten waarde,
Zyn saal herbouwen op de lompe logge Aarde.
Griane, bl. 32.

Vermasten. 1°. Mesten, vet maken.

Gulsigh eten ofte drincken
'tReysich lijf te veel *vermast.*
Aend. L.-B. bl. 43, b.

Bezoek uwe oude buurt, *vermast* met vet uwe ossen.
VONDEL, Poëzy, I, 26.

2°. Overladen.

Vermast van druck en lyen.
Gr. Br. d. M. bl. 47, b.

Zie ook Roddr., bl. 33; SPIEGH., Hertsp. VI. 512; VONDEL, Poëzy, I, bl. 22, 60 en 135.

Vermengelen. Vermengen.

Of hy en badt de Goon, sy wilden doch dat soet
Vermenglen met yets suurs.
Luc. bl. 9.

— — — een jammer sang *vermengelt* met mijn snaren,
Id. bl. 39.

Zie nog Boert. L.-B. bl. 53, b.

Vermerken. Bemerken.

Ghy hebt haar gunst tot hem *vermerckt.*
Griane, bl. 19.

Zie ook Id. bl. 23; Jerol. bl. 2; Schyn-Heyl. bl. 16; Poëmata, bl. 40 en 50.

Vermeten (Hem) van. Zich verheffen, zich laten voorstaan, zich beroemen op.

Die *sich* gist'ren dorst *vermeeten*
Van zijn Maeschap en Geslacht,
Leyt on-aerdich dof vergeeten,
Van al de Werreld recht veracht.
Het daghet, bl. 49.

Ghy hebt den braven Cats, den soetsten der Poëten,
Als Heynsius, Huygens, Hooft, daer mooghd *u van vermeten.*
VANDER VEEN, Zinneb. bl. 442.

Zie nog Horae Belg. VI, 114, vs. 262; ZACH. HEYNS, Deuchden-Schole, bl. 22; HALBERTSMA op Maerl. bl. 242.

Vermits, als praep. Door, door middel van, ter wille van.

Ghy vreest, Alphonse! dat ons vrundtschap sal breecken,
Vermits de Jonckvrouw, daar ghy my gaat van spreecken.
Roddr. bl. 14.

Zie ook Luc., bl. 52, 56, 59 en 60; Griane, bl. 19; Angen. bl. 30.

Vermoeden ('t) op. Achterdocht hebben op.

Maar ick *vermoedt op* Rodderick.
Roddr. bl. 8.

d'Een *vermoeden 't op* die, den ander weer op een aar.
Kl. v. d. Koe, bl. 1.

Zie Gloss. Minnen Loep.

Vermogen. Vermogend, machtig.

O wighenomen beeldt! met wat *vermoghen* krachten
Zo wentelt, weldt en woelt u schoonheyt mijn ghedachten.
Moortje, bl. 21.

Zie ook Id. bl. 18; Gr. Br. d. Minnen, bl. 40, b; Dr. De Vries, Warenar, bl. 87 en Gloss. Lekensp.

Vermolsemt. Vermolmd, verteerd, vergaan.

Is al myn Keysers macht *vermolsemt* en verniet?
Griane, bl. 23.

Zie nog Minn. Loep, II, vs. 1588.

Vermommen. Bedekken, verbergen.

Ja sprackse teugen sijn vaer, so jy sen schildery niet en *vermomt*,
Ick segje dat ick sel sterven eerme rechte sterf-dach comt.
Kl. v. een Huysm. bl. 4.

Mijn heymelijcke smarte,
Die ick by vlaghe
Soo gants *vermomt* moet draghe
In mijn harte.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 34, a.

Zie ook Id. bl. 65, b.

Van daar ook *vermompt* voor *vermomt*, als:

Vermompt al onder 't laken,
Boert. L-B., bl. 80, b.

Vermonden. Verhalen, mededeelen.

Nu ghy my dit te kennen gheeft
En opentlijck *vermont.*
Boert. L.-B. bl. 37, a.

Dat ick d'oorsaeck ben salmen over al *vermonden.*
H. v. d. Meers, Lacchelicke Cluchte v. een Boer, enz. 1646, bl. 26.

Zie ook Gloss. Ferguut; Velth., Sp. Hist. bl. 70[6], 386[7]; Zuylen van Nyeveld, Souter Lied., Ps. 112 en 73.

Vermorselen. Intr. Tot gruis, tot stof worden, vergaan.

Eer sal dit rancke rif *vermorselen* in 't stof.
Het daghet, bl. 2.

Vermuylen. Minachten, versmaden.

Hy heeftme beloo moye hondert daelders belooft,
Dat en is voorseker geen brock om te *vermuylen.*
Schyn-Heyl. bl. 28.

Indien gy, houte Klaes! soo soeten brock *vermuyldet.*
Cats, Self-stryt, 1828, I. 184.

Zie nog Anna Byns, Ref. 1548, II. 129; Oudaan, Poëzy, IV, 28; Van Arp, Kl. v. Claes Klick, 1640, bl. 1; Uitlegk. Woordenb.

Vernaamt. Beroemd, vermaard, bekend.

Rechtvaardig Keyser groot! die duechdlyck zyt *vernaamt.*
Griane, bl. 47.

Wilt ghy niet sijn *vernaamd* voor wreet?
Boert. L.-B. bl. 39, a.

Zie nog Griane, bl. 46; Luc. bl. 63; Moortje, bl. 60; Gloss. Lekensp.

Verneem-kleetje. Schertsende figuurlijke benaming voor een nieuwsgierigert.

Maar waarom komt hier nu niet na myn wil en wensch
Eenich *verneem-kleetje,* noch geen nieuws-gierich Mensch?
Moortje, bl. 36.

Het verneem-kleet aankrijghen had den zin van op

een nieuwtje uitgaan en daardoor iets vernemen, en alsdan werd *kleet* in zijne natuurlijke beteekenis genomen.

— — — — — — Wy sellen soo wat omswieren,
Om *'t verneem-kleet* aen te krijghen, want ick heb de snof in de neus,
Ick moet uur en tijdt weten, de komst en de leus.
J. S. Kolm, Malle Jan Tot's B. Vr. 1662, bl. 6.

Vernestelen. Onkiesch woord, waarover men vergelijke Weiland en Bild. op *nestel*, en Le Francq van Berkhey, Nat. Hist. van Holl. D. III, bl. 560.

En sy *vernestelt* hem te deegh.
Moortje, 1638, bl. 65.

Verneukelen, hem verneukelen. Zich vermaken, zich innig te goed doen.

Sy scheen haer bloode lief, Endimeon, te serren,
Om dat hy soude eens *verneuckelen* met haer.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 70.
Mijn ziel *verneuckelt haar* met innerlijck verfroyen.
Roddr. bl. 7.

Zie nog Hoofts Ged. door Bild., II. 78; Hoofts Br., bl. 303; en vergelijk Dr. De Jager, Proeve, bl. 55 en v.

Vernieten. 1°. Vernietigen.

Die alle macht *verniet.* Boert. L.-B. bl. 92, a.

2°. Vernietigd worden, te niet gaan.

Eer souw dit ronde rondt *vernieten* en verwand'len.
Het daghet, bl. 2.

Zie nog Griane, bl. 23; Dr. Van Vloten, Nederl. Prozast. bl. 35*, en Huygens, Korenbl. II, 566.

Vernoemen (Sich). Zich beroemen als, zich pralend noemen.

Die *sich* gist'ren dorst *vernoemen*
't Eenich oogh van alle kunst.
Het daghet, bl. 49.

Vernuftelisceren. Vernuftig spreken.

— — — — Dyogenes in sijn Ton,
De welck hy wende na de Son,
Daer hy *vernuft'liseerde* schrander.
Poëmata, bl. 11.

Zie ook Boert. L.-B. bl. 96.

Veronlegen (Sich). Zich verledigen, zich de moeite geven van.

Bidt hem van mynent wegen
Dat hy *sich veronlege*
Te komen ten aanbijt.
Luc., bl. 22.

Verontwaarden (Sich). Zich verstoren, boos worden, of, zachter opgevat, kwalijk nemen, ten kwade duiden.

Myn Dochter! wilt *u* niet mis-moedigh *verontwaarden*
Over dyns Vaders straf en hevicheden fel.
Griane, bl. 21.

Veroverlast. Overladen, bezwaard.

Veroverlast van jaren.
Angen. bl. 44.

Verpenen. Doen boeten, straf opleggen.

Helaes, dat ick mijn self geen wetten en kan maken,
Die mijn (voor *mij*) *verpenen* straf, of locken tot het goedt!
Aend. L.-B. bl. 24, b.

Deze zelfde regels vindt men elders zoodanig bedorven, dat zij onverstaanbaar zijn, t. w. aldus:

Helaes, dat ick mijn selfs geen wetten en kan maken,
Die mijn *verpeende* straf af-locken tot het goet.
Het daghet, bl. 38. Ook in de uitg. van 1644.

Zie nog Aend. L.-B. bl. 54 a; Spiegh., Hertsp. VII, vs. 290. Uitl. Woordenb. op Hooft.

Verpeuteren. Bederven, verknoeien, verbruien.

Want siet behalven dat de key haar leyt en leutert,
So wert de kas veeltijts verbakert en *verpeutert.*
Schyn-Heyl. bl. 6.

Maer ic wetet wel, daer leytet myn, dit's te elements *verpeutert.*
Kl. v. d. Molen. bl. 14.

Zie nog Hooft, door Bild. II, bl. 145 en Brieven, bl. 197; Coster, Tijsken v. d. Schilden, bl. 19, Kolm, Malle Jan Tot's B. Vr., bl. 13.

Verpijnen (Sich). Zich inspannen, zijn best doen.

Verpijnt u, maackt wat moets.
Luc. bl. 52.

Zie ook Kl. v. een Huysm. op het einde; HOOFT, Ned. Hist. bl. 248.

Verpochen. Verbluffen, beschamen, overtreffen.

Hoe dickwils heb ick u met springhen wel *verpocht.*
Roddr. bl. 3.

Haar hayr, soo ick haar sach, lach saartelijck gevlochten,
Wiens blickeren en glans de goude Son *verpochten.*
Lucelle, bl. 1.

Zie nog Luc., bl. 13; MARNIX, De Biënkorf, 1569, f°. 44, v°; VANDER VEEN, Zinneb. bl. 332.

Verpoyen. Drinken, elders *poyen.*

Wat noot wast, dat hy ien pijntje by de luy ging *verpoyen.*
Kl. v. d. Molen. bl. 10.

Verprachten. Aan pracht verkwisten.

Wy verslempent daarom niet, noch wy hebbent noyt *verpracht.*
Jerol. bl. 43.

Verrekenen. Verhalen, vermelden, de zelfde overdracht van beteekenis als in *vertellen* en *opsommen.*

So haast u dueghd en schoont my eens *ver-reeckent* wart,
So haast gaf ick de Min huys-vestingh in myn Hart.
Griane, bl. 2.

Zie ook Id., bl. 54; Lucelle, Inh. v. 't spel; HOOFT, N. H. bl. 63, 247 en 290; WAGENAAR, Vaderl. Hist., D. IX, bl. 71 en D. XII, bl. 43.

Verrechten. Aan rechtsgedingen verteren.

Wat heb ick wel een gelt *verrecht* om Jan Dierten, alyas Buys.
Jerol. bl. 45.

Verrocken. 1°. Uit zijn' stand rukken, van standplaats of toestand doen veranderen.

Wilt doch *verrocken*
Mijn herte van het boos en sot verkiesen.
Aend. L.-B., bl. 38, b.

Het hoerachtich geluck lieflacchend' in haer schick,
Verrockt haer goede gunst meest elcken oogenblick.
Het daghet, bl. 2.

2°. Bij uitbreiding *verrockt* voor *afgedwaald*, *van het rechte spoor afgeweken*. Verg. het Hoogd. *verrückt*.

Goddin! hoe dus *verrockt* van u gesonde reden?
Angen. bl. 44.

Wel Rijmer! wat is dit; zydy *verrockt* of zot?
Boert. L.-B. bl. 70.

Zie ook Moortje, bl. 12; Uitlegk. Woordenb. en FORTMAN, bl. 32 vlg.

Verrompelen. Overrompelen.

Maar siet de Dood en korte Tijdt
Den mensch *verrompelt*.
Roddr. bl. 24.

Verrompelt. Gerimpeld.

K. Maar weetje wat u broer zijne vereeringh is?
W. Wel wat, secht dat, ick bids? K. Een *verrompelde* Mooris.
Moortje, bl. 25.

Maer comter met veel goets een vend met mag're caecken,
Met wt-gemergelt vleys, met stijf bevrosen bloet,
Met wterlijck gebreck van lichaem en gemoet,
Met een *verrompelt* vel, vol silver-witte haren.
Angen. bl. 37.

Verrosesoolesen. Verkeerde uitspraak voor *verrosolissen*, d. i. aan *rosolis* verdoen of verteren.

Ick wouw liever een roosenobel *verrosesoolesen* en vertabacken.
Moortje, bl. 35.

Rosolis, Fr. *rossolis* of *rosoglio*, eene bekende likeur, bestaande uit wijn of brandewijn met suiker en op kruiden getrokken. Volgens G. W. SEPTIMUS PIESSE, in zijn *Art of perfumery*, London 1855, p. 138, werd deze drank door den uitvinder, zekeren MUTIO FRANGIPANI, te Rome (omstreeks het jaar 1500), oorspronkelijk *ros solis*, d. i. zonnedauw, genoemd.

Verru. Kleur, gelaatskleur.

Ach help! wat hebdy, dat u *verru* soo verwandert?
Lucelle, bl. 35.

Myn *verruw'* stracx verblieckte.
Griane, bl. 11.

Zie nog Id. bl. 5.

Verruylen. Verwisselen, veranderen.

Is al de Manheyt nu *verruylt* in sotternyen?
Roddr. bl. 28.

Versaken. Ontkennen.

Dat ick altemets iens drinck, dat wil ick niet *versaken.*
Id. bl. 12.

So yemandt my betijdt,
Dat my Florendus vrijdt,
Ick lochent met *versaken.*
Griane, bl. 5.

Zie nog MARNIX, De Biënkorf, 1569, f°. 141 v°; HOOFT, N. H. bl. 743.

Versekering. Bescherming.

Gunt hem *versekering* in u hof.
St. Ridd. bl. 24.

Versetten. Stoffelijk adj. van *verset*, eig. *furset*, eene zekere zachte zijden stof.

— — iou blau *versetten* rock met die stoot-kant van fluwiel.
Kl. v. d. Molen. bl. 9.

De echte spelling komt voor in:

Sy het ien paer *fursette* wanghen.
J. STARTER, Kl. Tafel-Sp. v. M. Tyssen, 1646, bl. 2. en Boertigheden, bl. 3.

De vorm *Ferset* in Jan Saly.

In daer en boven het se noch twie jacken, het ien hondskooten, d'ander *ferset*,

't Hondskoten selse werckendaeghs draegen, 't *ferset* heiligen daeghs.
LE FRANCQ v. BERKHEY, Nat. H. v. H. III, 585.

Versetten. Afweren.

Soo ick Ascagnes docht de kop te smijten stucken,
Of in zijn borst dit knijf tot an het hecht te drucken,
Soo schiet hy om geswint, *verset* dit met een treck,
En sloech mijn aveshans recht voor mijn platte beck.
Lucelle, bl. 45.

Verscheyden. Weggaan, heengaan, scheiden.

Zijn giest en ging niet uyt of hy was in zijn neus terstongt,
So quam het by dat zijn ziel niet kon *verscheyden.*
Jerol. bl. 9.

De Min berooft de mensch van vreuchden en vryheyden,
Hy swackt de kracht des lyfs en doet de geest *verscheyden.*
Luc. bl. 3.

Verschenden. Bederven, verwoesten.

Maar wie dit bittre soet eens proeft of inne giet,
Die voelt zijn ingewant verscheuren en *verschenden.*
Luc. bl. 4.

Verscheppen, sich verscheppen. Zich herscheppen, hervormen.

Recht als de Toover-riem de Collen doet *verscheppen.*
Boert. L.-B. bl. 83.

Als haar dat werelts ooghe rept,
Dat alle maanden *sich verschept.*
Gr. Br. d. Minnen, bl. 84, a.

Zie nog Verscheidene Ged. I, 150; De Decker, Rym-Oeff. I, 337; Marnix, De Bïenkorf, 1569, bl. 87 v°.

Verschieten. Intr. Verschrikken, ontstellen.

— — — — — of moghelijck souw hy
Verschooten vluchten wech.
Het daghet, bl. 7.

Verschieten. Trans. 1°. Doen schrikken, ontstellen.

— — — — een Rotterdamsche waghen
Met rinckelend' geraas en krakende ghekras
Verschoot my.
Moortje, bl. 41.

2°. Doen verbleeken of verflaauwen.

Want als de schoonheyd eens *verschiet* haer verwen fris.
St. Ridd. bl. 16.

Zie nog CATS, 1828, I, 265, a; W. D. HOOFT, Kl. v. Stijve Piet, bl. 26; STARTER, Timbre de Cardone, 1618, bl. 19; Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 64 en 218; VOLLENHOVE, Heerl. d. Rechtv., bl. 120.

Verschoven. Verstooten, verworpen.

Ach! ick geloof voor vast dat mijn quaat gaat te boven
De geesten, lang vervloeckt, verworpen en *verschoven.*
Lucelle, bl. 60.

Maar slaeg'er twyfel an, dat ick niet ben *verschoven*
Van myn lief?
Moortje, bl. 74.

Zie nog Het daghet, bl. 49; Gr. Br. d. Minnen, bl. 71; Aend. L.-B. bl. 33; Gloss. Lekensp.

Verschreven. Voorschreven, te voren genoemd.

'Tmoet een groot Monsuer wesen, desen *verschreven* kackerlack.
Moortje, bl. 16.

Verschrookt. Verschroeid, verzengd. Zie **Schroken.**

Soo datter veel *verschroockt* en hallef-gare Mooren
In 't braacken van haar bloedt de snoode ziel verlooren.
Roddr. bl. 1.

— zyn *verschroockte* borst van anxsten dapper trilden.
Boert. L.-B. bl. 66.

Verschuilen. Trans. Verbergen, bedekken.

Wat leeden wel ghemaeckt zijn braef gewaed *verschuylen.*
Het daghet, bl. 3.

Verschulden. Verdienen (door schuld).

— — — — straft my, soo ick 't *verschulde.*
Lucelle, bl. 40.

Maer wie sal ick mijn leet meer als mijn selven klagen,
Die 't selve hebb' *verschult* door 't boeten van mijn wil?
Het daghet, bl. 38. (Aend. L.-B. bl. 24, b.)

Zie nog SPIEGH., Hertsp. I, vs. 229.

Verschurken. Zich wrijven en schurken (hetzij van vreugde of van schrik).

Kitteligh hy van vreughden raast,
Grenickt, handtklopt, spartelt met *verschurcken.*
Roddr. bl. 48.

Ick heb so varr gereyst dat icker of *verschurck.*
Luc. bl. 8.

Verschut. Afwering, beschutting.

— — — — Een slagh daarmen op let,
Of die ons voors-hants komt, daar tegen is verset;
Maar die ons onverwacht de leden komt verdrucken,
Daar is *verschut* en scherm en al de kunst anstucken.
Angen. bl. 36.

Zie ook Woordenb. op Hooft.

Versieren. Verzieren, verzinnen.

Ay siet toch Kyeren! Kyeren! jae wel, hoe souw jijt *versieren?*
Hoe komt Nieuwen Haan an sulcke fyne verweende Klieren?
Roddr. bl. 10.

So bid ick, wilt *versieren*,
In eenigher manieren,
De middelen waar by
Ick veylich my bevry.
Griane, bl. 12.

Zie nog Id. bl. 48 en 57; Roddr. bl. 53; Jerol. bl. 35.

Versygen. Verdwijnen, verdooven.

De vlammen my opstygen,
Die flaeuwelijck *versygen.*
Lucelle, bl. 15.

Versinnen. 1°. Bedenken, overwegen.

Neen Water-God! ghy dooldt, want wilt ghy 't wel *versinnen,*
Der Menschen onheyl spruyt uyt on-min, niet uyt minnen.
Angen. bl. 55.

2°. Begrijpen, verstaan, weten.

Maer dese Frebis, *versin* gij wel? die hettet hier hiel verdurven,
Het schijnt schier, *versin* gy wel? dat de Neering is gesturven;
Ja alle ambachten klaghen, *versin*je wel? en sijn bijster slap,
Maer 't is nieuwers slechter me, *versin*je wel? als met de tap.
Kl. v. d. Koe, bl. 3 en 4.

Verslaan. Vertellen, mededeelen. Van daar nog ons *verslag.*

— — — — hoort iens, Frerick! ick moetet jou *verslaan*,
De Man hetmen te ongduechdelijck vuel vrientschappen edaen.
Moortje, bl. 62.

Ghy moet ons van de ouwe mannetjes oock wat *verslaen.*
Jerol. bl. 11.

Zie ook Boert. L.-B. bl. 18, b; Huyg., Korenbl. II, 365; De Decker, Rym-Oeff. I, 188; Gloss. Minnen Loep, enz.

Verslaan (Hem). Zich ontmoedigen, zich laten ter neêr slaan. Van daar nog ons *verslagen.*

Een yeghelyck — — moet — — hem in voorspoet niet al te seer verhuegen, noch in tegenspoet *hem* al te seer *verslaan.* Griane, Inh. v. 't Spel.

Zie nog Aend. L. B. bl. 14; Horae Belg. VI. bl. 152; Gloss. Lekensp. en Minnen Loep; Marnix, Eerste Lofsanck Mosis, vs. 14.

Verslemmen. Verslempen, doorbrengen. Kil. Zie het voorb. op **Versloeren** en vergelijk **Versluymen.**

Versleuren (Sich). Zich verslingeren.

Jae, jae, ick machme met gheen lappen noch leuren *versleuren.*
Kl. v. Symen, bl. 11.

Verslinnen. Verslinden.

— — — — ick selje levendigh *verslinnen.*
Schyn-Heyl. bl. 23.

't Vier, dat ghy voedsel gaeft, dat zal nogh eens gewinnen,
Zal woeden wyd en zyd, zal wat 'et vat *verslinnen.*
De Decker, Rym-Oeff. I, 368.

Zie nog Hooft's Ged. bl. 59.

Versloeren. (Zijn geld of goed) lichtzinnig doorbrengen.

Ghelyck als ick die 't heb vertuyswuyst en verspeelt,
Verhasardeert, *versloert*, verslemt en verbourdeelt.
Moortje, bl. 14.

Verslorien. Verslodderen, verkreukelen, verhavenen.

— — — — — — hoe ongereddert leyt
Dit hulsel nu verschickt, *versloryt* en verspreyt.
Het daghet, bl. 7.

Versluymen. Met slempen, brassen en zwieren doorbrengen. Vergelijk **Verslemmen.**

Die al zyn goedtje hadt verslampamt en *versluymt.*
Moortje, bl. 14.

Die hier sijn goet versmetst, *versluymt*,
Of die sijn voordeel slof versuymt,
Sijn die niet waart laster en schanden?
Poëmata, bl. 11.

Zie nog Boert. L.-B. bl. 61; Coornhert, Gebruik en Misbr. 1584, bl. 9 en 16; Vander Veen, Zinneb. bl. 29.

Versmachten. Doen versmachten.

Als zijn hetsighe kracht
Dees schepselen *versmacht.*
Roddr. bl. 50.

Versmalen (Sich). Verzwakken, verflaauwen. Kil. *extenuare.*

Eer myn herte *sich versmaelt*,
En na wat anders taelt.
St. Ridd. bl. 5.

Versmetsen. Versmullen, al smullende doorbrengen. Zie het voorbeeld op **Versluymen.**

Versmijten. Versmaden, verachten.

Maer als ick mach myn Prins by u syn onbevreest,
Soo voel ick my so rijck en wel vernoeght van gheest,
Dat ick *versmijt* en puf de dood en 't wreet gheval.
St. Ridd. bl. 32.

Vergelijk Dr. De Jagers Taalk. Handl. enz. bl. 121.

Versnauwen. Afsnaauwen, afgraauwen.

— — — — Die van daer met groot ghetier
De arme dienst-boden *versnauwen* en versnercken.
Schyn-Heyl. bl. 20.

De Heeren van uw ghevolgh worden met de nek aangezien; uwe dienaars *versnauwt*, aller wandel bedilt.
Hooft, Nederl. Hist., bl. 842.

Versnerken. Met dreigende en snorkende taal toespreken. Zie bij **Versnauwen**, en verg. Uitl. Woord. op *Versnorken.*

Versoek. Bezoeking, plaag.

Nu is mijn hart gherust, nu sal mijn kint niet lyen
Het schrickelijck *versoeck* van syn bedriegeryen.
St. Ridd. bl. 53.

Versoeken. 1°. Bezoeken. In Friesland en Groningen nog in gebruik.

De Reden, de Natuur en 't Oordeel die besluyten
Dat ick, tot orber van de Alderliefste mijn,
Hem eerelijck *versoeck.*
Roddr. bl. 36.

Myn Neef! ick danck u seer, met alle myn gemoet
Voor d'eer die ghy myn landt door u *versoecken* doet.
Griane, bl. 14.

Zie nog Id. bl. 30, 51 en 53; Jerol. bl. 52; St. Ridd. bl. 22 en 24; Poëmata, bl. 60; Roddr. bl. 51; Angen. bl. 17; Melis Stoke, II, 198; Gloss. van den Limborch en Minnen Loep.

2°. Verleiden. Verg. ons *verzoeking.*

— een rustich schoon Man en can niet eerlijck blyven,
Soo seer wort hy *versocht* van Weeuwen en van Wyven.
St. Ridd. bl. 18.

Al is den vyant loos, geswint en spits van sinnen,
Hoe listigh hy *versoeckt*, zijn kunst is al om sonts.
Aend. L.-B. bl. 23.

3°. Beproeven, proeven, toetsen.

Komt hier, daer aen de kroon u eerbaerheyt *versoeckt.*
St. Ridd. bl. 26.

4°. Beproeven, de proef nemen.

— — wat schaat *versocht?*
Roddr. bl. 41.

Mijn, sech ick, die *versocht* heb met de starckste mans,
Hoe vele dat vermocht de treffing van de lans.
Lucelle, bl. 54.

Zie ook Kl. v. d. Molen. bl. 1; St. Ridd. bl. 18; Boert. L.-B. bl. 45; Coster, Tijsken van der Schilden, 1613, bl. 33.

5°. Ondervinden, ervaren.

Ghelijck een Voghel is tot vlieghen uytverkoren,
Soo schijnt den armen mensch tot ongheluck gheboren,
Dat heb ick wel *versocht*, en dat ick nu *versoeck*,
Dat lees ick alle daegh in mijnder herten Boeck.
St. Ridd. bl. 1.

De blonde Oenon en suyvre Dido rijck — — — —
Die hebben wel *versocht*, doch met haar schand end schade
De fixe trouwicheyt en 't meyneedich verraden
Van haar versworen liefs. Lucelle, bl. 37.

Zie nog Angen. bl. 13; Aend. L.-B. bl. 6, a; J. Vos, Pekelh. in de Kist, 1708, bl. 6.

6°. Met het voorz. *op*, thans verzoeken *van*.

't Souw my met minder pijn oock lichter zijn om draghen,
Als u te gunnen, dat ghy nu *op* mijn *versoeckt*.
Roddr. bl. 54.

Versocht. Adj. Ervaren, door ondervinding beproefd.

— — — — om dat ick door myn *versocht* verstandt
Gelegentheyt so goet en sulcke middel vant.
Moortje, bl. 64.

Zie ook Id. bl. 73; Spiegh., Hertsp. I, vs. 417; De Decker, Rym-Oeff. II, 51.

Versochtheyt. Ervaring, ondervinding.

Versochtheydt die bevindt
Dat Leven, Lof en Windt zyn even haast verdreven.
Griane, bl. 33.

Die alleen weet en proef wat wy onderworpen zijn,
Door de *versochtheyt* van de ramp by my gheleden.
Jerol. bl. 24.

Zie nog Roddr. bl. 3 en 41; St. Ridd. bl. 43; Angen. bl. 33; Poëmata, bl. 43; Gr. Br. der Minnen, bl. 38, b.

Versollen. Verkreuken, verknoeien.

Hoe fackseert hy die kraagh, hoe *versolt* hy die muts!
Moortje, bl. 63.

Versommen. Te gelde maken.

Ick koop hongden, ringhen, sulverde messen om te brommen,
Die ick binnens weecks wel teghen de helft weer kan *versommen*.
Kl. v. Symen, bl. 13.

Versont. Met helder (zonne)licht bestraald.

Ach d'oorsaek van mijn vreucht zijn u vergode sinnen
En u gebleyckt vernuft en hel *versont* gemoet.
Boert. L.-B. bl. 106.

Versoord. Verdroogd, verdord, en even als dit laatste woord, ook overdrachtelijk opgevat voor *beroerd*. Het Brem. Nieders. Wörterb. heeft *versoren*, voor droogen, verdroogen. Ang. Sax. *for-searian*. Eng. *sear*.

Ick vrees een deghelijck pack aan mijn lijf te trecken,
Om dat dese *versoorde* luy staagh mit-me gecken.
Roddr. bl. 9.

Gy sout mijn wel mal, sot en half dol maken
Met dit *versoorde* goed, oock eensdeels door iou snarricheyt.
Kl. v. Symen, bl. 9.

Zie nog Griane, bl. 31; Jerol. bl. 5; Kl. v. d. Molen. bl. 5; Kl. v. d. Koe, bl. 8; Coster, Tijsken van der Schilden, bl. 7.

Versorch. Voorzorg, zorg.

Ick sal de muyllen met de Ros-baar gaan beschicken,
Met nootelyck *versorch* om ons wat te verquicken.
Griane, bl. 46.

Verspreken. 1°. Verbidden, bepraten.

Ick sal zyn gramschap wel bemurwen en *verspreken*.
Id. bl. 21.

Vergelijk Dr. De Jager, Taalk. Magaz. IV, 56.

2°. Bemoedigen, troosten.

Ick heb de jonghelingh vertroost en wat *versproken*.
Angen. bl. 26.

Verstaart. Door lang staren verblind.

Mijn oogen syn *verstaart*, met schimmer blint geslagen.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 6.

Verstandel. Adj. Verstandig.

Heer, geeft myn dit insicht
En maeckt my recht *verstandel.*
Aend. L.-B. bl. 40, b.

Verstandel. Subst. Verstandige.

Speelt dit een Konings soon,
Die ons in alle Duecht behoorde voor te wandellen,
So sal mijn misbruyck licht geacht zijn by *verstandellen.*
Moortje, bl. 38.

Daarom besluyt ick met Wet-stichters en *verstandelen.*
Luc. bl. 40.

Zie nog Boert. L.-B. bl. 33, b; Aend. L.-B., bl. 27, b.

Verstandelaar. Man van verstand.

Doch den *verstandelaer* kan schoonicheydt erkennen,
In 't geen de miente man door quae gewoonte braeckt.
Het daghet, bl. 8.

Zijt ghy begaaft met hoogher gheest
En latet inde Pen niet blyven,
Maar toont u leerlijck Rijm of Dicht
Voor elckerlijck *verstandelaar.*
Poëmata, bl. 20.

Verstandelheyt. Verstand, wijsheid.

De klaerheyt van u geest en u *verstandelheden*
Die blincken in u werck ghelijck een Sonne schijn.
Angen. bl. 14. (Boert. L.-B. bl. 106.)

Versteken. Verstooten, achterstellen, verwerpen. Kil.

Men moet de vromen om de boose niet *versteken.*
Lucelle, bl. 37.

Zie Tael- en Dichtk. Bydr. I, 88; Anna Byns, Ref. III, bl. 91, r°.; Meijer, Oude Nederl. Spr. bl. 109; Heimel. der Heim. bl. 317 en 318.

Verstoppen. Smoren.

Al bevend wert myn stem, door 't nocken gants *verstopt.*
Griane, bl. 21.

Versteuren (Sich). Verdrietig zijn.

Van waer dees treuricheyt? maeckt mijn u leet bekent. —
Ick sie wel 't is om mijn dat *ghy u* dus *versteurt.*
Angen. bl. 28.

Verstrikt. Verknocht, verbonden.

O Christen Koningh! ick sal eeuwelijck met vresen,
Verstricket met mijn hert, u reyne Dienst-maeght wesen.
Roddr. bl. 46.

Gantsch verbonden en *verstrickt*
In vrientschap.
Boert. L.-B. bl. 53, b.

Zie nog Id. bl. 89, a; Griane, bl. 9 en 44.

Versuimel. Traag.

Datmen onstuymigh, toornigh wort,
Oock vadsich en *versuymel.*
Aend. L.-B. bl. 27, a.

Dese was seer *versumel* in hem selven gheworden.
Twyspraeck der Creaturen, Dyal. 74.

Versuimen. Bederven, beschadigen.

De vroutjes zijn swacke vaetjes en die zyn lichtelyc *versuymt.*
St. Ridd., bl. 43.

Wel Broeder! wel, hoe dus mistroostich en bedruckt,
Misschien is sy *versuymt* of snel verongheluckt?
Id. bl. 47.

Zie nog Boert. L.-B. bl. 46, b.

Versuimen (Sich). Achterblijven, vertragen.

Als hy de vocht maar schuymen siet,
So sal hy *hem versuymen* niet.
Boert. L.-B. bl. 57, a.

O winden swetst en sucht seer heftich onder 't klaghen,
En daar ick *my versuym*, voeght daar van 't uwe by.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 55, b.

Versussen. Sussen, stillen.

Houwt op van 't wreet ghevecht, *versust* dese rumoeren.
Griane, bl. 45.

Op dat hy souw also *versussen* en versachten
De strengicheden van mijn suchten en mijn klachten.
Luc., bl. 63.

Versweren. Met de schuld van een meineed beladen.

Die groote Loghenaar! die met op-rechtigheden
(Soo 't scheen) *verswoer* sijn ziel met soo veel valsche eden.
Angen. bl. 24.

Versweren voor *valschelijk zweren* was oudtijds zeer gewoon. Zie Melis Stoke, B. VI, vs. 1283; N. W. d. M. V. II. bl. 29; Die Niewe Doctrinael, vs. 602.

Versworen. Meineedig, valsch.

De fixe trouwicheyt en 't meyneedich verraden
Van haar *versworen* liefs, wiens jonst niet was dan wint.
Luc. bl. 37.

— — — — — — O overvalsche schijn
Van vriendschap en van jonst! O overgeven eden!
Verswooren duyvelin! had ick u op ghesneden
Die goddeloosen mond. Angen. bl. 34.

Van daar ook *versworen eed* voor *valsche eed.*

Een spieghel voor de gheen die met *verswooren-eden*
Op Hel noch Hemel past.
St. Ridd. bl. 24.

Versworen. Vervloekt.

Ick blijf hier langher niet in dit *versworen* nest.
Jerol. bl. 36.

De Toveres vervloeckt, verdoemt en hoogh *verzworen.*
St. Ridd. bl. 1.

Vert. Ver, verwijderd.

Wat verschietjes, *vert* en flaeuw,
Dommelter tusschen 't graeuw en blaeuw!
Id. bl. 2.

Zie ook Id. bl. 5 en 55; Roddr. bl. 45; Boert. L.-B., bl. 79, b.

Vertalen. Vertellen, verhalen.

Vertaalt hier al het gundt ghy acht te zijn u voordeel.
Roddr. bl. 27.

't Isie niet te seggen watte sticken datse daer *vertalen*.
Kl. v. d. Molen. bl. 6.

Zie nog J. VAN RYNDORP, Kloris en Roosje, bl. 11; HUYGENS, Korenbl. I, 420; Ged. v. Beaumont, door TIDEMAN, bl. 9.

Vertalen (Hem of Sich). Zich uitdrukken, zich verantwoorden.

De stomme kan *hem* niet *vertalen* noch verwoorden.
St. Ridd. bl. 9.

Op dat Florendus *sich* verdedight en *vertaalt*,
Soo wil ick dat ghy hem hier teghenwoordigh haalt.
Griane, bl. 53.

Vertogen. Vertrokken, van het oude *vertien*.

— — — — — — sint sy zijn *vertoghen*
En heb ick noyt gehoort waer datse zijn vervloghen.
Schyn-Heyl. bl. 3.

Zie nog WAGENAAR, Vad. Hist. VII, 135 en 137; HOOFT, Ned. Hist., bl. 130 en 142.

Vertoogen. Vertoonen.

— — — — — — u dwalende ooghen,
Die u ziel sieckte klaar en openbaar *vertoogen*.
Angen. bl. 29.

Zie nog Gr. Br. d. Minnen, bl. 66, b; DE DECKER, Rym-Oeff. I, 262; II, 369; enz.

Vertrek. Uitstel, vertraging.

Och, Miester! vind ick baet en ghy u konst wel toont,
't Sal u sonder *vertreck* hondert fout werden gheloont.
Kl. van den Hoogd. Quacksalver, bl. 6.

Zie nog CATS, 1828, I, 1; ANNA BYNS, Ref. III, 76 v°.; Passion. Winterst, bl. 49.

Vertrecken. Uitstel nemen, wachten, toeven.

— — — — soo ghy wat wilt *vertrecken*,
Hoewel het weynich u tot voordeel doch sal strecken.
Het daghet, bl. 32.

Zie nog Staten-Bijbel, Gen. 34, vs. 19; Exod. 32, vs. 1;

Deut. 23, vs. 21; De Decker, Rym-Oeff. I, 25; Vondel, Palamedes, 1707, bl. 18; Dr. De Jagers Proeve, bl. 200.

Vertrecken. Verhalen.

— in Pelgrims gewaat
Vertrock hy my zyn staat.
Griane; bl. 51.

Mijn Lief, mijn Licht, mijn Son, die socht haar Min te decken,
En komt my opentlijck haar reyne jonst *vertrecken.*
Roddr. bl. 7.

Zie nog Luc. bl. 28, 54, 58, en 62; Moortje; bl. 16, 36, 61, 67 en 74; Kl. v. d. Hoogd. Quacksalver, bl. 7; Kl. v. een Huysm. bl. 4; Angen. bl. 13 en 25; Gr. Br. d. M. bl. 60, b; Gloss. Lekensp. enz.

Vertrecken of **sich vertrecken.** Zich verwijderen.

'tIs best, Florendus! dat ghy in u huys *vertreckt*,
Tot dat de bruyne nacht de Aarde gants bedeckt.
Grtane, bl. 3.

Vertreckt u doch van my, *vertreckt u* doch gheswint.
St. Ridd. bl. 12.

Zie nog Griane, bl. 23 en 56; Gr. Br. d. M., bl. 92.

Vertrouwen (Iemand Iets). Iets van iemand denken of verwachten. Verg. **Toevertrouwen.**

Soo dat ick schier gheloof dat ghy mijn luck benijdt
En volght haar hopeloos, alleen tot mijnder spijt,
't Welck ick nochtans u Vruntschap niet *vertrouwde.*
Roddr. bl. 15.

Vertuyswuysen. Verspelen, verdobbelen.

— — ick, die 't heb *vertuyswuyst* en verspeelt.
Moortje, bl. 14.

Zie Dr. De Jagers Proeve, bl. 92, waar bij vergissing *vertuysmuysen* vermeld staat.

Vertuyt. Kracht, deugd. Lat. *virtus.*

Soo mach ick dencken dat het vermaerde Delfs hier
Die *vertuyt* in hem heeft, dat het de vreemde lieden
Verandert in ghedaent. Schyn-Heyl. bl. 10.

Veruw. Kleur, verw.

Wat roertet yemant van wat *veruw* dat mijn kliedt is?
Roddr. bl. 10.

Zie nog Jerol. Voorw. bl. 4.

Veruwery. Verwerij.

Ay-lieve gaet eens mee, hier in de *Veruwerij*,
Tot Pockdalighe Neel, 't is doch hier dichte by.
Jerol. bl. 15.

Vervaarlijk, vervaart. Versterkingswoord.

Jy bint te *vervaarlijck* frey, ick word' op jouw verlieft.
Roddr. bl. 10.

Zie ook Griane, bl. 60; Kl. v. Symen, bl. 2 en 13.

Ick sal u bylo een *vervaert* aers-gat anjagen.
Moortje, bl. 63.

Vervissen. Aan visch verteren.

— dat sootje *vis* dat ic om (laet sien) seven oortjes thuys brocht —
Och kynt het winnen is soet (seyse), souwe wy daar so veel *vervissen*. Jerol. bl. 42.

Vervlogen. Gevlogen, heengetrokken.

— — — — — — en sint sy zijn vertoghen,
En heb ick noyt gehoort waer datse zijn *vervloghen*.
Schyn-Heyl. bl. 3.

Vervoeren. 1°. Verbijsteren, ontstemmen.

Wat magh mijn dus *vervoeren;*
Wat doet mijn vreught so schielijck diep bedelven?
Roddr. bl. 29.

2°. Misleiden.

Doch hy was door myn list bedrogen en *vervoert*.
Moortje, bl. 71.

Vervorderen (Hem of sich). Zich verstouten.

Ghebieden oock myne EE. Heeren, dat niemant *hem vervordere* de Sergianten, Provoosten, en Opsienders, — — — eenige mollesten — — — te doen. Jerol. bl. 29.

Vervreemden (Sich). Zich verwijderen.

Als ick *my* na ghewoont van 't volck ga *vervreemden*.
Griane, bl. 25.

Vervremen. Verwijderen, scheiden.

Myn hartje is by u en gaar van my *vervreemt.*
Griane, bl. 25.

Of ghy sult dit swack Rif van tleven eerst *vervremen.*
Roddr. bl. 14.

Zie nog Roddr. bl. 55; Griane, bl. 57; Moortje, bl. 58; Schyn-Heyl. bl. 46; St. Ridd. bl. 23 en 41; Angen. bl. 28.

Vervrouwt. Door eene vrouw beheerscht. MEYER.

Want Rodd'rick die wel eer dwangh d'ys're Mannen stout,
Werdt, Lief! door u ghesicht verheert en gants *vervrouwt.*
Roddr. bl. 20.

Wel hem die sulck een trout;
Die vint hem niet *vervrout*,
Ghelijck men, leyder! siet,
Dat nu soo veel geschiet,
Daer 't Wijf de Man ghebiet.
Boert. L.-B., bl. 29, a.

Zie ook Roddr. bl. 2.

Verwachten. Afwachten.

Maar ick moet mijn beurt *verwachten.*
Roddr. bl. 12.

Verwandelen, verwanderen. Trans. en intrans. Veranderen.

Ach! als ghy my ontmoet,
Verwandelt my mijn bloedt.
Roddr. bl. 5.

— — — — al 't gheen hier 't grootste schijnt,
Verwandelt sig geringh gelijck de lichte wijnt.
Het daghet, bl. 2.

De wispeltuere keur ick weder cnaps *verwandel.*
Gr. Br. d. Minnen, bl. 63, a.

Ach help! wat hebdy, dat u verru soo *verwandert?*
Luc. bl. 35.

Verweend. Sierlijk, prachtig, heerlijk, luisterrijk, weelderig.

Soo trock ick oock aan mijn *verweende* Bruylofts-kleeren.
Symen, bl. 3.

S'is als een Diamant uytmuntend en *verweent.*
Luc. bl. 1.

Zie nog Roddr. bl. 4 en 10; Jerol. bl. 11 en 19; St. Ridd. bl. 2 en 29; Kl. v. d. Molen. bl. 12; Kl. v. Oene, bl. 16; Gloss. Lekensp.

Verwecken. 1°. Aansporen.

Ick sel de dochter oprockenen en daer toe *verwecken*,
Datse met de Vrijer haes-op ander hayden sel trecken.
Schyn-Heyl. bl. 28.

2°. Uit den dood opwekken.

Ghy kundt met kermen niet *verwecken* d'overleden.
Roddr. bl. 59.

Zie nog Cats, 1828, II, bl. 465; Anna Byns, 1548, II, bl. 186; Id. 1602, III, bl. 13 v°.; Velth. Sp. Hist. bl. 19 en 22.

Verwend. Het zelfde als *verweend.*

De boer die praeten mijn soo veel van dese *verwende* Koe.
Kl. v. d. Koe, bl. 6.

Verwerken. Bewerken, beschaven.

Mijn ruwer begrip en stompe styl
Verwerckt die, o mijn Goddinne!
Met die sneedighe scharpe vyl,
Van u gheleerde sinnen.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 29, b.

Verwinnen. Overtreffen.

S'is als een Diamant uytmuntend en verweent,
Die door haar deucht *verwint* al 't edele gesteent.
Luc. bl. 1.

Verwis. Voorwaar, voorzeker.

— — — — — ay sus, myn Vrouw! *verwis*
Wy zyn gebercht. Moortje, bl. 57.

Verwoorden (Hem). Zich uitdrukken, zich verantwoorden. Zie **Vertalen (Hem).**

Verwortelt. Ingeworteld.

— — — — — — daar ghy den haat verbloemt
Die in u schelms-hert soo grondigh is *verwortelt.*
Roddr. bl. 28.

Verwrecken. Doen ontwaken.

De droeve bootschap van myn ancxstvluchtighe knapen
Verwreckt my uyt de doot vant stil en sorgh'loos slapen.
Griane, bl. 19.

Verwust. Bewust.

Verwust zijnde dat UE. Edele genegentheyt mijn kleyne gifte niet en sult versmaden.
Jerol. Opdr. bl. 2, in de ed. van 1638, bl. 1.

— — — — de minne die hy heeft op u gheleyt,
Die 'k wel souw moghen sien en nimmer teghen houwen,
Indien ick waar *verwust* dat hy u socht te trouwen.
Angen. bl. 16.

Zie ook Hondius, Moufe-Schans, bl. 3.

Veter. Band, snoer? Dit althans is de gewone beteekenis, doch hier schijnt wel op iets bijzonders te worden gezinspeeld.

Michieltje wouwme lestent trouwen
Met ien *veter*, in hy sprack:
'k Selje koopen ien nuwe Bouwen,
Mit ien schorthaeck en ien Jack.
Boert. L.-B. bl. 18 en 19.

Veteren. Eig. *boeien*, *binden*, van *veter*, boei, band, Eng. *fetter*, Hoogd. *fessel;* doch, bij uitbreiding, ook voor *aanpakken*, *aantasten*, *raken*.

— ick sel hem, sie daer, met dat mes na zijn gat *veteren*.
Jerol. bl. 33.

Nou lestent quamer een dief-layer tot zijnent kuyeren,
Hy *veeterden* hem na zy(n) korn en hy leyden hem inde luyeren.
Griane, bl. 31.

Vergelijk Kl. v. d. Molen. bl. 3; H. Angelkot, Sr., Vechter, bl. 27; G. Tysens, De weergaloze Bedrieger ontmaskerd, bl. 20; A. Fr(ese), List tot Welstandt, 1660, bl. 9.

Veugel. Scheld- of schimpnaam in sterkere zoowel als zwakkere opvatting.

Jy selt niemandt *veughel* hieten, Jan hanghgat! verstaje dat,
Of blaest hem ierst een pont veren: de rest in 't Sout-vat.
Ick seght noch eens, op mijn burgherschop, jy selt niemant *veugel* heten,
Of jy sult ierst, walbarcken aensicht! van sijn eyeren eten.
Jerol. bl. 32.

Neen gy *veughel*, ick sweert iou, ick seltje uytdryven,
Als gy der minst om denckt, o gy droncke slet.
Kl. v. Symen, bl. 5.

Zie nog Luc. bl. 43; Moortje, bl. 54.

Eigenlijk schijnt het elliptisch gezegd te zijn voor *galg-veugel*, als b. v.

Yget *gallich-veughels*, *gallich-veughels* laatmen gaan,
Of ick selje, ick sweert, met de swiep om d'ooren slaan.
Jerol. bl. 8.

Elders wordt *veugel* in de zwakkere opvatting van *schalk*, *snaak*, *guit* gebezigd, als in Symen, bl. 14; Griane, bl. 35; Moortje, bl. 51.

Veugel. Eendvogel.

't Machmen wel 'ehuegen, datmen twyntich ayeren plech te koopen
Om een stuyver, en een moye *vuegel* met een juecht om drie groot. Moortje, bl. 61.

Veugelen. Voor veugel schelden.

Is mijn man een *veughel?* jy selt jou mont beteughelen,
Komter uyt, hebjet hart, jy schrobber! ick selje lieren *veughelen*.
Jerol. bl. 32.

Veuren (Te) seggen. Voorzeggen, voorspellen.

Komt geeftmen nou iou hant, op dat ick u *seg te veuren*,
Op dat ick iou vertel, wat iou noch sel gebeuren.
Lucelle, bl. 30.

Veuren (Van te) geschreven. Vooruit bepaald, met zekerheid voorzien, gewaarschuwd.

Heur vaers goetje dat isser tot een prick toe e bleven,
Dan trouwen, het wasser al lang genoch *van te veuren e schreven*.
Jerol. bl. 44.

Veurspraak. Zie **Voorspraak.**

Vydemis. Verbastering van *vidimus*, den term van bekrachtiging bij openbare akten, hier spottend gebezigd voor *herkenningsteeken* (*bewijs van identiteit*) bij het wederzien.

Wat helptet? jou *Vydemis* van jou ansicht is my schier vergheten. Jerol. bl. 44.

Viel. Gemeen, ruw. Fr. *vil.*

Zemers 't ghemeyne Volck is hier wel rouw en *viel.*
Jerol. bl. 21.

Vieren. Eeren, hoogschatten.

Ho 't is te byster soo 't Volck jouw nouw *vieren* sel.
Roddr. bl. 10.

Zie ook Cats, uitg. van Dr. De Vries, I, bl. 4 en 105.

Vierijser. Vuurijzer, munt van drie blanken of 18 duiten, als duidelijk blijkt uit de woorden van Bredero, en bevestigd wordt door het getuigenis van Kil. Zie de afbeelding bij Prof. Van der Chijs, Munten v. Brab. en Limb. pl. xxvii, nº. 7.

— — — — — — wonse lestent geen reyne halve stuyver
Aan dat sootje vis, dat ic om, laet sien, seven oortjes thuys brocht,
Dat sy an ons buurwijf Aal mouweris om een *vyerijser* verkocht?
Jerol. bl. 42.

Zie nog Griane, bl. 30; Biestkens, Claes Kloet, II, bl. 3.

Vierkleen. Feestdos.

Der Bomen *vier-kleen* en haer bloeyende gestalt.
Het daghet, bl. 2.

Viervoeten. Draven, loopen.

Het scheen dat man en paardt
Sou storten stracx ter aardt,
Ach het *viervoeten* yslijck.
Luc. bl. 19.

Vijfmenten. Zie **Gans Vijf-menten.**

O *vijfmenten* s'is van klinck.
Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Elders vindt men ook *gants velemente*, als bij G. A. Duirkant:

Gantsch velemente! sou mijn Vrouw moeten branden?
Sistiliaen, 1628, bl. 41.

Vijg (Een) koken. (Iemand) een kool stoven, een poets spelen.

Ick weet niet wat hy heur gedaan had, sy *koockten* hem een *vijgh*,
Daar hy of sturf. Jerol. bl. 3.

Villicht, 't villicht. Veellicht. Hd. *vielleicht.*

Hy vindt *villicht* zijn levens endt.
Roddr. bl. 48.

't Villicht dat sy eer lang hier breer bescheydt af hadt.
Luc. bl. 48.

Zie nog Id. bl. 4; Roddr. bl. 18; Angen. bl. 38; Moortje, bl. 59.

Vilt. Fielt, schelm. Lat. *vilis*, Fr. *vil.*

Staet af segh ick noch eens, of dat gater door, jou *vilt!*
Schyn-Heyl. bl. 31.

Zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 85.

Vindersche. Uitvindster.

Nu mannelijcke Ma(e)cht, Godinne der wijsheyd, — —
Vindersche vande crijch, heldinne der aenslagen!
Angen. bl. 42.

Vynen. Vinden.

En soud' ick tot u pynen
Geen middel konnen *vynen?*
Luc. bl. 16.

Zie ook Moortje, bl. 35 en 75; Kl. v. d. Molen. bl. 6; St. Ridd. bl. 30 en 48.

Vingerkijken. Door de vingers zien, verschoonen.

alsomen — — meer nutticheyts uyt de scherpe bestraffinge der vyanden, als door het blinde *vingerkijken* der vrunden te verwachten heeft. Griane, Voorw. bl. 1.

Vingerling. Ring.

De *Vingerling* van Gouwd, die ghy my hebt gesonden,
Vermaandt my alle daaghs, hoe dat ick ben verbonden.
Griane, bl. 3.

Ick sal die *vingerling* aan mijnen pinck nu steken.
Luc. bl. 38.

Vinnen. Vinden.

Ghy sulter luttel *vinnen*,
Die u dan sullen minnen.
Angen. bl. 19.

Zie nog HOOFT door BILD. I. bl. 2.

Vysloen. Verbastering van *Venisoen*. Roddr. bl. 44.

Vlay. Scheldwoord, het zelfde als *vleet*, d. i. slet, slons, bij WEILAND.

— — — — — — sucken onwetenden *vlay*,
Die om een Haver-stro de hiele buurt stelt over ende.
Kl. v. Symen, bl. 8.

Vlak. Duidelijk.

Maar wien heeft u soo *vlack* al dese reys beschreven?
Moortje, bl. 7.

Vletten en vlotten. Drijven, dobberen, varen.

't Is Venus, Venus ist, daer ick wel eer of las,
Die van het pekel-schuym der Zee geboren was,
Die met een holle schulp door vloeden *vlet en vlot*.
Gr. Br. d. M. bl. 58.

Vleugel. Ganze- of eendevlerk.

Hier is huysraet noch niet, het is hier woest en leech,
Ja, besem, *vleughel*, niets daar ick het huys me veech.
Jerol. bl. 21.

Vleugelen. Iemand de handen op den rug binden.
Zie KIL. en v. H.

— — — — — — Hy kreegh hem by de kop
En *vluegelden* hem stijf, en maakte voorts een strop.
Moortje, bl. 66.

Vliegen vangen. Klappen beloopen.

Houwt den smoel toe, of jou backus sal *vlieghen vanghen.*
Moortje, bl. 72.

Zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 89, en Tuinman, Nederd. Spreekw. I, 245; Van Santen, Lichte Wigger, 1617, bl. 13; Soolmans, Snaeksche Schaking, 1669, bl. 2, enz.

Vlieger. Open bovenkleed van vrouwen.

Hy loofden my een jack, twee rocken en een *vliegher.*
Jerol. bl. 16.

Zie ook Het daghet, bl. 46; Kl. v. d. Molen. bl. 11; Le Francq van Berkhey, Nat. Hist. v. Holl. III, bl. 588.

Vlook. Hol, holachtig. Zie Meyers Woordensch., hier gebogen, golvende op den wind.

Ghy siet niet lievers dan met grove kracht van ving'ren,
De dolle bloed-vaen *vloock*, geestich en swierend' sling'ren.
Het daghet, bl. 4.

Een *vlooke* boogh van buijen staaghs beroert,
Is 't welfsel daar ghy 't hemelsch hof meê vloert.
Hooft, Ged. bl. 250.

De Zeegodt, grijs van kop en kin, en straf van oogen,
Die met zijn spitse vorck opborrelt uit den vloet,
En in een *vloocke* schulp van monsters wort getogen.
Vondel, Poëzy, I, 166.

Vloten. Vlotten, vlieten, vloeien.

— — — — — — gheeft mijn de laatste slagh,
Op dat u stalen hert sich stout beroemen magh,
Dat het heeft in een uur van d'Aarden kring doen *vlooten*,
Die 't wuft doch schoon ghesicht soo gruwelijck verdrooten.
Roddr. bl. 53.

't Schijnt dat de hooghe Godt des Hemels heeft besloten,
Dat al des werelts vruecht tot mywaerts soude *vloten.*
Moortje, bl. 73.

Vlug. Vliegend.

Mijn tong en laapten noyt de bron van 't *vlugge* paerd.
Poëmata, bl. 47.

d. i. van den Pegasus. — Nog zeggen wij: de duiven zijn al *vlug*, d. i. zij kunnen reeds vliegen.

Vlucht (Ter). In aller ijl, onverwachts.

Hoe der Maranen hoop ghespronghen was *ter vlucht*
In 's Majesteyts ghebiedt.

Roddr. bl. 26.

Voeglijkheid. Welstand, goede evenredigheid.

Seer selden dat de Go'on een schepsel soo bestorten
Met heerlijckheyt en glants, oft daer sal yet aen schorten,
't Sy *voegh'lijckheyt* of kracht, of dapperheyt van moet.

St. Ridd. bl. 8.

Voet (Een) in 't gat. Een schop.

Ghy bintet waardich, ick mien *een voet in jou gat.*

Moortje, bl. 28.

Zie nog St. Ridd. bl. 8; Nooseman, Kl. v. Krijn Onverstandt, 1726, bl. 6; Van Santen, Lichte Wigger, bl. 10.

Voeten maken. Wegjagen; wij zeggen nog *beenen maken* voor *wegloopen.*

Ick segh datje deur-gaet eer ickje *voeten maeck.*

Schyn-Heyl. bl. 28.

Zie nog Biestkens, Claes Kloet, I, bl. 8.

Voetjen (Om een) genoot sijn. Op eene bruiloft of smulpartij genoodigd zijn.

Vertelde Jan selde-waar niet hoe dat hy *om een voetjen e noot was?*
— — — Wat het hy te doen? — — — — —
Hy gaat na de Bruyloft. Jerol. bl. 12.

— — — — — — — — — dat mijn
Claritas tavont mede op het banquet behoorde
Te wesen, ofte te bruyloft, of — — — —
Ten minsten *om een voetjen ghenoot te werden.*

Schyn-Heyl. bl. 63.

In de Kl. v. Stijve Piet komt op bl. 18 *om ien voetje gaen* mede voor, en uit bl. 19 blijkt, dat ook daar van eene bruiloft sprake is.

Voet, de benaming van het vierde deel van een rund,

schaap of lam, werd veelal voor *lamsbout* gebezigd, en deze was de geliefkoosde schotel bij bruiloften en andere feestmalen.

Voglesang. Als BREDERO zegt:

Ick ben liever inde harmonieuse melodive *vogle sangh*,
Als inde odieuse stinckende boeyens en ys're klangh.
Jerol. bl. 1.

gebruikt hij een spreekwoord, dat ook in het Friesch bekend was. Daar luidde het:

Better yne fuwgle sangh,
Dan yne herren klangh.

d. i. het geknars van de deurharren eener gevangenis. Zie Mr. J. H. HORUFFT, Oud Fr. Spr.w. bl. 39 en Bredaasch T.-E. bl. 298.

Vocht. Vochtig. Hoogd. *feucht.*

Hoe komt, Gryane! dat dit son-ghelijck aanschijn
Dus van een *vochten* damp ghe'klipseert schijnt te zyn?
Griane, bl. 39.

Zie nog SPIEGHELS Hertsp. VII. vs. 5.

Voldoent. Verplichtend.

Dat mijn onnooselheyt, goetwillich en *voldoent*,
U hevicheden en ons kleen verschil versoent.
Angen. bl. 21.

Is yemant so *voldoent*,
Dat hy het huw'lijck soent,
So wert het hem verweten.
Luc. bl. 7.

Zie nog Roddr. bl. 6; Moortje, bl. 61; Luc. bl. 23.

Volmaakt. Woordspeling voor *bezwangerd.* Griane, bl. 36.

Volseggen. Zijne rede voleindigen, uitspreken.

Hy had *volseyt*, voldaen.
St. Ridd. bl. 23.

Zie nog Lekensp. Gloss.

Vonken. Vonkelen.

Ooghen die onkuys en al te *vonckend* waren.
St. Ridd. bl. 41.

O Vriendelijcke Mont, ick en can niet verdraghen
U Flonckerighe brant en *vonckend'* ooghen licht.
Gr. Br. d. M. bl. 6, a.

Vont. Doopvont.

Jou Suster Katrijntje die is over 't *vongkt* gehouwen en ghedoopt.
Moortje, bl. 63.

Zie Le Francq van Berkhey, Nat. Hist. v. Holl. III, bl. 1257.

Voolwijk. Eig. *vogelenwijk*, de plaats bij Amsterdam aan den overkant van het IJ, »waar de ter dood gebrachte misdadigers aan de galg bleven opgehangen, en waar de vogels in menigte op de lijken kwamen azen." Van daar, zeide het volkssprookje, werden de jonggeboren kinderen afgehaald.

Ick sel seggen dat ick dit kindt al moerlycke-liennich uit de *Voolwyck* gehaalt heb. Griane, bl. 36.

Zie Dr. De Vries, Warenar, bl. 225.

Voorbarich. Voornaam.

Met een staatlijcke sleep van *voorbarige* lieden.
Luc. bl. 64.

Ghy toovert met u rymen
De *voor-barighste* lie'n.
Boert. L.-B. bl. 103, b.

Zie ook Gloss. Lekensp.; Uitlegk. Woordenb.; Dr. Van Vloten, Prozast. bl. 353.

Voorbeelden. Voor den geest roepen of vertoonen.

Niet teghenstaande dat de felle mag're haat
My *beelden* schrick'lijck *voor* de oude schotsche smaat.
Roddr. bl. 33.

Voorderen, vorderen. 1°. Bevorderen, behartigen.

Het welck wy schuldich zijn met grooter neerstigheydt
Te *vord'ren*. Angen. bl. 3.

De Rechters die syn traegh en slof
In 't *voord'ren* van de wetten.
Het daghet, bl. 48.

2°. Bevorderen, bevoordeelen.

Want soo weynich als mijn de onverdiende lof van myne al te gunstighe my kan *vorderen*, immers en alsoo luttel kan my schaden den laster — — der eensydighe.
Jerol. Voorwerk, bl. 3.

Sy *vorderen* het Landt.
Id. bl. 31.

3°. Opdringen, eig. *vorderen*, dat men zich iets late welgevallen.

— sy heeft groot onrecht
Dat sy een Man ten echt
My *voordert* gants onbillich,
Daar ick niet in bewilligh.
Griane, bl. 12.

Ed. 1638 heeft *vordert*.

Voorderlijk. Bevorderlijk, genegen.

Ick selve die ben selfs tot mijn verderf genegen,
Hoe wel mijn selven ick schijn *voorderlijck* te zijn.
Het daghet, bl. 38.

Voorhin. Vooruit, te voren heen.

Ick sal myn hofghesin
Gaan senden strax *voorhin*.
Griane, bl. 12.

Voorloop. IJver, inspanning, hier in goeden zin, behartiging van eens anders belang, begunstiging.

Men komter so niet an, lieve moer! op en stel op en sprongh,
Of men moet vry wat *voorloops* hebben van ouwt en van jongh.
Jerol. bl. 33.

Voorloopen. IJveren, zijn best doen, hetzij ten goede, of (gelijk hier) ten kwade.

— — — — — — Immers door 't *voorloopen* van goemannen,
So wordender mijn Vaar in 't heymelijck om e gieselt en uyte bannen.
Jerol. bl. 3.

Voorraat (Met). Met voorbedachten rade, opzettelijk.

Ghelijck de domme snip barst onvoorsiens in 't net,
Dat voor sijn blint ghesicht *met voorraet* is ghehanghen.
Angen. bl. 15.

Voorsetten (Sich). Zich voornemen.

O Hemel! wat de mensch voor vast *hem* gaet *voorsetten*,
Dat kunt ghy met een winck en ooghenblick verletten.
St. Ridd. bl. 47.

Voorsicht. Voorzichtigheid. Verg. *inzicht*, *uitzicht*, *toezicht*, enz.

Daarom, o jonge Vrouw! wilt toch met *voorsicht* letten
Op d'uytkoomst van u Min.
Griane, bl. 16.

Den Krijghs-raadt ick beveel dat sy met *voorsicht* letten
Dat het gheheele Landt met Krijghslien zy versorght.
Roddr. bl. 25.

Zie nog Griane, bl. 7 en 14; Poëmata, bl. 4; Angen. bl. 44. SPIEGH. Hertsp. I, vs. 115.

Voorsinnig. Wijs, voorzichtig.

Voorsinnigh is de man die op haer staert-sleep let.
Poëmata, bl. 47.

Voorspraak, veurspraak. Advokaat, pleiter.

Sommighe broetsche taal-mannen of goed-dunckende *Voorspraken.* Poëmata, bl. 63.

Nu ick jouw ooren soo open sien als een *veurspraecx* tas.
Id. bl. 67.

Zie nog Angen. bl. 43.

Voortdoen. Uitstallen, te koop stellen. KIL.

Wat selt volckje nou beginne? Se hadde daer so moy *voort edaen.*
Moortje, bl. 17.

Voortkunnen (Niet). Niet met anderen mede kunnen doen.

Zijt ghy arm en on-eel, dat ghy niet *voort* en *kunt*,
Ghy wert belacht, versmaet.
Schyn-Heyl. 2e Voorr.

Voortspruiten. Verder voortgaan.

Op dat dees Muytery niet *voort* en soude *spruyten.*
Griane, bl. 45.

Vorderen. Zie **Voorderen.**

Voren (Te) komen. Uitkomen, aan den dag komen.

Ach! elck sou van mijn sotheyt seggen
Indien mijn liefde *te voren quam.*
Boert. L.-B. bl. 37, b.

Vreemt (Het geeft mij). Het bevreemdt mij.

Het geeft my al te *vreemt*, 'k en weet niet wat 't beduyt.
Luc. bl. 34.

— — — — — — is sy noch niet ekomen?
Dat *geeft my* al te *vreemt.*
Moortje, bl. 48.

Zie nog Angen. bl. 24 en 56; St. Ridd. bl. 54; Gr. Br. d. M. bl. 21; Grimm, Gramm. IV, 249.

Vreen (Sich te) geven. Zich te vreden stellen.

— — — — — — *geeft u* toch wat *te vreen*,
Versterckt u swacke Geest en rust uw flauwe leen.
Luc. bl. 36.

Geeft u doch wat *te vreen* en neemt doch wat verdrach.
Angen. bl. 36.

Vresen. Ontzag of eerbied hebben.

O Christen Koningh! ick sal eeuwelijck met *vresen*,
Verstricket met mijn hert, u reyne Dienst-maeght wesen.
Roddr. bl. 46.

Zie nog Roddr. bl. 20.

Vrijen. Bevrijden, in vrijheid stellen.

't Is den Verwinner eer, dat haastigh hy gaat enden
Het leven van zijn slaaf, of dat hy stracks hem *vrijt.*
Roddr. bl. 22.

Zie nog Luc., voorw. bl. 1; Angen. bl. 47.

Vrienden. Magen; even als omgekeerd *maag* voor *vriend.* Zie **Maag.**

— — — — — — wat! ick heb sucke *vrienden!*
Was daer niet me nicht, — —
Kl. v. een Huysm. bl. 4.

Vroegen. Wroegen, als subst. zelfverwijt.

Maer leefdy na u waen, ghy blijft in staedich *vroegen.*
Het daghet, bl. 41.

Vromicheyt. Dapperheid.

Daer an sietmen u *vromicheyt*, maer u wijsheyt boven allen.
Moortje, bl. 53.

Vromst. Baten, voordeelen, inkomsten. Mnl. *vrome.*

De voorsichtige sorgh wert van my niet gelastert,
Nóch die Registers, noch de tafels van de *vromst*,
Maer 'k haet den rijcken Guyt, enz.
Aend. L.-B. bl. 53.

Vroo. Vroeg.

Dees wert huy-morgen *vroo* een overschoone Maaght
Gesonden. Moortje, bl. 37.

Zie Gloss. Lekensp. en Minnen Loep.

Vroom. Stout, dapper.

So moet ick soecken raadt en middel om 't ghevaar
Te breecken of t'ontgaan, na 't voorbeeldt van de *Vromen.*
Roddr. bl. 23.

Wel wien is doch so *vroom*, so stout en onbedwonghen,
Dat hy souw durven doen so grooten overdaat?
Moortje, bl. 66.

Vrouw (Mijn). Mevrouw. Eeretitel ook voor ongehuwde vrouwen. Zie Roddr. bl. 33; Griane, bl. 3, 46 en 56; Luc. bl. 43; Moortje, bl. 57.

Vrucht. Vreugd, vreugde, genot.

— u vroolijckste *vrucht*, u tijt verdrijf en spel.
Het daghet, bl. 4.

Ghy hebt myn *Vrucht* in smart verkeert.
Boert. L.-B. bl. 54, a.

Zie nog Id. bl. 54, b. en bl. 69, b.

Vruchten. Vreezen, van waar nog ons *godsvrucht;* Hoogd. *fürchten.*

Maer dat ick niet by u blyven mach
Doet mijn suchten, ia *vruchten* en duchten.
Id. bl. 107, a.

Spreeckt sonder *vruchten.*
Id. bl. 92, b.

Vuyser. Frissche, gezonde, bloeiende knaap.

Daar quam een knecht by ons, een vande jonghe *vuysers*.
Jerol. bl. 20.

— — — — de Katuysers, 't sijn seker goe' *vuysers*
Ende ooc goê buysers, die den wijn niet en sparen.
Van Vloten, Het Nederl. Kl.-Spel, bl. 52.

Zie ook Dr. De Vries, Warenar, bl. 236.

Vuller. Voller, volder. Lat. *fullo*. Jerol. bl. 43.

Vulleschuyt. Vuilnisschuit. Jerol. bl. 43.

W.

Waagschaal (In). In onzekere kans, in gevaar.

Siet den verachter, die smoort in lachter,
In waeghschael van syn siel.
Het daghet, bl. 49.

Waalbaar. Wankelbaar, wisselbaar. Verg. **Walen.**

Het wissel *waalbaar* lot des rancken avontuurs.
Luc. bl. 50.

Zie nog Poëmata, bl. 46; Spiegh. Hertsp. VI, vs. 149.

Waar. Adv. Gewaar.

Dat schijn bedriegt, dat wert ic nu wel *waer*.
Boert. L.-B. bl. 59.

Waardeynen, wardeynen. Schatten, waarderen, beoordeelen; van *waardijn*, schatter.

Daer is niemet die sy niet *wardeynen* en halen over.
Kl. v. d. Koe, bl. 8.

't *Waardeynen* het gien eyndt asse by de straat gaan slingheren.
Roddr. bl. 10.

Waarden (Buyten). Buiten schatting, buiten berekening, buiten gedachten.

Den opper-hemel Godt die heeft my *buyten waarden*
Gheseghent en ghesalft tot Keyser.
Griane, bl. 13.

Den Hemel sal zyn ste vermang'len *buyten waarde*.
Id. bl. 32.

Waardschap. Gasterij, gastmaal, feestmaal.

Wel maackt iou Meester dan niet veel bancketten heerlijck,
Noch *waerdschappen*, noch kostelijcke malen groot?
Luc. bl. 29.

Den Hopman Roemer die de *waerschap* had bereydt.
Moortje, bl. 74.

Zie nog MAERL. Sp. Hist. I, 257, vs. 9; Staten-Bijbel, Mark. VI. 39.

Waarlijk. Wereldlijk, tegenover geestelijk.

Hoe *waarlijck* datse zijn, hoe geestelijck, hoe heylich,
Elck acht de koken hooch. Luc. bl. 12.

Zie Lekensp. en Minnen Loep, Gloss.

Waarnemen. 1°. In het oog houden.

Daerom ra ick jou — — — — — —
Datje gheen moye jonghe merritjes en set op u stal,
Want 't is een weelich goet; wordese niet wel *waer ghenomen*,
Soo souwender stracks ouwe spring-heynsten after komen.
St. Ridd. bl. 20.

2°. Verzorgen.

Niettemin voor eerst, so *nam* hy 't wicht wel *waar*,
Onghevaarlyck den tydt van thien of twalif jaer.
Moortje, bl. 5.

Waarom. Reden of oorzaak.

Op peene van den hals ghebied' ick u, staet stil,
Want ick de *waerom* van dit vechten weten wil.
St. Ridd. bl. 6.

Ick koom hier niet om sus, maer om een groote *waerom*.
Kl. v. Symen, bl. 3.

Waars (Al). In ernst, voor goed.

Wat? blaf gy al? mienje *al waers?*
Schyn-Heyl. bl. 23.

Wafel (De) gaat hem uyt de kerf. Hij geraakt aan het babbelen.

— — — — — — stracx *gingh hem* daar *de wafel*
Wt de kerf. Moortje, bl. 29.

Wafel is eene verbastering van *wauwel*, d. i. *babbel-*

mond, van het werkw. *wauwelen*. *Uit de kerf* beteekent *buiten de maat*.

Wagenaar. Voerman.

Ick slacht de ouwe *wagenaers*, hoor garen 't clappen vande swiep. Kl. v. d. Koe, bl. 12.

Waggelen. 1°. Onbestendig zijn.

De tydeloose mensch speelt met zijn aertsche sinnen,
En *waggelt* met sijn lust en wayfelt met sijn minne.
Het daghet, bl. 2.

2°. Ongestadig vloeien.

Myn ancxstich hip'lend' bloet dat *wagghelt* in myn borst.
Griane, bl. 31.

Wachten. Bewaken, oppassen.

Sy leyden op hem toe met *wachten* en met waken,
Soo lang tot dat sy hem sien rooven, steelen, taken.
Jerol. bl. 4.

— — — — — de Koeyen — — — —
Die Apoll' van Admeet te *wachten* was bevolen.
Angen. bl. 42.

Zie nog Melis Stoke, B. I, vs. 105; Velth., Sp. Hist. bl. 249[d] en 261[m]; Maerl., Sp. Hist. II, 183; Gloss. Lekensp.; Belg. Mus. III, 164.

Wachtvrouw. Bewaakster, oppasster.

Zo haast Gryane was van 't kindeken ontslaghen,
Gaft haar *wacht-vrouwe* my, om heym'lijc wech te dragen.
Griane, bl. 34.

En so sy niemandt dan haar *wacht-vrouw* by haar hadt.
Id. bl. 58.

Wayen (Het wil hier op 't lant). Er zal hier wat te doen, er zal een pot te vuur zijn. Eig. de wind zal landwaarts waaien, een dreigend gevaar voor de schepelingen.

Gut jonghen! roepjem niet, so *wilt* hier besuckt *op 't langt wayen*. Jerol. bl. 47.

Zie ook De Gelyke Twélingen, 1715, bl. 95; Coster,

Tijsken v. d. Schilden, bl. 7 en 23 en vergel. N. Witsen, Scheepsbouw en Bestier, 1671, bl. 482.

Wayfler. Iemand van onbestendige trouw, die het nu met deze, dan weder met gene partij houdt, of met alle winden draait. Zie Kil. op *Weyfeler.*

Swijcht *wayfler*, swijgh ghy, O ghy schuym van alle boeven!
Moortje, bl. 31.

Waylien. (Weilieden), Jagers.

Hoort hoe rasen de *way-lien.*
'k Acht sy hebben 't Wilt ghesien.
St. Ridd. bl. 5.

Zie ook Id. bl. 8 en Dr. De Vries, Warenar, bl. 220.

Wayschuyt. Schuitje om door tochten en slooten te varen, jagersschuit.

Wat helpet, hy vaert so gaern met Claertje clonters om botter bloemen,
En trock hy niet uyt met de *wayschuyt* hier met Angeniet?
Kl. v. een Huysm. bl. 4.

Waken. Op de loer staan, bespieden. Zie **Wachten.**

Wackeren. Opwakkeren.

Sy *wackert* het vernuft, sy ciert met val de spraken.
Roddr. bl. 8.

Walbarken. Stoffelijk adj., van het hout van den *Wal-berk.* Cedrus Mauritana. Kil.

— een *walbarcken* warp-tol met een stacle pen en een plaatje daer vuer. Moortje, bl. 62.

Ick seght noch eens op mijn burgherschop, jy selt niemant veugel heten,
Of jy sult ierst, *walbarcken* aensicht! van sijn eyeren eten.
Jerol. bl. 32.

Zie nog Hontghe bijt my niet, bl. 3; P. van Geleyn, De Sipier van zich zelven, 1705, bl. 31; De Gelyke Twélingen, bl. 57.

Walen. Wankelen, ongestadig zijn.

Wat *walen* van ghemoet,
Wat schielijck wandelen van bloet!
Boert. L.-B. bl. 39, a.

Wallen. Koken, zieden, in hevige beweging zijn.

Mijn bloet dat *walt*, dat bruyst, dat bralt.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 10, b.

— — — — — — 't verhitte bloet dat *walt*.
SPIEGH., Hertsp. II, vs. 384.

Zie nog Vanden Levene ons Heren, in de Woordenlijst; Karel de Groote, bl. 199, vs. 3891.

Wan. Ledig.

Hoe komt u voorsack, SOYL! so bol,
Gestopt, gheprop ten boorde vol,
En *wan* en ydel is sy achter?
Griane, bl. 63.

Sijn vruchteloose mond baert woorden sonder kooren,
En redens vol van kaf en *wan* van cracht of clem.
Angen. bl. 42.

Wan. Wanneer, als.

Wan mijn Wijnbraauwen straf haar stellen wreet en fel,
Soo trilt de gulde Saal. Roddr. bl. 26.

Haar opset tuymelt stracx, *wan* ick my maar verschick.
Griane, bl. 13.

Zie nog Id. bl. 12 en Roddr. bl. 38.

Wandelen. 1°. Intrans. Veranderen.

Myn lichtvaardighe tret die *wandelt* als de windt.
Griane, bl. 41.

2°. Reflexief. Veranderen.

Al *wandelt sich* te met der mannen moedigh hart,
In vrouw de wanckelheydt recht uytghebeeldet werdt.
Griane, bl. 40.

Wanderen. Wandelen.

Maer nichte! laet ons gaen wat met dees Ridder *wand'ren*.
St. Ridd. bl. 20.

Zie nog Minnen Loep, Gloss.

Wangelaat. Droevig gebaar.

Ach wat een *wangelaat*, ach wat weemoedich treuren!
Luc. bl. 53.

Zie nog Aend. L.-B. bl. 53.

Wangelatig. Droevig van uitzigt, wanstaltig, bij uitbr. onhebbelijk, verachtelijk.

Ach *wangelatich* mensch van onghedaen aenschijn!
Het daghet, bl. 7.

Wat sou den malle gheck, hy is te *wanghelatigh*.
St. Ridd. bl. 28.

Zie nog Id. bl. 46; Roddr. bl. 29; Griane, bl. 1.

Wangen. Eten, kaauwen.

O bloet ick heb sulcken honger, ick wou dat ick al an 't *wangen* was.
Jerol. bl. 7.

Wil je wachten tot dat ick wat heb *gewanght?*
Kl. v. Hontghe bijt my niet, 1649, bl. 40.

Zie ook Id. bl. 12; Biestkens, Cl. Kloet, III, 8.

Wanhagen. Mishagen, tegenstaan.

Die u gheest en ghesicht bedroeven en *wan-haghen*.
Roddr. bl. 53.

Zie ook Jerol. Voorw. bl. 6.

Wanlaten. Onhebbelijk, verachtelijk. Zie bij **Wangelatig**.

— — ick vermerck dat ghy soo vryelijck praet
Met een soo lichte quant als ick oyt sach op straet,
Of in het Hof, vol drogh, meenedich en *wanlaten*.
Het daghet, bl. 24.

Wanscheppen. Misvormen.

Wanscheppend' door 't ghepruyl de Gaven, die Natuur
U gaf, Mijn schoone schoonst, verciersel aller Vrouwen!
Roddr. bl. 38.

Wapen. Oude uitroep van weeklacht en wraak bij gepleegde misdaden.

Waape! moort! Heer! Ridders! ter wapen! wapen! wapen!
Griane, bl. 44.

Zie nog Luc. bl. 44; Jerol. bl. 37; Kl. v. Symen, bl. 11; E. Verwijs, Gloss. op den Wapene Martijn.

Wapenaar. Iemand in den wapenhandel ervaren.

O nieuwe *Wapenaar!* die soo wel als verweent
De wijse Kunst met kracht versamelt en vereent.
Poëmata, bl. 46.

Waperkaak. Elders *wapperkaak;* van wapperen; d. i. *streven*, en dit beteekent somtijds *verlangen.* Zie CATS, uitg. v. Dr. DE VRIES, VI, bl. 34. Dus iemand die met wellust geniet, bij uitbr. wellusteling.

De Gouverneur — — — — —
— was sulcken *waperkaack.*
Jerol. bl. 1.

Vergelijk nog BEAUMONT, bl. 96.

Wardeynen. Zie **Waardeynen.**

Ware. Schim, geest, spook. Verg. **Waren.**

Gheen Nachtemerrij wast, die my uyt ancxst de rooken,
Noch sot of ijl ghedwaas van *waren* of van spoocken.
Griane, bl. 31.

Doe verlienden ickse daer een quack van ouwe kousjes Jaergetijen,
Van 't eevangely van 't spinrocken, van *Waaren* en Spookerijen.
Moortje, bl. 16.

Waren. Spoken, rondwaren, van schimmen of geesten.

Sy, arme sloof, haddet haer bestemoer wel hooren vertrecken,
Dattet daer *waerde* en spoocten, als het snachts hiel bruyn was.
Kl. v. d. Molen. bl. 4.

Zie ook Boert. L.-B. bl. 71, a.

Waring (In de). In de wandeling, gewoonlijk.

Lijsje waer is Jan, so hietse *inde waringh.*
Kl. v. Symen, bl. 9.

Die hiet slimme Piet *inde waering.*
Kl. v. d. Molen. bl. 4.

Zie nog W. D. HOOFT, Kl. v. Stijve Piet, 1682, bl. 21.

Warmis. Warmoes.

— daarse alle Sondags *warmis*, kool, erreten en boonen stuurt.
Jerol. bl. 34.

— — — ick heb *Warmisje* en groen toekruytje daer by.
Moortje, bl. 16.

Warret. Versnelde uitspraak voor *waarheid.*

— — — 't Is de *warret*, Byateris! — — —
Jerol. bl. 46.

Waterig. Vochtig, nat, betraand.

Dat quelt dit Moeders-hart met druck en mede-dooghen,
Waar van ghetuyghen zyn myn *waterighe* ooghen.
Griane, bl. 21.

Wats (Om 't). In ernst, niet uit jokkernij.

So 't Ritsert deedt om 't jocks, hy salt wel doen *om twats.*
Moortje, bl. 21.

Men vindt ook *om 't wat*, als:

Soo docht my, 't was om 't jock gedobbelt of *om 't wat.*
Huygens, Korenbl. I, 339.

Zie verder Dr. De Vries, Warenar, bl. 104.

Waulen, wauwelen. Knabbelen.

En 't bruysden schuym sneewit
Door 't *waulen* op 't gebit.
Luc. bl. 18.

— — — so vuel had hy te *wauwelen*
Ansen vygen, ansen nueten, ansen bockedeflensjes.
Moortje, bl. 62.

— — — — — — te wijl de Cudde snoept
En *wauwelt* kommerloos het angenaame voeder.
Vander Veen, Zinneb. bl. xv.

Zie nog Vondel, Pascha, bl. 1.

Wedde. Weddenschap.

Des Sondaaghs runden wy uyt *wedding* oft om eer.
Roddr. bl. 1.

Wederwaardelijk. Met minachting, smadelijk.

— mijn hoochmoedige en lieffelijcke Vrouw
Die *wederwaardelijck* my dompelt in den rouw.
Luc. bl. 43.

Wedersydich. Partijdig.

Ick hebbe by mijn selfs u *wedersydich* segghen
Met oordeel, vry van sucht, ghetoetst.
Angen. bl. 44.

Weeldich. Welig, bloeiend.

Doe ick jongh en *weeldich* was had ick Vryers met hoopen.
Jerol. bl. 38.

Weelich, Welich. 1°. Dartel, wulpsch.

Hoe ist Rod'rick begint u *weelich* vleys te jeucken?
Roddr. bl. 28.

Datje gheen moye jonghe merritjes en set op u stal.
Want 't is een *weelich* goet.
St. Ridd. bl. 20.

Zie ook Roddr. bl. 61; St. Ridd. bl. 22; Angen. bl. 55.

2°. Gelukkig.

Weligh wijf sonder man! een man en dient mijn niet.
Kl. v. Symen, bl. 6.

Weer (Veel) doen om iets. Zijn best doen, zich veel moeite geven.

Ja wel 't is ien hecht van ien meyt; jonghe Jaep hetter veul *weers omme daen.* Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Hy mint een frissche maeght, en besigh in het vryen
Soo *doet* hy grooten *weer om* desen hoest te myen.
Cats, 1828, I, 418, a.

Weer (Uyter) gaan. Zoo hard loopen als men kan.

— nou ic *uyter weer gegaen bin*, nou is iust de poort toe.
Kl. v. d. Molen. bl. 1.

Weer. Verwering, in de vestingbouwkunde. Kil.

Dan wert benadert en becingelt stracx de Stee
Met loopgracht en met schans, met *weeren* en bolwercken.
Luc. bl. 2.

Weerloos. Onnut tot verwering of verdediging.

— — — — — — sijn bedeesde romp,
Die hy door 't semm'len ciert met een *weerloose* pomp.
Roddr. bl. 32.

Weermaakster. Tooverheks, tooverkol. Zie Kil. bl. 789 op *weder-maecksster.*

Nachtmery, groote kol, *weermaecksster*, boose gheest,
Die my in lichaems schijn so langh zijt by gheweest.
St. Ridd. bl. 1.

O fortuyn! ick acht u niet meer als voor een vande vuylste vellen,

Jae voor een appel-teef, een vlas-teef en een snol,
Een sletvinck en een sengh-kat, ien *weer-maecksler* en een kol.
Schyn-Heyl. bl. 39.

Dit woord schijnt met *ware*, d. i. spook, en *waren* (zie boven) in verband te staan.

Weerslag. Terugstoot.

sulcx dat de *weerslach* vande wint der droever woorden, ten blyen oogen met sulvere Parlen uytborsten.
Luc. Voorw. bl. 2.

Weersoordig. Knorrig, droevig, lastig, beroerd.

Wel, Roderick! hoe dus afkeerigh en *weersoordigh?*
Dits teghen u ghewoont, dat ghy in blijdtschap treurt.
Roddr. bl. 26.

Dit's te *weersoordigh* dat de Meysjes met mijn jocken.
Id. bl. 10.

Zie ook Griane, bl. 31 en 35, en Moortje, bl. 10.

Weet. 1°. Kennis.

De *weet* van alle saken leyt in het tegendeel.
Griane, bl. 62.

2°. Kennisgeving, bericht.

Waar op hy heeft terstondt de trompet flucx doen slaan,
En door het gantsche Rijck de *wete* voort gedaan.
Luc. bl. 59.

Mijn Vader brenght de *weet* hoe dat wy zijn vertrocken.
Roddr. bl. 42.

Zie nog Roddr. bl. 35, Griane, bl. 8.

Weetig. Wijsneuzig.

Ten lesten quam 'er een *weetighe*, teetighe, versoorde blindeman.
Jerol. bl. 5.

Weg. Wegge, tarwenbrood. Kil. *wegghe.*

Hebje hongher vryer? gaat tot ongsent, snijt ham ende *weg* of vleys.
Jerol. bl. 48.

Weg (Uyt den) banen. Uit den weg ruimen.

O tweede Hercules! die *uyt den weghe baant*
De ruwe stoutheyt en vermetelheyt verwaant.
Poëmata, bl. 46.

Wegbanen. Wegruimen.

Indien ghy u houden wilt aen mijn leer en vermanen,
Sult ghy bevinden dat het u druck sal *wegh banen.*
Schyn-Heyl. bl. 37.

Zie nog: COLEVELT, Droef-eynd. Spel tusschen Gr. Floris en van Velsen, 1628, bl. 24.

Weydelijk. Op eene weidsche, prachtige wijze.

De Armen vinden kunst en raat,
Sy schrandriseren vroegh en laat,
Als den paf-sack *weydelijck* koppert.
Poëmata, bl. 15. (Angen. bl. 6).

Weydman, weyman. Jager.

Kort om ick had al 't gheen een *Weyd man* hebben magh.
Roddr. bl. 1.

Om die wilde *weyman* in zyn eygen stricken te vangen.
Kl. v. d. Molen. bl. 11.

Weyen. Heen en weêr gaan.

De boomen schudden en *weyen*,
Sy swieren, swerlen, sweyen.
Boert. L.-B. bl. 76, b.

Weyffelen. Wankelen, onstandvastig zijn.

Ick hebber wel soo veel ekent die met de trou
Soo *weyffelden* als ghy, wat was heur eynd als rou?
Angen. bl. 49.

Weygeren. Afwijzen, versmaden.

Al is men wel begaaft van herssens of bespraakt,
Men wert by yder een *gheweygert* en ghewraakt.
Id. bl. 30.

Weyigheyt. Verbloemde uitdrukking voor huwelijkszaken.

O bloemer herten wat hoorden ick al vande *weyigheyt*,
Van dese man syn koelicheyt en van de ander syn freyigheyt.
Kl. v. d. Molen. bl. 3.

Weytspel. Jachtvreugd, jachtvermaak.

Het fraytste *weyt-spel*, dat oyt mensch met ooghen sagh.
Roddr. bl. 1.

Wel daar? Wie daar? Schyn-Heyl. bl. 2.

Wel seggen. Mooi praten, goed te woord zijn.

Hy is een hovelingh, dit moet ghy over-legghen,
Wiens hooghste konst bestaat in *wel* te konnen *segghen.*
Angen. bl. 15.

Welich. Zie **Weelich.**

Wellen. Intr. Verzinken, als in een wellenden of bruisenden stroom.

Ick sackten in myn leedt en *welden* in myn smart.
Moortje, bl. 41.

Wellen. Trans. Doen opwellen, doen bruisen, in beroering brengen.

O wtghenomen beeldt! met wat vermoghen krachten
Zo wentelt, *weldt* en woelt u schoonheyt mijn ghedachten.
Moortje, bl. 21.

Wemelen. Zich snel bewegen, jagen, bruisen.

Daar leyt yet in mijn harsen,
En 't *wemelt* door mijn bloet.
Luc. bl. 15.

Hollen door het bloed vindt men Angen. bl. 35.

Wenst. Gewoonte.

Die steets zyn werck van schempen maackt,
Op 't lest so in de *wenste* raackt
Dat hy 't na wil niet kan vermyden.
Griane, bl. 63.

— slempery door quade *wenst* vercreghen.
Angen. bl. 35.

Zie nog Kl. v. d. Koe, bl. 2.

Werevleesch. Lamsvleesch.

Ich heb moy Kallef-vleys, Runt-vleys, *Were-vleys.*
Moortje, bl. 15.

Werentelijk, werentich. Verbastering van waarachtig.

Den Baes is *werentelijck* een nuwelijcken haen.
Schyn-Heyl. bl. 18.

Isset Nieuwen-Haan? Neent,.... ja, hy ist *werentigh*.
Roddr. bl. 10.

Zie nog Jerol. bl. 15 en 48; St. Ridd. bl. 32.

Wervelsiek. Eigenlijk ronddraaiend en dus onbestendig, wuft.

De *wervel-siecke* Eer vervolghen grootsche Heeren.
Griane, bl. 33.

Ick sou wel *wervel-sieck* worden.
Kolm, Malle Jan Tot's B. Vr. 1662, bl. 1.

Weselijk. Zedig, bescheiden. Kil.

Hy is sober en stil, naarstich, getrouw en vroet,
Weselijck en beleeft.
Luc. bl. 14.

Weseloos. Onbescheiden, verwaand.

Maer 'k haet den rijcken Guyt en *wese-loose* Bastart,
Die door zijn wan-gelaet verloochent zijn af-komst.
Aend. L.-B. bl. 53.

Weseloosheyt. Onbescheidenheid, verwaandheid.

Met wat hoogh-dragentheyt en *weseloosheyt* prat,
Soo treet hy over dwars grootmoedigh door de stadt!
St. Ridd. bl. 28.

Wesen (Sulck) drijven. Zich zoo aanstellen, zulk (rouw-) gebaar maken.

Ten voeght so grooten Prins *sulck wesen* niet te *dryven*.
Id. bl. 47.

Zie nog Leven van Jez. cap. 21; Versch. Ged. II, 114.

Wet. Verstand, als wortel van *weten*, Eng. *wit*. Verg. **Wit.**

— — — — — maar wie s' (de wijn) in tegendeel
Heel gulsich innegulpt en swellicht door de keel,
Die smoort zijn sin en *wet*.
Luc. bl. 6.

Wet. Het collegie van schepenen.

Och waar blijft doch de *Wet*, de Marckgraef en de Schout?
Luc. bl. 57.

De *Wet* gheboodt mijn moer, op pene vande kaack,
Dat sy by dese moor niet meer en sou verkeeren.
Jerol. bl. 4.

Zie nog Moortje, bl. 61.

Wet (Na d'ouwe). Op zijn ouderwets, naar de oude manier.

Maar holla, ick moet ierst gaan huylen tranen met tuyten,
Na d'ouwe wet. Luc. bl. 50.

Weten. Kennis.

Maar ic heb wapen, cruyt noch kunst,
Noch verboden gogel-*weten*,
Om u te trecken tot mijn gunst.
Gr. Br. d. M. bl. 84, a.

Wiekebak-valk. Eigenl. weekgebakken, d. i. versch uit den oven, en bij overdracht versch uit den dop, nieuwlings uitgebroed.

Ick ben gheen *wiekeback-valck*, ick ben een vueghel met een beck. Moortje, bl. 51.

Wichters. Wichten, kinderen.

— — — — — — in een ghebootste lijf,
Van blick of loodt benaydt, in harde steecksel stijf
Daar gaan de *wichters* in benepen en ghespannen.
Moortje, bl. 23.

Ach! ydelyk zich zelven te vergapen
Aen blooten prael van Kroon of Scepter-staf,
Is *wichters* werk.
De Decker, Rym-Oeff. II, 353.

Wijf. Soort van visch.

Gy selt onger iou vieren kluyven een kleyn, groot, swart, wit, kort, lang *wijf;*

Ick salje dat koken uyten eeckje, want een bottertjen is te vet. Luc. bl. 65.

Men kent ook eene vischsoort, *oud wijf* geheeten, Eng. *old wife*, Fr. *vieille*, Lat. *vetula.*

Wijle. Sluier. Lat. *velum.*

En draghen de swarte *wylen*
Ter eer de liefste myn.

Gr. Br. d. Minnen, bl. 42, b. (Het dagh. Voorw. bl. 3 en 45.)

Wijlen (De). Plur. De tijd.

Maar dese schrale leen vermaghert door de *wijlen*,
Die schartelen so snel, als d'aldervluchste pijlen.
Griane, bl. 40.

Wijlen. Adv. Voorheen.

Weet gy wel dat myn lief Katrijntje is een Dochter
Van een goet Burgerman van *wylen* uyten Haach?
Moortje, bl. 73.

Wijs (Het is ien). Het is in de mode, in zwang.

Maecktet as dat *ien wijs is*, na dattet best wil focken.
Kl. v. een Huysm. bl. 3.

Wijs worden. Te weten komen.

Sluytelyck men *wert wijs* dat de Dochter noch een levend' en seer welvarende Broeder hadde.
Moortje, Inh. van 't spel, bl. 2.

Wijt (De) geven. De schuld geven.

— mijn snoot ongheval *gheeft* die hier van *de wijt.*
Roddr. bl. 55.

Wicken. Wegen, schatten.

Sy kennen daar op ien onsch wel *wicken* watje waart bent.
Roddr. bl. 10.

Wild (Het wilde). Het verscheurend gedierte.

Dat my *het wilde Wildt* daar niet en heeft gherooft,
Dat deed een Huysman. Griane, bl. 58.

Wildweyich. Eig. in het wild rondloopend, niet binnen de behoorlijke perken blijvend, dus buitensporig.

Wel hoe bocht-jachtie dus? Dit moet ick u berispen;
Hoe dus *wilt-weyich?* Moortje, bl. 24.

Ick hebbe de Kartaginees Terentius after met loome schreden na gegaen, en evenwel meesten tyt wat *wilt-weyich* uytgeweydt. Moortje, Toe-eygen. bl. 3.

Zie nog Roddr. bl. 16; Moortje, bl. 63; Schyn-Heyl. bl. 34.

Willekeur. Keur, wet, verordening.

Volgens de *wille keur* van 't hooge Hof van Romen.
Het daghet, bl. 41.

Wilt (Op het) raken. Zich verwilderen, zich aan een losbandig leven overgeven, aan den hol raken.

Want van sijn vijftien of sestien Jaer so *raackten* hy *op het wilt.*
Moortje, bl. 35.

Zie nog Jerol. bl. 19; Kl. v. d. Koe, bl. 4; Dr. De Vries, Warenar, bl. 111.

Windbreken. 1°. Wind maken, pochen, snoeven.

Ay Frederijck suft niet, al *breekt* hy nu wat *wints.*
Moortje, bl. 53.

Hy *breect veul wijnts*, hy *breect veul wijnts*,
O! 't is ien rechte bulle-back.
Boert. L.-B. bl. 14, b.

2°. Wind maken, ophef maken.

O lijden! wat *brect* Mary Pieter Flooren, myn Petemeuy, nu al *wijnt*,
Om dat myn wijf huir Nues-doecken maackt met lommerstickjes. Griane, bl. 59.

Zie ook Luc. bl. 6.

Windbreker. Pocher, snoever, grootspreker.

Hy soeckt gheen yd'le eer, ghelijcken veel groot-spreeckers,
Dat niet dan Guyllen zijn en Blaffers en *Wint-breeckers.*
Moortje, bl. 31.

Winder, ook **Wender.** Woord, woerd, waard, of mannetjes eend. Kil.

Ick kreech vlus uyt de Kuegel een slee met *Winders* en Taylingen. Moortje, bl. 16.

Wink. Oogwenk.

O Hemel! wat de mensch voor vast hem gaet voorsetten,
Dat kunt ghy met een *winck* en ooghenblick verletten.
St. Ridd. bl. 47.

Winkel. Hoek, schuilhoek.

Ick wil de Neering sien hier in een hoeck of *winckel.*
Roddr. bl. 9.

Hy snoffelde vast om door *winckel* en door kas.
Moortje, bl. 71.

Zie nog MAERL. Sp. Hist. II, 243; DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 244.

Wispelen. Zich ongestadig her- en derwaarts bewegen.

Mijn sinnen *wisp'len* staagh, mijn lichaam heeft gheen rust.
Roddr. bl. 36.

O Sapho! u ghedicht dat *wispelt* in mijn sin.
St. Ridd. bl. 38.

d. i. »*speelt* mij in den zin". Zie ook Luc. bl. 4.

Wispelstaarten. Kwispelstaarten.

De Leeuwen rijsen en zy grimmen, maer int moeten
Sy snoffelen aen hem en vielen voor zijn voeten
Met *wispelstaerten*. St. Ridd. bl. 13.

Wispeltuur. Wispelturig, onbestendig.

De saacken vande werelt die gaan wat *wispeltuur*.
Jerol. bl. 26.

U zedighe voorgangh en deughdelijck bestuur
Is my veel nutter dan sijn grillen *wispeltuur*.
Angen. bl. 26.

S. COSTER heeft ook het werkw. *wispeltuuren*, voor onbestendig zijn, in Isabella, 1627, bl. 1.

Wissel. Verandering.

Wat *wissel* van leven, wat grooter strijt,
Heeft hier een Christen Ridder altijt!
St. Ridd. bl. 20.

Wit. Zie **Wet.**

Wel hoe, Garbrande! hoe, waar is u sin, u *wit?*
Waer is dat stoute hart dat in u boesem zit?
Aend. L.-B. bl. 3.

— zin, *wit* en verstand, de min kant al verquisten.
SPIEGH. Hertsp. VI, vs. 249.

Sonder sinnen ende *wit*, als een beest.
VAN VLOTEN, Prozast. I. 173.

Haar brein dat is van *wit*
En reden gants berooft.
D. LINGELBACH, De Spookende Minnaar, (1664) 1729. bl. 45.

Witteljk. Wettelijk, wettig.

Sinnelijcke Neeltje dat is myn *witteljcke* waarlijcke wijf.
Griane, bl. 30.

Witten (De) uitdoen. De schuld betalen, en dus de krijtstrepen, waarmede men is aangekalkt, doen uitwisschen.

— sijn Bierdragers, Waagdragers, Koorendragers, daer hy me uyt ree,
Die lierden hem alle schellemerij, als hy slechs de *witten uyt dee.*
Moortje, bl. 35.

Tot dat sy hum komt halen en dat sy de *witten uitwrijft.*
Griane, bl. 60.

Je zult ons goede koop meê tronen als jy de *witte* wilt *uytschrappen.* PAFFENRODE, Filibert, bl. 36.

Zie nog de Malle Wedding, bl. 28.

VAN HASSELT op KIL. verklaart onze spreekwijze uit de beteekenis van *een klein geldstuk*, die KIL. bij *witte* opgeeft. Zeer zeker worden echter met *witten* de krijtstrepen bedoeld; doch wellicht schuilt er ook eene woordspeling in met de beteekenis door KIL. vermeld, iets waarbij zeker de uitdrukking in fijnheid zou winnen.

Woed. Adj. Woedend, wreed.

Eer sal de teere Duyf moorden de *woede* Wuw.
Griane, bl. 27.

Zie ook Griane, bl. 41.

Woelen. Trans. Doen woelen, in beweging brengen. Bij KIL. ook voor *knellen*, *benaauwen.*

O wighenomen beeldt! met wat vermoghen krachten
Zo wentelt, weldt en *woelt* u schoonheyt mijn ghedachten.
Moortje, bl. 21.

Woest. Wild, in verschillende wijzigingen van opvatting. Roddr. bl. 36; Griane, bl. 3, 41, 56; Luc. bl. 16; Moortje, bl. 21; St. Ridd. bl. 20; Schyn-Heyl., bl. 34.

»*Woest* en leech", Jerol. bl. 21. »Een *woeste* vreemdeling", Luc. bl. 36, *een wildvreemde.*

Woestheyt. Wildheid, ongeregeldheid. Moortje, bl. 1.

Wonder (Het geeft mij). Het verwondert mij.

— dat ick gaeren ande duevick lick, *geeft jou* dat *wonghder?*
Griane, bl. 60.

Zie nog Jerol. bl. 39 en 51; Schyn-Heyl. bl. 7, en vergelijk Grimm, Gramm. IV, 249.

Wonderen. Verwonderen, verwondering.

O Maeghden, die met *wond'ren* siet
Mijn verdriet. St. Ridd. bl. 38.

Woonst. Woning.

— hy wil, dat ick slaep op onse Somer *woonst.*
Het daghet, bl. 28.

Ick wil nu na de *woonst* van mijn Margriete gaen.
Id. bl. 32.

Zie nog De Brune, Emblemata, bl. 49 en 165; De Brune, Banck.-Werck, I, 202; Camphuysen, Ps. 5, vs. 11; Belg. Mus. III, 242.

Woort (Iemands) houwen. In iemands voordeel spreken, hem voorspreken.

Den snoepert is haer wars, want was hy so vrouw-sieck
Als hy wel eertijts plach, hy souw *haer woort* wel *houwen.*
Angen. bl. 43.

Zie ook Vondel, Poëzy, I, bl. 337 en 634.

Woort (Op 't) sijn of raken. Op de spraak, in opspraak zijn of geraken.

Weetie niet hoe haest men *op 't woort is.*
Kl. v. d. Molen. bl. 1.

De Kinders sullen u met vingheren na wysen
En sult van alle man voorts *raacken op het woort.*
Gr. Br. d. M. bl. 56, a.

Wraggelgat. Scheldwoord, van een ouden sukkel gezegd.

— — — komt laten wy gaan soecken ouwe zielen,
Wy sellense die *wraggel-gat*, die lampoot werpen op zijn sack.
Jerol. bl. 13.

Wraken. Afkeuren, versmaden.

— — sy *wraken* het spec om wat gorts of om wat knoopen.
Kl. v. een Huysm. bl. 1.

Wrek. Vrek.

Hoe seer verachten ghy dien af geleefden geck,
En noemden hem een uyl, een corre-pot, een *wreck.*
Angen. bl. 47.

Zie nog Luc. bl. 10; Beaumont, bl. 171.

Wrecken. Wekken, opwekken.

Ick wou wel datje mijn wat vroech *wrecten.*
Kl. v. d. Koe, bl. 4.

Nu ick wil weerom na mijn slaep-ste gaen keuyren.
En blijven op mijn bedt wat gangs-oogen en leuyeren,
Of slapen tot den dagh, tot mijn den Huysman *wreckt.*
Id. bl. 7.

Zie nog Van Santen, Lichte Wigger, bl. 6; en E. Verwijs, Gloss. op Wap. Mart.

Wrevel. Wrevelig.

Hoe sydy Minne doch soo *wrevel* en soo vreemt,
Dat ghy geen ander vreucht dan in het pijnen neemt.
Luc. bl. 33.

Wribbelen. Heen en weder wrijven en daardoor voortbewegen.

Daer leyt yet in mijn harsen
En 't wemelt door mijn bloet,
Dat my dees quelling doet,
En treckt door al mijn leden,
Sinnen en sinlijckheden,
Ja 't *wribbelt* sich so vart
Tot midden in mijn hart.
Luc. bl. 15.

Ick slacht 't gewonde hart, dat met zijn snelle voeten
Zyn eygen doot verhaast, of wanneer alst met vroeten
De welgetroffen pijl wil *wriblen* uyt zijn sy.
Id. bl. 54.

Zie ook **Bewribbelen.**

Wroegen. Beschuldigen, aanklagen.

Oock *wroecht* my het gemoedt aan dese schelmerije.
Moortje, bl. 26.

Zie Gloss. Lekensp.

Wroeger. Aanklager.

Ghy draecht de *wroegher* in het binnenst' van u hart.
Griane, bl. 38.

Wrong. Gedraaide band of snoer, dienende om den hoepelrok op te houden en rechtstandig te doen afhangen.

Ik sie wel dit is al van een Haachse Juffer, of hier uyt de stadt,
Die sukke vervaarlycke *wrongen* hebben om huer gat.
Griane, bl. 36.

W. D. Hoort drijft er, in zijnen Jan Saly, den spot mede:

— kon men 't so sien as sy over de straet gongh?
Niet hiel welletjes, want sy draeght een geweldige brie *wrong*,
So dat men 't soo hiel wel niet kan an heur bespeuren.

Verg. Le Francq van Berkhey, Nat. Hist. van Holl. III, 585.

Wrongel. Versch gestremde melk om kaas te maken.

Ick hebse met lever en kuyt die soo varsch als een *wronghel* is.
Moortje, bl. 17.

Wups. Wuft.

Princesse! wulps en *wups*,
Mijn liefde is vercout.
Boert. L.-B. bl. 43, a.

Wuw. Wouw.

Eer sal de teere Duyf moorden de woede *Wuw*.
Griane, bl. 27.

BIJVOEGSELS EN NALEZINGEN.

A.

Aangaan. 1°. Aanvangen, beginnen.

Onse lieven Heer sendt u tot mijn, want ick wetet langher niet te maecken
Wat *aengaen*, soo heeft men de fortuyn van desen dach gequelt.
Schyn-Heyl. bl. 36.

2°. Te werk gaan, handelen.

— — — — — — daer *gaense* soo me *an*
Als de kat doet met de muys.
Id. Ibid.

Zie nog Boert. L.-B. bl. 89, b.

Aanleyden. Aanleiding geven, aansporen.

— — — — — — doch dat ick hier bewijs
De grootheyt van mijn macht is om u *aan te leyden*
Tot een erkentenis van u ondanckbaerheyden.
Apollo aen de Ned. Jonckh. bl. 4.

Aanloop. Aanval.

Door des vyants *aenloop* en onverwachten slagh.
Aend. L.-B. bl. 24, a.

Afdulden. Met geduld afwachten. Zie nog Luc. bl. 36.

Afgaan. Dunner, magerder worden, slinken. Zie **Ofgaan.**

Afrechten. Afstraffen. Schyn-Heyl. bl. 23. St. Ridd. bl. 13.

Afsmallen, Syn aenslcht afsmallen. Zijn aangezicht uitrekken. Aend. L.-B. bl. 54.

Achterstal. Nadeel, schade.

— — — — — — waar door voorseker hy
Souw blijven van zijn reys met *achterstal* versteken.
Moortje, bl. 21.

Zie nog Luc. bl. 9.

Achtertocht. Achterhoede. Luc. bl. 44.

Akelheyt. Akeligheid, somberheid. Schyn-Heyl. bl. 15.

Ampt. Verrichting. Boert. L.-B. bl. 92, a; Gr. Br. d. M. bl. 47, b.

Amter. Dienaar, bij uitbr. ook vermogens. Boert. L.-B. bl. 83.

Angstig. Angst-, zorgwekkend. Angen. bl. 24.

Avontuur staan. Hachelijk staan. Luc. bl. 16.

B.

Baks. Slag. Eng. *box*.

Die 't snachts-gaen plegen, onversiens kregen
Som een *bacxjen* an haer wangh.
Boert. L.-B. bl. 72, a.

Balansen. Overwegen. Zie nog Roddr. bl. 40; Aend. L.-B. bl. 3.

Bald, balt. Spoedig. Zie nog Gr. Br. d. M. bl. 11, b.

Basterdy.- Gemeene zaken of handelingen.

Met dese vrome luy sat hy in *basterdyen*,
En verdeed al sijn gelt.
Moortje, 1638, bl. 65.

Bedampt. Versuft, krachteloos.

De sinnen syn *bedampt*.
Luc. bl. 12.

Bedaren. Bedaardheid.

— — — — Na datse scheen aan 't wesen of *bedaaren*,
So is sy out omtrent haar ses of achthien jaaren.
Moortje, bl. 24.

Beelt. Scheldwoord, even als *figuur*. Zie Kl. v. Symen, bl. 4 en 5.

Be-enden. Eindelijk te land komen.

Als men den armen dus sou over al versenden,
Werwaerts so souden sy int leste dan *be-enden?*
Jerol. bl. 30.

Begrijpen. Aanvatten, beginnen.

Begrijpt geen dingh soo groot dat ghy niet kunt om vaemen.
Poëmata, bl. 54.

Behelpelijkheyt. Hulpvaardigheid. Angen. bl. 28.

Behend. Adj. en adv. Moortje, bl. 70 en Boert. L.-B. bl. 70, b.

Bekallen. Bepraten. Luc. bl. 12.

Belampheren. Besluieren, bedekken.

Mijn oogen syn verstaart, met schimmer blint geslagen,
Belamphert, zoete Liefl u Goddelijck ghesicht.
Gr. Br. d. M. bl. 6, a.

Beleden. Leiden, sturen.

Die met goed onderwijs en voorsienich *beleden*
Haarlic te stieren meent. Angen. bl. 39.

Beleggen. Bedekken, verbergen.

Hoort hier, ick kan myn vreucht noch houwen noch *beleggen*,
Maar 't geen dat ickje segh dat moet gy niet we'er seggen.
Moortje, bl. 37.

Beoogen. Beschouwen.

Soo den Hemel my 't gheluck wil gheven
Dat ick *be-oogen* mach haer schoon aenschijn.
Boert. L.-B. bl. 37, b.

Bepuren. Louteren. Zie **Puren.**

Lieve brant die myn geest
So beset, so beschroeft,
So *bepuert*, so beproeft.
Gr. Br. d. Minnen, bl. 50, b.

Beroeping. Berisping.

Ick acht meer de verstandige *beroepingen* als des Lof-tuyters oorsmeeckerije. Luc. Voorw. bl. 4.

Beroerelijk. Treffend. Zie nog St. Ridd. bl. 15.

Bescheijelijk. Met de noodige verklaring of uitlegging.

Daer sulje de Brieven met haer Zegelen *bescheyelijck* sien hangen.
Jerol. bl. 10.

Beschrijven. Afperken.

Den Tournoy sult ghy doen met groote langhe Swaarden,
Hier int *beschreven* perck. Roddr. bl. 29.

Beswalken. Intr. Verduisteren. Zoo ook het Proza van Prof. Van Vloten. De uitg. van 1638 heeft *beswellickt.*

't Gesicht *beswallickt* my.
Schyn-Heyl. bl. 50.

Betreurt. Treurig.

Zyn harde ziel wiert dweech, als hy myn sach *betruert.*
Griane, bl. 21.

Beuselmarkt. Beuzelarij, zotternij.

Al moeyt hem 't hof nu niet met uwe *beuselmarten.*
Schyn-Heyl. bl. 34.

Zie nog Aend. L.-B. bl. 16, a en 35.

Bevelnsd. Geveinsd. Moortje, bl. 1.

Bevesten. Bevestigen. Angen. bl. 30.

Bevinden. Betrappen.

De oneer schandelijck, daer ick u op *bevant.*
St. Ridd. bl. 35.

Bevragen (Sich). Zich bedenken.

O! wat besluyt is dit, sonder *sich* te *bevraagen?*
Moortje, bl. 24.

Bidder. Bedelaar. St. Ridd. bl. 55.

Blanket blaauw. Licht blaauw.

Een sulvre sleutelreex, een *blancket blauwe* roc en een doec met slippen.
Jerol. bl. 11.

Blok (Gods). Geldbus voor de armen.

Het valt als in *Gods block.*
Boert. L.-B. bl. 67.

Blos. Adj. Blozend.

— — een Dochter — — poeslich, vet en *blos.*
Moortje, bl. 23.

Bongsen. Bunsing.

— hy ruyckt assen kruyt, ick mien gelijck een *Bonghsen.*
Moortje, bl. 68.

Borne. Bron. Griane, bl. 32.

Braaf. Prachtig, sierlijk.

Wat leeden wel ghemaeckt zijn *braef* gewaed verschuylen!
Het daghet, bl. 3.

Zie ook Gr. Br. d. M. bl. 54, a.

Brabbeling. Verwarring.

Dees sal voorseker nu mijn eygen broeder wesen,
Daer dese *brabbelingh* tusschen u en mijn is uytgheresen.
Schyn-Heyl. bl. 46.

Breken (Visch). Het ingewand uithalen en kerven.

De visch die staet noch in heur bloedt, die 'k te middach heb *ebroken.*
Kl. v. d. Molen. bl. 2.

Breuk. Overtreding, strafbare daad.

— — der Vorsten *brueck* dien arregert veel meer.
Moortje, bl. 39.

Zie ook Griane, bl. 23.

Brommen. Schitteren, uitsteken, prijken. Gr. Br. d. M. bl. 82, a; St. Ridd. bl. 8.

D.

Darren. Durven. Griane, Voorw. bl. 1.

Delven. Uitroeien, uitdelgen.

Die wijslijck niet can *delven*
Syn sotten yver snood,
Die martelt, laes! sijn selven.
Boert. L.-B. bl. 46, b.

Dempen. Vernietigen, ten onder brengen.

— — — — syns Vyandts macht,
Die hy most *dempen*.
Het daghet, bl. 49.

Zie nog Roddr. bl. 15.

Diek. Zekere vogel. Boert. L.-B. bl. 72.

Dorpèr. Adj. Onbeschaafd, ruw, lomp. Luc. bl. 64.

Drijven. Slaan.

Hout iou hangden, iou fielt! of ick *drijfje* veur iou wanghen.
Kl. v. Symen, bl. 4.

Droogist. Schertsend voor *droogert*. Angen. bl. 24.

Dubbeldheyt. Dubbelhartigheid, valsche streek. Angen. bl. 52.

Duchje. Vrees, schaamte. Eig. *duchtje*.

Vrou-Bruyt ay staackt u suchtjes,
U *duchjes* en al u verliefde kunsjes.
Gr. Br. d. M. bl. 43, b.

Dwaserny. Dwaasheid. Boert. L.-B. bl. 59.

Dweyl. Handdoek, van het Mnl. *dwaen*, d. i. *vegen*. Het daghet, bl. 7.

E.

Eenigheyt. Ongehuwde staat. Zie nog Gr. Br. d. M. bl. 46 en 72; Aend. L.-B. bl. 16.

Echter. Later. St. Ridd. bl. 16.

Eynden. Eindigen. Roddr. bl. 53.

Eyndigen (Sich). Een einde nemen.

De vrientschap die *sich eyndigen* mach en was noyt warachtig.
Poëmata, bl. 40.

Ernst. Adj. Ernstig. Gr. Br. d. M. bl. 47, b.

F.

Fix. Vast, standvastig. Luc. bl. 37.

Flauw. Mat, moe, zwak.

Versterckt u swacke Geest en rust u *flauwe* leen.
Id. bl. 36.

Fleers. Zie **Flaars.**

Fluytje. Praatje, vertelseltje.

't Is huyen my eseyt, of is het maer een *fluytje?*
Angen. bl. 48.

G.

Gaar. Gansch, geheel. Hd. *gar.*

Myn hartje is by u en *gaar* van my vervreemt.
Griane, bl. 25.

Zie ook Roddr. 1638, bl. 32.

Galmte. Galm.

De *galmte* van zijn zangh vervoert mijn in zijn wond'ren.
Het daghet, bl. 13.

Gave Gods. Pest, plotselinge dood, beroerte.

J. K. — — — — — van wat sieckten is hy ghesturven?
Fl. Sy segghen van de *Gave Gods.*
Jerol. bl. 8.

Gebled. Gebod. Roddr. bl. 53.

Gedweegsaam. Zacht, murw.

Ick salt om uwent wil wel wat *ghedweeghsaam* beucken.
Roddr. bl. 28.

Gehoorigheydt. Gehoorzaamheid. Angen. bl. 17.

Gelegen sijn van. In de kraam liggen bij.

— onse — Griet die *is* van Goosen *eleghen.*
Kl. v. Symen, bl. 11.

Gelijmt. Verkleefd, verknocht. St. Ridd. bl. 41.

Geloof. Crediet. Jerol. Voorw. bl. 5 en tekst bl. 26 en 49.

Gemak doen. Zijn rust houden, zich stil, bedaard houden.

Nu besje *doet ghemack,* wat schemp ghy op sijn leden?
Angen. bl. 49.

Genaken. Bereiken.

Daar d'uytzicht vande zaal het bloemhof kan *ghenaken.*
Griane, bl. 3.

Gerost. Te paard.

Stracx quam hier inderyl den reysiger *gerost.*
Luc. bl. 62.

Geschoren. Beschoren.

Die het gist'ren stont *gheschooren*
Van haer lief te syn versmaet.
Het daghet, bl. 50.

Gesinnicht. Gezind.

Bereyd' tot uwen dienst, *ghesinnicht* u te eeren.
Angen. bl. 56.

Geswind. Behendig, schrander. St. Ridd. bl. 52 en Angen. bl. 24.

Geswindheyd. Schranderheid, behendigheid. Angen. bl. 5.

Gewaar. Geweer, sabel. Jerol. bl. 13.

Geweer. Poging, streven; verg. *in de weer zijn.*

— — — — — want Pluto d'Helschen Heer,
Die Godt des rijckdoms is, vernielt al sijn *gheweer.*
Angen. bl. 55.

Gewisse. Geweten. Luc. bl. 35.

Giet-loogen. Zie nog St. Ridd. bl. 26 en Angen. bl. 51 en 52.

Gicht. Gift. Het daghet, bl. 4.

Gijssel (In). Tot borg, tot onderpand. Oud-Hd. *Gisel;* ZIEMANN. Angels. *Gisel;* BOSWORTH.

Ick hoope door myn dienst u hartgje noch te vangen
In *gijssel* voor het myn, dat ghy ghecluystert hout.
Gr. Br. d. M. bl. 63, a.

Gintschen. Adv. Ginder.

— *gintschen* komt den Abt van groot auwert.
Moortje, bl. 53.

Gnorrer. Knorrer. Angen. bl. 27.

Goeddunkend. Verwaand.

— — — — — — Ghy zyt gheen antwoort waardich,
Ghy *goetdunckende* geck!
Moortje, bl. 66.

Zie nog Luc. bl. 48; St. Ridd. bl. 49; Poëmata, bl. 63.

Goet-man. Magistraats-persoon, lid van den Raad of het Stadsbestuur.

— anmen rechterhangt daer kreegh een *goet-mans* Vrouw
Een kolf-bal voor huer hooft.
Moortje, bl. 68.

Groef (Ten) bidden en brengen. Ter begrafenis noodigen, — naar het graf brengen.

— dat sy vriendelijck ten *Groef* werden *ghebeden.*
Roddr. bl. 59.

Ter groef ghebrocht met standaarts en met staven.
Het daghet, bl. 44.

Groeven. Met graveersel, beeldsnijwerk versieren.

De loode kist die werdt *ghegroeft* verweent.
Id. bl. 44.

Groot-hertich. Hooghartig, trotsch. Gr. Br. d. M. bl. 28, b. en bl. 30, a.

Grop. Groef, greppel, (drooge) sloot.

Voort sprongher met een vlucht daer yewers uyt een *grop*
Een heele hoope tuyg van knynen en van hasen.
St. Ridd. bl. 5.

Gruu. Afschrik.

Het schijnt ghy crycht een *gruu*
Als ghy my siet aencoomen.
Gr. Br. d. M. bl. 48, a.

H.

Haast. Licht, wellicht, het is mogelijk.

Haest datse yewers tot een Nicht wert gehuysvest en gehooft.
Schyn-Heyl. bl. 28.

Hagelschut. Uitschot.

— — een hope *hagel-schut* van schelmsche Jonges en van Hoeren.
Moortje, bl. 53.

Zie nog Boert. L.-B. bl. 53, b.

Hals-sterk. Zie nog Angen. bl. 22.

Harteloos. Moedeloos. Angen. bl. 30.

Havenen. Verzorgen, zorg dragen voor; bij uitbr. verbeteren, beschaven, het ruwe wegnemen.

Havent mijn ruw verstant en suyvert mijn geweten.
Poëmata, bl. 46.

Heerschappen. Beheerschen. Het daghet, bl. 2.

Heldelijk. Heldhaftig. St. Ridd. bl. 14.

Heldich. Id. St. Ridd. bl. 54, en Het daghet, bl. 13.

Hersebecken. Hersenpan. Kl. v. d. Quacksalver, bl. 7. Kl. v. d. Molen. bl. 14.

Hesp. Ham. Boert. L.-B. bl. 40.

Hinkepink. Kreupele baas. Jerol. bl. 13.

Hoyclom. Hooimijt, hooirook, hooischelf, hooiopper. *Clom* zal wel eene versnelde uitspraak zijn van *colom.* Kl. v. een Huysman, bl. 4.

Houwen. Weerhouden, beletten. Luc. bl. 54.

Hovaard. Hoovaardij, trots. Poëmata, bl. 47.

Huysing (In syn). Ten zijnent, in zijn land. Angen. bl. 16.

I.

Ylen (Sich). Zich haasten. Gr. Br. d. M. bl. 42.

Inbinden. Zich ten strijd aangorden, het harnas aangorden, verstoord zijn.

O Hemel suldy staach *inbinden* tegens mijn?
Luc. bl. 61.

Zie nog Moortje, bl. 43.

Ingasten. Anderen bij zich te gast hebben.

— wy hebben van ons leven — — niet eensjes *in* noch uyt *e gast.*
Kl. v. Symen, bl. 1.

Ingeweydt. Ingewand. Aend. L.-B. bl. 62.

Inset. Inzetting, wet. Aend. L.-B. bl. 16, a.

Insicht (Ten). Met betrekking tot. Jerol. bl. 18.

Inspreken. Inblazen. Aend. L.-B. bl. 23.

J.

Jenter. Schoon, fraai, net.

Van boven zynse schoon, en 't schijnt al vry wat *jenters*,
Moortje, bl. 64.

Jolyt. Vreugde. Gr. Br. d. M. bl. 99, b.

Jool. Onwetende bloed, bloohartig mensch. Jerol. bl. 55, verg. Kl. v. d. Mol. bl. 13.

Juffere rak. Denkelijk heining of houten staketsel, aldus naar de *juffers* of palen genoemd.

— — waer is het Volck? ick loof niet datse slapen
Of achter in den Hof aen 't *Juffere rack* vergapen.
Het daghet, bl. 24.

Junnen. Gunnen.

— — ick *jun* u alles goet.
Griane, bl. 39.

K.

Kappen. Bijten, knagen, doorknagen. Zie nog Moortje, bl. 23.

Kartier. Kwartier uurs. Zie nog Griane, bl. 31.

Katsvel. Scheldwoord. Angen. bl. 51.

Keeren. Afschuieren, schoonmaken, schoonvegen. Jerol. bl. 13.

Kennen, keunen. Van zaken weten, gewikst en geslepen zijn.

Byateris! Byateris, jy *keunt*, gy weet van de ouwe slaghen.
Jerol. bl. 38.

Zie nog Id. bl. 35 en Boert. L.-B. bl. 7, a.

Kibbelen. Uitpluizen, de gronden voor en tegen onderzoeken.

Laat voor de suffers grys het *kibblen* in schriftuur.
Luc. bl. 27.

Kieft. Kievit. Boert. L.-B. bl. 72.

Klaarheyt. Helderheid. Gr. Br. d. M. bl. 54, a.

Klampen. Zich vasthechten, zich verdiepen in.

Wat raestu dolle mensch verwoet,
Wat *klampstu* dus met arremoet
In aver oude twisten?
Aend. L.-B. bl. 27, a.

Klapperij. Praatjes. Luc. bl. 9; Angen. bl. 4.

Clappert. Prater, babbelaar. Angen. bl. 42.

Klatteren. Klateren (met de zweep). Boert. L.-B. bl. 39, b.

Kloeken. Kloekmoedig maken.

Het geen een ander *kloeckt*, mijn moedig harte schrickt.
Aend. L.-B. bl. 3.

Kneubesje. Dreumis, kleine jongen.

Dat kleyne *kneubesje* dat steets zyn Moeder vleyt.
Boert. L.-B. bl. 69.

Kneus. Kneuzing, kwetsing.

Soo dat de suyverheyt de alderminste *kneus*
Noch quetsinge en leet.
Luc. bl. 59.

Kneusen. Verbreken, bedwingen.

Soo wy haer opzet stout niet breydelen en *kneusen*.
Boert. L.-B. bl. 67.

Knijf. Mes. Eng. *knife.* Het daghet, bl. 8.

Kol-kuyken. Scheldwoord. St. Ridd. bl. 20.

Kommer. Adj. Kommervol, jammerlijk. Roddr. bl. 42.

Kort. Oogenblikkelijk, dadelijk.

Geeft u gevangen *kort,* eer ick u 't hooft afhouw.
Luc. bl. 45.

Krachtelheyt. Kracht. Gr. Br. d. M. bl. 39, b.

Krank. Zwak, gering. Luc. bl. 3.

Krankheyt. Zwakte. Roddr. bl. 56.

Kreuken. Plooien. Jerol. Voorw. bl. 3; ed. 1638, bl. 2.

Kribbetje. Kribbebijtster. Id. bl. 11.

Kriek. Bol, hoofd. St. Ridd. bl. 42.

Kundich, kunt. Bekend. Aend. L.-B. bl. 24, a; Angen. bl. 29.

Kuntschap. Kennis. Poëmata, bl. 40.

Quelen. Kwijnen.

Want siet het *queelt,* het sterft daer heen.
Gr. Br. d. M. bl. 85, a.

L.

Lachelyk. Lieflijk toelachend.

Ick denck dat ick u alle te samen een soet ende *lachelyck* Bancket hebbe aangerecht. Griane, Voorw. bl. 7.

Layd. Droevig, treurig. Griane, bl 25 en 27.

Lauw. Traag. Luc. bl. 59.

Leemig. Zacht, voor indrukken vatbaar, even als leem of klei. Het daghet, bl. 4.

Lecken. Likken, glad maken. Het daghet, bl. 7.

Lesen. Uitzoeken. Vergel. *kruidlezer.* Moortje, bl. 16.

Lyelijk. Meêlijdelijk. St. Ridd. bl. 26.

Licht-gevoet. Snel.

— — — — u *licht-gevoete* waan.
Angen. bl. 22.

Licht-vink. Scheldwoord. Angen. bl. 23.

Lijfschutten. Lijfwachten. Id. bl. 22.

List. Wijsheid, verstand, schranderheid. Aend. L.-B., bl. 40, a.

Lodderig. Wellustig, weelderig, vadzig. Angen. bl. 55.

Lustig. Zie nog Moortje, bl. 4, 9 en 31; Jerol. bl. 34 en 39.

M.

Maag. Zie nog Kl. v. d. Koe, bl. 11 en Kl. v. een Huysm. bl. 3.

Maarschalk. Gerechtelijk Overheidspersoon. Roddr. bl. 40.

Mallery. Dwaasheid. Schyn-Heyl. bl. 34.

Manneltjk. Krachtig. Jerol. bl. 7; Gr. Br. d. M. bl. 39, b.

Markgraaf. Gerechtelijk Overheidspersoon. Luc. bl. 57.

Masieft. Massief. Jerol. bl. 1. De uitg. van 1638 heeft *masief*.

Mee-waardig. Waardig.

Wel is dit aensicht noch dees swaen-sneeuwitten hals,
Noch jonst, noch eer, noch trouw in 't minste dan *mee-waerdigh?*
Het daghet, bl. 7.

Mengelen. Mengen, zich vermengen. Luc. Voorw. bl. 2.

Menscheltje. Klein mensch. St. Ridd. bl. 2.

Merkeltjk. Merkbaar, zichtbaar. Jerol. bl. 10.

Mijmeren. Trans. Doen mijmeren, in mijmering brengen. Gr. Br. d. M. bl. 55, b.

Mol. Adj. Mollig, zacht. Het daghet, bl. 15.

N.

Na by, als adj. gebruikt. Nabij zijnde.

Doen wert de eerste Vrouw geboren van een Slangh,
Die door *na bye* Son daer overvloedich tieren.
Angen. bl. 39.

Nock (De) krijgen. Aan 't nokken of snikken raken?

Wel hoe, ick krijgh de *nock*.
Boert. L.-B. bl. 67, b.

Noot (Dat en is gien). Dat komt er niet op aan. Griane, bl. 31.

Noot (Even veel van). Evenzeer onverschillig. Angen. bl. 32.

O.

Onbruyk maken. Onbruikbaar maken, bederven. De uitg. van 1638 en 1644 hebben *ontbruyck*.

Dat wilt versameld volck van Knechten en van Ruyters — — —
Die hebben van mijn haaf my niets *onbruyck gemaackt.*
Luc. bl. 9.

Ongedaan. Wanstaltig.

Ach wangelatich mensch van *onghedaen* aenschijn!
Het daghet, bl. 7.

Onthaal. Bejegening. Angen. bl. 15.

Ontmompen. Bedriegelijk ontfutselen. Zie **Mompen.** Boert. L.-B. bl. 58, b.

Ontsingen. .....? Misschien *ontsecget* te lezen.

Ach! ghy *ontsinget* mijn dat lieffelijck Ghebloemt, enz.
Gr. Br. d. M. bl. 6, a.

Openluyken. Opendoen.

— als ghy eens u vrund'lijck oogjens *open luyckt.*
Roddr. bl. 19.

Opset. Doel. St. Ridd. bl. 16.

Overhooft. Opperhoofd. Boert. L.-B. bl. 89, a.

P.

Pruyk. Hoofdhaar. Gr. Br. d. M. bl. 67, b.

Pruytsch. Preutsch. Id. bl. 63, a.

R.

Regieren (Sich). Zich gedragen. Angen. bl. 16.

Rechtschapen. Adv. Fiks, ter dege.

En tydt u Hoocheyt an 't houwen en an 't kerven *rechtschapen.*
Moortje, bl. 53.

S.

Seet (Sich ter) stellen. Gaan zitten.

De wyde lucht ghekleet met Starren, Son en Maan,
Die *stelden haar ter zeet*, om op u dienst te staan.
Gr. Br. d. M. bl. 67, b.

Selveloos. Zonder eigen wil, zonder gedachte aan zich zelven.

Heer! maeckt my *selve-loos* en stil,
Als u verkorelingen.
Aend. L.-B. bl. 20, a.

Schennen. Schenden, straffen. Luc. bl. 8.

Schicken. Voegen, passen. Angen. bl. 34.

Schicken. Toevoegen, toezenden.

Dat hy de schipper die op Lissebon sou vaeren
Souw *schicken* in het schip de alderbeste waeren.
Moortje, bl. 21.

Schricken. Trans. Doen schrikken. Aend. L.-B. bl. 3.

Slijm. Slijk. Zie nog Id. bl. 21, b.

Soudaat. Soldaat. Luc. bl. 2.

Swaarheyt. Bezwaardheid, bekommering, angst. Luc. bl. 43.

T.

Tooveren. Betooveren. Boert. L.-B. bl. 103, b.

Trappen. Betreden.

Dit schepsel schoon, maer sot, dat soo vermeetel heden
Het arme aerdrijck *trapt*, is morghen overleden.
Het daghet, bl. 2.

LIJST *der voornaamste Drukfouten in* BREDERO'S *werken, en van woorden, wier verkeerde spelling, hetzij door dialektverschil, of verbastering, of door al te getrouwe nabootsing der gemeene volkstaal, tot misvatting kan aanleiding geven, voor zoo veel zij niet reeds in den tekst zijn opgenomen.*

Afe, Jerol. 1618, bl. 41, reg. 18 v. b. lees *wel*, zie ed. 1638.

Alemoer, Schyn-Heyl. 1624 en 1638, bl. 56, reg. 9 v. o., verbastering van *à la mode*.

Ammeloocken, Jerol. 1618 en 1638, bl. 24, reg. 20 v. b. Brab. uitspr. voor *ammelaken*, d. i. tafellaken.

As mient, Id. Id. bl. 34, reg. 4 v. b. lees *as je mient*, zie ed. 1638.

Bedeckt, St. Ridd. 1638, bl. 9, reg. 9 v. b. lees *bedenckt*.

Bedruiven, Jerol. 1618 en 1638, bl. 21, reg. 7 v. o. Brab. uitspr. voor *bedroeven*.

Ben, St. Ridd. 1638, bl. 24, reg. 17 v. o. lees *beu*.

Bennier en Benier, Roddr. 1616 en 1638, bl. 10, reg. 20 v. o. en Moortje, bl. 63, reg. 3 v. b. voor *manier*.

Benierlijck, Boert. L.-B. bl. 7, a, reg. 12 v. o. voor *manierlijk*.

Berdiel, Griane, 1616 en 1638, bl. 36, reg. 10 v. b. voor *bordeel*.

Beschuldich, Luc. 1616, bl. 59, reg. 20 v. b. lees *beschuldingh*, zie ed. 1638.

Besuuwt, Apollo aen de Ned. Jonckh. bl. 2, lees *besnuwt*, d. i. *besneeuwd*.

Bestaytjes, Luc. 1616 en 1638, bl. 30, reg. 15 v. o. voor *pasteitjes*.

Bestoor, Moortje, 1617 en 1638, bl. 63, reg. 11 v. b. voor *pastoor*.

Bestuur, Id. Id. bl. 44, reg. 17 v. b. voor *postuur*.

Bloedtstordigh, Roddr. 1616, bl. 56, reg. 9 v. o. lees *bloedtdorstigh* en zie ed. 1638.

Boekedeflensjes, Moortje 1617 en 1638, bl. 62, reg. 14 v. b. voor *boekweiten flensjes.*

Boeckedekoeck, Kl. v. d. Molen. 1622 en 1637, bl. 12, reg. 19 v. o. voor *boekweiten koek.*

Boomery, Moortje 1617 en 1638, bl. 12, reg. 15 v. b. voor *bodemerij.*

Borgh, Roddr. 1638, bl. 10, reg. 7 v. b. lees *boogh* en zie ed. 1616.

Broddeloos, Angen. 1629, 1638, 1644, bl. 8, reg. 5 en 19 v. b. voor *broodeloos.*

Brulle, Jerol. 1618 en 1622, bl. 44 en 40, reg. 9 v. o. en 12 v. b. voor *brullee*, het Fr. *brûlé*, zie ed. 1638.

Buyten, Kl. v. d. Koe 1638, bl. 13, reg. 14 v. b. lees *bijten* en zie ed. 1622, bl. 12, reg. 6 v. b.

Derleye, Moortje 1617, bl. 40, reg. 5 v. o. lees *veelderley*, zie ed. 1638.

Dien, Kl. v. d. Molen. 1622, bl. 10, reg. 17 v. b. lees *diel*, d. i. *deel*, zie ed. 1637.

Dicht, St. Ridd. 1638, bl. 35, reg. 23 v. b. lees *nicht*, zie ed. 1622, bl. 36, reg. 9 v. o.

Doorsochten, Schyn-Heyl. 1624 en 1638, tweede voorrede, lees *doorsocht men*, zie ed. 1644.

Dubbeld'uw, Griane 1616 en 1638, bl. 31, reg. 17 v. b. spottende verbastering voor *Baljuw.*

Duyve, Luc. 1616 en 1638, bl. 30, reg. 3 v. b.; ed. 1622, bl. 24, reg. 19 v. b. en 1644, bl. 26, reg. 20 v. o. lees *duyvel*, blijkens de 2e regel daarna.

Dus, Id. Id. bl. 57, reg. 25 v. b. lees *dees*, zie ed. 1622, bl. 50, reg. 21 v. b. en ed. 1638.

Eyden, Id. 1638, bl. 53, reg. 19 v. b. en ed. 1644, bl. 51, reg. 5 v. o. lees *leyden*, zie ed. 1616.

En gheen, St. Ridd. 1638, bl. 40, reg. 15 v. o. lees *en is gheen*, zie ed. 1622, bl. 41, reg. 20 v. o.

Eredre, Id. 1644, bl. 20, reg. 5 v. o. lees *ereb're*, d. i. *eerbare*, zie ed. 1638, bl. 19, reg. 16 v. o.

Evenjely, Jerol. 1618 en 1638, bl. 32, reg. 22 v. b. voor *evangelie.*

Frobentomie, Luc. 1616 en 1638, bl. 29, reg. 3 v. o., denkelijk verknoeid uit *astronomie.*

Fuyet, Jerol. 1618, bl. 41, reg. 16 v. o. lees *suyet*, Fr. *sujet*, onderwerp, zie ed. 1638.

Garsynen, Moortje 1617 en 1638, bl. 16, reg. 5 v. o. voor *razijnen*.

Ghebiedt, Luc. 1638, bl. 18, reg. 21 v. o. lees *ghebit*, zie ed. 1616.

Ghebongen, Roddr. 1616 en 1638, bl. 58, reg. 12 v. b. voor *gebonden*.

Ghedien, Moortje 1617, bl. 9, reg. 18 v. o. lees *ghebien*, zie ed. 1638.

Ghedieu, Kl. v. d. Molen. 1622 en 1638, bl. 10 en 15, reg. 22 v. b. en reg. 2 v. o. voor *adieu*.

Geluich, (Wilt geluich). Gr. Br. d. M. bl. 80, a. denkelijk te lezen *wiltgolvich*.

Ghevexeert, Luc. 1616 en 1638, bl. 29, reg. 5 v. o. voor *geverseert*, d. i. *afgericht*.

Gy, Id. 1616, bl. 58, reg. 19 v. o. lees *hy*, zie ed. 1638.

Gigromance, Id. 1616 en 1638, bl. 29, reg. 3 v. o. voor *nigromantie*.

Grasjes, Roddr. 1616, bl. 50, reg. 5 v. o. lees *grasjen*, zie ed. 1638.

Gunt, Symen 1620 en 1638, bl. 3, reg. 3 v. b. lees *gnut*, bij ons thans *knuts;* of *guet*, volgens ed. 1622, bl. 3, reg. 1 v. b.

Hees, Jerol. 1618 en 1638, bl. 6, reg. 17 v. b. voor *heb des*, d. i. *heb daarvan*.

Heft, Luc. 1638, bl. 35, reg. 18 v. o. lees *beeft*, zie ed. 1616.

Hoor, Id. 1616, bl. 16, reg. 2 v. b. lees *koor*, zie ed. 1638.

Huldere, Jerol. 1618 en 1638, bl. 6, reg. 15 v. b., verbastering van *haerlieder*.

In voor *en*, passim; zie o. a. Griane, bl. 1, 2 en 35; Luc. bl. 63, enz.

Kauwgyse, spottende benaming voor *saucijzen*, zie Jer. bl. 12.

Kijnts, Id. 1618, bl. 33, reg. 14 v. o. lees *kijnt*, zie ed. 1638.

Konfloribus, Moortje 1617 en 1638, bl. 47, reg. 19 v. b.; onherkenbare verbastering.

Kreng, Roddr. 1638, bl. 53, reg. 21 v. b. lees *kring*, zie ed. 1616.

Lacchen, Luc. 1638, bl. 46, reg. 11 v. o. lees *lacchend*, zie ed. 1616.

Layd voor *leid*, zie Griane bl. 25 en 27 en Schyn-Heyl. bl. 41.

Langetje voor *laantje*, zie Moortje, bl. 48.

Lastrolagie voor *astrologie*, zie Luc. bl. 29. De uitg. van 1638 en 1644 hebben slechts het laatste gedeelte *rolagie*, dat door eene tweede fout in *rotagie* veranderd is.

Lelick, St. Ridd. 1638, bl. 53, reg. 1 v. o. lees *ellick*, zie ed. 1622, bl. 53, reg. 3 v. o.

Liefde (De) soeten, Id. 1638, bl. 20, reg. 1 v. o. lees *de lieve soete*, zie ed. 1622, bl. 22, reg. 6 v. b. De uitg. van 1644 heeft op bl. 22 *De liefde soet en schoon*, doch *de lieve soete* schijnt de ware lezing te zijn.

Linguagie, Jerol. 1638, bl. 41, reg. 17 v. b. lees *lingnagie*, d. i. afkomst, Fr. *lignage*, zie ed. 1618.

Lusica, Luc. 1616 en 1638, bl. 29, reg. 3 v. o. verbastering voor *musica*.

Maar, Angen. 1629, bl. 14, reg. 2 v. b. lees *waar*, zie ed. 1638.

Maer, St. Ridd. 1638, bl. 40, reg. 14 v. o. lees *mijns*, zie ed. 1622, bl. 41, reg. 19 v. o.

Macht, Ang. 1638, bl. 42, reg. 11 v. b. lees *maecht*, zie ed. 1629.

Mel, St. Ridd. 1638, bl. 47, reg. 13 v. o. lees *wel*, zie ed. 1629.

Met, Moortje 1617, bl. 64, reg. 14 v. o. lees *men*, zie ed. 1622, bl. 57, reg. 3 v. b.

Mikanijk, Jerol. 1618 en 1638, bl. 18, reg. 25 v. b. verknoeiing uit *miskien*, Fr. *mesquin*.

Mijnen, St. Ridd. 1638, bl. 1, reg. 7 v. b. lees *mijner*, zie ed. 1622.

Misschuytjes voor *beschuitjes*, Moortje 1617 en 1638, bl. 61, reg. 12 v. b.

Moo, Roddr. 1618 en 1638, bl. 47, reg. 20 v. o. lees *boo*, zie ed. 1644, bl. 49, reg. 8 v. o.

Moor, Id. 1622, bl. 44, reg. 4 v. b. lees *boo*, zie ed. 1644, bl. 49, reg. 8 v. o.

Natimatica, Luc. 1616 en 1638, bl. 29, reg. 3 v. o. voor *mathematica*.

Niemant, St. Ridd. 1622, bl. 22, reg. 7 v. b. lees *minnaer*, zie ed. 1638, bl. 21, reg. 1 v. b.

Onbenierlijk, Griane 1616 en 1638, bl. 60, reg. 17 v. b. voor *onmanierlijk*.

Onderhand, Angen. 1629, bl. 39, reg. 1 v. b. lees *onderhoud*, zie ed. 1638.

Onderwachte, Angen. 1638, bl. 29, reg. 18 v. b. lees *onverwachte*, zie ed. 1629.

Pardiel, Moortje 1617 en 1638, bl. 29, reg. 23 v. b. voor *bordeel.*

Petorica, Luc. 1616 en 1638, bl. 29, reg. 3 v. o. voor *Rhetorica.*

Pourmaneren, Jerol. 1618 en 1638, bl. 16, reg. 13 v. o. voor *promeneren*, d. i. *wandelen.*

Ramatica, Luc. 1616 en 1638, bl. 29, reg. 3 v. o. voor *grammatica.*

Rekreatieflijk, Jerol. 1618 en 1638, bl. 6, reg. 1 v. b. van het Fr. *récréatif*, d. i. *vermakelijk.*

Seck, Roddr. 1616 en 1638, bl. 9, reg. 7 v. o. voor *seg.*

Sigs, Het daghet 1638 en 1644, bl. 2, reg. 9 en 6 v. o. lees *sigh.*

Slabberaan, Moortje 1617 en 1638, bl. 15, reg. 9 v. o. voor *labberdaan.*

Sloffer, Poëm. 1638 en 1644, bl. 40 en 29, reg. 4 v. o. en 8 v. b. lees *koffer*, blijkens Roddr. 1638, bl. 13, reg. 13 v. b.

Snaren, Luc. 1638, reg. 15 v. b. lees *snar en*, zie ed. 1616.

Soo, Het daghet, 1638 en 1644, bl. 3, reg. 2 en 5 v. b. lees *snoo.*

Staat-tresoor, Moortje 1617, bl. 46, reg. 16 v. b. lees *staand tresoor*, zie ed. 1638.

Stelletje, Id. 1617, bl. 54, reg. 2 v. o. lees *spelletje*, zie ed. 1638.

Stirredomstantien, Schyn-Heyl. 1624 en 1637, bl. 25, reg. 15 v. o., verbastering van *circumstantiën.*

Toorneteyt, Luc. 1616 en 1638, bl. 10, reg. 5 v. o., verbastering van *autoriteit.*

Twee, St. Ridd. 1638, bl. 44, reg. 15 v. o. lees *tweede*, zie ed. 1622, bl. 45, reg. 14 v. b.

Valscheeden, Angen. 1638, bl. 24, reg. 24 v. b. lees *valsche eden*, zie ed. 1629.

Van komst u, Moortje 1617, bl. 19, reg. 5 v. o. lees *van u komst*, zie ed. 1638.

Vangh, Gr. Br. d. M. bl. 45 lees *rang.* Zie Het daghet 1638, bl. 8.

Vererrt, St. Ridd. 1638, bl. 9, reg. 13 v. b. lees *vereert*, zie ed. 1622, bl. 11, reg. 16 v. o.

Vermeetelheden, Het daghet, 1638, bl. 2, reg. 12 v. o. en ed. 1644, bl. 2, reg. 9 v. o. lees *vermetel heden.*

Verschricken, Jerol. 1638, voorw. bl. 2, reg. 20 v. o. lees *verschicken*, zie ed. 1618.

Versoeckt, St. Ridd. 1638, bl. 53, reg. 2 v. b. lees *versoeck*, zie ed. 1622, bl. 53, reg. 6 v. b.

Versteuren, Symen 1638, bl. 11, reg. 22 v. b. lees *versleuren*, zie ed. 1620.

Verstieren, Griane 1638, bl. 57, reg. 20 v. o. lees *bestieren*, zie ed. 1616.

Vertijfelt, Schyn-Heyl. 1624, 1638 en 1644, bl. 54, reg. 12 v. b. en bl. 59, reg. 17 v. b. lees *vertwijfelt*, zie Van Vlotens uitg. in proza.

Vervalsche, Angen. 1629, bl. 52, reg. 10 v. o. lees *overvalsche*, zie ed. 1638.

Vervoeght, Roddr. 1638, bl. 14, reg. 7 v. b. lees *vernoeght*, zie ed. 1616.

Vervolghen, St. Ridd. 1638, bl. 1, reg. 13 v. b. lees *vervloghen*, zie ed. 1622 en 1644.

Vlack, Jerol. 1618, bl. 51, reg. 3 v. o. lees *valck*, zie ed. 1638.

Voontje, Jerol. 1618 en 1638, bl. 41, reg. 16 v. b. Brab. uitspr. voor *vaantje.*

Vuight, Id. id. en id. bl. 18, reg. 29 v. b., Brab. uitspr. voor *voeght.*

Waer, Kl. v. d. Molen. Amst. 1622, bl. 5, reg. 8 v. b. lees *maer*, zie ed. 1637.

Waeren, Moortje 1616, bl. 16, reg. 5 v. b. lees *paeren*, zie ed. 1638.

Wederwaerlijck, Luc. 1638, bl. 43, reg. 2 v. b. lees *wederwaerdelijck*, zie ed. 1616.

Wie versoeckt, St. Ridd. 1638, bl. 45, reg. 1 v. b. lees *wie u versoeckt*, zie ed. 1622, bl. 45, reg. 15 v. o.

GENERAL BOOKBINDING CO.
ALITY CONTRO

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
GRADUATE LIBRARY

DATE DUE

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03012 2124

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN · LIBRARIES

DO NOT REMOVE
OR
MUTILATE CARD